

ВОЈНА АКАДЕМИЈА
ПОСЛЕДИПЛОМСКЕ СТУДИЈЕ – СМЕР ОПЕРАТИКА

**МОДЕЛОВАЊЕ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЗА ПОДРШКУ
ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА**

- докторска дисертација -

МЕНТОР

пк, ванредни професор

др Војислав Ђорђевић

КАНДИДАТ

потпуковник

мр Мирослав Терзић

Београд, децембар 2014.

„Снага, место, време и намера непријатеља јесу они елементи, који чине стање и прилике на бојишту. Ко у ратном времену буде обавештен у сваком часу што боље и што потпуније о свима овима четирима чиниоца, тај ће имати и бољег изгледа на успех, ако су наравно остале околности једнаке“

Живојин Мишић

**”МОДЕЛОВАЊЕ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ ЗА ПОДРШКУ
ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА”**

УВОД	6
1. Проблем истраживања	6
2. Предмет истраживања	21
3. Циљеви истраживања	32
4. Хипотезе.....	34
5. Начин истраживања.....	35
6. Научна и друштвена оправданост истраживања	40

І ДЕО

1. ПРОЦЕС ОДЛУЧИВАЊА У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА	42
1.1. Процес одлучивања – чинилац оперативног планирања	42
<i>1.1.1. Улога и функције одлучивања у операцијама здружених снага.....</i>	<i>44</i>
<i>1.1.2. Карактеристике одлучивања у операцијама здружених снага.....</i>	<i>45</i>
1.2. Процес одлучивања структуриран фазама оперативног планирања у операцији здружених снага	57
<i>1.2.1. Иницирање .....</i>	<i>57</i>
<i>1.2.2. Оријентација .....</i>	<i>60</i>
<i>1.2.3. Развој концепта операције.....</i>	<i>69</i>
<i>1.2.4. Разрада плана операције .....</i>	<i>74</i>
<i>1.2.5. Ревизија плана операције.....</i>	<i>76</i>
1.3. Условљеност процеса одлучивања обавештајним обезбеђењем у операцијама здружених снага	79
<i>1.3.1. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази иницирања .....</i>	<i>79</i>
<i>1.3.2. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази оријентације.....</i>	<i>80</i>
<i>1.3.3. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази развоја концепта операције.....</i>	<i>83</i>
<i>1.3.4. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази разраде плана операције..</i>	<i>86</i>
<i>1.3.5. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази ревизије плана операције..</i>	<i>86</i>
1.4. Закључак	87

II ДЕО

2. ФУНКЦИЈЕ ОБАВЕШТАЈНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА ЗА ПОДРШКУ ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА	89
2.1. Праћење индикатора.....	92
2.2. Обавештајна припрема бојишта.....	94
2.3. Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације	97
2.4. Подршка процесу избора циљева – објеката дејства.....	98
2.4.1. <i>Процес избора .....</i>	<i>99</i>
2.4.2. <i>Органи здружене оперативне команде у процесу избора објеката дејства .....</i>	<i>101</i>
2.4.3. <i>Одговорност у процесу избора објеката дејства .....</i>	<i>102</i>
2.4.4. <i>Процес избора објеката у командама компоненти .....</i>	<i>112</i>
2.4.5. <i>Процедура рада на избору објеката дејства .....</i>	<i>118</i>
2.4.6. <i>Специфичности процеса избора објеката у команди компоненте копнене војске .....</i>	<i>119</i>
2.4.7. <i>Усклађивање објеката компоненте копнене војске и претпостављене команде.....</i>	<i>120</i>
2.4.8. <i>Специфичности процеса избора објеката дејства у команди компоненте Ваздухопловства и противваздухопловне одбране .....</i>	<i>120</i>
2.4.9. <i>Усклађивање објеката компоненте ваздухопловства и противваздухопловне одбране и претпостављене команде .....</i>	<i>121</i>
2.5. Процена ефеката борбених дејстава	123
2.6. Подршка заштити снага.....	131
2.7. Закључак	138

III ДЕО

3. СПОСОБНОСТИ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ КАО НОСИОЦА ОБАВЕШТАЈНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА.....	142
3.1. Ефикасност војнообавештајне јединице.....	146
3.2. Способност делотворне употребе снага.....	149
3.3. Способност искоришћења информационог простора.....	153
3.4. Способност прилагођавања променама	157
3.5. Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова	160
3.6. Могућност обуке и мотивација кадрова	162
3.7. Једноставност структуре	163
3.8. Закључак	166

IV ДЕО

4. ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА	169
4.1. Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму процеса одлучивања	169
4.1.1. <i>Функционална структура војнообавештајне јединице</i>	170
4.1.2. <i>Организациона структура војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага</i>	176
4.1.3. <i>Модел структуре војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага</i>	193
4.2. Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму зоне операције.....	197
4.3. Избор модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму кључних способности.....	203
4.3.1. <i>Примена методе аналитичких хиерархијских процеса у избору модела војнообавештајне јединице</i>	207
4.3.2. <i>Избор војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага</i>	211
4.3.3. <i>Модел оцене поузданости резултата</i>	230
ЗАКЉУЧАК	241
ЛИТЕРАТУРА	249
ПРИЛОЗИ	260

УВОД

Оперативно планирање је мисаони, теоријско-методолошки и практично применљиви процес у коме одлучивање има одлучујућу улогу. Тај процес, чији је резултат одлука команданта, се реализује кроз пет фаза: иницирање, оријентација, развој концепта, разрада плана и ревизија плана. Сврха процеса је подршка командантовој одлуци и прилагођавање варијанте ангажовања снага (курса акције) за коју је аргументовано да има највише предности. Аргументацију процеса оперативног планирања по деловима и у целини, од фазе иницирања до ревизије плана, команданту и команди условљавају обавештајни подаци и информације. Обавештајне податке и информације обезбеђује обавештајна структура. У обезбеђењу података и информација одлучујућу улогу има војнообавештајна јединица. Војнообавештајна јединица је ослонац обавештајне подршке. Обавештајне јединице је нужно прилагођавати, између осталог, и по задацима и снагама у свакој операцији. У односу на структуру употребљених снага у операцији, обавештајну јединицу је потребно прилагођавати потребама: копнене војске, ваздухопловства и противваздухопловне одбране, територијалних снага, специјалних снага, и здружених снага, по деловима и у целини. У операцијама здружених снага (у даљем тексту ОпЗдСн) употреба војнообавештајне јединице је специфична. Операције здружених снага карактерише интеграција способности видова војске, синхронизација и усмеравања додељених ресурса у реализацији задатака. Осим тога, потребу прилагођавања војнообавештајне јединице условљавају и процес одлучивања, зона операције, мисија и циљ. Током процеса оперативног планирања у операцијама здружених снага нужно је обликовање и димензионисање војнообавештајне јединице сврсисходне обавештајне структуре. С обзиром да не постоји наменска, војнообавештајна јединица за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, неопходно је њено моделовање.

1. ПРОБЛЕМ ИСТРАЖИВАЊА

Војнообавештајна јединица представља уређен, међузависан систем елемената који представљају једну целину и делују заједнички како би остварили задати циљ. Моделовањем војнообавештајне јединице се успоставља веза између реалног система (војнообавештајне јединице) и модела.

Обавештајно обезбеђење (ОбОб) је битан садржај војне делатности и обезбеђења Војске Србије. Представља скуп активности усмерених на планирање, прикупљање, обраду података и израду и достављање обавештајних информација о стању безбедности у окружењу, намерама носилаца угрожавања безбедности, простору ангажовања снага и времену. Циљ ОбОб је стварање услова за успешну реализацију свих мисија и задатака Војске Србије. То је интегрални део обавештајне делатности у систему одбране, који се непрекидно спроводи у Војсци Србије. Уједно је подручна функција и део процесних функција командовања и руковођења. Проводи се у миру, непосредној ратној опасности, рату и постконфликтном периоду, у оквиру планирања, организовања и извођења операција Војске, у националном и мултинационалном окружењу. Остварује се правовремено, непрекидно и потпуно, у свим видовима и облицима борбених дејстава и борбених радњи, реализацијом функција и задатака кроз обавештајни циклус.

Обавештајно обезбеђење планирају, организују и проводе све команде, установе и јединице Војске Србије, а стручне послове из функција обавештајног обезбеђења обављају њихови обавештајни органи (ОбО). Приликом планирања, организовања и извршавања ОбОб, обавештајни органи сарађују са надлежним органима и организацијама Републике Србије, у складу са овлашћењима. Садржај ОбОб чине процеси који су систематизовани и груписани кроз обавештајни циклус. Обавештајно обезбеђење се остварује реализацијом основних задатака кључних функција ОбОб а према фазама обавештајног циклуса. Задатке реализују снаге обавештајног обезбеђења (укупност људског и материјалног потенцијала), које су функционално и организационо повезане кроз успостављену обавештајну структуру обавештајних органа.¹

У зависности од нивоа ангажовања и значаја циља који треба постићи ОбОб се планира, организује и изводи на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу за потребе операција војске.

Улога обавештајног обезбеђења на стратегијском нивоу је праћење стања, уочавање индикација и упозоравање на безбедносне претње, ради спречавања стратегијског изненађења. На стратегијском нивоу ОбОб треба да одговори на захтеве највишег нивоа командовања војском, прикупљањем података са најширег подручја и израдом и правовременим достављањем обавештајних информација и процена. Носилац ОбОб на стратегијском нивоу даје смернице за ОбОб нижим нивоима командовања.

---

¹ *Обавештајна доктрина Војске Србије - нацрт*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2007. стр. 6.

Обавештајно обезбеђење на оперативном нивоу подржава планирање, организовање и извођење борбених и неборбених операција оперативног значаја у оквиру одређене географски ограничене зоне операције. За реализацију обавештајног обезбеђења у одређеној зони операције одговорне су видовске компоненте (Копнена војска - КоВ и Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана - ВиПВО) или команда здружених снага.

Улога ОбОб на оперативном нивоу је да обезбеди правовремене и поуздане обавештајне информације и процене о: намерама непријатеља, непријатељевим слабостима и предностима, ограничењима, саставу, распореду и оперативним способностима, географске, политичке, социјалне и економске факторе од утицаја на оперативно планирање.

Оперативни ниво ОбОб подржава све фазе извођења војних операција у циљу реализације испуњења мисија добијених од Здружене оперативне команде (ЗОК).

Обавештајно обезбеђење на оперативном нивоу, између осталог, пружа подршку обавештајном обезбеђењу јединица тактичког нивоа кроз успостављену обавештајну структуру на тактичком нивоу. Са оперативног нивоа се достављају неопходни подаци и процене које се ОбОб на тактичком нивоу не могу прикупити и обрадити сопственим снагама.²

Обавештајна структура обухвата и повезује све елементе који су потребни да би се обавештајна информација прикупила, обрадила и доставила.

Основне елементе обавештајне структуре чине: органи и средства за прикупљање обавештајних података, обавештајни органи команди свих нивоа, системи командовања и контроле, информациони системи, базе података, носиоци комуникацијских веза и корисници обавештајних података. Органи и средства за прикупљање обавештајних података групишу се по елементима за прикупљање обавештајних података (нпр. елемент за прикупљање обавештајних података употребом беспилотних летелица за снимање зоне операције се назива енг. IMINT). Елементе за прикупљање обавештајних података у оквиру зоне операције здружених снага обједињава војнообавештајна јединица која је носилац обавештајног обезбеђења.

Војнообавештајна јединица, у функционалном смислу, обједињава органе и средства за прикупљање обавештајних података и представља елемент обавештајне структуре. Улога војнообавештајне јединице је да обезбеди правовремене и поуздане обавештајне информације о непријатељу, окружењу и њиховом међусобном утицају у оквиру зоне операције.

---

² *Обавештајна доктрина Војске Србије - нацрт*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2007. стр. 7-8.

Обавештајне информације су неопходне за стварање оперативне слике зоне операције. Оперативна слика зоне операције (оперативна слика бојишта) је неопходна командантима за доношење адекватних (ефикасних и ефективних) одлука.

Одлучивање је одређивање онога шта треба урадити. Ултимативни циљ сваког одлучивања је извршење неке (одабране) акције. Процес одлучивања је поступак којим се ствара одлука. То је низ међусобно повезаних и условљених активности које се одвијају сукцесивно, усмерене ка крајњем циљу да се донесе одређена одлука. Сврха одлучивања је, дакле, да се дође до одлуке. Могуће је рећи да је сврха опште оправдање сваког поступка, а циљ је оно што је потребно постићи одређеним поступком. Поступком се ствара резултат којим се у потпуности или делимично постиже или уопште не постиже постављени циљ.

Стратегијско одлучивање представља циљеве организације у целини, релативно дугорочне циљеве, а формира политику и начела на којима се заснива одобравање средстава помоћу којих ће се остварити одређени циљеви.

Одлучивање на оперативно-тактичком нивоу подразумева и решавање различитих проблема који се јављају у командовању и руковођењу. Процес одлучивања, дакле, представља уочавање и избор правог пута деловања да би се решио одређени проблем или искористила прилика. Процес одлучивања је важан за све нивое командовања. Примарна одговорност команданта је планирање, чију делотворност одређује одлучивање, јер планирање представља антиципативно одлучивање. Планирање захтева избор између алтернативних планских одлука.³ Одлучивање је део процеса решавања проблема. У ужем смислу, одлучивање се може поистоветити са решавањем проблема, ако се под овим подразумева избор једне од алтернатива којом се решава проблем. Међутим решавање, проблема мора да обухвати идентификовање узрока проблема, као и идентификовање могућих алтернатива којима се може решити проблем, избор најбоље алтернативе, а затим и њену имплементацију. Са овог становишта одлучивање је део процеса решавања проблема.

Операција је сложен, планиран и припремљен ка будућности оријентисан процес у којем се активностима ограничених ресурса, на одређеном простору и за одређено време, остварује циљ различитог значаја.⁴

---

³ Ђуричин Н. Д, Јаношевић В. С, Каличанин М. Ђ., *Менаџмент и стратегија*, Центар за издавачку делатност економског факултета, Београд, 2010. стр. 183.

⁴ *Доктрина операција Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2011. стр. 13

Војне операције су кључно средство остваривања циљева система одбране.

Под војним операцијама се подразумева процес извођења борбених дејстава и других активности којима се достижу циљеви у одбрани земље и остваривању других националних интереса. У складу са условима војска изводи борбене и неборбене операције. Према критеријуму припадности снага, операција здружених снага је једна од врста војних операција.

Операције здружених снага представљају низ борбених и неборбених активности, покрета и других акција у којима су интегрисане снаге оба вида војске, територијалне и специјалне снаге, а који се под јединственом командом усмеравају, организују и ангажују у остваривању јасно дефинисаних стратегијских и оперативних циљева, ради достизања жељеног крајњег стања.⁵ Резултат мисаоног процеса у којем је извршена анализа оперативног окружења и у логички однос постављене сопствене и непријатељеве снаге представља оперативни модел.

Моделовање је основни процес људске мисли. Моделовање је исплативо (у смислу трошкова) коришћење нечега (модела) уместо нечега другог (реалног система) са циљем да се дође до одређеног сазнања. Резултат моделовања је модел. Модел неког реалног система је „субјективни одраз објективне стварности“. Модел је, такође, апстракција реалног система, зато што задржава само оне особине оргинала које су битне за изучавање. Ниво апстракције утиче на валидност модела тј. на успешност представљања реалног система преко модела. Исувише сложени модели су скупи и неадекватни док исувише прости модели не осликавају посматрани систем на прави начин. Моделовање је и истраживачка процедура којом се изграђује неки стварни или идеални знаковни систем (модел) способан да замени истраживани предмет и омогући експериментална истраживања, чијим би се резултатима стекло поуздано знање о истраживаном предмету. Моделовање је дијалектички процес кретања сазнања од праксе ка теорији и од теорије ка пракси.⁶ Моделовањем је могуће оптимизовати процесе, податке или направити одговарајући модел система за вршење одређених функција.

---

⁵ *Оператика – уџбеник, нацрт*, Катедра оператике, Војна академија, Београд, 2011. стр. 188.

⁶ Иконовић В.: *Картографско моделовање – улога и значај*, Географски институт „Јован Цвијић“ Зборник радова број 57, Београд, 2007. стр. 443.

Систем је скуп међусобно повезаних објеката и њихових веза. Систем је могуће дефинисати и као колекција подсистема организованих тако да испуне сврху и да буду описани скупом модела, по могућству са различитих гледишта.

Систем се, са становишта софтверског инжињерства, посматра као скуп међусобно повезаних објеката који могу да буду физички објекти, концепти апстракције, тј. све што се разликује од других објеката у систему. Подсистем је група елемената, којима се конструише спецификација понашања понуђена од неког елемента. Понашање система је однос интеракције система и околине (окружења). Промена понашања система је често изазвана деловањем окружења. За карактер понашања су одлучујући унутрашња структура система, број и врста веза међу компонентама система. Моделовањем система треба дефинисати његову што објективнију слику, његова бивша и садашња стања, као основу за процену будућег понашања. Систем може бити, између осталог, и војнообавештајна јединица која има одређену организацијску структуру. Елементи организационе структуре се могу анализирати као скуп међусобно повезаних објеката и њихових веза.

Моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага разликује се од моделовања других јединица у операцијама здружених снага. Моделовање борбених јединица (пешадиских, оклопних, артиљеријско-ракетних...), углавном, се односи на пројектовање организационе структуре која има командни део, извршни део и логистички део, а моделовање војнообавештајне јединице треба разматрати у оквиру обавештајне структуре, тежишно, за реализацију обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

Војнообавештајна јединица пружа подршку одлучивању прикупљањем, обрадом и достављањем информација о непријатељу и простору ангажованих снага. Информације о непријатељу и простору ангажованих снага се односе на правце напредовања, кључне просторе, места прелаза, контакте, повлачења, локације, покрете, употребу нуклеаро-хемијско-биолошког (НХБ) оружја, процену ефеката дејстава, оперативне способности, јединице способне да ојачају или подрже операцију, способност подршке укључујући сваку значајну промену. Друге јединице пружају подршку одлучивању својом борбеном ефикасношћу, ватреном подршком, логистичком подршком и сл.

Операција здружених снага, у којој су интегрисане снаге оба вида Војске, се разликује од операција копнене војске и операција ваздухопловства и противваздухопловне одбране по одређеним специфичностима.

Те специфичности се огледају у: интеграцији способности видова Војске Србије; координацији свих учесника у реализацији различитих задатака војног и невојног карактера; централизованом командовању, децентрализованом извршењу, синхронизацији и усмеравању додељених ресурса у реализацији задатака.

Основне претпоставке за здруживање снага Војске Србије су:

- међусобно познавање нивоа способности видова Војске Србије у достизању заједничког циља,
- процес доношења одлуке за ангажовање снага реализује Здружена оперативна команда,
- због специфичности употребе снага различитих видова Војске Србије, Здружена оперативна команда одговорна за планирање и употребу здружених снага у свој састав укључује потребан број специјалиста из команди видова и
- способност прилагођавања команди и јединица видова ситуацији.

Планирање употребе здружених снага, поред тога што се реализује на једном месту, треба да обезбеди:

- јединствен преглед ситуације код свих учесника,
- јединство напора свих учесника у достизању циљева,
- могућност брзе промене планова у складу са ситуацијом,
- усмереност на циљеве чијим се достизањем постижу трајнији ефекти,
- ангажовање расположивих снага за извршење задатака примењујући све садржаје борбених дејстава, ради бржег и ефикаснијег постизања циљева,
- слободу акције у оквирима јединствене замисли и
- флексибилност у организацији снага.

Здружене снаге су организоване на принципу модуларности и организацији снага у односу на мисију и задатке. Командант здружених наменских снага на основу карактера мисије и расположивости снага оба вида војске, одређује величину здружених наменских снага. Основна модуларна јединица за здруживање снага јесте батаљон-дивизион и јединица истог ранга.

Извођење операција здружених снага у комплексном оперативном окружењу подразумева да:

- сваку операцију треба посматрати као јединствену у њеном политичком и стратегијском контексту,

- борбене и неборбене активности у извршењу задатака мисије треба планирати и реализовати у складу са ситуацијом,
- здруживање снага се реализује до нивоа када је очекивани резултат већи од уложеног напора појединачне видовске компоненте, а омогућава достизање жељеног крајњег стања и
- здружене наменске снаге морају бити спремне за измену планова у складу са развојем ситуације.

Копнена војска планира, припрема и изводи борбене и неборбене операције тактичког, оперативног и стратегијског значаја. Операције изводи самостално или у садејству и сарадњи са другим снагама, као део операције здружених снага или као део кампање, у миру, ванредном стању и ратном стању. Копнена војска се може у целости или по деловима употребљавати у борбеним и неборбеним операцијама, против различитог непријатеља и невојних безбедносних изазова, ризика и претњи. Борбене операције преовладавају, као начин усмеравања, планирања и употребе снага Копнене војске у случају оружаног угрожавања безбедности. Основни задаци снага Копнене војске у борбеним операцијама су: проналажење непријатеља, смањење његове слободе акције и напад на непријатеља. Ти задаци се реализују паралелно и континуирано током извођења борбених операција. Снаге КоВ, или део тих снага у операцијама здружених снага, употребљавају се као копнена компонента.

Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана планира, припрема и изводи ваздухопловне операције и операције противваздухопловне одбране. У случају оружаног угрожавања безбедности офанзивни карактер преовладава, као начин усмеравања, планирања и употребе снага ВиПВО. Операције се изводе самостално, као део операције здружених снага или као део кампање, у садејству и сарадњи с другим снагама, у миру и оружаном сукобу. Снаге ВиПВО, или део тих снага у операцијама здружених снага употребљавају се као ваздухопловна компонента.

Територијалне снаге, тежишно планирају, припремају и изводе борбене операције, на оперативном и тактичком нивоу, а могу се ангажовати и у неборбеним операцијама. Основни циљ операција је контрола, одбрана и ослобађање простора односно достизање жељеног стања утврђеног за неборбену операцију. Те операције могу да се изводе и као део операција Копнене војске, или операција здружених снага, што се утврђује Планом употребе и плановима превенције криза. Територијалне снаге, или део тих снага у операцијама здружених снага се употребљавају као компонента територијалних снага.

Операције специјалних снага представљају низ борбених и неборбених активности којима се обједињавају и усмеравају сви облици специјалних борбених активности (интервенције, диверзантске акције, специјално извиђање, ослобађање ратних заробљеника, борбено трагање и спасавање), тактичке борбене радње и друге активности специјалних снага и осталих органа и институција државе ради остварења постављеног циља. Операције специјалних снага изводе посебно опремљене и обучене јединице. Тим операцијама постиже се циљ стратегијског или оперативног значаја. Могу се изводити независно или у оквиру кампање. Специјалне снаге, или део тих снага у операцијама здружених снага се употребљавају као компонента специјалних снага.

Елементе оперативног борбеног распореда здружених снага могу чинити: снаге за командовање, борбене снаге (снаге за напад или одбрану), снаге за диверзантска, противдиверзантска и противтерористичка дејства, снаге за контролу територије, снаге за обезбеђење и снаге за подршку.

Снаге за командовање у операцији представљају део јединственог система командовања и руковођења у Војсци Србије. У зависности од операције, снагама могу командовати постојеће команде или се формирају посебне команде за потребе извођења операције, које ће по основним начелима командовања припремати, организовати и изводити конкретну операцију до остварења постављеног циља.

Борбене снаге су састављене од јединица родова чији је задатак да коришћењем ватре и маневра у директној борби поразе непријатеља.

Снаге за диверзантска, противдиверзантска и противтерористичка дејства чине извиђачко-диверзантске, падобранске, и специјализоване посебно организоване, опремљене и обучене јединице чији је задатак да изводе диверзантска, противдиверзантска и противтерористичка дејства у операцијама здружених снага.

Снаге за контролу територије одређују се према потреби, када у зони довођења и развоја јединица КоВ постоје значајни објекти које треба заштити или предузети активна дејства против специјалних непријатељевих снага које се нађу у зони извођења операције.

Снаге за обезбеђење чине јединице родова и служби чији је задатак да обезбеде борбена дејства⁷ и командовање снагама у извођењу операција.

---

⁷ Борбена дејства - заједнички назив за све видове борбених дејстава (напад, одбрана), борбене тактичке радње и активна дејства, чији је циљ уништење живе силе и технике непријатеља, освајање земљишта или других

Снаге за подршку чине јединице родова и служби чији је задатак да обезбеде ватрену и оперативну подршку борбеним снагама. Ватреном подршком стварају се услови за слободан маневар сопственим снагама, спречава маневар непријатеља и утиче на његов морал. Резултати ватрене подршке исказују се преко успоравања, неутралисања и уништења непријатељевих снага за извођење операција. Оперативна подршка обухвата: запречавање објеката, рејона и праваца на копну и унутрашњим пловним путевима, савлађивање вештачких и природних препрека, уређење путева, извиђање, осматрање, електронску подршку, електронски напад и дефанзивна дејства против ваздухопловних и речних снага непријатеља. Војнообавештајна јединица, поред јединица инжињерије, речних јединица и артиљеријско-ракетних јединица за противваздухопловна дејства, је носилац оперативне подршке.

Војнообавештајна јединица у оквиру оперативног борбеног распреда представља елемент снага за подршку. Функције војнообавештајне јединице се реализују употребом свих елемената за прикупљање обавештајних података (извиђачи, средства и системи за електронска дејства, беспилотне летелице, уређаји за оптоелектронско извиђање, уређаји и системи за звукометријско извиђање, термовизијски уређаји...). У оквиру зоне операције здружених снага војнообавештајна јединица формира – образује елементе за прикупљање обавештајних података.

Војнообавештајна јединица у оквиру обавештајне структуре је намењена за планирање, прикупљање, обраду и достављање обавештајних података у зони операције здружених снага. Сврха моделовања војнообавештајне јединице је адекватна (ефикасна и ефективна) обавештајна подршка одлучивању у зони операције здружених снага.

Улога војнообавештајне јединице је ангажовање снага и средстава за прикупљање обавештајних података, анализа, и дистрибуција обавештајних информација у зони операције здружених снага. Војнообавештајна јединица је елемент обавештајне структуре и налази се у саставу оружаних снага.

У саставу оружаних снага страних земаља, тежишно, се налазе војнообавештајни батаљони ради подршке јединицама у операцијама.

објеката, одбијање напада и др. Основни садржај борбених дејстава чини правовремено организована и вођена пешадијска, противпешадијска, оклопна, противоклопна, противдесантна, противтерористичка, ваздухопловна, противваздухопловна дејства и др. Борбена дејства се изводе на копну, мору и у ваздушном простору. Најчешће су повезана циљем, ангажованим снагама, простором и временом. *Војни лексикон*, Војноиздавачки завод, Београд, 1981. стр. 66.

На пример, војнообавештајни батаљон је тактичка јединица ОС САД намењена за обавештајну подршку здружених тактичких јединица и оперативних састава у операцијама.

У оквиру оружаних снага Војске Србије не постоји војнообавештајна јединица. На основу тренутног стања обавештајно-извиђачке структуре Војске Србије и расположивих могућности за промене у домену функционалне организације, начину и врсти обуке и опремања неопходно је формирати наменску војнообавештајну јединицу која би била окосница способности Војске Србије за обавештајну делатност, осматрање, захват циљева и извиђање – енг. ISTAR⁸. Структура те јединице би била у стању да се брзо трансформише и одговори на постављене задатке обавештајне подршке команди и јединица Војске Србије у реализацији додељених мисија.

Проблем истраживања је могуће рашчланити на основне чиниоце:

- одлучивање у операцијама здружених снага,
- операције здружених снага,
- обавештајно обезбеђење у операцијама здружених снага,
- карактеристике елемената обавештајне структуре, и
- моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Наведене чиниоце проблема истраживања карактеришу односи и везе интеракције.

Процес оперативног планирања у свакој фази захтева обавештајне информације ради доношења најбоље одлуке. Одлучивање у свим фазама операције здружених снага зависи од обавештајног обезбеђења.

Операције здружених снага, у односу на критеријум циља, могу бити оперативног и стратегијског нивоа а могу се изводити независно или у оквиру кампање.

За обавештајну подршку процесу одлучивања у операцијама здружених снага, у оквиру обавештајне структуре могуће је моделовати елементе за прикупљање обавештајних података, у складу са ангажованим снагама, жељеним крајњем стањем и постављеним задацима снагама операције.

За формирање елемената за прикупљање обавештајних података одговорна је Управа за обавештајно-извиђачке послове – Ј2.

---

⁸ Скраћеница ISTAR је настала од почетних слова енглеских речи Intelligence – обавештајна делатност, Surveillance - осматрање, Target Acquisition – захват циљева, Reconnaissance - извиђање.

Управа за обавештајно-извиђачке послове:

- предлаже оптималну комбинацију елемената обавештајне структуре⁹ за пружање ОбОб снагама у операцији, при чему узима у обзир потребе и њихове реалне могућности и ограничења;
- одређује надлежност главног обавештајног органа и носиоца ОбОб у операцији;
- одређује надлежности осталих обавештајних органа у операцији;
- даје смернице за координацију са елементима безбедносних и других сродних служби ангажованих у операцији и
- обезбеђује, преко надлежних елемената војске, телекомуникационо-информациону подршку обавештајним активностима у операцији.

Сви елементи обавештајне структуре који се одреде за учешће у овим наменским капацитетима за потребе конкретне операције, поред своје, морају познавати зону одговорности, улогу, намену, могућности и ограничења осталих обавештајних елемената у зони операције.¹⁰

За ефикасну подршку одлучивању у операцијама здружених снага, неопходно је функционално повезати све елементе за прикупљање обавештајних података у оквиру обавештајне структуре.

Уколико су елементи обавештајне структуре таквих карактеристика да не могу реализовати све функције обавештајног обезбеђења или део тих функција, тада се смањује ефикасност одлучивања у операцијама здружених снага.

---

⁹ Термин „обавештајна структура“ означава организацију која обезбеђује наменске и одговарајуће функционалне везе између обавештајних капацитета различитих нивоа организовања. Обавештајна структура треба да омогући ефикасно и правовремено планирање, прикупљање и несметан ток обавештајних података и информација између свих својих елемената хоризонтално и вертикално, као и према корисницима.

¹⁰ Обавештајна доктрина Војске Србије, ГШ ВС, УОИП, Београд, 2012. стр. 31.

Основне супротности су:

- Перманентан развој савремених операција карактерише стална и брза промена ситуације, дисиметричност¹¹, асиметричност¹², краткоћа извођења дејстава и противдејстава и мноштво циљева које треба открити, анализирати и онеспособити или уништити, с једне стране, и недовољан развој одређених елемената обавештајне структуре са друге стране.
- У организацијско-формацијској структури организационих целина Војске Србије не постоји војнообавештајна јединица која може у потпуности да пружа подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Основне карактеристике савремених операција здружених снага као што су динамичност борбених дејстава, развој командно-информационих система, доминација у електромагнетном спектру, визуализација бојишта и др. условљавају моделовање војнообавештајне јединице.

Из суштине проблема истраживања и хипотетичких ставова може се поставити следеће основно питање:

„КАКАВ МОДЕЛ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ ПРУЖА АДЕКВАТНУ ПОДРШКУ ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА“

У досадашњим истраживањима проблема моделовања војнообавештајних јединица за потребе Војске Србије постигнути су извесни резултати и изграђен је методолошки приступ. Резултати се огледају у имплементацији постојећих елемената за прикупљање обавештајних података у оквиру војнообавештајне јединице на оперативном нивоу.

Методолошки приступ подразумева следеће:

- пре формирања војнообавештајне јединице неопходно је да се јасно дефинише њена мисија на основу које би се одредиле њене способности, успоставила одговарајућа структура и извршило опремање јединице за одговор на додељене задатке,

---

¹¹ *Дисиметричан оружани сукоб* подразумева надмоћ једне стране у сукобу у погледу средстава или структуре снага, доктрине и материјалних ресурса у односу на другу страну. *Доктрина операција ВС, ГШ ВС*, Београд 2011. стр. 6

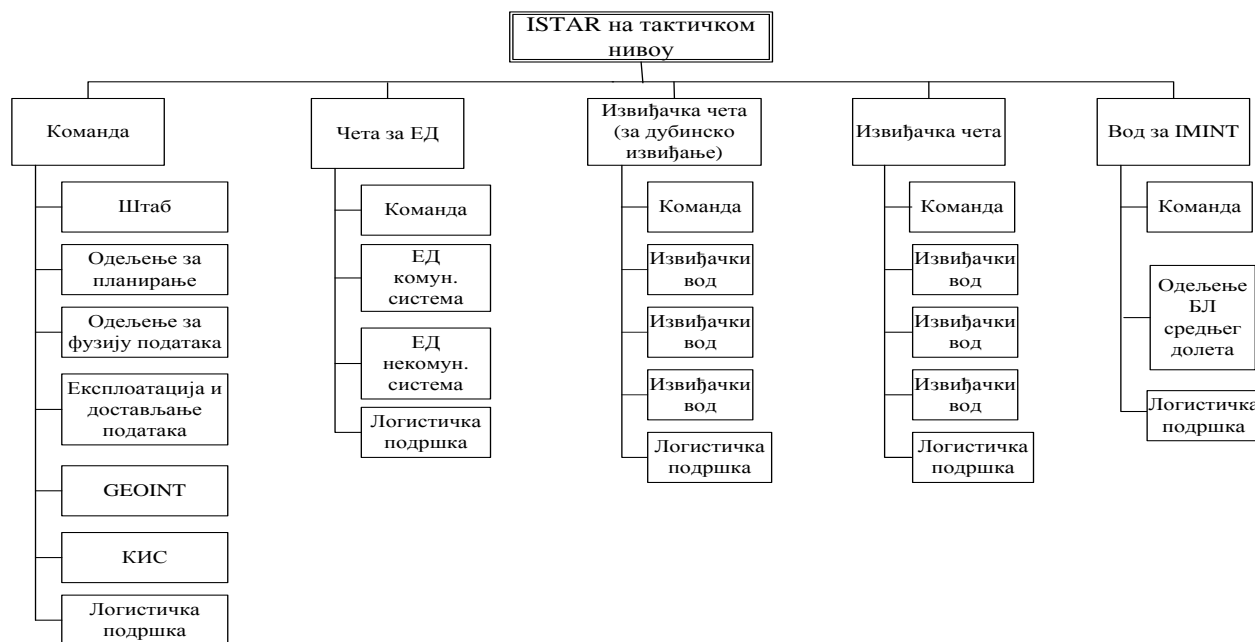
¹² *Асиметрични оружани сукоб* карактерише немогућност или одбијање једне стране, која има другачије политичке и војне циљеве, да се сличним саставом снага, доктрином и материјалним ресурсима супротстави непријатељу. С једне стране, асиметрија у све већој мери актуелизује развој савременог наоружања и софистицираних оружаних система. С друге стране, она претпоставља примену герилског ратовања и терористичких активности за остварење националних, политичких, религиозних и економских циљева и интереса. *Доктрина операција ВС, ГШ ВС*, Београд 2011. стр. 7.

– приликом дефинисања намене и мисије војнообавештајне јединице надлежни органи требају имати у виду чињеницу да јединица таквог типа не може у потпуности да реализује све задатке обавештајне подршке у целокупном спектру савремених оружаних сукоба и да је стога потребно одредити приоритете, односно области из наведеног спектра, у оквиру којих ће јединица развити способности у неколико обавештајних дисциплина за реализацију задатака,

– кључне функције, односно обавештајне дисциплине које би требало развијати у наредном периоду су обавештајни рад ангажовањем људских ресурса – енг. HUMINT, обавештајни рад коришћењем електронског извиђања - енг. SIGINT, обавештајни рад коришћењем оптоелектронских средстава – енг. IMINT.

На нивоу Управе за обавештајно-извиђачке послове, у оквиру нацрта Концепта развоја рода јединице за електронска дејства, израђен је начелан модел организације војнообавештајне јединице – ISTAR¹³.

Организација војнообавештајне јединице је приказана без објашњења са напоменом да треба омогућити да се у исти систем интегришу и сензори/системи на стратегијском нивоу, првенствено SIGINT. Организациони модел војнообавештајне јединице – ISTAR приказан је на шеми 1.

Шема 1.: Модел организације војнообавештајне јединице – ISTAR

¹³ Концепт ISTAR јединица треба да подржи и обухвати све изворе обавештајних података (прикупљање података коришћењем људских ресурса, беспилотних летелица, система за електронска дејства...).

Оружане снаге других земаља приказују одређене моделе војнообавештајних јединица без детаљне анализе њихових карактеристика и могућности. Модели су приказани на нивоу научне дескрипције, а проблем није сагледан у целини.

Целовит приступ у моделовању војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага до сада није реализован.

Моделовањем војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага неопходно је развити модел војнообавештајне јединице уз уважавање следећих критеријума:

- критеријум процеса одлучивања,
- критеријум зоне операције,
- критеријум кључних способности,

Истраживање овог проблема има вишеструки значај. Значај се исказује кроз три аспекта: сазнајни, методолошки и искуствени.

Сазнајни аспект значајности односи се на прикупљање нових информација о решењу овог проблема кроз: дефинисање основних појмова везаних за војнообавештајну јединицу као јединицу Војске Србије, дефинисање појмова везаних за димензионисање величине војнообавештајне јединице, моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, дефинисање кључних способности војнообавештајне јединице, дефинисање њених кључних функција и места у оквиру оперативног борбеног распореда у операцијама здружених снага.

Методолошки аспект значајности односи се на теоријски, логички и поступни приступ у решавању овог проблема, ради предузимања истраживања у решавању сличних научних проблема.

Искуствени аспект значајности односи се на добијене резултате истраживања. Резултати истраживања могу се применити у димензионисању војнообавештајне јединице и одређивању места и улоге војнообавештајне јединице у Војсци Србије. Резултати истраживања могу остварити непосредан утицај на унапређење обавештајне структуре у Војсци Србије.

2. ПРЕДМЕТ ИСТРАЖИВАЊА

Моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага условљено је низом различитих чиниоца, што захтева да се они јасније одреде ради конкретнијег усмеравања истраживања.

У складу са тим неопходно је уважавање следећих ограничења:

- Јединице КоВ, ВиПВО, специјалних и територијалних снага су распоређене на мирнодопским локацијама на територији Републике Србије,
- за извршење задатка јединице су опремљене расположивим техничким средствима и налазе се у систему прикупљања података за потребе Управе за обавештајно-извиђачке послове ГШ ВС,
- имајући у виду да је борбена операција стратегиског нивоа комплексна, узета је у разматрање при изради дисертације јер обухвата битне карактеристике предмета истраживања,
- нацрт Студије развоја рода јединице за електронска дејства помиње војнообавештајну јединицу која би у оквиру обавештајне структуре могла да пружа подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- постојећа телекомуникационо-информатичка опрема омогућава телекомуникационо и информатичко обезбеђење операције здружених снага,
- елементи за прикупљање обавештајних података налазе се на мобилним платформама као и
- моделовање војнообавештајне јединице се разматра у оквиру оперативног борбеног распореда здружених снага за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Уважавајући начело реалности, предмет истраживања је разматран у следећим сазнајним границама:

- Зависности моделовања војнообавештајне јединице од фактора одлучивања (намера, мисија, циљева, задатака, жељеног крајњег стања) у фазама припреме за извођење операције, извођења операције и стабилизације и дезангажовања;
- функционалних могућности средстава и система за електронска дејства;

- функционалних могућности сензора за прикупљање обавештајних података на различитим платформама (подаци о оптоелектронским уређајима, термовизијским уређајима, беспилотним летелицама, радарима...);
- организације војнообавештајних јединица оружаних снага страних армија;
- функционалних карактеристика војнообавештајних јединица оружаних снага страних земаља;
- командантових приоритетних обавештајних захтева и командантових захтева за критичним информацијама у операцијама здружених снага;
- способности размештаја војнообавештајне јединице у зони операције здружених снага;
- способности учествовања војнообавештајне јединице у информационом ратовању¹⁴ и способности формирања информационог простора са корисницима мрежно-центричне структуре C^4ISR система;
- процес оперативног планирања на стратегијском нивоу реализује се кроз пет фаза: иницирање, оријентација, развој концепта, разрада плана и ревизија плана;
- одлучивање је низ међусобно повезаних и условљених активности које се одвијају сукцесивно, у свим фазама операције здружених снага, усмерене ка крајњем циљу да се донесе одређена одлука.

Полазећи од начела прецизности, уз уважавање начела ограничења и реалности, сагласно проблему који се истражује, предмет је могуће претходно одредити као:

"Моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага"

За научно познато и проверено сазнање у предмету истраживања могу се сматрати теорија организационих система као и њихово моделовање на основу:

- Организацијско-формацијске структуре јединица за електронска дејства Војске Србије,
- организацијско-формацијске структуре извиђачких јединица у Војсци Србије,
- организацијско-формацијске структура видова КоВ и ВиПВО Војске Србије као и

---

¹⁴ Information Operation – IO, представља интегрисану употребу електронског ратовања, војних обмана, психолошког ратовања, операција усмерених на рачунарске мреже у циљу утицаја, прекида или узурпирања доносиоца одлука било да се ради о људима или аутоматизованим системима, истовремено штитећи своје доносиоце одлука. *Студија концепта развоја рода јединица за ЕД - нацрт*, Управа за ОИП, ГШ ВС, Београд, 2009. стр. 5.

– карактеристика елемената за прикупљање обавештајних података који се употребљавају у Војсци Србије.

Организацијско-формацијска структура јединица за електронска дејства Војске Србије представља уређену организацију и састав јединица за ЕД која је интероперабилна са наведеним и сличним јединицама оружаних снага страних земаља.

Организацијско-формацијска структура извиђачких јединица у Војсци Србије представља уређену организацију и опремљеност извиђачких јединица уређајима за прикупљање обавештајних података о непријатељу и простору извођења операције.

Организацијско-формацијска структура видова КоВ и ВиПВО оружаних снага омогућава здруживање снага у операцији.

Карактеристике елемената за прикупљање обавештајних података односе се на агажовано људство са сензорима за прикупљање обавештајних података. Ангажовано људство са одговарајућим сензорима за прикупљање обавештајних података омогућава остваривање захтеваних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Теорија система представља систем изложених идеја и сазнања о јасно издвојеном скупу на одеђен начин међусобно повезаних елемената, који по некој заједничкој одредници чине са својим окружењем складну целину. Основне поставке теорије система су: сличност – различитост система на одређеном нивоу апстракције, посматрање целине, решавање комплексних проблема, изучавање система. У пројектном смислу, корисна и довољно прецизна дефиниција система гласи: „Систем је скуп различитих елемената који су у таквој међусобној вези да као целина дају бољи резултат од резултата које самостално могу да произведу његови делови“. Елементи система се диференцирају и специјализују за одређене функције, што је претпоставка њихове интеграције у систем. Систем је у интеракцији са окружењем од којег узима потребне улазне величине, а испушта резултате свог деловања, док сам систем је процес или функција која трансформише улазне величине у излазне, притом имајући у виду повратну спрегу којим се остварује процес регулације и постижу циљеви.¹⁵

Моделовање представља процес апстракције путем којег се развија модел при чему се издвајају релевантни објекти и релације, а затим се сваком елементу и релацији придружују релевантна обележја.

---

¹⁵ Вељовић В. А., *Информатичко управљање предузећем*, Компјутер библиотека, Чачак, 2004. стр. 3.

Метода¹⁶ моделовања служи за истраживање војнообавештајне јединице као система, и за обезбеђивање нових информација за приказивање знања о војнообавештајној јединици као систему.

Модел је материјални или идејни систем који је услед активности и деловања субјекта моделовања у некој организацији са неким оригиналним системом замењује га у испитивањима, у саопштавању знања или у решавању проблема. Релације између модела и оригинала су могуће по спољашњим особинама, структури, понашању, функцијама итд.¹⁷

За сазнања која постоје али нису до краја проверена у предмету истраживања сматрају се:

- мрежно-центрично (*C⁴ISR*) ратовање,
- нелинеарно ратовање,
- асиметрично ратовање,
- дисиметрично ратовање,
- фузија података од прикупљачких елемената и
- експлоатација података.

Мрежно-центрично ратовање укључује сарадњу и размену информација обезбеђујући да се брзо остваре преимућства од користи командантима за време борбених дејстава. Такво повезивање омогућава да се супериорност у информационим технологијама трансформише у борбену моћ. Студије указују да умрежавање омогућава оружаним снагама да изведу различите врсте дејстава уз повећане борбене могућности у односу на неумрежене снаге, унапређивањем и подизањем нивоа ефикасности извођења борбених дејстава.

Циљеви који се постижу мрежно-центричним ратовањем су:

- самосинхронизација и иницијатива да се изврши задатак без посебног наређења,
- унапређење схватања замисли команданта,
- унапређење схватања оперативне ситуације на свим нивоима командовања и
- повећање интероперабилности ради спречавања непознавања ситуације и неразумевања замисли команданта.

---

¹⁶ *Метод и метода* представља: **а.** мисаони, логички поступак, односно скуп поступака који се примењује у научно-истраживачком раду да би се откриле, описале и обрадиле, систематизовале научне чињенице и подаци: дедуктивни, емпиријски, компаративни. **б.** уопште начин, поступак односно скуп поступака, модел, образац по којем се врши нека делатност, обавља неки посао и сл. **в.** прикладан, одговарајући поступак, методичност, систематичност, начин понашања, поступања. *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007. стр. 704.

¹⁷ Радуловић Б., Еремић Љ., Кази З.: Одабрана поглавља пројектовања информационих система, Технички факултет „Михајло Пупин“, Зрењанин, 2002. стр. 9.

Нелинеарно ратовање се, између осталог, односи и на физички простор. У савременим условима извођења операција, физички простор карактерише одсуство прецизне организације простора на фронт, дубину и позадину. Не постоји јасна линија разграничења између сукобљених страна. Борбени простор се мења у складу са променом опште ситуације у току свих фаза операције, уз прихватање ризика већег међупростора између јединица.

Тиме се посредно утиче на динамику операције, јер се простор покрива различитим облицима маневра. Борбена дејстава у урбаним срединама се интензивирају уз прихватање ризика самосталног дејства јединица у додељеним зонама операције. Временска димензија нелинеарности огледа се у једновременом извршењу различитих задатака и захтева за информациону умреженост снага. Нелинеарност, са своје стране захтева да команданти и војници имају бољи преглед ситуације (свест о ситуацији). Код нелинеарног ратовања прихватају се ризици везани за простор између јединица, што није случај код традиционалних операција. Нелинеарност такође повећава захтеве сваком елементу оперативног борбеног распореда за обавештајно и безбедносно обезбеђење рејона или зоне операције здружених снага.

Асиметрично ратовање карактерише немогућност или одбијање једне стране, која има другачије циљеве да се сличним саставом снага, доктрином и материјалним ресурсима супротстави непријатељу. Асиметрија у све већој мери актуелизује развој савременог наоружања и софистицираних оружних система, с једне, и примену герилског ратовања и терористичких активности за остварење националних, политичких, религиозних и економских циљева и интереса, с друге стране. Појава међународног тероризма отвара нову епоху асиметричног ратовања у којем најсавременији војни системи показују недовољну ефикасност у борби против глобалних терористичких организација.¹⁸

Дисиметрично ратовање подразумева супериорност једне стране у сукобу у погледу средстава или структуре снага, доктрине и материјалних ресурса у односу на сукобљену страну. Настало је као последица развоја војног фактора који је омогућио земљама које су технолошки, технички и економски моћне да развију системе наоружања који дометом и прецизношћу омогућују да се циљеви рата и оружане борбе могу остварити без класичног сукоба зараћених страна. Слабија страна у сукобу настоји да овакву врсту оружаног сукоба помери ка асиметричном амбијенту, надајући се успешном исходу против јаче стране у сукобу.

---

¹⁸ Доктрина операција Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 12.

За „фузију“ податка од елемената за прикупљање обавештајних података (из различитих сензорских мрежа) и њихову експлоатацију неопходана је добра организација прикупљања, обраде и достављања обавештајних података и савремени командно-информациони систем. Тиме се прикупљени обавештајни подаци у што краћем временском року достављају на обраду и дистрибуирају крајњим корисницима.

За искуствена али непроверена сазнања у предмету истраживања се могу сматрати:

- Откривање нових комуникационих канала,
- избор електронских средстава и система за ЕД и SIGINT,
- избор адекватне послуге на средствима и системима за ЕД и SIGINT,
- ангажовање беспилотних летелица за прикупљање обавештајних података и
- обученост људства за извршење наменских задатка.

Откривање нових комуникационих канала се остварује правилном поделом задатака и доделом листе приоритетних захтева за обавештајним информацијама и листе забрањених фреквенција за ометање. Искуствено је познато да се за откривање одређених индикатора (командна места, комуникациони центри, покрети и прегруписавања јединица) користите средства и системи за електронска дејства.

Избор електронских средстава и система за електронска дејства зависи првенствено од њихове поузданости, расположивости и функционалне подобности¹⁹. У јединицама за електронска дејства Војске Србије налазе се средства и системи за електронско извиђање комуникација у ВФ/ВВФ/УВФ опсегу мобилног и стационарног типа и системи за контролу сателитских комуникација. Досадашња пракса приликом реализације вежби оперативног нивоа указује на значај правилног избора средстава и система за ЕД и средстава и система за SIGINT.

Избор адекватне послуге на уређајима за ЕД и SIGINT остварују командири јединица.

---

¹⁹ Поузданост система је вероватноћа да систем буде у оперативном, радном стању у току времена „t“, односно вероватноћа да у одређеном периоду систем исправно функционише и обавља своје задатке. Распоживост система је показатељ који представља време у којем се може очекивати да систем буде у оперативном стању, тј. проценат времена када је систем употребљив у односу на укупно време рада система. Функционална подобност представља прикладност система за вршење функције. То је својство система које указује на то којом ће вероватноћом систем извршити постављени задатак. Терзић М.: Један приступ у оцени ефективности система за звукометријско извиђање „Boomerang“, Војнотехнички гласник бр. 3. Медија центар „Одбрана“, Београд, 2010. стр. 79.

До сада је у пракси потврђено да је за извршење нових задатака из домена електронских дејстава и за прикупљање основних података о командно-информационим системима непријатеља, најкорисније, ангажовати најискусније послужиоце - прислушкиваче.

Беспилотне летелице у операцијама здружених снага, тежишно, се ангажују за прикупљање обавештајних података о зони операције, снагама у зони операције и ефектима дејства сопствених јединица. Током извођења одређених вежби и операција здружених снага од великог значаја је било ангажовање одређених беспилотних летелица, опремљених са савременим телекомуникационим и оптичким уређајима.

Обученост људства за реализацију наменских задатака представља степен познавања средстава и система за електронска дејства и SIGINT, правилно руковање и постављање елемената електронских средстава за рад, као и познавање страних језика. У пракси је потврђено да недовољна обученост људства у јединицама за ЕД директно утиче на могућност брзог и прецизног подешавања и постављања средстава и система за електронска дејства, а самим тим и на могућност брзог и прецизног одређивања координата извора зрачења, и електронског ометања и обмањивања.

До сада је непознат и недовољно истражен модел војнообавештајне јединице која обједињава елементе за прикупљање обавештајних података ради адекватне подршке одлучивању у операцијама здружених снага. Одлучивање је процес који се реализује у свим фазама операције здружених снага. За подршку том процесу неопходно је сагледати операције здружених снага, анализирати процес одлучивања у операцијама здружених снага, анализирати обавештајну подршку одлучивању у операцијама здружених снага, анализирати моделе војнообавештајних јединица ОС страних земаља, утврдити намену, улогу и сврху војнообавештајне јединице и моделовати војнообавештајну јединицу на основу процеса одлучивања, зоне операције и изабрати војнообавештајну јединицу по критеријуму кључних способности.

То, у суштини, представља предмет истраживања.

Из претходног одређења предмета истраживања, аналитичко-дедуктивним поступком издвајају се следећи кључни појмови:

- моделовање,
- одлучивање,
- операције здружених снага,

- одлучивање у операцијама здружених снага,
- подршка одлучивању у операцијама здружених снага,
- обавештајна подршка одлучивању у операцијама здружених снага,
- моделовање војнообавештајне јединице.

Моделовање је процес представљања предмета, структура и понашања. Моделовање је одражавање објеката помоћу појмова и судова.²⁰ Моделовање је и истраживачка процедура којом се изграђује неки стварни или идеални знаковни систем (модел) способан да замени истраживани предмет и омогући експериментална истраживања, чијим би се резултатима стекло поуздано знање о истраживаном предмету.

Моделовањем се постижу четири циља: модели помажу да се систем визуелизује онакав какав је или какав би требало да буде; модели омогућују да се одреди структура или понашање система; модели дају узорке који нас воде приликом конструкције система; модели документују донете одлуке.

Одлучивање је процес који обухвата низ међусобно повезаних и условљених активности које се одвијају сукцесивно, усмерене ка крајњем циљу да се донесе одређена одлука.

Операције здружених снага представљају низ борбених дејстава и неборбених активности у којима су интегрисане снаге оба вида Војске, територијалне и специјалне снаге, а који се под јединственом командом усмеравају, организују и ангажују у остваривању јасно дефинисаних стратегијских и оперативних циљева, ради достизања жељеног крајњег стања. Снаге или делови снага које се употребљавају у операцијама здружених снага називају се компоненте.²¹

Основне карактеристике операција здружених снага су: интеграција способности снага видова Војске са осталим снагама одбране, координација свих учесника у реализацији различитих задатака војног и невојног карактера, децентрализовано командовање, и извршење и синхронизација и усмеравање додељених ресурса у реализацији задатака за достизање максималних ефеката. Поред наведених основних карактеристика операције здружених снага карактерише и мултидимензионалност у борбеном простору, прецизност у дејствима и обезбеђењу, нелинеарност у физичком простору, дистрибуираност у садржају, и једновременост акција.

Операције Војске начелно имају следеће фазе: припреме, извођење и стабилизација и дезангажовања.

²⁰ Марковић, М., *Филозофски основи науке*, САНУ, Београд, 1981. стр.12.

²¹ *Доктрина операција ВС*, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 23.

У фази припреме операције реализује се планирање, организовање снага, обука снага и оперативни развој снага.

У фази извођења операције употребљавају се планиране снаге ради остварења додељене мисије.

Фаза стабилизације и дезангажовања представља последњу фазу операције у којој се постепено смањењују војни капацитети у складу са смањењем интензитета претњи, односно са степеном стабилизације ситуације у зони операције.²²

Процес одлучивања је деликатна и сложена интелектуална активност која се заснива на чињеницама. Процес одлучивања у операцијама здружених снага је скуп радњи које обухватају: пријем задатка, анализу задатка, разраду варијанти ангажовања снага, анализу варијанти ангажовања, упоређивање варијанти извођења операције, доношење одлуке²³ за извођење операције, израду докумената.

Подршка одлучивању у операцијама здружених снага заснива се на чињеницама и претпоставкама о додељеном задатку. Чињенице су наводи потврђених података о ситуацији, укључујући сопствене снаге, непријатељеве снаге, простор и време. Чињеница је информација која је проверена и истинита и она обухвата одговор на питање: Шта организација зна о тренутном стању? Претпоставке представљају податак, тврдњу или став, који нису потврђени а битни су за спровођење процеса подршке.

Обавештајно обезбеђење је континуирани процес који обухвата прикупљање, обраду и коришћење обавештајних података (информације, процене) о стању и намерама носилаца угрожавања безбедности (непријатељ – претња), простору ангажовања снага и времену ради спречавања изненађења и правовременог реаговања на насталу ситуацију.

Обавештајно обезбеђење у операцијама здружених снага обухвата планирање и организовање, прикупљање и обраду обавештајних података, процену непријатеља и извештавање и обавештавање а усмерено је на обезбеђење потпуне визуализације зоне операције и стварање јасне слике оперативног окружења.

---

²² Доктрина операција Војске Србије J-3.0 – нацрт, ЗОК, ГШ ВС, 2010. стр. 32.

²³ Важно је указати на разлику између одлуке и одлучивања, јер су то два различита појма, од којих сваки има своју сврху. Одлука је резултат одлучивања. Одлучивање је процес којим се ствара одлука. Сврха одлучивања је да се дође до одлуке. „Одлука је разрешење проблема избора међу алтернативама. Због тога одлука постоји само у случајевима када постоји могућност избора између више праваца деловања у решавању једног проблема“. Миловановић М.: *Одлучивање у борбеним дејствима*, Војна академија, Београд, 2004. стр. 28.

Обавештајна подршка одлучивању у операцијама здружених снага даје чињенице и претпоставке о борбеном и оперативном окружењу, описује утицај зоне операције (бојишта), процењује претњу (непријатеља) и одређује могуће варијанте употребе непријатеља и њихову вероватноћу дешавања.

Општи циљ моделовања војнообавештајне јединице у операцијама здружених снага је одређење адекватне војнообавештајне јединице, креирање²⁴ модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању, приказ модела употребе војнообавештајне јединице у зони операције.

Моделована војнообавештајна јединица треба да обједини елементе за прикупљање обавештајних података ради подршке одлучивању у операцијама здружених снага.

Предмет истраживања "*Моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага*" могуће је операционализовати кроз следеће садржаје:

Процес одлучивања у операцијама здружених снага

- Иницирање
- Оријентација
- Развој концепта операције
- Разрада плана операције
- Ревизија плана операције

Функције обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у зони операције здружених снага

- Одређивање индикација и упозорења
- Обавештајна припрема бојишта
- Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације
- Подршка процесу избора циљева - објеката дејства
- Процена ефеката борбених дејстава
- Подршка заштити снага

---

²⁴ Креирати, креирам свр. и несвр. лат. **а.** створити, стварати, произвести, производити. **б.** уметнички оствари (ва) ти, реализовати (позоришни, филмски лик, глумачку улогу), створити, стварати као уметник (нпр. књижевне ликове и сл.). Речник српскога језика, Матица српска, Нови Сад, 2007. стр. 587.

Способности војнообавештајне јединице као носиоца обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага

- Ефикасност војнообавештајне јединице
- Способност делотворне употребе снага
- Способности искоришћења информационог простора
- Способности прилагођавања променама
- Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова
- Могућност обуке и мотивација кадрова
- Једноставност структуре

Критеријуми креирања модела војнообавештајне јединице

- Критеријум процеса одлучивања
- Критеријум зоне операције
- Критеријум кључних способности

Садржаји предмета истраживања се односе на рејон распореда елемената за прикупљање обавештајних података (област Републике Србије). Такође, садржаји предмета истраживања се односе на геопростор одређен дometом (дубином) извиђања сензорима и радио-извиђања и дometом ометања. Рејон распореда свих сензора за прикупљање обавештајних података је брдско-планински и делимично пошумљен. У ширем смислу, обухвата простор и ван ове зоне, уколико би он на посредан и непосредан начин утицао на операције здружених снага.

Временски, предмет истраживања се односи на употребу извиђачких јединица и јединица за електронска дејства у периоду од 1979. године до 2014. године. Временски, предмет истраживања је ограничен на период од 1979. до 2014. године. За почетак разматраног периода одабрана је 1979. година, јер представља прекретницу развоју јединица за електронска дејства. Текућа 2014. година је одабрана као крајња, зато што се средства и системи за прикупљање обавештајних података развијају перманентно како би у сваком тренутку могли да дају подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Предложени модел војнообавештајне јединице је могуће искористити за развој и имплементацију такве јединице у Војсци Србије у наредном периоду.

У општем смислу, предмет истраживања припада теорији и пракси наука одбране, а уже посматрано припада операцији као грани наука одбране.

Пошто је овај предмет истраживања сложен и вишедимензионалан и не припада само операцији као грани наука одбране, већ обухвата и тактику, стратегију, војноелектронско инжењерство, и геополитику, може се закључити да је интердисциплинаран.

3. ЦИЉЕВИ ИСТРАЖИВАЊА

Основни циљ истраживања је креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Тај циљ је могуће постићи:

- Анализирањем обавештајног обезбеђења као чиниоца подршке одлучивању у операцијама здружених снага,
- анализом рада обавештајно-извиђачког органа из састава Групе за здружено оперативно планирање, кроз процес одлучивања у операцијама здружених снага,
- анализом елемената за прикупљање обавештајних података,
- анализом обавештајне структуре и организације војнообавештајних јединица ОС страних земаља,
- прикупљањем података о функцијама и способностима војнообавештајне јединице и
- анализом утицаја одлучивања у операцијама здружених снага на креирање модела војнообавештајне јединице, од компетентних особа.

3.1. Научни циљеви

У појединим сегментима предмета истраживања могуће је истаћи различит ниво научног сазнања. У садашњем времену не располаже се у довољној мери са емпиријском грађом о карактеристикама сензора за прикупљање обавештајних података, карактеристикама средстава и система за електронска дејства и карактеристикама војнообавештајних јединица, што додатно отежава дефинисање научног циља.

Научним описом су описане обавештајне потребе команданта здружених снага, групе за здружено оперативно планирање (ГЗОП), потчињених јединица и рад специјалиста за обавештајно-извиђачке послове по фазама операције. Такође, научним описом је приказан модел војнообавештајне јединице без унутрашњих веза и односа која би пружала подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

На нивоу научне класификације одабрана су својства на основу којих су класификовани елементи за прикупљање обавештајних података ради адекватне подршке одлучивању у операцијама здружених снага.

Научним објашњењем приказана је повезаност између елемената за прикупљање обавештајних података и потреба за обавештајним подацима од стране команданта, штаба и потчињених састава. Такође, је приказана зависност креирања модела војнообавештајне јединице по деловима и у целини на основу утицаја обавештајних дисциплина по фазама одлучивања у операцијама здружених снага.

Научним предвиђањем су обухваћени постојећи модели војнообавештајних структура и јединица оружаних снага страних земаља, праћене су тенденције развоја војнообавештајних јединица и створена теоријска основа за моделовање војнообавештајне јединице.

Теоријска основа за моделовање војнообавештајне јединице је веома значајна за будуће практично деловање у процесу одлучивања у операцијама здружених снага и на плану развоја војнообавештајних јединица и сличних јединица Војске Србије.

3.2. Практични циљеви

Досадашњи начин употребе расположивих елемената за прикупљање обавештајних података и начин ангажовања јединица за електронска дејства за реализацију обавештајног обезбеђења у операцијама углавном се заснивао на: карактеристикама постојећих сензора и катактеристикама средстава и система за ЕД, искуствима из ранијих борбених дејстава и искуствима са вежбовних активности .

Употреба савремених сензора за прикупљање обавештајних података као и савремених средстава и система за електронска дејства условљава промене у: обавештајној структури, начину употребе елемената за прикупљање обавештајних података, школовању и усавршавању кадра, оперативном борбеном распореду и фузији прикупљених података.

Моделовањем војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага је могуће унапредити ефекте обавештајног обезбеђења, обавештајну структуру Војске Србије, израдити нормативна документа за ангажовање војнообавештајне јединице ради подршке одлучивању у операцијама здружених снага и унапредити практичну обуку у јединицама Војске Србије.

Резултате истраживања је могуће користити за моделовање сличних јединица и у оптимизацији процеса прикупљања, обраде, дистрибуције и усмеравања обавештајних података и у повећању ефикасности обавештајног обезбеђења у операцијама. Резултати истраживања могу допринети даљем унапређењу мирнодопске и ратне праксе.

4. ХИПОТЕЗЕ

4.1. Општа хипотеза

Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати креирањем модела по критеријуму процеса одлучивања, критеријуму зоне операције и избором адекватног модела на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању по фазама одлучивања. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага су: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције.

Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага могу бити од одлучујућег, опредељујућег и коегзистентног утицаја на моделовање војнообавештајне јединице по деловима или у целини.

4.2. Прва посебна хипотеза

Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати обликовањем модела по критеријуму процеса одлучивања на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању по фазама одлучивања. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага су: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције.

Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага могу бити од одлучујућег, опредељујућег и коегзистентног утицаја на моделовање војнообавештајне јединице по елементима и сегментима.

4.3. Друга посебна хипотеза

Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати просторним развојем елемената модела по критеријуму зоне операције на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању.

4.4. Трећа посебна хипотеза

Еспертским оцењивањем кључних способности војнообавештајне јединице и поређењем понуђених модела могуће је изабрати модел војнообавештајне јединице за адекватану подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

5. НАЧИН ИСТРАЖИВАЊА

Најпогодније методе за примену у овом истраживању су: опште научне методе, емпиријске, посебне научне методе и методе решавања оперативних проблема.

Из групе опште научних метода у овом истраживању коришћена је метода моделовања, статистичка метода и историјско-компаративна метода.

Истраживање овако комплексног предмета није могуће реализовати у стварним, нити приближним вежбовним условима. Због тога је неопходна примена *методе моделовања* и то користећи се симболичким моделом (графичким и текстуалним). Суштина примене метода моделовања уз употребу *CASE*²⁵ алата састоји се у креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Израда модела заснива се на:

- потребним способностима, подржавајућим активностима и потребним ефектима обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцијама здружених снага;
- подацима о организацији и формацији војнообавештајних јединица оружаних снага страних земаља,
- подацима о карактеристикама елемената за прикупљање обавештајних података,
- подацима о зони операције здружених снага,
- карактеристикама средстава и система за електронско ратовање оружаних снага страних земаља, подацима о командно-информационим системима.

Овом методом је могуће верификовати већину појединачних, а преко њих и посебне хипотезе.

---

²⁵ Computer Aided Software Engineering (CASE) представља софтверски алат за моделирање пословања организација, њених активности и развој информационих система. CASE алат укључује коришћење рачунара као развојног средства за израду модела који описује неки посао, околину у којој се обавља посао, односно модел који олакшава планирање развоја предузећа и развој информационог система - од планирања до имплементације. Вељовић, В. А., *Менаџмент информациони системи*, Компјутер библиотека Чачак, 2002. стр. 65 – 74.

Применом статистичке методе на основу карактеристика елемената за прикупљање обавештајних података, карактеристика уређаја и система за електронска дејства дошло се до закључка о њиховим квалитативним својствима (фреквенцијски опсег, модови рада, дубина извиђања, даљина ометања...). Овом методом прикупљени подаци, добијени применом емпиријских метода, сређивани су, обрађивани и доноети су закључци који чине основу за верификацију појединачних хипотеза.

На основу закључака одређене су могућности елемената за прикупљање обавештајних података. На основу обавештајних потреба команданта здружених снага, штаба и потчињених састава и могућности елемената за прикупљање обавештајних података донети се закључци о кључним функцијама обавештајног обезбеђења које утичу на креирање модела војнообавештајне јединице.

Историјско-компаративна метода је примењена ради утврђивања начина настанка и развоја појава у временском и историјском периоду и уз поређење појава исте врсте ради утврђивања сличности и њихове разлике. Историјско-компаративном методом обухваћене су војне операције од 1990. године до 2014. године.

Историјско-компаративном методом дошло се до сазнања о:

- структури, функцији и поступцима обавештајне јединице у целини или њених делова, у операцијама здружених снага;
- елементима за прикупљање обавештајних података и сазнања о елементима које постављају јединице за ЕД и извиђачке јединице у операцијама Војске Србије.

Такође:

- праћењем развоја комуникација у временском континуитету констатоване су промене и нови начини организације веза (командно-информационих система) у операцијама;
- извршена је компарација постојећих елемената за прикупљање обавештајних података и потребних елемената за прикупљање обавештајних података ради адекватне подршке одлучивању у операцијама здружених снага;
- на основу анализе досадашњих резултата елемената за прикупљање обавештајних података, изведена је прогноза у којој мери се у будућности могу очекивати још већа побољшања.

Применом ове методе делимично су верификоване све појединачне хипотезе.

За поступно сазнање овог предмета истраживања неопходна је примена већине посебних научних метода у свим фазама истраживачког поступка, а посебно аналитичко-синтетичког, индуктивно-дедуктивног и метода дефиниције и класификације.

Дијалектички повезане анализа и синтеза, као јединствена научна метода, доприносе потпунијем сазнавању кључних функција обавештајног обезбеђења и способности војнообавештајне јединице ради креирања модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Дијалектичком анализом успешно су откривена својства свих битних елемената војнообавештајне јединице, и утврђиван настанак, развој, везе, односи и противречности у обавештајном обезбеђењу операција здружених снага.

Дијалектичком синтезом као завршним процесом сазнања, обезбеђено је схватање целине процеса на основу схватања његових делова односно схватања модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага на основу функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцијама здружених снага и потребних способности војнообавештајне јединице као носиоца обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага. На резултатима методе анализе-синтезе заснивају се и остали посебни методски поступци. Аналитичко-синтетичком методом обезбеђена је делимична верификација свих појединачних, посебних и опште хипотезе.

Индукција и дедукција, као посебне научне методе, имају ослонац у анализи и синтези, ради издвајања емпиријских података као допуна конкретне дијалектичке методе. Према томе, овим методама су доказане или одбачене тврдње постављене у хипотезама које су изведене из предмета истраживања.

У овом истраживању, метода индукције је примењивана приликом закључивања, од појединачних ка посебним хипотезама. Овом методом су изведени закључци на нивоу појединачних хипотеза ради утврђивања да ли су у целини анализиране активности и ефекти обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

Применом јединствене индуктивно-дедуктивне методе заокружено је сазнање о предмету истраживања.

На основу резултата истраживања, овим методама, сређивани су подаци о броју и врстама елемената за прикупљање обавештајних података у војнообавештајној јединици, њиховим међусобним везама и односима, месту и улози војнообавештајне јединице у оквиру обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

Применом емпиријских метода прикупљени су подаци неопходни за доказивање ставова појединачних хипотеза. У овом истраживању из групе емпиријских метода примењиване су: метода анализе садржаја и метода испитивања.

Метода анализе садржаја је остварила а велику улогу у овом истраживању. Њеном применом дошло се до података и информација о предмету и досадашњим достигнућима у истраживању. У прилог значаја ове методе је и то да највећи део времена теоријског истраживања заузима проучавање литературе о наведеном предмету истраживања.

Анализом садржаја су прикупљени подаци о различитим обележјима облика и садржаја симболичког саопштења, података о одлучивању у операцијама здружених снага и обавештајном обезбеђењу. Анализом садржаја обухваћени су елаборати са вежби слушалаца командно-штабног и генералштабног усавршавања, стручни и докторски радови из области обавештајног обезбеђења и операција оружаних снага, литература о војнообавештајним јединицама оружаних снага страних земаља и остала литература која описује моделовање, обавештајну делатност и операције оружаних снага. Анализом садржаја прикупљени су подаци о кључним функцијама војнообавештајне јединице у процесу одлучивања и ставови о елементима за прикупљање обавештајних података, обавештајном обезбеђењу операција здружених снага и организацији војнообавештајних јединица.

Применом методе анализе садржаја делимично су верификоване све појединачне хипотезе. Инструмент: Арак за анализу садржаја (прилог бр. 1).

Методом посматрања истраживане су функције (активности и ефекти) обавештајног обезбеђења у процесу одлучивања у операцијама здружених снага по фазама. Посматран је процес оперативног планирања полазника 57. класе генералштабног усавршавања током решавања оперативно-стратегијских задатака ради сагледавања елемената оперативног борбеног распореда здружених снага и места војнообавештајне јединице (по деловима и у целини) у оквиру елемената оперативног борбеног распореда и ради регистровања активности и ефеката обавештајног обезбеђења и одређивања њиховог утицаја у појединим фазама процеса одлучивања.

Тежишно је посматран рад обавештано-извиђачког органа у оквиру Групе за здружено оперативно планирање. Инструмент: Протокол посматрања (прилог број 2).

Методом испитивања прикупљени су подаци о елементима за прикупљање обавештајних података и мишљења о структури војнообавештајне јединице која би пружала подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Такође, прикупљена су мишљења о најзначајнијим функцијама обавештајног обезбеђења по фазама и утицају фаза одлучивања на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

Прикупљена мишљења, ставови и опредељења имала су одређену улогу у верификацији појединачних хипотеза и свих посебних, из разлога сложености предмета истраживања, велике различитости тумачења појединих питања.

Подаци добијени овом методом условно су прихваћени и статистички коришћени.

Методом испитивања прикупљена су мишљења и ставови експерата односно старешина одређене компетенције који су учествовали у решавању тактичких и оперативних задатака и учествовали у планирању прикупљања, прикупљању, обради и достављању обавештајних података.

Инструмент: Анкетни упитник (прилог број 3).

Због комплексности проблема истраживања анализиран је и одређени број хипотетичких сценарија (стратегичка ситуација и оперативни задаци), на основу којих, а у складу са подршком одлучивању, је одређена моћ, снага и средства (елементи за прикупљање обавештајних података) војнообавештајне јединице и њихово место у оквиру оперативног борбеног распореда.

Методе решавања оперативних проблема су примењене код оцењивања способности војнообавештајне јединице, оцене појединих модела војнообавештајне јединице и избора сврсисходног модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага. За избор модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму кључних способности примењена је метода аналитичких хиерархијских процеса (АХП). По многим мишљењима АХП је систем за подршку одлучивању, дакле ДСС. Пошто садржи коректан математички модел а реализован је као уобличен софтвер за компјутерске платформе са потпуном техничком подршком – генерално има довољно разлога да се, у рачунарској верзији Expert Choice 2000, сматра комерцијалним системом опште намене у области вишекритеријумског одлучивања.

Методом студије случаја обухваћене су обавештајне структуре оружаних снага земаља у окружењу и оружаних снага појединих земаља чланица одређених савеза са тежиштем (битним обележјем) на организацији војнообавештајних јединица ради утврђивања њихових функција и организације.

Подаци за ово истраживање су делимично изворни и посредовани, а највећи број података чине изведени подаци. У истраживању су се користили интерни, отворени, јавни као и аудио-визуелни подаци.

Подаци прикупљени применом методе посматрања, испитивања, анализе садржаја, комбиновани са методом моделовања, статистичком методом и посебним методама су чинили основни извор података у поступку закључивања и верификације хипотеза.

У истраживању се користио сужени обухват истраживања, намеран узорак. Намеран узорак се користио у реализацији метода испитивања, ради добијања што веродостојних података о способностима војнообавештајне јединице као носиоца ОбОб у операцијама здружених снага, одређивању којефицијента утицаја фаза одлучивања у операцијама здружених снага на креирање модела војнообавештајне јединице у целини или по деловима, оцене способности војнообавештајне јединице и оцене предложених модела у односу на способности. У испитивању су учествовала 32 експерта односно старешине одговарајуће компетенције који су у досадашњој каријери учествовали у решавању тактичких и оперативних задатака и прикупљању, обради и достављању обавештајних података

6. НАУЧНА И ДРУШТВЕНА ОПРАВДАНОСТ ИСТРАЖИВАЊА

Научни допринос огледа се у могућностима унапређења обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага. Истраживање има у основи хеуристички карактер, јер се очекује да резултати истраживања укажу на низ нових радњи и поступака који се односе на ангажовање елемената за прикупљање обавештајних података и на моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Верификаторни карактер се огледа у потврђивању одређених решења, правилских одредаба и практичних поступака.

У методолошком погледу, истраживање може допринети стицању искуства у примени истог или сличног поступка при моделовању сличних јединица за подршку борбеним дејствима или моделовању јединица за извођење борбених дејстава у операцијама здружених снага.

Истраживање је друштвено оправдано јер решава проблеме који су у вези са моделовањем војнообавештајне јединице и унапређењем процеса доношења одлука у операцијама здружених снага.

Применом одговарајућег модела војнообавештајне јединице повећава се ефикасност обавештајне структуре и стварају се услови за успешну подршку одлучивању у операцијама здружених снага, а посредно се повећава ниво оперативних и функционалних способности Војске Србије.

Резултати истраживања могу указати на потребу за даљим унапређењем процеса оперативног планирања у операцијама здружених снага, развојем војнообавештајне јединице, осавремењавању елемената за прикупљање обавештајних података, аутоматској обради и достављању прикупљених обавештајних података, као и на потребу за обуком и стварањем квалитетног кадра ради попуне војнообавештајне јединице.

I ДЕО

1. ПРОЦЕС ОДЛУЧИВАЊА У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА

Одлучивање је елемент процеса решавања проблема, како уопште, тако и у операцијама здружених снага. У ужем смислу, одлучивање је могуће поистоветити са решавањем проблема, односно представља избор једне од алтернатива којом се решава проблем. Међутим, решавање проблема је комплекс активности које најчешће обухватају: идентификовање узрока проблема, идентификовање могућих алтернатива којима се може решити проблем, избор најбоље алтернативе као и њену имплементацију. Са овог становишта одлучивање је део процеса решавања проблема. Планирање намеће потребу избора више алтернатива планских одлука.

У таквом процесу командант одлучујуће утиче како на ток тако и на ефекте оперативног планирања. Одговоран је за спровођење процеса планирања, припрему и извршење додељене мисије. У решавању захтева донешења правовремене и целисходне одлуке, команданта подржава штаб. Штаб својим проценама и предлозима, доприноси побољшању услова за доношење адекватне одлуке. Примарна одговорност команданта је планирање, чију делотворност одређује одлучивање, јер планирање представља антиципативно одлучивање. Систем оперативног планирања обухвата процес и процедуре, место и улогу и одговорности команданата и штабних официра од стратегијског до тактичког нивоа командовања, укључујући и средства која се користе у раду.

1.1. Процес одлучивања – чинилац оперативног планирања

Процес одлучивања, као елемент оперативног планирања, је командно-штабна активност у којој доминирају мисаони и логички токови анализа и синтеза података и информација о операцији. Процес одлучивања је систематизован одговарајућим процедурама. Процедуре омогућавају командовању да утичу на ток процеса оперативног планирања. Процедура олакшава командовању остварење утицаја на догађаје у акцијама и дејствима какве су операције здружених снага.

Оперативно планирање је усклађен, усмерен и строго дефинисан штабни процес чији су резултати јасни и недвосмислени планови и наређења.

Процес оперативног планирања подржава израду плана, као документа, којим се тежи извршењу задатака, постизању (достизању) циља и остварењу жељеног стања додељеним (расположивим) снагама. Подршка оперативног планирања командовању условљава ефикасност примене плана. Основу приступа командовања оперативном планирању представља разумевање, схватање и примена начела оперативног планирања.

Процес оперативног планирања се, уз неопходна прилагођавања, примењује у свим командама које планирају операције на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу, без обзира на карактеристике бојишта и величину снага.

Оперативним планирањем команданту и његовом штабу се намећу четири питања:

1. Које услове треба испунити како би се остварили оперативни и стратегијски циљеви?
2. Којим активностима ће се, највероватније, створити ти услови?
3. Како користити расположиве ресурсе да би се на најбољи начин извршили задаци?
4. Да ли су прихватљиви пратећи ризици?

Тежиште планирања најчешће је усмерено:

- задатком²⁶,
- крајње жељеним/захтеваним стањем и критеријумима успеха,
- центром моћи,
- јединством командовања,
- јединством напора,
- флексибилношћу,
- издржљивошћу и
- стварању услова за нивоовско планирање (планирање у потчињеним јединицама).

Процес одлучивања и оперативно планирање су комплементарни процеси. Комплементарност процеса одлучивања и оперативног планирања долази до изражаја у свакој фази процеса оперативног планирања. Командант здружених снага на основу података и обавештајних информација, у свакој фази оперативног планирања, одлучује о даљим активностима и наставку сваке фазе. Крајњи резултат тих процеса је доношење адекватне одлуке за употребу снага у операцији (прихватање или модификовање одређене варијанте употебе снага).

---

²⁶ Задатак је посао или функција коју је претпостављени доделио потчињеним. *Доктрина планирања у Војсци Србије*, Управа за планирање и развој – Ј5, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2012. стр. 36.

1.1.1. Улога и функције одлучивања у операцијама здружених снага

Одлучивање у операцијама здружених снага је процес којим се ствара одлука. Обухвата низ међусобно повезаних и условљених активности које се одвијају сукцесивно и усмерене према истој сврси (да се донесе адекватна одлука).

Улога и функције одлучивања у операцијама здружених снага долазе до изражаја кроз три аспекта:

- технолошки аспект одлучивања (када се, за процес одлучивања, користи скуп детаља, техника и метода),
- правилски аспект одлучивања (када се користе, на пример, стандардизоване оперативне процедуре),
- искуствени аспект одлучивања (способности коришћења знања и искуства групе за здружено оперативно планирање у решавању проблема).

Процес одлучивања у операцијама здружених обухвата надлежности и одговорности команданта и штаба (ГЗОП).

Надлежности и одговорности у процесу доношења одлуке током операција здружених снага обухватају:

- ко дефинише војно жељено крајње стање и улогу компонената (КоВ, ВиПВО, специјалне снаге, територијалне снаге) у операцији здружених снага?
- ко и како прима и прослеђује стратегијске смернице?
- ко успоставља везе са органима, организацијама и институцијама ван војске, чије присуство и рад у зони операције може позитивно утицати на операцију здружених снага?
- ко и како врши процену ситуације (оперативног окружења)?
- ко и како врши анализу замисли претпостављеног команданта?
- ко и на основу чега врши ограничење у планирању?
- како се утврђују и користе претпоставке и чињенице?
- како се врши анализа кључних фактора?
- како се утврђују предности и слабости?
- како се идентификују и препознају одлучујуће тачке, линије операција и центар моћи?
- како се врши одређивање задатака?
- како се утврђују циљеви?
- како се утврђује жељено крајње стање и критеријуми за успех?

- када и како се формулише исказ мисије?
- када и како се врши почетна процена снага?
- ко и како врши реферисање о анализи мисије и која је улога команданта здружених снага током реферисања?
- због чега и како се врши анализа ситуације (оперативног окружења)?
- ко и како развија варијанте употребе сопствених и непријатељевих снага у зони операције?
- шта се презентује током реферисања о одлуци и која је улога команданта?
- како се разрађује и коме се доставља на одобрење концепт операције?
- како се врши и шта обухвата разрада плана операције?
- шта подразумева израда плана операције?
- ко одобрава план операције?
- због чега и како се врши ревизија плана операције?

1.1.2. Карактеристике одлучивања у операцијама здружених снага

Оперативно планирање је концептуални процес којим се обликују елементи и сегменти оперативног модела²⁷. Оперативни модел, као пројектована целина, аналогна је току операције по фазама и у целини.

Имајући у виду комплементарност процеса одлучивања и оперативног планирања и да је најзначајнији сегмент процеса оперативног планирања моделовање употребе снага, анализом елементата оперативног модела запажају се карактеристике одлучивања у операцијама здружених снага.

Елементи оперативног модела су:

- окончање операције,
- жељено крајње стање,
- ефекти,
- центри моћи,
- директан и индиректан приступ,
- одлучујуће тачке,
- линије операција,
- изражавање тежишта,

---

²⁷ Оперативни модел је приказ идејне замисли команданта за припрему и извођење операције-кампање. *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, ГШ ВС, Београд, 2013. стр. 21.

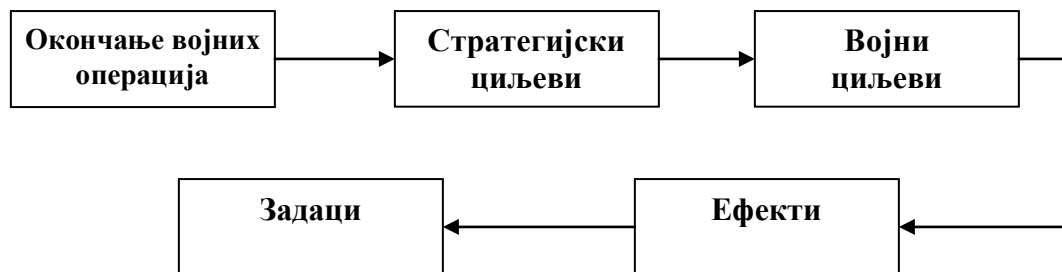
- одређивање редоследа активности и фаза операције,
- гране и наставци операције,
- оперативна пауза и
- тачка кулминације.

Окончање војне операције је елемент оперативног модела који омогућује формулисање жељеног крајњег стања и разматра се *искључиво на стратегијском нивоу планирања*. Анализа тог елемента обухвата одговоре на питања о успостављеним условима у зони операције да би били остварени војни циљеви, и како ти услови утичу на прелазак из ратног у мирнодопско стање?. Процес дефинисања услова за прекид операције захтева пажљиво сагледавање и сарадњу између цивилног и војног руководства на одређивању крајњег стања које је, истовремено, политички прихватљиво и војно достижно.

Да би могао планирати операцију - кампању командант здружених снага треба, у складу са иницијалном директивом, да дефинише критеријуме окончања војних операција (операције здружених снага). Критеријуми за окончање војних операција представљају стандарде који требају бити испуњени пре завршетка војних операција. Критеријуми се не израђују као формалан документ.

Жељено крајње стање представља скуп услова који, према одлуци, треба да владају у зони операције по завршетку операције. Дефинише се као исказ који обухвата критеријуме окончања војних операција и служи као основа за дефинисање циљева операције.

Ефекат је физичко стање и/или стање понашања система које је настало као последица борбених и неборбених активности у операцијама и зависи од конкретне ситуације. Ефекти доприносе остваривању циљева операције и утичу на дефинисање задатака. На шеми 1. је приказана повезаност задатака, ефеката и циљева ради окончања војних операција.

Шема 1.: Однос окончања војних операција, циљева, ефеката и задатака

Ефекти су и збирни резултати акција и дејства на зоне, правце, објекте, инсталације, снаге, опрему, функције или информације, борбеним и неборбеним активностима.

Ефекти се разматрају у две основне категорије – директни и индиректни. Они се могу испољавати као: жељени, нежељени или ненамерни. Унутар ових категорија, а нарочито унутар индиректних, постоји више посебних типова ефеката. Схватање посебних типова ефеката је суштински важно за разумевање приступа планирању операција који је заснован на ефектима.

Након предузимања акција (вишевојних дејстава), командант треба да процени ефикасност операције. Уколико жељени ефекти нису остварени, поново треба напасти објекте дејства или применити неки други метод за остварење ефеката.

Центри моћи (ЦМ) су физички или морални ентитети који су извори физичке или моралне моћи, снаге и отпора. То су, углавном, динамични носиоци активности или утицаја који поседују карактеристике и способности неопходне за ефикасну и ефективну одбрану и напад. Центри гравитације деле се на сопствене и непријатељеве. Сопствени центри гравитације су извор физичке или моралне моћи сопствених снага (примарни циљ непријатеља), а непријатељски су извор физичке или моралне моћи непријатељевих снага (примарни циљ за сопствене снаге).

Центар моћи је могуће посматрати и као групу карактеристика, способности и извора моћи из којих систем генерише своју моралну или физичку снагу, слободу акције и вољу да делује. Увек је везан за циљ. Уколико се циљ мења и ЦМ се може променити.

Анализа центра моћи обухвата критичне факторе: *критичне способности, критичне захтеве и критичне рањивости*. Критични фактори препознати у процесу планирања су у функцији уочавања одлучујуће тачке. Сврха анализе одлучујуће тачке је утврђивање могућности њиховог овладавања (достизања) расположивим снагама.

Критичне способности (КС) су најбитније могућности центра моћи, које га чине извором физичке или моралне моћи у конкретној мисији.

Критични захтеви (КЗ) су основни услови, ресурси или средства, неопходни да центар моћи испољава критичне способности. Без њих центар моћи неуспешно функционише и није извор критичних способности. Због оваквог значаја по успех операције штаб израђује "Листу критичних захтева" у форми погодној за рад.²⁸

---

²⁸ *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013.

Критичне рањивости (КР) су критични захтеви, ресурси или елементи центра моћи који су осетљиви на изоловање, неутралисање или уништење. Критичне рањивости сопственог центра моћи је неопходно бранити, а непријатељеве нападати.

Начин идентификације центра моћи је један од кључних корака за разраду оперативног модела. Идентификација центара моћи је предуслов за израду Листе објеката дејства у којој се идентификују најзначајнији објекти чијим уништењем престаје успешно функционисање центра моћи.

Центар моћи постоји на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу.

На стратегијском нивоу центар моћи може бити војна јединица, коалиција, политички или војни лидер, група способности или функција или воља нације.

Центар моћи на оперативном нивоу је начелно повезан са војним способностима одређене војне јединице, али може бити повезан и са другим способностима у оперативном окружењу.

На тактичком нивоу центар моћи, начелно, се изједначава са циљем операције, односно објектом дејства. Непријатељев центар моћи треба идентификовати у његовим предностима, а не у слабостима или рањивостима. У операцијама здружених снага, на основу обавештајних информација и процена, анализира се непријатељев и сопствени центар моћи. На основу анализе центара моћи изналази се начин заштите сопственог центра моћи. Центри моћи се могу делити на физичке и моралне и нису ограничени само на војне снаге. Физички центар моћи (командно место или војне снаге) је једноставнији за идентификовање и процену. Може се, начелно, нападати војним средствима. Искуства из савремених ратова говоре да непосредним уклањањем претпостављеног физичког центра моћи не долази до прекида насиља или непријатељстава, што подразумева да је, осим физичког, неопходно разматрати и морални центар моћи. Карактеристике центрара моћи су приказане на слици 1.

Слика 1.: Карактеристике центра моћи²⁹

Морални центри моћи су динамични и непосредно везани за људски фактор (становништво, утицај кључних политичких лидера, воља популације и др.). Деловање према моралним ЦМ је комплексније и начелно се не реализује искључиво војним средствима, већ захтева интегрисање више елемената националне моћи и деловање у више области: економској, политичкој, социјалној, образовној и др. То је посебно присутно код оружаних сукоба који имају међунационални, социјални или религијски карактер.

На стратегијском и оперативном нивоу могуће је да постоји и више центара моћи. Центри моћи су међусобно повезани на свим нивоима. На стратегијском нивоу је повезан одређеним одлучујућим тачкама које су рањиве на оперативном нивоу, а на оперативном нивоу је повезан одређеним одлучујућим тачкама тактичког нивоа.

Центар моћи се може променити уколико се мењају услови у оперативном окружењу или циљеви. Због тога је анализа непријатељевог и сопственог центра моћи непрекидан процес који почиње током планирања и наставља се у току извршења операције - кампање. Пример процеса анализе центра моћи приказан је на шеми 2.

²⁹ Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013. стр. 23.

Шема 2.: Пример процеса анализе центра моћи

У процесу одређивања центра моћи полази се од процене способности које поседује непријатељ и које могу угрозити сопствене снаге. Центар моћи треба препознати међу носиоцима способности непријатеља.

Следећи корак представља анализа центра моћи проценом његових критичних способности. Сврха анализе је одређивање најефикаснијег начина уништења центра моћи или његовог неутралисања у операцији.

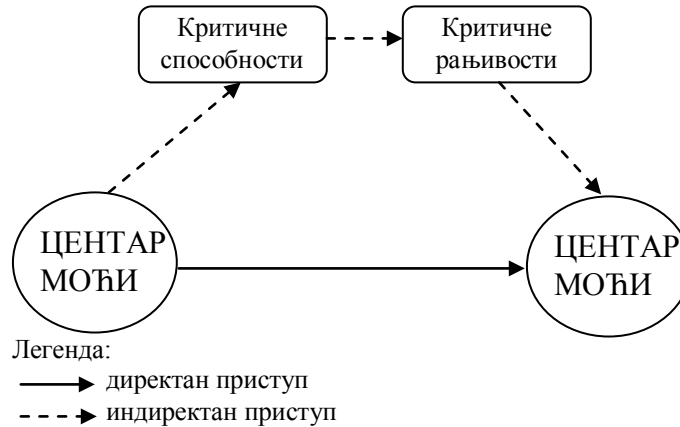
Након утврђивања критичних способности анализирају се критични захтеви, који се повезују са условима, што обезбеђује постојање центра моћи и омогућава испољавање његових способности.

Критични захтеви се анализирају са аспекта сопствених могућности, и процењује који су од њих рањиви на дејства - критичне рањивости.

Критичне рањивости ће бити објекти на које се усмеравају сопствена дејства, јер се на тај начин, посредно уништава или неутралише и центар моћи.

Директан и индиректан приступ

У односу на идентификоване центре моћи, услове који владају у оперативном окружењу и одређено жељено крајње стање, разликују се два оперативна приступа у извођењу операција: *директан приступ* и *индиректан приступ* који су приказани на шеми 3.

Шема 3.: Директан и индиректан приступ

Директан приступ у извођењу операција подразумева непосредно дејство на центар моћи непријатеља. Индиректан приступ подразумева низ дејстава или активности којима се уништавају и неутралишу непријатељеве критичне способности или нападају критичне рањивости. Овим приступом се на посредан начин слаби, неутралише или изолује његов центар моћи.

Одлучујућа тачка представља догађај, активност, радњу, географску локацију, које су од одлучујућег утицаја на ток операције. Одлучујуће тачке постоје у времену, простору или информационом окружењу. Њиховим повезивањем формира се линија операције. Могу бити физичке и логичке.

Заједничка карактеристика одлучујућих тачака је њихова важност за центар моћи, односно непријатељев напор да их одбрани.

Одлучујуће тачке произилазе из анализе жељеног крајњег стања, циљева и центара моћи. Одлучујућа тачка је место (локација), кључни догађај или систем, који омогућава команданту да оствари предност над непријатељем и утиче на исход операције. Оне нису центри моћи, него кључ за напад и одбрану њихових критичних захтева.

Када није могуће извести напад директно, командант усмерава активности да ослаби или неутралише критичне рањивости од којих центар моћи зависи. Критичне рањивости могу бити одлучујуће тачке које индиректно обезбеђују слабљење или уништење центра моћи.

Физичке одлучујуће тачке су географске локације, као што су луке, путне комуникације, кључни планински врхови, или поједини елементи снага непријатеља.

Логичке одлучујуће тачке, могу бити спремност оперативне резерве, време почетка рада постројења за прераду горива, завршетак мобилизације и слично. У неборбеним операцијама имају другачију природу у односу на борбене операције. У областима које су везане за успостављање и одржавање основних људских потреба могу бити: успостављање снабдевања водом, рашчишћавање рушевина, изградња снага безбедности, обезбеђење изборног процеса и слично.

Уобичајена ситуација у планирању је да се идентификује више одлучујућих тачака него што их снаге, са постојећим ресурсима, могу контролисати, неутралисати или уништити. У том случају командант идентификује тачке које су најзначајније за центар моћи и усмерава снаге према њима. Уколико непријатељ задржи контролу над одлучујућим тачкама, то може произвести губитак темпа извођења операције, превремено достизање тачке кулминације или створити непријатељу друге повољне услове за дејства.

Повезивањем одлучујућих тачака креира се модел операције. Оне доприносе команданту да реализује циљеве, чијим остварењем се достиже жељено крајње стање.

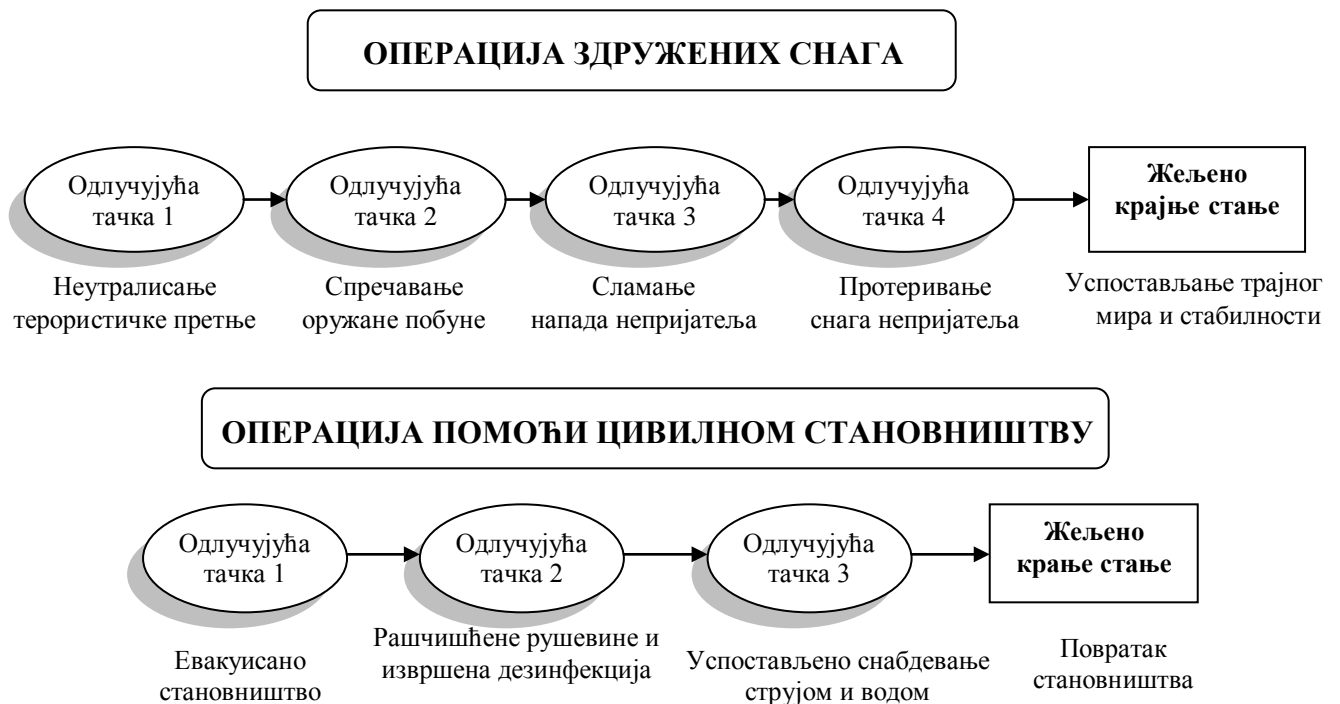
Линије операција повезују одлучујуће тачке на одређеном простору и у предвиђеном времену и воде ка центру моћи. Оне одређују међусобну повезаност одлучујућих тачака и смер којим се операција изводи ради постизања жељеног крајњег стања.

Линије операција представљају аналитички мост између излазних резултата оријентације и развоја варијанти употребе. Непоходно их је дефинисати пре развоја варијанти употребе да би се утврдило да ли варијанта употребе омогућава достизање дефинисаних циљева. У моделовању употребе снага презентују повезаност одлучујућих тачака са циљевима. У процесу планирања, прво се дефинишу одлучујуће тачке, јер линије операција произилазе из њих. Правилно дефинисане линије операција омогућавају јасно и конкретно дефинисање свих активности у операцији. Линије операција могу бити физичке и логичке.

Физичке линије операције повезују низ одлучујућих тачака у времену и простору, којима се обезбеђује контрола одређеног простора, што води ка уништењу непријатеља.

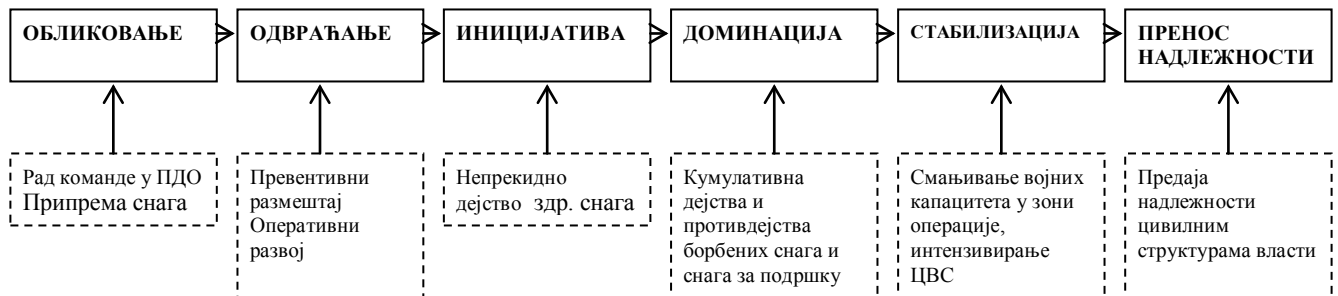
Оне дефинишу правац деловања сопствених снага у односу на непријатељеве снаге.

Логичке линије операција се користе у визуелизацији операције у којој географска локација непријатеља није од битног значаја. За разлику од физичких линија, њиховим дефинисањем се предвиђа логички след одвијања одређених активности што је карактеристика планирања на стратегијском нивоу. Примери линија операција су приказани на шеми 4.

Шема 4.: Примери линија операција

Одређивањем редоследа активности и фаза операције интегришу се и синхронизују сродне активности и повећава флексибилност и јединство деловања током извршења. Разматра се кроз синхронизацију и синергију ради испољавања сталног утицаја на непријатеља. На шеми 5 приказан је начелан пример одређивања активности и фаза.

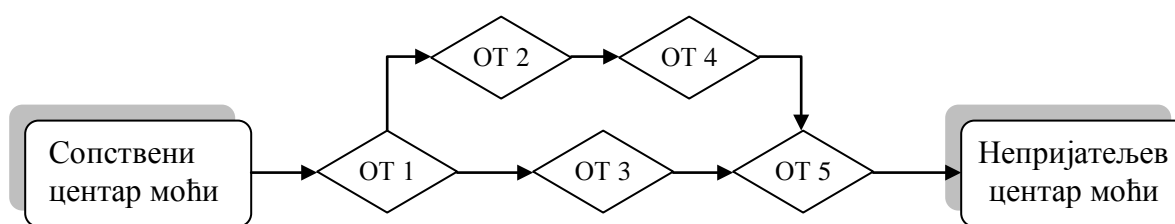
Шема 5.: Начелан пример одређивања активности и фаза

Синхронизација представља усклађивање акција и ефеката по месту, времену и сврси, ради достизања максималне предности над непријатељем. Синергија представља резултат бројних физичких, информационих, моралних и других акција, које, тако комбиноване, имају већу вредност од њиховог простог збира.

Подела по фазама или етапама помаже команданту и штабу да прате кампању или операцију и дефинишу захтеве за потребним снагама и ресурсима у времену, простору и по сврси, те стога, број фаза и етапа није ограничен. У току развоја плана командант одређује адекватан начин остваривања симултаних и секвенцијалних активности које ће довести до жељеног крајњег стања, уз најмање напрезања и минималне губитке сопствених снага.

Операција здружених снага се, начелно, реализују кроз фазе: припрема, извођење и стабилизација и дезангажовање, али се може делити и на више фаза. Фаза операције здружених снага се може делити на етапе.

Гранама и наставцима операција обезбеђује се одговор на питање: Шта ако...? У планирању операције обезбеђују флексибилност плана што се не односи само на одређивање фаза, већ и на реакцију на суштинске промене, које су неопходне у случају неочекиваних непријатељевих активности или резултата тих активности. У циљу очувања слободе деловања, у околностима које се брзо мењају и када није могуће достићи неку одлучујућу тачку, командант предвиђа и планира решења која омогућавају наставак операције и достизање жељеног крајњег стања другом линијом операција. Пример гране операције приказан је на шеми 6.

Шема 6.: Пример гране операције

Неопходно је, у сваком плану, дефинисати критеријуме на основу којих ће се приступити реализацији грана и наставака операције.

Гране и наставци операција се разматрају у оквиру процеса одређивања одлучујућих тачака. Свака грана и наставак операција могу се разрадити као нови план превенције кризе који се, до одређених детаља, развија након што се изради план операције.

Оперативна пауза представља привремени прекид операција, начелно, након достизања већине тактичких или оперативних циљева, али увек пре достизања властите тачке кулминације. Њена сврха је да се изврши консолидација снага и припрема за наставак операције.

Тачка кулминације

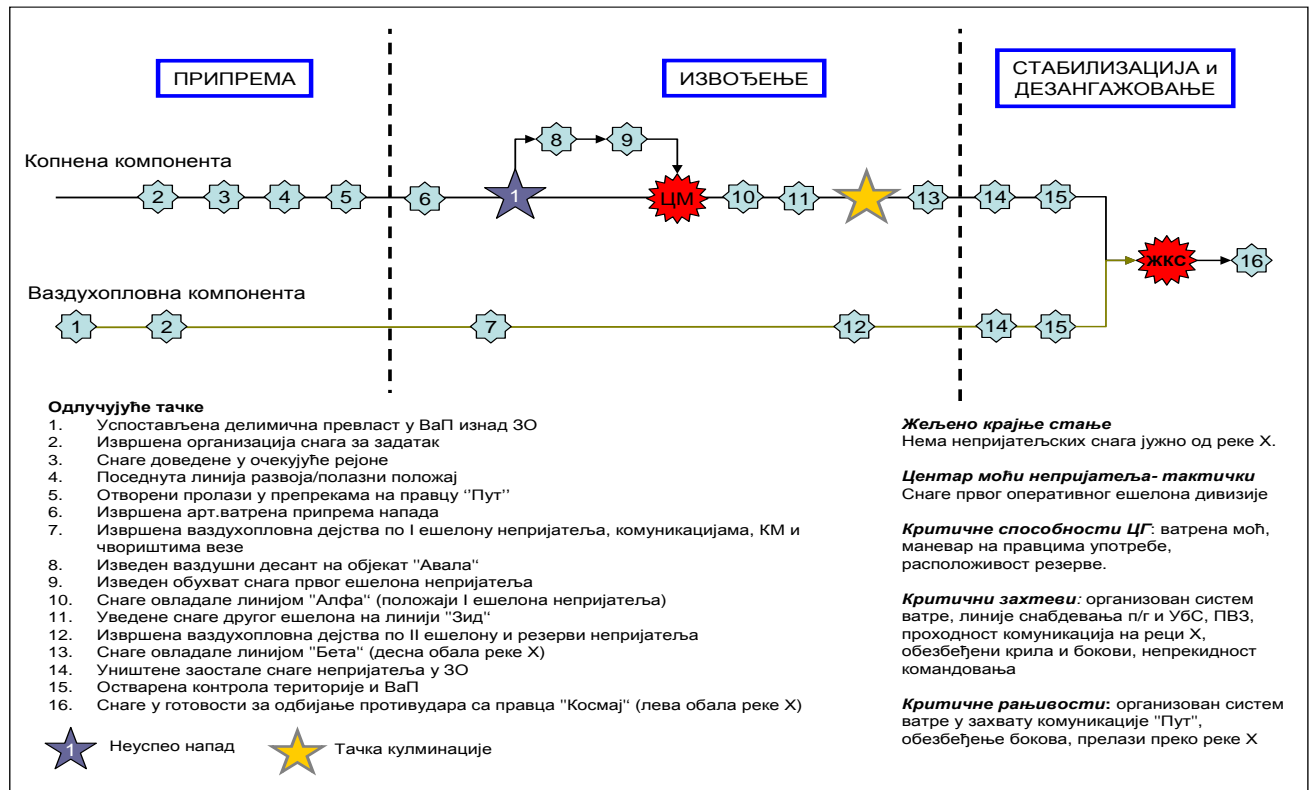
У општем смислу, *кулминација* представља тачку у времену и простору, коју достижу нападач или бранилац, после које њихови циљеви не могу бити достигнути а наставак дејстава повећава шансе за неуспех или пораз. Она се налази у зони непредвидивости у времену и простору када може доћи до промене баланса борбене моћи супротстављених страна.

У нападу тачка кулминације је она тачка у времену и простору када борбена моћ нападача више не надмашује борбену моћ браниоца. Овде нападач увелико ризикује да буде поражен у противнападу браниоца, па је принуђен да пређе у одбрану.

У одбрани бранилац достиже тачку кулминације у тренутку када више није у могућности да пређе у противнапад или да се даље успешно брани. Умеће одбране се огледа у томе да се нападач доведе до тачке кулминације и потом изврши противнапад у тренутку када је нападач исцрпио своје ресурсе и налази се у неповољној позицији за успешну одбрану.

Умеће планирања и командовања операцијама, на свим нивоима, огледа се у остваривању постављених циљева без достизања тачке кулминације, односно у присиљавању непријатеља да што пре достигне тачку кулминације.

На слици 2. је приказан, начелан, оперативни модел нападне операције здружених снага

Слика 2.: Начелан приказ оперативног модела нападне операције здружених снага³⁰

Здружена оперативна команда (ЗОК) може проводити процес оперативног планирања на стратегијском и оперативно-тактичком нивоу. На стратегијском нивоу ЗОК проводи процес оперативног планирања само када су команде КоВ/КзО и ВиПВО у улози команди видовских компоненти (у случају највећег интезитета претњи по безбедност земље - рата). Када су еквиваленти ангажованих снага у евентуалној операцији мањи, ЗОК проводи процес оперативног планирања на оперативно-тактичком нивоу који се састоји од седам фаза и намењен је за оптимизовање логичних и аналитичких активности у одлучивању.

Процес оперативног планирања у операцијама здружених снага на стратегијском нивоу реализује се кроз пет фаза: иницирање, оријентација, развој концепта, разрада плана и ревизија плана.

³⁰ Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013. стр. 29.

1.2. Процес одлучивања структуриран фазама оперативног планирања у операцији здружених снага

Фазе одлучивања у операцијама здружених снага се одвијају по елементима, сегментима и фазама оперативног планирања.

У односу на садржаје, одлучивање обухвата одговоре-решења на: организацијске потребе, проблеме и акције.

У односу на здружене снаге процес одлучивања је структуриран по следећим фазама оперативног планирања: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције и ревизија плана операције.

1.2.1. Иницирање

Сврха фазе иницирања је да се створе предуслови за спровођење процеса оперативног планирања, утврде општа планска усмерења, али и одређена ограничења у планирању. Фаза иницирања на стратегијском нивоу планирања у Војсци спроводи се на нивоу Генералштаба Војске, Министарства одбране и Председника Републике. Фаза иницирања се састоји од два међусобно условљена подпроцеса: израде Иницијалне директиве (у даљем тексту ИД) Председника Републике и израде ИД Начелника Генералштаба (Команданта ЗОК).

Иницирање се реализује издавањем "Стратегијских смерница" председника Републике које се саопштавају Начелнику Генералштаба.

Када прими стратегијске смернице Начелник Генералштаба их проучава и прослеђује ЗОК-у или организацијској јединици Генералштаба одговорној за дугорочно планирање, као носиоцима планирања употребе Војске.

Критеријум по којем Начелник Генералштаба одређује носиоца планирања, за конкретну ситуацију, је вероватноћа развоја кризе. Уколико се ради о извесној кризи, по месту и времену дешавања, носилац планирања ће бити ЗОК. Када се ради о ризицима и претњама препознатим у стратегијским документима или дугорочним проценама, и чија ескалација није извесна у средњорочном периоду, носилац планирања ће бити организацијски део Генералштаба Војске надлежан за дугорочно планирање.

По пријему стратегијских смерница носилац планирања предузима мере на формирању Групе за здружено оперативно планирање (ГЗОП) и приступа изради ИД Председника Републике.

У саставу ГЗОП могу се ангажовати и лица изван МО и Војске ако то захтева природа операције која се планира.

Израђена ИД се упућује Председнику Републике на потпис, а ГЗОП приступа изради ИД команданта ЗОК. Иницијална директива команданта ЗОК се не може упутити потчињенима пре пријема потписане ИД председника Републике.

Начелник ГШ Војске (командант здружених снага) може формирати и посебну групу за израду Стратегијских смерница и Иницијалне директиве председника Републике, од лица која сам одреди.

Иницирање процеса планирања, може се извршити и другим документима, смерницама, припремним наређењем или концептом операције. Документи који се потчињеним командама достављају у наредним фазама процеса оперативног планирања, не могу носити назив Иницијална директива (могу бити, припремна или допунска наређења, командантове смернице за планирање, концепт операције и друго).

Када је реч о изради процена, основних планова или планова превенције кризе (ППК), иницирање могу извршити, начелник Генералштаба, заменик начелника Генералштаба и заменик команданта ЗОК. Смернице, директиве, наређења или неки други формални облик акта нису неопходни, чак је то могуће извршити и у усменој форми. За квалитетан процес војног планирања треба минимално дефинисати, временске одреднице, жељено крајње стање, ограничења и обавезе.

1.2.1.1. Садржај иницијалне директиве

Иницијална директива представља инструмент за покретање процеса оперативног планирања и руковођење тим процесом. Такође, утврђује постојећу ситуацију, политичке или војне циљеве, задатке и жељене крајње политичке и војне резултате.

Иницијална директива је документ који се издаје у фази иницирања процеса планирања одговора на кризе и у другим случајевима када се процес проводи паралелно на више нивоа планирања. Када се процес планирања не проводи паралелно, начелник Генералштаба (Командант ЗОК) издаје смернице за рад ГЗОП. Смернице за рад ГЗОП се издају усмено или у писаној форми, а по садржају појашњавају стратегијске смернице председника Републике.

1.2.1.2. Формирање групе за здружено оперативно планирање

У току фазе Иницирања процеса планирања, формира се ГЗОП и прикупљају неопходне информације.

Група за здружено оперативно планирање представља привремену организацијску структуру чији је задатак да реализује процес планирања операције-кампање здружених снага. Формирање ГЗОП наређује начелник Генералштаба или командант здружених снага.

Командант здружених снага наређује формирање ГЗОП ради превентивног планирања за потребе здружених снага. Процес планирања изузетно значајан и намеће потребу укључивања и експерата из појединих функционалних области у ГЗОП. Групу за здружено оперативно планирање чине специјалистички штабни официри здружених снага, као језгро и потребан број официра и подофицира осталих организацијских јединица здружених снага. Поред тога, пожељно је, и могуће, учешће представника команде компоненти и кључних команди јединица за подршку.

Група за здружено оперативно планирање у ЗОК, по структури, одговара мирнодопској / ратној организацији ЗОК.

Група за здружено оперативно планирање, чије формирање наређује начелник Генералштаба, намењена је за реализацију дугорочног превентивног планирања, а њено језгро чини организацијски део Генералштаба одговоран за дугорочно планирање.

Састав и надлежности ГЗОП се дефинишу посебним критеријумима и Стандардним оперативним процедурама (СОП).

Уколико се проводи процес планирања одговора на кризу, поред ГЗОП, формира се и Тим за одређивање објеката дејства. Тимом на нивоу ЗОК, руководи командант ЗОК, а уколико се ради о тешким облицима угрожавања безбедности Републике Србије, Тимом може руководити и председник Републике Србије, док чланови могу бити чланови Савета за националну безбедност Републике Србије. У овом случају командант ЗОК предлаже председнику Републике Србије састав Тима и организује његов рад.

1.2.2. Оријентација

Кроз фазу Оријентације анализирају се услови који су довели до актуелне или потенцијалне ситуације, укључујући намере непријатељевих снага и њихове потенцијалне способности, добијене из обавештајних извора.

У току ове фазе почиње и процена могућих варијанти употребе непријатељевих снага. Планери треба да схвате идејну замисао претпостављеног, како би могли да отпочну планирање, одреде шта треба да се изврши и јасно изразе жељено крајње стање. Фаза оријентације се реализује кроз: анализу мисије; предлог исказа мисије; почетну процену потребних снага; реферисање о анализи мисије и израду и достављање командантових Смерница за планирање.

Резултат фазе оријентације су командантове Смернице за планирање.

Смернице за планирање служе да усмере рад ГЗОП, према могућим решењима проблема, а могу послужити и као иницијални документ за почетак планирања на нивоу потчињених јединица.

1.2.2.1. Анализа мисије

Анализу мисије врше штабни органи ради усмеравања планирања. Анализа мисије, као слободан мисаони процес, има два циља: одређивање карактера проблема и потврђивање жељених резултата тј. крајњег стања које треба остварити. Командант сноси одговорност за анализу мисије, и он је одобрава пре наставка планирања.

Процес анализе мисије подразумева тумачење или дефинисање смерница добијених од вишег нивоа, затим свих физичких, војних и политичких околности које могу да утичу на мисију и процену сопствених и снага потенцијалног непријатеља, ради одређивања предности и слабости. Обавештајна припрема бојишта (оперативног окружења), коју проводе обавештајни органи у сарадњи са ВБА и ВОА, је саставни део овог процеса.

Анализа мисије обухвата: сагледавање ситуације, схватање идејне замисли претпостављеног команданта, утврђивање ограничења у планирању, утврђивање претпоставки и чињеница, анализа фактора, утврђивање предности и слабости, идентификовање центара моћи, идентификовање одлучујућих тачака и линија операције, утврђивање циљева, утврђивање жељеног крајњег стања, одређивање критеријума за успех, припрема оперативног модела и исказа мисије, почетна процена снага и реферисање о анализи мисије.

а. Сагледавање ситуације

Ради се о сагледавању услова који су довели до актуелне или потенцијалне ситуације, укључујући намере непријатељских снага и њихове потенцијалне способности добијене из обавештајних извора. У току ове активности, почиње и процена могућих ВУ непријатељевих снага. Основни ставови о сагледавању ситуације, као посебан документ, могу се приложити уз иницијалну директиву.

б. Схватање идејне замисли претпостављеног команданта

Тумачење и разумевање идејне замисли претпостављеног команданта је од суштинског значаја. Ово тумачење и разумевање је основ за даљи развој плана и потребно је да га виши претпостављени командант поново потврди. То се остварује уобичајеним дискусијама између претпостављених и потчињених команданата у току процеса планирања. Као минимум, потребно је јасно схватити идејну замисао претпостављеног команданта, мисију, циљеве и жељено крајње стање.

в. Утврђивање ограничења у планирању

Потребно је јасно дефинисати ограничења у виду онога шта се не сме предузети - забране, односно онога шта се мора предузети - обавезе, као и предуслове за успех.

Забране јасно дефинишу недозвољене активности. Пример: „Не дозвољавају се превентивне офанзивне активности“.

Обавезе представљају усмерења која се морају испунити или извршити. Пример обавезе добијене од претпостављеног је „Противудар мора отпочети пре __. новембра ____ . године“.

Предуслови за успех. Веома је важно да се идентификују оне околности које су изван контроле команданта, а које се сматрају суштинским и без којих операција не може бити успешно изведена. Пример: „Успостављено војно савезништво са земљом Алфа пре новембра текуће године“.

Забране, обавезе и предуслови за успех се дефинишу у иницијалној директиви, али додатни предуслови за успех могу се утврдити и у току фазе развоја концепта.

г. Утврђивање претпоставки и чињеница

Претпоставке се користе када се, о одређеним елементима ситуације, не располаже чињеницама. Претпоставке треба да буду вероватне, неопходне и реалистичне.

Претпоставке се односе на проблеме над којима командант обично нема контролу, а без којих не може наставити са планирањем. Сходно томе, планери, претпоставке прихватају као чињенице, све док се не докаже другачије. Једном, када се нека претпоставка прихвати, треба је идентификовати у почетном делу документа планирања, а њену релевантност треба стално преиспитивати.

Претпоставке које имају толико велики значај да утичу на ВУ представљају основ за разраду грана операције или плана превенције кризе. Начелно, колико има значајних претпоставки у плану, толико има грана операција у оперативном моделу. Претпоставке се користе у току целокупног процеса разраде плана, све док се не верификују као чињенице, или не одбаце.

д. Анализа фактора

Кроз процес процене идентификују се кључни фактори који дефинишу проблем и који неизоставно морају бити решавани. То су, у суштини, фактори оружане борбе и обухватају: учеснике (људске и материјалне ресурсе сопствених снага, непријатеља, савезника и неутралних снага), простор, време и информације. Кључни фактори се анализирају дедукцијом што резултира закључцима који су релевантни за наставак анализе и планирања. Ово је континуиран процес који обезбеђује основе за развој и одржавање пажње на тренутној ситуацији и њеном будућем развоју. Закључци из анализе кључних фактора ће резултирати идентификовањем недостатака у способностима и информацијама, указати на изведене задатке који се требају извршити, ограничења и обавезе од којих зависи даљи процес планирања и реализација мисије.

У овом делу процеса, разматрају се само они аспекти који директно утичу на развој командантових смерница за планирање. Детаљна анализа треба да се одвија у току фазе развоја концепта. У табели 1. приказан је пример анализе кључних фактора.

Табела 1.: Пример анализе кључних фактора

Фактор	Дедукција	Закључак
<p>Значајан скуп информација које се морају размотрити, јер имају утицај на мисију.</p> <p>Обухвата, али није ограничено на следеће:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Учесници (сопствене снаге, пријатељеве снаге, непријатељ и други учесници у зони операција); - Простор; - Време и - Информације <p>Какав је тренутни статус дешавања и трендови?</p>	<p>Утицај, питања и проблеми, од значаја за планирање, изведени из разматрања фактора.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Претња сопственим снагама и суседима, - Ризици по стабилност, - Приступ цивилној популацији и сл. <p>Који је значај процењених фактора?</p>	<p>Процењени излазни резултат који захтева планирање акције или даљу анализу.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Планирати одвраћање, - Планирати социјалне, економске, политичке мере, - Психолошко деловање, - Дејства са дистанце, - Обезбедити комуникације. <p>Шта може или треба бити извршено?</p>
<p>Пример простор:</p> <p>На правцима који воде у зону операције има три каналисана правца са више мостова.</p>	<p>Рушењем мостова биће онемогућено правовремено довођење снага.</p>	<p>Појачано обезбедити комуникације и мостове. Планирати довођење дела снага ваздушним путем.</p>
<p>Пример учесници:</p> <p>У зони операције постоје три верске организације од којих само организација А подржава наше снаге.</p>	<p>Елиминацијом организације А изгубићемо подршку код верујуће популације.</p> <p>Отворена помоћ организацији А може довести до губитка њеног упоришта у делу популације.</p>	<p>Посебним мерама штитити лидере и инфраструктуру организације А.</p> <p>Помоћ и подршку организацији А пружати прикривено.</p>
<p>Пример време:</p> <p>Наше снаге које су изоловане у области Т имају залихе за наредна 2 месеца.</p>	<p>У складу са смањењем залиха смањиваће се и способности снага да контролишу област Т.</p> <p>Нашим снагама ће бити теже да изврше размештање у област Т.</p>	<p>Скратити време планирања, припреме и извођење операције наших снага.</p> <p>Планирати и реализовати снабдевање снага у област Т.</p>

У зони операција појављује се одређен број учесника, од којих су неки сигурни, а неки потенцијални непријатељи, и чије активности, у различитом обиму, утичу на услове који владају у зони операције - кампање. Процена њихових циљева, способности и мотивације је кључ за разумевање начина на који се на њих може утицати. Процена учесника је најсложенији део процене фактора.

Анализа учесника се може вршити и на начин да се људство ГЗОП дели на „плаве” (сопствене снаге), „црвене” (непријатељеве снаге) и „зелене” (остали државни и недржавни учесници) тимове, који ће из угла учесника дефинисати њихове циљеве, способности и мотивацију које треба анализирати.

Најважније је анализирати способности и понашање сваког учесника и, на бази те анализе, препознати способности који имају највећи утицај на тренутну ситуацију, као и утицај који могу имати на будућа дешавања (акције наших снага). Да би се то урадило потребно је:

- *Проучити основне подсистеме или елементе система учесника.* На овај начин се добија слика унутрашњих веза као и способности и капацитета (у различитим доменима: политичком, економском, војном, социјалном и другим) тих учесника, да делују и остварују утицај на друге системе. Системи се могу састојати од: појединаца, укључујући доносиоце одлука, лидера, истомишљеника и следбеника; политичких интересних, социјалних, као и различитих етничких религиозних, племенских или клановских група; организација, укључујући владине организације, снаге безбедности, међународне организације, невладине организације, приватне добровољне организације или транснационалне и комерцијалне мултинационалне корпорације; националних држава.
- *Проценити циљеве сваког учесника.* Потребно је, из њихове перспективе, извести процену могућих акција којима ће достизати циљеве, као и услове које желе да владају на крају кризе.
- *Проценити остале битне карактеристике свих учесника* кроз разматрање мотивације укључујући утицај историје, културе, моралних вредности, веровања, основне користи од њиховог учешћа у кризи, као и личне психолошке профиле, мотиве и интересе. Овде је корисно почети и процену могућих праваца утицаја на, и рањивости учесника на различите облике деловања, као и њихове способности да се прилагоде различитим променама у окружењу.
- *Проценити способности сваког учесника.* Размотрити кључне елементе система и њихов утицај ради идентификације предности и слабости сваког учесника и његове способности да достигне своје циљеве. У овом процесу дијаграми система и веза помажу да се утврде позитивни и негативни утицаји, као и критичне међузависности.
- *Проценити могуће акције сваког учесника и њихове потенцијалне ефекте.* Акције учесника су обично усмерене према неком другом учеснику, систему или елементу система, ради достизања специфичних ефеката са намером да кумулативно дејство тих акција створи

услове потребне за достизање његових циљева. У сваком случају, акције могу изазвати друге нежељене ефекте са другачијим резултатима. Овде је битно да планери процене односе између способности, акција, ефеката и циљева, сваког учесника ради сагледавања његовог укупног понашања.

- *Проценити могући одговор на ангажовање наших снага.* На основу разумевања сваког учесника, планери треба да процене вероватан одговор сваког од њих на могуће ангажовање наших снага. Ово обезбеђује иницијалне индикаторе за препознавање могућих непријатеља, партнера или неутралних страна.

- *Идентификовати празнине у информацијама.* Анализа учесника ће указати и на наше празнине у поседовању информација и указати планерима на захтеве за информацијама, које треба тражити, што ће усмерити обавештајне органе на свим нивоима да прикупљају прецизно одређене податке.

Процену фактора реализују сви функционални делови ГЗОП- штаба-команде, на свим нивоима планирања, фокусирајући се на факторе од утицаја на конкретну функцију, уз више детаља.

ђ. Утврђивање предности и слабости

Предности су сопствене и непријатељеве карактеристике које обезбеђују успех у операцији.

Слабости су карактеристике које су осетљиве на напад или поремећаје. Значај утврђивања сопствених и непријатељевих слабости се огледа у чињеници да то представља основ за избор начина напада на центар моћи непријатеља, односно начин заштите сопственог центра моћи. Уколико непријатељев центар моћи има значајне слабости управо њих треба изабрати за напад.

е. Идентификовање центра моћи

Као саставни део анализе мисије, центар моћи треба идентификовати и препознати, јер већина операција, представља извођење успешног напада на центар моћи непријатеља, уз истовремену непрекидну одбрану сопственог центра моћи, узимајући у обзир и релевантне пријатељске и неутралне снаге.

Могућа ситуација у планирању неборбених операција (нпр. елементарне непогоде и техничко-технолошке несреће), да није могуће идентификовати центар моћи. У том случају се елементи оперативног модела дефинишу у односу на крајње жељено стање.

ж. Идентификовање одлучујућих тачака и линија операције

Понекад није могуће или није пожељно директно напасти центар моћи непријатеља, већ је потребно идентификовати низ одлучујућих тачака које воде ка непријатељевом центру моћи. Одлучујуће тачке се повезују линијама операција.

з. Одређивање задатака

Одређивање додељених, изведених и тежишних задатака се врши кроз дедукцију стратегијских смерница, иницијалних директива и других докумената претпостављеног, ради дефинисања јасног исказа мисије. Национални војни циљеви представљају основу исказа мисије и одређивање задатака за кампању.

и. Утврђивање циљева

Циљеви дефинишу шта командант жели да оствари у вези са центром моћи. Одређују се на основу процене политичких и стратегијских циљева и додељених задатака, и описују жељени или захтевани резултат. Циљеви описују вредности достигнуте извршењем сваког додељеног задатка. Циљеви нису понављање жељеног крајњег стања, јер оно обухвата и опис испуњења захтева других кључних додељених задатака који нису у директној вези са центром моћи. Начелно, задатак добијен од претпостављеног је циљ за потчињеног команданта.

ј. Утврђивање жељеног крајњег стања

Жељено крајње стање је нови квалитет политичких и војних услова који указују да су мисија и њени задаци остварени. Оно ће највероватније бити дато уопштено како не би ограничавало командантову самоиницијативу у избору начина на који ће испунити мисију. Пример жељеног крајњег стања на стратегијском нивоу: „На територији области Алфа нема терористичких снага које угрожавају функционисање легитимних органа власти”.

к. Одређивање критеријума за успех

Критеријуми за успех представљају мерљиве показатеље достизања жељеног крајњег стања. За једно жељено крајње стање може бити дефинисано више критеријума за успех. Пример критеријума за успех на стратегијском нивоу: „Нема индикатора поновног побуњеничког организовања у зони кампање према критеријумима Савета за националну безбедност”.

1.2.2.2. Припрема оперативног модела и исказа мисије

На бази претходних анализа реализује се припрема оперативног модела.

Мисија је јасно и концизно саопштење у коме се наводи *ко* ће изводити операцију, *шта* треба да буде учињено, *где* ће се догодити, *када* ће се одвијати, и *зашто* се изводи. У исказу мисије се *не наводи* како ће се операција изводити.

Исказ мисије је излазни резултат анализе мисије. Процес дефинисања мисије је поступан и трајан све док се не размотре сви чиниоци. Исказ мисије подлеже ревизији како би се проверило да ли она има потенцијал да доведе до достизања жељеног крајњег стања, што води ка достизању стратегијских циљева.

Виши ниво командовања проучава и схвата свој задатак као део процеса оперативног планирања, дефинише мисију и издаје задатке потчињенима. Потчињени команданти проучавају и схватају своје задатке, дефинишу своју мисију и издају задатке својим потчињенима.

У оперативном моделу наводе се: кључни фактори и закључци (само они који утичу на анализу мисије), претпоставке у планирању, кључне предности и слабости (непријатељевих, сопствених и осталих снага у зони операције), центри моћи (стратегијски и оперативни), одлучујуће тачке (на сопственом нивоу), циљеви, жељено крајње стање и критеријуми за успех.

1.2.2.3. Почетна процена снага

Предност се постиже и тиме да се у овој раној фази процеса оперативног планирања почне са процесом идентификације снага, односно реализовањем почетне процене потребних снага. Почетна процена ће се мењати у току развоја потенцијалних ВУ, али је она неопходна како би се правремено обезбедиле снаге и како би решења била изводљива. Почетна процена треба да буде довољно опширна како би дозвољавала различите могућности у току фазе развоја концепта.

На стратегијском нивоу, почетна процена снага се може исказати и кроз листу оперативних способности, потребних за реализацију мисије. Листа се израђује у слободном формату који је погодан за рад.

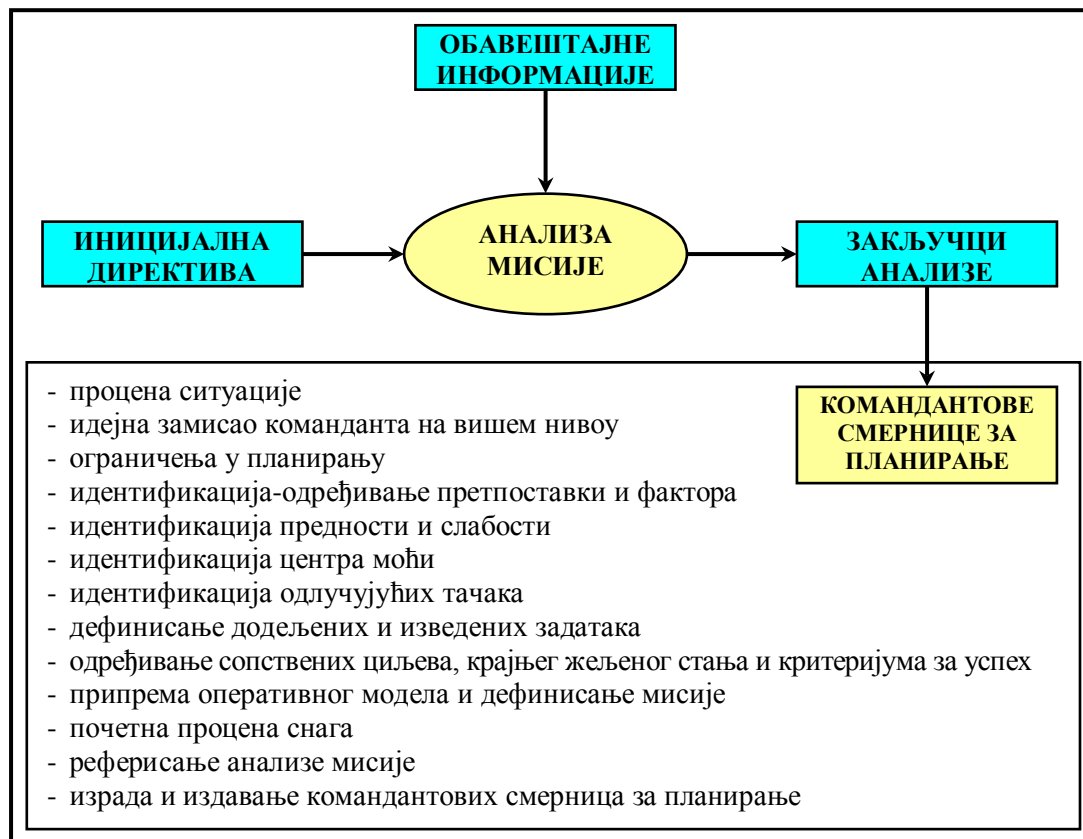
1.2.2.4. Реферисање о анализи мисије

Сврха овог реферисања је да се командант упозна са током анализе мисије и да се од њега добију додатне смернице за наставак планирања.

На реферисању о анализи мисије планери команданту обједињавају све аспекте који су разматрани у току анализе мисије и траже смернице за даље планирање. Реферисање сумира директиве, одлуке, почетна разматрања и описује мисију онако како је дефинисао штаб у складу са почетним смерницама команданта здружених снага.

На основу овог реферисања се припремају командантове смернице за планирање и оне представљају командантово формализовано одобрење резултата дотадашњег процеса планирања.

На слици 3. графички и текстуално је приказана фаза оријентације.

Слика 3: Фаза оријентације

1.2.3. Развој концепта операције

Развој концепта се реализује кроз свеобухватну и логичку анализу ситуације и кроз развој и поређење извесног броја изводљивих варијанти употребе (ВУ).

Развој концепта почиње анализом ситуације која обухвата анализу командантових смерница за планирање израђених у претходној фази и анализу информација које су примљене у међувремену. Варијанта употребе је начин ангажовања снага којим је могуће испунити мисију. Производ ове фазе планирања је Концепт операције (КОНОП), заснован на варијанти употребе коју је изабрао командант.

У току ове фазе, реализују се следећа четири корака:

- анализа ситуације,
- развој варијанти употребе,
- реферисање о одлуци,
- разрада Концепта операције и
- идентификација снага.

1.2.3.1. Анализа ситуације

Сврха анализе ситуације је да се анализирају фактори и дедукцијом идентификују чиниоци који су релевантни за мисију, ради:

- потврде да ли се мисија може испунити и
- разраде ВУ које су изводљиве.

У току анализе, препознају се и издвајају информације од значаја за све делове ГЗОП. То обухвата сталну размену информација између језгра за планирање и других делова ГЗОП. Као водич у току анализе служи додатни списак фактора које треба проценити и анализирати. За сваки фактор организациони делови ГЗОП израђују листу закључака, на основу процена, чињеница или претпоставки.

Командант може, у овом кораку, да изнесе ГЗОП своје идеје о евентуалним војним активностима, које потом планери могу даље развијати.

Логичка дедукција треба да буде сажета и релевантна и изражена у виду информација које се могу користити и у даљем процесу. Њих треба груписати у функцији прочишћавања ВУ. Логичка дедукција се треба стално ревидирати, с обзиром на то да неки аспекти анализе ситуације могу утицати на доношење преурађених закључака.

Фактори који утичу на сваку ВУ могу да варирају у зависности од ситуације. Планери треба да обезбеде неопходне смернице за одређивање приоритета у анализи фактора, а да се релевантни закључци уграђују у ВУ, а касније и у план.

Поред тога, неопходно је бавити се обједињавањем кључних елемената ситуације, идентификовањем недостатака и када је то могуће, решавањем, са осталим деловима ГЗОП, конфликтних или контрадикторних питања, али првенствено оних који утичу на развој ВУ. Ради подршке анализи ситуације, пожељно је укључивање додатних штабних специјалиста у анализу.

1.2.3.2. Развој варијанти употребе

Планери треба да осмисле свеобухватан и довољан број ВУ којима се реализују мисија и командантове смернице за планирање. Овај корак подразумева наставак и ширење процеса штабне анализе. Командант може бити периодично извештаван или може интервенисати ради издавања даљих смерница и фокусирања штаба за планирање, елиминишући или сужавајући неке опције.

Група за здружено оперативно планирање треба да осмисли што већи број варијанти употребе. То обезбеђује много већу флексибилност у начину коришћења војних снага и начину извршавања мисије. Варијанта употребе треба да буде фокусирана на напад на непријатељев центар моћи и заштиту сопственог центра моћи.

Слобода у размишљању је веома важна за цео овај процес. Група за планирање је изабрана група експерата из различитих функционалних области, који заједно треба да одреде шта треба бити учињено и када. Да би били ефикасни, чланови те групе треба да буду смели и отворени за нове и другачије идеје. Они треба да уопштено приступају разматрању потребних снага и способности. Специфични захтеви у вези са снагама треба да буду касније детаљније разматрани. У почетној фази осмишљавања токова развоја ВУ треба размотрити све могуће опције. Потребно је испитати сваку идеју која се чини значајном.

Варијанта употребе је опис начина на који се мисија може извршити. Развојем варијанти употребе дају се одговори на следећа питања:

1. Када почињу активности или када треба да се заврше (нпр. редослед, фазе, итд.)?
2. Ко ће изводити операцију (нпр. потребне способности)?
3. Које операције треба размотрити (нпр. нападне или одбрамбене)?
4. Где ће се изводити операције?

5. Зашто операцију треба извести (нпр. „ради успостављања функционисања власти на делу територије”)?

6. Како ће се извести операција?

Процес развоја варијанти употребе такође би требао да:

- Обухвати разраду непријатељевих ВУ. Разрада непријатељевих ВУ почиње у фази оријентације. У фази развоја концепта операције треба да обухвати и разматрања највероватнијих и најопаснијих непријатељевих ВУ. Анализу највероватнијих и најопаснијих непријатељевих варијанти употребе врши специјалиста за обавештајно-извиђачке послове из ГЗОП;

- омогући да сопствена ВУ води испуњењу мисије уз ефикасно супротстављање непријатељевим ВУ;

- провери изводљивост сваке ВУ засебно. Иако се тест изводљивости може реализовати засебно за сваку ВУ која се заврши, општи је став да те критеријуме треба примењивати у току самог развоја ВУ, како би се уверили да развијамо само изводљиве ВУ.

Тестови изводљивости представљају проверу ВУ. Сваки функционални део ГЗОП проверава ВУ из своје надлежности кроз:

а) *Прикладност*. Ако се ВУ изврши на планиран начин и у прописаним фазама, да ли ће резултирати испуњавањем мисије?

б) *Остварљивост*. Да ли се ВУ може остварити додељеним ресурсима?

в) *Прихватљивост*. Да ли се ВУ ефикасно располаже ангажованим снагама, материјалним ресурсима и у оквиру добијених смерница и степена прихватљивог ризика? Да ли су процењени губици прихватљиви?

г) *Јединственост*. Да ли је ВУ јединствена у поређењу с другим варијантама употребе, тј. да ли се јасно и довољно разликују његове компаративне предности и слабости?

д) *Потпуност*. Да ли је ВУ потпуна? Да ли одговара на питања ко, где, када, шта, зашто и како?

Потпуно се развијају само ВУ које имају позитивне резултате на тесту изводљивости.

Ради даљег вредновања и синхронизације сваке ВУ, оне се тестирају против непријатељевих ВУ кроз ратне игре. Неопходно је да се свака сопствена ВУ проиграва против највероватније и најопасније непријатељеве ВУ. Овај процес, такође, помаже да се идентификују предности и слабости, као и кључни елементи планирања извођења сваке ВУ.

На стратегијском нивоу се ратне игре реализују по потреби, док се тежиште даје на поређење ВУ кроз разматрање критеријума селекције.

Када се заврши тестирање изводљивости и ратне игре ВУ, потребно је извршити њихово поређење. Поређење се обавља испитивањем резултата ратних игара, предности и слабости и разматрањем критеријума селекције које командант сматра значајним (нпр. флексибилност, економија снага, једноставност, правовременост итд.). Резултати поређења се презентују команданту у форми табеле у току реферисања о одлуци. Поређење треба да садржи и предлог ВУ.

1.2.3.3. Реферисање о одлуци

Варијанте употребе, са свим релевантним чињеницама, треба да се презентују команданту у току реферисања о одлуци, приликом којег ће он одабрати или изменити ВУ која треба да се развије у концепт операције. У зависности од примљених директива, могућа су додатна реферисања о одлуци како би се појасниле смернице и потврдиле претпоставке док се не одабере једна конкретна ВУ.

Реферисање треба да обухвати све неопходне детаље, како би били сигурни да командант располаже одговарајућим информацијама неопходним за доношење одлуке и како би ГЗОП и потчињени команданти стекли потпуно разумевање разматраних аспеката који могу утицати на командантов избор.

Командант може искористити прилику да на реферисању о одлуци затражи мишљење било којег потчињеног команданта или команданата видовских компоненти.

У току реферисања командант разматра информације које му презентују планери и издаје смернице за развој концепта операције. Командант може наредити испитивање допунских ВУ, или да се одређени аспекти различитих ВУ комбинују и уграде у модификовану ВУ.

Формално или неформално допунско реферисање може се реализовати за команданта у било којем тренутку фазе развоја концепта.

1.2.3.4. Разрада концепта операције

Изабрана варијанта употребе разрађује се у концепту операције. Концепт операције треба да садржи довољно детаља за изражавање командантове идеје о целокупном извођењу предстојеће операције.

Концепт операција треба да:

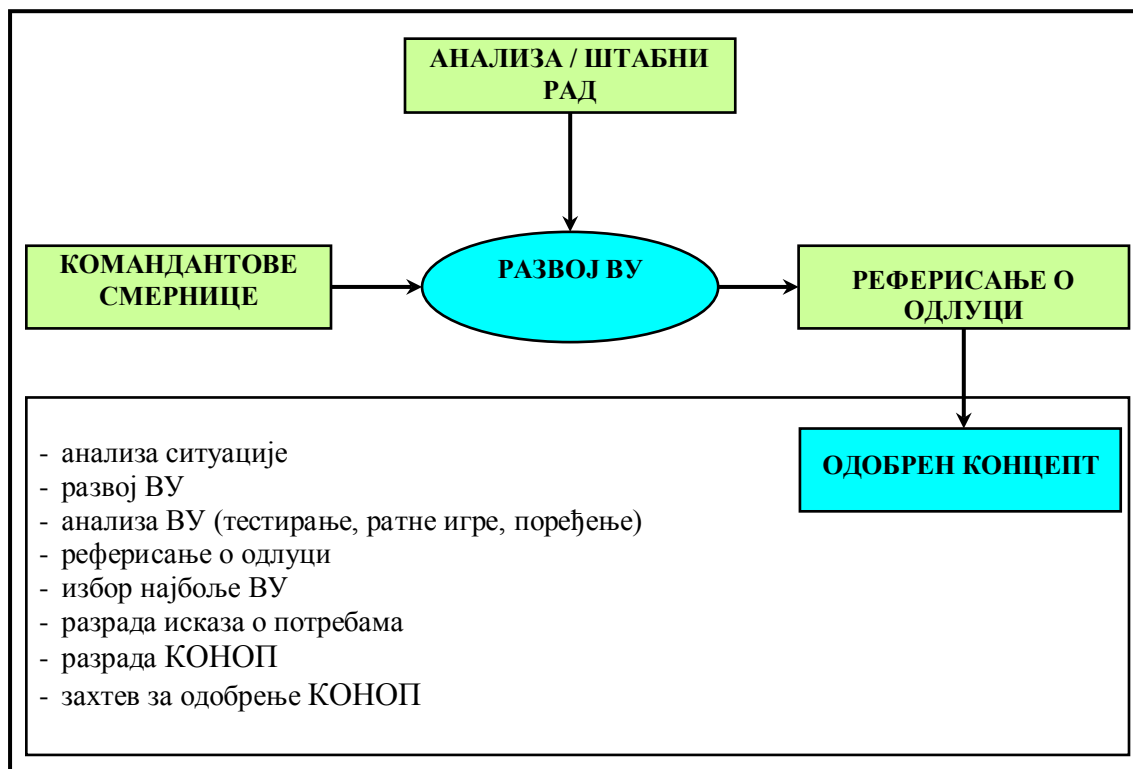
- обухвати претпоставке које виши ниво командовања сматра значајним;
- прикаже и образложи како командант жели да реализује неке специфичне циљеве;
- упозна претпостављени ниво командовања са командантовим намерама;
- информише потчињене команданте, команде и службе за подршку о обиму, карактеристикама и вероватним задацима који ће се пред њих поставити у плану;
- јасно идентификује неопходне снаге и способности,
- идентификује и предвиђа временске оквире за извођење операције и
- утврди потребе развоја допунских планова, што треба отпочети што је пре могуће.

Предлог концепта операције се доставља нивоу који је наредио планирање на одобрење. Одобрење, међутим, није нужан предуслов за наставак разраде плана, али је предуслов за потпуну израду плана.

1.2.3.5. Идентификација снага

Захтеви за потребним способностима снага се утврђују на основу анализе „снага према задатку”, која се обавља у току фазе развоја концепта операције. У овој фази, ГЗОП израђује Исказ о потребама, у коме се наводе способности снага које су потребне за извршавање сваког појединог задатка, укључујући ту и податке о захтеваном времену и локацији када снаге морају бити расположиве у зони операције. Процес идентификације снага се континуирано наставља и побољшава заједно с концептом операције.

На слици 4. графички и текстуално је приказана фаза развоја концепта операције.

Слика 4.: Фаза развоја концепта операција

1.2.4. Разрада плана операције

Одобрен план представља финални производ процеса оперативног планирања. У овој фази процеса постоје следећа три корака:

- разрада и координација плана,
- израда плана и
- одобравање плана.

1.2.4.1. Разрада и координација плана

Разрада плана се заснива на одобреном концепту операција. Уколико дође до већих измена у концепту операција у току фазе разраде плана, потребно је да се планери врате на почетне фазе процеса оперативног планирања.

Главни део текста и прилози плана треба да буду написани у складу са примерима датим у Упутству за оперативно планирање и рад команди³¹. Даља координација се постиже у сталном процесу ревизије плана.

Информације које прикупи ГЗОП у току целокупног процеса планирања, користе се за припрему плана. Писање засебних елемената плана не треба одлагати и чекати да дође до овог корака у току целокупног процеса оперативног планирања. Делови плана могу се писати у нацрту чим се прикупе подаци у вези с конкретним делом.

Потребно је да постоји стална размена података између органа у ГЗОП. У овој фази разраде плана важно је да евентуални пропусти буду уочени и отклоњени.

Разрада плана треба да обухвати и планирање распоређивања снага, било да се ради о стратегијском или оперативном развоју снага за одбрану земље, или распоређивању снага Војске у мултинационалним операцијама подршке мира. Планирање распоређивања снага у мултинационалним операцијама подршке миру подразумева координацију и консултације као и усклађивање планова са плановма Организације уједињених нација, безбедносним организацијама под чијим се окриљем одвија операција у којој би учествовале снаге Војске. Консултације се обављају током низа састанака о планирању распоређивања.

1.2.4.2. Израда плана

Израда плана подразумева само писање главног дела текста плана у складу с формом датом у Упутству за оперативно планирање и рад команди, и писање додатака и прилога.

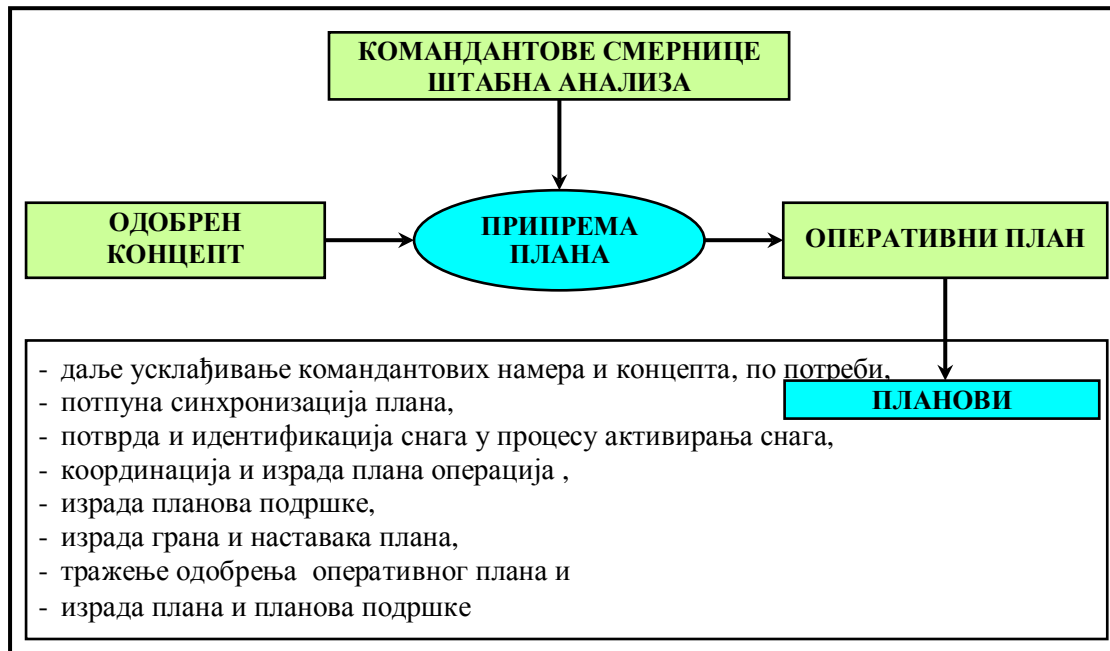
1.2.4.3. Одобравање плана

Формални процес одобравања плана се одвија у складу с Уставом, законима и надлежностима организацијских јединица Генералштаба и команди Војске.

На слици 5. графички и текстуално је приказана фаза разраде плана операције.

---

³¹ Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије – књига II, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013. стр. 22. – 24.

Слика 5.: Фаза разраде плана операције

1.2.5. Ревизија плана операције

Ревизија плана обухвата два корака: преглед плана и вредновање плана. По потреби, након ових корака може уследити реферисање о ревидираној одлуци.

Сврха ове фазе процеса оперативног планирања је стални преглед и проверавање да ли је план релевантан у смислу политичко-војних, доктринарних и оперативних промена, као и изводљив у смислу прикладности, остваривости и прихватљивости.

1.2.5.1. Преглед плана

Преглед плана садржи: праћење напретка, периодичну ревизију и трансформацију плана превенције кризе у оперативни план. Периодични преглед начелно врши организацијски део команде који чува план, али се за тај задатак може формирати и посебна група штабних официра из састава организацијских делова команде. Врши се по потреби, а најмање један пута годишње.

У току операције, потребно је стално пратити реализацију и кориговати план. То има суштински значај, како би потребне измене или гране плана могле бити правовремено унете у план, да би се обезбедило остварење мисије. У току операције, ситуација се често мења, што захтева корекције плана, а које могу наредити виши нивои командовања и руковођења.

Стална обавештајна активност омогућава прецизну процену непријатељевих снага. У овом случају, преглед постојећих планова узима у обзир новонасталу ситуацију ради утврђивања да ли су потребни додатни планови, или су довољне преправке постојећих планова. Ревизија плана треба да буде концентрисана на нове претње, расположиве и доступне снаге, прилив снага, прикладност планова превенција криза, потребе за додатним гранама плана итд. Када је ревизија завршена, командант треба да упозна потчињене о одговарајућим активностима које су најбоље у измењеној ситуацији. Треба имати на уму да је за сваку већу промену или допуну плана потребно ново одобрење.

Сви планови имају ограничен период ваљаности, због промена околности на којима се заснивају. Периодична ревизија је уобичајена активност команде како би планови остали на снази.

Трансформација плана се реализује када је потребно брзо реаговање у сложеним ситуацијама, или када план превенције кризе одговара новонасталој ситуацији. У оба случаја, потребна је ревизија претпоставки на којима се заснива план превенције кризе и уважавање нових смерница, а у уобичајеном процесу ревизије који је у складу с датим временским оквиром.

1.2.5.2. Вредновање плана

Анализу плана треба обављати прегледом плана, детаљно у вежбама и ратним играма. У односу на време и мерљиве резултате, најефикасније су ратне игре које се реализују уз помоћ компјутерских симулација. Поред тога, анализом коју обављају независни штабни официри (официри који нису директно били ангажовани на изради плана), такође се може вредновати план. Ти официри користе своја искуства и одговарајуће податке за планирање. Доступност и прикладност ратних игара и расположиво време одредиће избор методологије ревизије.

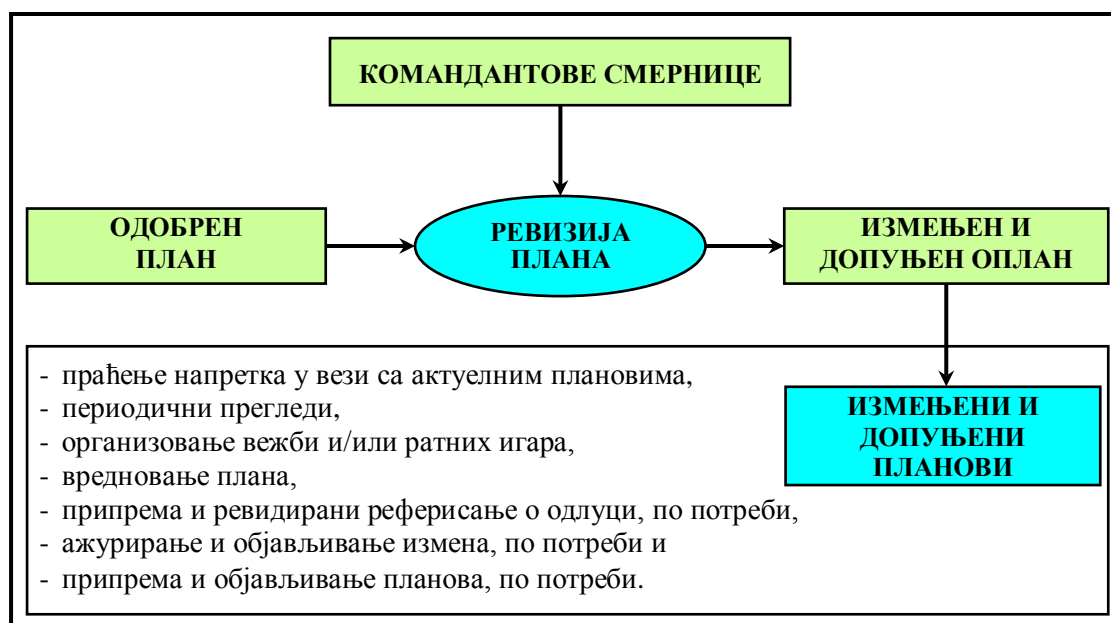
Ревизија плана се врши уколико се, као резултат прегледа и вредновања плана, идентификују нове потребе. Те промене је неопходно унети у одговарајућу фазу процеса планирања. Уколико постоје ограничења у времену, ревизија процеса планирања може се скратити и заснивати на процени новонастале ситуације, њеном утицају на текући план, уз уважавање препорука за било којим потребним променама. О овоме се извештава командант у реферисању о ревидираној одлуци.

1.2.5.3. Реферисање о ревидираној одлуци

У овом делу процеса, реферисање о ревидираној одлуци треба да буде кратко, јасно и сажето, а као минимум, износи се следеће:

- ажурирани подаци о ситуацији (сопствених / непријатељевих снага),
- утицај на актуелни план,
- потенцијалне измене плана,
- ризици који се односе на текући план (уколико дође/не дође до измене) и препоруке.

На слици 6 графички и текстуално је приказана фаза ревизије плана операције.

Слика 6.: Фаза ревизије плана операције

1.3. Условљеност процеса одлучивања обавештајним обезбеђењем у операцијама здружених снага

Обавештајно обезбеђење операција здружених снага има највећи значај од свих обезбеђења јер омогућава команданту здружених снага, штабу и потчињеним командантима разумевање претњи – непријатеља, простора (зоне операције), времена и њиховог утицаја на исход операције.

Непрекидно и адекватно организовано обавештајно обезбеђење у процесу одлучивања обезбеђује правовремене обавештајне податке команданту здружених снага, штабу и потчињеним командантима. Правовремено прикупљени, обрађени и достављени обавештајни подаци омогућавају командантима доношење најквалитетнијих одлука.

Спровођење обавештајног обезбеђења је перманентно током процеса одлучивања. Носилац обавештајно-извиђачке функције у операцијама здружених снага је обавештајно-извиђачки орган (СЈ-2). Начелних обавештајно-извиђачког органа, а по потреби и одређен број официра из тог дела, се налазе у оквиру групе за здружено оперативно планирање (штаба) током процеса доношења одлуке у операцијама здружених снага.

Рад обавештајно-извиђачког органа у процесу доношења одлуке у операцијама здружених снага је специфичан. Анализа рада обавештајно-извиђачког органа извршена је по фазама процеса доношења одлуке.

1.3.1. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази иницирања

Орган за обавештајно-извиђачке послове Здружених снага (Здружене оперативне команде) - СЈ-2 одржава непрекидан контакт са претпостављеним обавештајним органом, пре и за време пријема задатка, због упознавања са почетном обавештајном припремом борбеног простора – зоне операције. Део података за почетну обавештајну припрему борбеног простора добија, по обавештајном обезбеђењу, од претпостављене команде.

Након тога орган за обавештајно-извиђачке послове здружених снага реализује следеће задатке:

- идентификује недостатке у обавештајној бази података и одређује обавештајне потребе за прикупљањем обавештајних података;

- фокусира се на почетну поделу расположивог времена (врши прораун времена за рад обавештајно-извиђачког органа);
- ангажује се у почетној процени ситуације и формирању командантових почетних упутстава за планирање по следећим питањима: избор метода одлучивања, почетна подела времена, хитно тражење обавештајних података, време почетног извиђања, израда припремног наређења потчињеним јединицама (током израде сарађује са оперативним органом у вези прикупљања обавештајних података) и успостава/верификација граница између извиђачких зона одговорности.

Орган за обавештајно-извиђачке послове доставља штабу:

- елементе за хитно тражење обавештајних података,
- елементе за израду садржаја за почетне командантове смернице (распоред упућивања официра за везу по обавештајној линији, време почетног извиђања),
- елементе за припремно наређење који се односе на извиђање.

1.3.2. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази оријентације

У овој фази Орган за обавештајно-извиђачке послове:

- детаљније изучава добијени задатак (анализира додељене и имплициране задатке са обавештајног аспекта);
- врши реализацију почетне обавештајне припреме бојишта (у почетној обавештајној припреми бојишта учествују и остали официри из ГЗОП унутар својих специјалистичких подручја);
- разматра чињенице и претпоставке,
- разматра ограничења,
- разматра командантове захтеве за информацијама (пре свега приоритетне обавештајне захтеве) и
- разматра ресурсе за извршење задатака са обавештајног аспекта и утицаја на доношење одлуке.

Тежиште умеравана на: питања која су потребна команданту за формулисање смерница за планирање, садржај штабног брифинга о анализи задатка и План почетног извиђања.

У почетној обавештајној припреми бојишта, проценом простора, орган за обавештајно-извиђачке послове омогућава команданту да оцени чињенице о борбеном простору (зони

операције) и дефинише претпоставке о интеракцији сопствених и непријатељевих снага у том простору.

У опису утицаја борбеног простора идентификује ограничења за потенцијалну варијанту употребе и утицај на одређивање имплицираних задатака. Описом борбеног простора указује се на могућности које пружа борбено окружење, као што су правци прилаза (довођења), зоне борбених дејстава, рејони за ваздухопловне десанте и сл., који се узимају у обзир приликом штабних процена. Обавештајни орган формулише и предлаже команданту зону интересовања. Сарађује и координира рад са осталим штабним официрима и упознаје их са резултатима процена, пре свега са Лејером мешовитих комбинованих препрека.

Обавештајна припрема борбеног простора идентификује и критичне празнине у командантовом познавању борбеног окружења или непријатеља. Те празнине командант користи као основ за дефинисање његових почетних обавештајних захтева током разраде почетних упутстава за планирање. Закључке о простору саопштава команданту и штабу на брифингу о терену.

Након процене простора, обавештајни орган процењује претњу односно непријатељеве могућности и слабости. Процена непријатељевих могућности и слабости олакшава команданту и команди да формирају претпоставке о релативним способностима сопствених снага. Детаљне информације о непријатељевој позицији, стању, тренутним активностима, опреми и организационим способностима омогућују успешније извршење штабних процена и планирања. На основу модела претње и идентификованих варијанти употребе непријатеља, формира се база за формулисање потенцијалних сопствених варијанти употребе и комплетирање обавештајне процене.

Пре реферисања о анализи мисије, обавештајни орган реализује интеграцију претње ради дефинисања варијанти употребе непријатеља (највероватнија и најопаснија) и израђује ситуационе лејере за варијанте употребе непријатеља. Са овим поступком се, условно, заокружује почетна обавештајна припрема бојишта и наставља са реализацијом осталих поступака обавештајне припреме бојишта, која траје укључно са израдом штабних и обавештајних докумената и прилога.

Преостало време за фазу оријентације команде здружених снага, посебно након што командант одобри варијанте употребе које треба развијати, обавештајни орган користи да:

- Комплетира модел претње (доктринарни шаблон са описом и листа важних објеката дејства). Листа важних објеката дејства представља основ за почетак процеса избора објеката дејства.

- Разради иницијалне захтеве за информацијама и захтеве за обавештајним информацијама, узимајући у обзир почетне командантове приоритетне обавештајне захтеве. Командантови приоритетни обавештајни захтеви дају основ за процес руковођења (менаџмента) прикупљања података.

- Настави са израдом почетног лејера догађаја и матрице догађаја, који су важни током израде плана прикупљања података.

- Одреди елементе плана почетног извиђања.

- Размотри доступне капацитете за прикупљање података и формира нацрт плана прикупљања обавештајних података.

- Учествује у изради припремног наређења (које израђује штаб).

- Припрема се за реферисање на брифингу о анализи задатка.

- Израђује садржај командантове смернице за планирање, у писаној форми.

Продукте почетне обавештајне припреме бојишта намењене команданту орган за обавештајно-извиђачке послове уграђује у командантовим смерницама за планирање по следећем:

- укратко о ситуацији;

- ограничења;

- претпоставке за планирање;

- центри моћи и одлучујуће тачке непријатеља и властити центри моћи са аспекта могуће процене непријатеља;

- кључне предности и слабости непријатељевих снага;

- предлог за приоритетне обавештајне захтеве;

- специфичне варијанте употребе непријатеља;

- почетна процена снага (снаге на располагању и процена потребних снага за реализацију обавештајног обезбеђења операције здружених снага);

- смернице за извиђање;

- мере безбедности (почетни елементи заштите снага);

- смернице за обмањивање.

Продукте почетне обавештајне припреме бојишта намењене штабу орган за обавештајно-извиђачке послове износи на брифингу по следећем:

- укратко о ситуацији (опште напомене и стање непријатељевих снага);
- директиве и смернице претпостављеног (ограничења);
- упознавање команде здружених снага са утицајем окружења;
- претпоставке за планирање (са обавештајног аспекта);
- центри моћи непријатеља и сопствених снага (стратегијски и оперативни);
- одлучујуће тачке (на сопственом нивоу);
- кључне предности и слабости непријатељевих снага;
- одреднице у планирању – специфичне варијанте употребе непријатеља које треба размотрити;
- предлог за командантове захтеве за информацијама (првенствено приоритетне обавештајне захтеве);
- почетна процена сопствених снага – снаге на располагању и процена потребних снага са обавештајног аспекта;
- мере безбедности (почетни елементи заштите снага).

Орган за обавештајно-извиђачке послове потчињенима обезбеђује дистрибуирање модела претње (непријатеља) и резултата процене способности непријатеља, у виду обавештајне процене.

Осим што организује рад у оквиру организационе јединице СЈ-2, обавештајни орган контролише да ли се продукти почетне обавештајне припреме бојишта рационално користе и употребљавају при изради завршних обавештајних и штабних докумената. Такође, омогућује да производи почетне обавештајне припреме бојишта припреме у виду лејера, шаблона и текстуалних докумената буду доступни осталим органима у команди, као и потчињеним командама (њиховим обавештајно-извиђачким органима).

1.3.3. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази развоја концепта операције

Током ове фазе, орган за обавештајно-извиђачке послове наставља са реализацијом интеграције претње, детаљније разрађујући дефинисане варијанте употребе непријатеља (за два степена ниже). Штаб развија сопствене варијанте употребе, који се базирају на чињеницама и претпоставкама идентификованих током почетне обавештајне припреме

бојишта у фази оријентације. Коришћење (припајање) резултата почетне обавештајне припреме бојишта током развоја концепта операције обезбеђује да сопствена варијанта употребе искористи предности окружења и слабе стране претње (непријатеља).

Комплетирањем лејера догађаја и матрице догађаја обавештајно-извиђачки орган образује основу за планирање прикупљања обавештајних података.

Након комплетирања лејера и матрице догађаја обавља се почетна синхронизација обавештајног рада са прикупљачким капацитетима претпостављене, суседне, садејствујуће команде и капацитетима у зони операције здружених снага и синхронизација планирања прикупљања обавештајних података.

Преостало време обавештајно-извиђачки орган користи за: израду матрице обавештајне синхронизације и разраду плана прикупљања обавештајних података.

Током реферисања о варијантама употребе непријатеља, орган за обавештајно-извиђачке послове:

- упознаје команду (штаб) са најновијим обавештајним подацима;
- излаже детаљно разрађене варијанте употребе непријатеља, приказујући активности елемената оперативног борбеног распореда непријатеља,
- указује на најраније могуће време почетка, временски оквир и фазе реализације варијанте употребе непријатеља, као и вероватне одлуке које ће командант непријатељевих снага донети током извођења варијанте употребе (непријатељеве тачке одлуке и његове слабости) и
- излаже смернице за заштиту снага.

Приликом анализе варијанти употребе обавештајни орган се налази у улози непријатељевог команданта („црвени“) и „изводи“ различите (разрађене) варијанте употребе против одређених варијанти употребе сопствених снага („плави“). Такође, учествује на састанку за избор објеката дејства, посебно при разматрању исплативих објеката дејства.

На основу резултата ратних игара, за сваку потенцијалну сопствену варијанту употребе, команда (штаб) разрађује шаблон одлуке и матрицу синхронизације. Тада команда (штаб) идентификује обавештајне захтеве који подржавају властите варијанте употребе. Препорука обавештајно-извиђачког органа укључује и процену могућности обавештајне структуре да подржи сваку варијанту употребе.

Током ратних игара, обавештајно-извиђачки орган:

- наизменично преузима улогу „црвеног“ и „плавог“;
- предвиђа догађаје у зони операције здружених снага;

- усмерава обавештајну припрему бојишта на непријатељеве предности, недостатке, центар моћи и одлучујуће тачке;
- доприноси изради помоћних шаблона подршке одлучивању и матрице синхронизације елемената оперативног борбеног распореда непријатеља.

Обавештајно-извиђачки орган „проиграва“ улогу непријатељевог команданта тако што:

- развија непријатељеве тачке одлуке у односу на сопствене варијанте употребе, пројектује непријатељево реаговање на сопствена дејства и пројектује непријатељеве губитке;
- анализира резултате непријатељевих варијаната употребе и утврђује њихове предности и слабости;
- обезбеђује да штаб у потпуности разради одговоре на сваку непријатељеву варијанту употребе.

Обавештајно-извиђачки орган за потребе сопствених снага:

- допуњава обавештајне захтеве и дорађује лејер догађаја, обухватајући детаљнију разраду индикатора и тачака одлуке;
- коригује матрицу догађаја у односу на плазне положаје, зону објеката дејства и крајње време валидности информација;
- потврђује непријатељев центар моћи;
- учествује на састанку за избор објеката дејства и идентификује исплативе објекте дејства;
- проверава обавештајне захтеве;
- разрађује листу приоритетних обавештајних захтева;
- усаглашава листе рестриктивних објеката дејства и листе забрањених објеката дејства;
- процењује ефекте борбених дејстава;
- разматра неке аспекте заштите снага (нпр. рањивост на нуклеарно-хемијско-биолошке ударе).

Упоређивање варијанти употребе почиње запажањима сваког координирајућег официра и дела официра специјалиста у вези са предностима и слабостима сваке варијанте. Запажања се саопштавају свима како би их они користили у својим оценама. Поред анализе предности и слабости варијаната употребе, обавештајно-извиђачки орган упознаје команду са најновијим обавештајним подацима. Такође, учествује у изради нумеричке анализе матрице одлуке, оцењује квалитет варијаната употребе и предлаже квалитетнију варијанту употребе.

После брифинга одлуке командант се опредељује за једну од варијаната употребе.

Обавештајно-извиђачки орган завршава са обавештајним производима, повезаним са обавештајним подацима и почиње са новим циклусом обавештајне припреме бојишта.

1.3.4. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази разраде плана операције

У овој фази обавештајно-извиђачки орган наставља са обавештајном припремом бојишта и израђује следећа документа:

- део оперативног наређења који се односи на ситуацију и на непријатељеве снаге;
- прилог: обавештајно обезбеђење;
- скицу модификованих комбинованих препрека;
- шему распореда непријатељевих снага у зони операције;
- анализу непријатељевих курсева акције;
- план прикупљања података;
- зону обавештајне одговорности и зону обавештајног интересовања,
- процену снага непријатеља;
- процену зоне операције (физичко-географске карактеристике, антропо-географске карактеристике, временске карактеристике...).

Обавештајно-извиђачки орган израђује обавештајну процену као финални документ.

Обавештајна процена јесте основа за чињенице и претпоставке процеса доношења одлуке и покреће друге штабне процене и остале кораке у том процесу. Производи обавештајне припреме бојишта чине базу за обавештајну процену.

Обавештајна процена садржи: задатак (са обавештајног аспекта), зону операције, процену непријатеља, непријатељеве способности и закључак.

1.3.5. Специфичности рада обавештајно-извиђачког органа у фази ревизије плана операције

У фази ревизије плана операције здружених снага обавештајно-извиђачки орган наставља са обавештајном припремом бојишта и учествује у изради командантових захтева за додатним информацијама.

1.4. Закључак

Процес одлучивања у операцијама здружених снага, првенствено као мисаона активност, је веома комплексан. Комплексност се огледа у анализи великог броја података и информација ради доношења адекватне (најквалитетније) одлуке о моделовању и употреби здружених снага у операцији. Комплексност процеса одлучивања долази до изражаја у свакој фази процеса оперативног планирања. На основу обавештајних података, анализа и процена штаба (ГЗОП) командант у свакој фази оперативног планирања одлучује о активностима и наставку фазе. За обавештајне податке, анализе, процене и предлоге одговоран је обавештајно-извиђачки орган.

Улога обавештајно-извиђачког органа у свакој од пет наведених фаза процеса одлучивања је врло значајна. Значајност се огледа у активностима и проценама којима обавештајно-извиђачки орган пружа обавештајну подршку команди у процесу доношења одлуке. Тиме се постижу значајне претпоставке за успех операције здружених снага.

Обавештајно-извиђачки орган је главни официр штаба за сва питања која се тичу обавештајних, контраобавештајних и безбедносних процедура и војнообавештајне обуке. Одговоран је за:

- реализацију обавештајне припреме бојишта (зоне операције, борбеног простора),
- руковођење прикупљањем података,
- учествовање на састанцима за избор објеката дејства,
- заштиту сопствених снага (контраобавештајне активности, примена мера безбедности команде и потчињених састава, процена утицаја непријатељевих дејстава на безбедност сопствених снага) и
- обавештајну обуку.

Обавештајна припрема бојишта омогућава и пружа податке о непријатељу, зони операције и иницијалне податке за одређивање објеката дејства.

Како обавештајни подаци потврђују или одбацују претпоставке о борбеном простору (зони операције здружених снага) или варијанти употребе непријатеља, процес обавештајне припреме бојишта идентификује нове обавештајне захтеве. Током извођења операције, обавештајна припрема бојишта непрекидно се користи у процени ситуације са којом се суочава команда и покреће нови „круг“ у процесу доношења одлуке и фази усмеравања прикупљања података обавештајног циклуса.

Руковођење прикупљањем података синхронизује активности команде и елемената за прикупљање обавештајних података у обезбеђивању обавештајних података команданту за избор објеката дејства и избор варијанте употребе сопствених снага.

На основу улазних процена обавештајног органа започиње процес избора објеката дејства без обзира на то да ли се здружене снаге припремају за предстојећа борбена дејства или се тај процес дешава у току борбених дејстава.

Обавештајно-извиђачки орган у оквиру праћења активности непријатеља у зони операције здружених снага тежишно прати елементе оперативног борбеног распореда који су дефинисани као важни објекти дејства. Он прати важне објекте дејства кроз све фазе процеса доношења одлуке и даје даље инструкције, како би се постигла замисао команданта о жељеном крајњем стању тих објеката.

На основу података о непријатељу и зони операције здружених снага обавештајно-извиђачки орган развија варијанте употребе непријатеља и учествује у ратним играма.

Када се командант одлучи за одређену варијанту употребе орган за обавештајно-извиђачке послове наставља са новим циклусом обавештајне припреме бојишта и израђује обавештајна документа (докумената која се односе на процену непријатеља, процену зоне операције, обавештајно обезбеђење, планове прикупљања обавештајних података, шему распореда непријатељевих снага, обавештајну процену) .

II ДЕО

2. ФУНКЦИЈЕ ОБАВЕШТАЈНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА ЗА ПОДРШКУ ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА

Функција ж лат. а./ *вршење неке радње, службе, посао, дужност, служба*: вршити функцију директора, ступити на функцију. б./ *задатак, улога; сврха*. – Која је твоја функција у том послу.³²

Постоје различите дефиниције функције, али је свима заједничко то да се функција извршава обављањем више различитих активности које су неопходне за реализацију одређене делатности.

У домаћој литератури се под појмом обавештајна делатност подразумева скуп мера, активности и процедура које се предузимају од највиших до најнижих државних инстанци и специјализованих делова државног система ради обезбеђења правовремене информације или сазнања о појавама од општег и посебног интереса, ради адекватне обавештајне подршке политичком и војном руководству. У Војном лексикону обавештајна делатност представља: „активност обавештајних и војнообавештајних служби, институција и органа за потребе државног, политичког или војног руководства. Обухвата планирање, прикупљање, проверавање, анализу, селекцију и достављање обрађених података на коришћење. Такође, представља непрекидан процес којим се руководству обезбеђују подаци о другим државама, њиховим оружаним снагама и другим чињеницама значајним за вођење текуће и дугорочне политике и припрему и вођење рата“.³³

У англосаксонској обавештајној теорији обавештајна делатност се означава термином *intelligence*.³⁴ При томе, треба имати у виду да је овај термин вишезначан и истовремено се користи да означи процес, завршни производ (знање и предзнање) и организацију.

Тако, на пример, Централна обавештајна агенција Сједињених Америчких Држава наводи да појам *intelligence* у свом најједноставнијем облику представља знање и предзнање о свету око нас – неопходно влади САД за доношење одлука и предузимање активности.³⁵

³² *Речник српског језика*, Матица Српска, Нови Сад, 2007. стр. 1451.

³³ Група аутора, *Војни лексикон*, ВИЗ, Београд, 1981, стр. 336.

³⁴ *Dictionary of Contemporary English*, Longman, доступан на: <http://www.longman.com/webdictionary>.

³⁵ *A Consumer's Guide to Intelligence*, Central Intelligence Agency, Office of Public Affairs, Washington DC Central Intelligence Agency 1999, p. VII.

Знање и информације саме по себи, међутим, не чине обавештајну делатност. Начин на који се знање и информације користе, сврха и модалитет њиховог прикупљања, као и њихов крајњи корисник дају им посебан квалитет. Зато се у европским земљама, за разлику од САД, потенцира веза обавештајних служби и држава које су њихови оснивачи и крајњи корисници обавештајних информација. Бјерн Милер Вил (Björn Müller -Wille) обавештајну делатност дефинише на следећи начин: „У контексту безбедности, обавештајна делатност помаже у идентификацији претњи и омогућује нам да постанемо свесни неопходности деловања. Поред тога, ова делатност подржава процес планирања и извршавања операција на терену или политичких акција“.³⁶

Шведски теоретичар Бјерн Фегерстен (Björn Fägersten) под обавештајном делатношћу подразумева усмеравање, прикупљање, анализу и обраду јавно доступних и тајних информација ради смањења неизвесности код доносиоца одлука при одлучивању о безбедносним питањима.³⁷

Поред научних, у пракси се често користе такозвана административна одређења обавештајне делатности. Административна одређења обавештајне делатности су производ националних или међународних организација. Тако се у НАТО савезу под појмом intelligence подразумева: „производ који је резултат обраде информација о страним земљама, непријатељским или потенцијално непријатељским снагама или елементима, као и зонама актуелних или потенцијалних операција“. Термин се употребљава и да означи процес чији је резултат овај производ, као и организације које се баве овим делатностима.³⁸

Као процес, појам intelligence обухвата: прикупљање обавештајних података из јавних и тајних извора о актуелним и потенцијалним непријатељима, њихову обраду и достављање завршних обавештајних производа корисницима ради разумевања намера и способности потенцијалних и стварних непријатеља; примену тајних активности ради утицаја на циљне ентитете и заштиту од обавештајне активности страних држава и недржавних субјеката који угрожавају безбедност државе.³⁹

---

³⁶ Müller-Wille Björn, For our Eyes only – Shaping an Intelligence Community within the EU, Occasional Paper no 50, Institute for Security Studies Paris, 2004, p. 7.

³⁷ Fägersten Björn, European Intelligence Cooperation: Drivers, Interests and Institutions, SIIA Papers No 6, Swedish Institute of International Affairs, p. 13.

³⁸ NATO Glossary of Terms and Definition, NATO Standardization Agency, AAP-6, April 2009, p. 136, доступан на: <http://www.nato.int/docu/stanag/aap006/aap-6-2009.pdf> (07. 11. 2009).

³⁹ Лазовић, Р.: *Међународна обавештајна сарадња*, Војно дело2, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2013. стр. 35.

Као производ, *intelligence* се налази у директној функцији доношења одлука. Значај обавештајних информација при одлучивању у операцијама здружених снага често је пресудан. Правовремено поседовање релевантних информација о сопственим ресурсима, непријатељевим ресурсима и зони операције повећава вероватноћу доношења адекватне одлуке односно одабир оне варијанте употребе сопствених снага која обезбеђује највише предности у односу на непријатеља. Уколико се почетна ситуације не одвија баш најбоље, односно није најјаснија слика оперативног окружења, захтевају се додатне информације. На основу додатних захтева за информацијама оне се прикупљају, правилно уграђују у процес одлучивања и на основу њих се врши ревизија плана операције.

У вези са тим, у процесу доношења одлуке у операцијама здружених снага треба утврдити: које информације у којој фази треба захтевати и прикупити, у којој форми и коме их доставити, где (у којој бази података) и колико дуго их чувати, које елементе ангажовати за прикупљање обавештајних података, како процењивати податке, када их треба допунити и од када нису релевантни. Кључну улогу у планирању и организовању, прикупљању, обради података и достављању обавештајних информација током процеса одлучивања, односно обавештајном обезбеђењу, у операцијама здружених снага има обавештајно-извиђачки орган.

Суштина рада обавештајно-извиђачког органа у операцијама здружених снага се операционализује кроз кључне обавештајне функције. Обавештајне функције представљају компатибилне целине испуњене спектром обавештајних активности груписаних по сродним и сличним карактеристикама и унутрашњим везама које сваку функцију чине засебном целином.

Обавештајно обезбеђење у операцијама здружених снага реализује се кроз следеће кључне функције: праћење индикатора, здружену обавештајну припрему бојишта (ЗОПБ), обавештајну подршку заједничкој оперативној слици, подршку избору објеката дејства, процену ефеката борбених дејстава, заштиту снага, и припрему снага⁴⁰.

---

⁴⁰ Мартиновић Б.: *Обавештајни циклус у здруженим операцијама*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2009. стр. 27.

2.1. Праћење индикатора

Индикатор⁴¹, у друштвеним наукама, се састоји од података. На основу њега се могу вршити оцењивања, класификације, процењивања и предвиђања. Неки од индикатора у друштвеним наукама су бруто друштвени производ, стопа незапослености, природни прираштај и сл. Комбинацијом индикатора се добијају још сложенији показатељи који се називају индекси, неки од индекса су индекс развоја, индекс сиромаштва, индекс напретка, индекс среће и сл.

Индикатори су квантитативне и квалитативне чињенице које се користе за процену напредовања остварења неког циља. Индикатори морају бити релевантни, уверљиви, довољни, независни и доказиви. Они такође морају бити јасно дефинисани по питању своје природе, квалитета, количине и рокова.

Систем индикатора је базиран на идентификацији низа специфичних активности који се релативно лако препознају и који, када се повежу међусобно, олакшавају препознавање активности које ће извести непријатељ.⁴²

Индикаторе је могуће дефинисати као појединачне делове информација, које се односе и указују на стање, намеру или способност актуелног или потенцијалног непријатеља да у зони операције изводи одређене активности, усвоји или одбаци одређену варијанту употребе, а која би могла бити од утицаја на операцију здружених снага.

Праћење индикатора представља идентификацију низа активности непријатеља који појединачно или у целини указују на намеру непријатеља и његове будуће активности у зони операције здружених снага. Ова функција је веома значајна и реализује се непрекидно. У периоду мира односи се на политичку, војну, економску, социјалну и религиозну сферу друштва у зони операције здружених снага ради спречавања стратегијског изненађења. Непосредно пре отпочињања операција, или у току њиховог извођења, ова функција је усмерена на откривање индикатора који указују на намере и могућу варијанту употребе непријатеља у достизању жељеног крајњег стања.

---

⁴¹ Индикатор (лат. indicator) показивач, путоказ; хем. супстанце које променом обољења показују промену стања или химијске природе неког система, већином завршетак неке реакције (неутрализације, оксидације или редукције и таложења); у електротехници: сигнална направа; у машинству: инструмент за бележење дијаграма о промени односа између притиска и запремине, или притиска и времена у стублини неке машине у току рада; мед. радиоактивне материје помоћу којих се могу пратити процеси измене материја у човечијем организму; физ. материјали који под дејством неког нуклеарног зрачења постају радиоактивни. Вујаклија, М., *Лексикон страних речи и израза*, Просвета, Београд, 1980. стр. 339. – 340.

⁴² *Field Manual 2-0 Intelligence*, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2004, стр. 84.

Циљ ове функције је спречавање оперативног изненађења.

Праћење индикатора стања у зони операције здружених снага изводи се ради правовременог упозорења команданта и штаба на тернутне и предстојеће активности непријатеља и осталих структура у зони операције. Реализује се следећим активностима:

- визуелним извиђањем⁴³ ангажовањем људства (енг. HUMINT),
- анализом слика, аерофото снимака и видео записа који су прикупљени употребом беспилотних летелица (енг. IMINT),
- пресретањем и праћењем комуникационих сигнала и канала (енг. COMINT),
- пресретањем и праћењем некомуникационих сигнала (енг. ELINT),
- прикупљање и анализом података из јавних извора⁴⁴ (енг. OSINT),

Осим праћења индикатора у зони операције здружених снага прате се и активности потенцијалних непријатеља (страних држава, војно-политичких савеза и њихових оружаних снага) у зони обавештајног интересовања⁴⁵. То подразумева непрекидно и систематско праћење и проучавање војнобезбедносног, културолошког, социолошког, политичког, економског, религијског и моралног аспекта страних земаља и њиховог утицаја на зону операције здружених снага. Тежишно се прате: политички систем, култура и традиција страних земаља, као и стање, активности и развој оружаних снага (организацијско-формацијска структура, систем командовања, доктринарни ставови, оперативне способности, техничка опремљеност, систем обуке, вежбовне активности, војна индустрија и др.). Прикупљене информације се систематизују у типске елаборате (по земљама/савезима), који се редовно ажурирају и представљају део јединствене базе обавештајних података.

Овај задатак је у надлежности обавештајно-извиђачких органа на свим нивоима командовања, усклађен са сопственим могућностима и дубином зоне интересовања.⁴⁶

---

⁴³ Извиђање подразумева опсервацију зоне операције визуелним (извиђачким) средствима ради прикупљања података, процене и предвиђања актуелне обавештајне ситуације. Сврха извиђања је да се дође до података тајно а не кроз отпочињање борбе.

⁴⁴ Јавни извори података могу бити: часописи, новине, радио и телевизијски програм, интернет, радио-аматери, таласи обавештавања и јављања.

⁴⁵ Зона обавештајног интересовања обухвата простор изван граница зоне операције у којем фактори оружане борбе имају утицај на операцију здружених снага.

⁴⁶ *Обавештајна доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, УОИП, Београд, 2012. стр14.-15.

Основни задатак обавештајно-извиђачког органа, као носиоца обавештајног обезбеђења у операцији здружених снага, је да правовремено и са потребном поузданошћу расположивим ресурсима открије индикаторе угрожавања безбедности команди и јединица у зони операције и обезбеди неопходне услове команданту за што потпуније и реалније разумевање ситуације у зони операције и зони интересовања.

2.2. Обавештајна припрема бојишта

У оквиру обавештајног обезбеђења Војске Србије, а у циљу подршке командантима и командама у планирању, организовању и извођењу операција, на свим нивоима одлучивања, реализују се кључне обавештајне функције. Садржај тих функција, који су интерактивни и често симултани (реализују се једновремено), олакшавају визуелизацију и разумевање претње (непријатеља) и утицаја борбеног простора (окружења). Једна од функција ООб је обавештајна припрема бојишта (ОПБ)⁴⁷.

Здružена обавештајна припрема бојишта (ЗОПБ) представља аналитичко-графичку методологију обавештајне процене непријатеља и борбеног простора ради подршке порцеса оперативног планирања и доношења одлуке за ангажовање сопствених снага. Обавештајна припрема бојишта има за циљ да представи борбени простор, изврши процену моћи, снаге и способности непријатеља, идентификује центар гравитације⁴⁸ и препозна вероватне намере непријатеља. Она не представља обично појединачно познавање и представљање непријатеља и карактеристика зоне операције, већ њихову интеграцију кроз представљање тренутног распореда и активности непријатељевих снага у конкретној зони извођења операције и предвиђање будућих могућих активности непријатељевих снага да делују у свим димензијама борбеног простора заснованог на детаљној анализи ефеката времена (метео услова), географским карактеристикама и другим релевантним факторима. Што је најважније, то захтева разумевање циљева непријатеља, идентификацију начина реализације тих циљева и одређивање степена спремности непријатеља да их постигне.

Обавештајна припрема бојишта је систематичан, непрекидан процес анализе ризика и утицаја оперативног окружења на снаге.

---

⁴⁷ *Обавештајна доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, нацрт 2007. година.

⁴⁸ Центар гравитације представља оне карактеристике, способности или изворе моћи из којих потиче слобода деловања, физичка снага или воља за борбом оружаних снага. Центар гравитације постоји на стратегијском, оперативном и тактичком нивоу. *Доктрина операција Војске Србије*, ГШ ВС, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2012. стр. 58.

Током обавештајне припреме бојишта се идентификују чињенице и фактори који одређују вероватне ризике у варијантама употребе зружених снага. Обавештајна припрема је суштинска за штабне процене и помаже команданту и штабу у доношењу одлуке. Даје основу за прикупљање и синхронизацију обавештајних података у развоју и анализи варијаната употребе снага у зони операције. То је динамичан штабни процес. Њега подстиче командант ради непрекидног обезбеђивања нових информација о непријатељу, окружењу и утицају окружења на снаге у зони операције. Командант, такође, ствара претпоставке и утиче на процене.

Орган за обавештајно-извиђачке послове из претпостављене команде, ради лакшег паралелног планирања, је обавезан да доставља потребне обавештајне податке потчињеним јединицама. Командант треба да располаже кључним обавештајним подацима пре издавања наређења.

Официр за везу може значајно да допринесе ефикасном паралелном планирању правовременим преношењем припремних наређења и обавештајних података потчињеним јединицама.

За ОПБ су одговорни и командант и штаб - команда, што подразумева да орган за обавештајно-извиђачке послове не обавља обавештајну припрему самостално. Штабни официри (официр за ВиПВО, официр за електронска дејства, официр за артиљерију, официр за инжињерију, официр за НХБ оружје и др.), су обавезни да сарађују с органом за обавештајно-извиђачке послове у изради ОПБ, а из оквира својих надлежности.

Обавештајна припрема бојишта:

- дефинише борбено и оперативно окружење ради идентификовања карактеристика које утичу на сопствене и непријатељеве акције, и које помажу у дефинисању зоне интересовања и идентификацији недостатака у постојећем обавештајном обезбеђењу;
- описује утицај бојишта (зоне операције), укључујући процену свих аспеката окружења⁴⁹ које стране у сукобу морају испоштовати, укључујући земљиште, време, инфраструктуру и демографију у зони операције;

---

⁴⁹ Окружење као фактор оружане борбе подразумева географски аспект, атмосферски аспект, климатски аспект, демографски аспект, социолошки и др. укључујући и вероватне (претпостављене) позиције лоцирања средстава подршке, средстава ПВО, средстава за комуникацију и средстава и система за електронска дејства.

- процењује претњу, анализирањем постојећих обавештајних података, ради одређивања начелне организације непријатеља за борбу и како изводи операције под сличним околностима. Овај корак резултира доктринарном шемом која приказује како непријатељ изводи операције када није ограничен утицајем окружења;

- користећи резултате претходних корака и карактеристике окружења у којем се непријатељ тренутно налази, одређују се могуће ВУ непријатеља и њихова вероватноћа дешавања. Оне се приказују помоћу ситуационих шема које обухватају све елементе борбеног распореда непријатеља. Шема ситуације мора да буде урађена пре реферисања о анализи мисије и користи се ради изношења вероватних ВУ непријатеља команданту. У даљем току процеса планирања ове ВУ разрађује орган за обавештајно-извиђачке послове и проверава их у току ратних игара.⁵⁰

Орган за обавештајно-извиђачке послове, уз помоћ осталих органа штаба - команде, наставља са обавештајном припремом бојишта (зоне операције), развијајући шему догађаја и ситуационих шаблона. Шема догађаја није потребна за реферисање о анализи мисије. Међутим, она је потребна пре развоја варијаната употребе сопствених снага ради помоћи при идентификацији вероватних зона одређених активности непријатеља.

Резултати тока обавештајне припреме бојишта се приказују на лејеру модификованих комбинованих препрека⁵¹, ситуационом лејеру⁵², лејеру догађаја⁵³, лејеру подршке одлуци⁵⁴ и у процени могућности откривања радарским средствима (компонента ВиПВО).

---

⁵⁰ Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013. стр. 64.

⁵¹ Начелно се базира на продукте описивања свих препрека мобилности (природних и вештачких). Приликом израде лејера треба разматрати и електромагнетне препреке.

⁵² Ситуациони лејери су графички описи очекиваног груписања снага непријатеља, који начелно дају приказ најкритичнијих тачака у операцији, на основу заједничког разматрања обавештајног, оперативног и осталих органа команде. Ако расположиво време дозвољава, за сваку варијанту употребе (курс акције) припрема се неколико лејера који представљају различите "фотографије у времену", на којим се обавезно наноси и почетни распореда снага непријатеља. Омогућава приказ оних тачака, где непријатељ може евентуално да одустане од главне варијанте употребе или настави са том варијантом, места где је противник посебно осетљив или остале кључне тачке у операцији, као што је почетни контакт са нашим снагама. Ситуациони лејери користе се током ратних игара и служе за разраду лејера догађаја. Упутство о обавештајној припреми бојишта у Командама и јединицама КоВ - нацрт, Управа за ОИП, Београд, јануар 2008. стр. 24.

⁵³ На лејеру догађаја се врши процена и приказ кључних догађаја за сваку варијанту употребе. Он се израђује за потребе првовременог прикупљања обавештајних података, на основу почетних обавештајних захтева.

⁵⁴ Лејер подршке одлуци – ЛПО, који представља комбинацију обавештајних и других командних (оперативних) процена у графичкој форми (израђује га оперативни орган у сарадњи са Обо – Лејер одлуке). Упутство о обавештајној припреми бојишта у Командама и јединицама КоВ - нацрт, Управа за ОИП, Београд, јануар 2008. стр. 30.

По завршетку ажурирања података, резултати ОПБ се користе у свим фазама операције здружених снага. Обавештајна припрема бојишта треба да резултира и почетним планом прикупљања обавештајних података на основу кога се могу употребити расположиви обавештајно-извиђачки капацитети (елементи за прикупљање обавештајних података) ради употпуњавања прегледа обавештајне ситуације.

Скоро сва три корака обавештајне припреме бојишта (процена борбеног простора (окружења), процена претње (непријатеља) и интеграција претње) закључно са одређивањем варијаната употребе непријатеља спроводе се током фазе оријентације и омогућавају команди – штабу (ГЗОП) да разради сопствене варијанте употребе. Наведене активности могу условно да се групишу у посебан део ОПБ – Почетна (иницијална) обавештајна припрема борбеног простора (ПОПБ). Овакав приступ погодан је са аспекта систематизације садржаја ОПБ и повезивања са штабним планирањем, односно процесом одлучивања.

Обавештајна припрема бојишта се одвија паралелно са радом Тима за избор објеката дејства, којим руководи Начелник штаба - извршни официр, и обезбеђује основне податке за израду Листе објеката дејства.

2.3. Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације

Способност команданта да визуелизује сопствене и непријатељеве снаге у реалном времену у зони операције здружених снага првенствено зависи од обавештајне базе података и њене доступности свим нивоима командовања. Јаснија визуелизација зоне операције (борбеног простора) значајно помаже команданту да донесе исправну и сврсисходну одлуку. Разумевању ситуације непосредно доприноси обавештајна припрема бојишта и обавештајна подршка заштити снага. Оне представљају најефикаснију помоћ у процесу доношења одлуке. У директној су зависности од конкретне обавештајне структуре и њене ефикасности.⁵⁵

Резултати обавештајне припреме бојишта, заједно са осталим подацима о операцији, графички се приказују као јединствена оперативна (обавештајна) слика бојишта, што омогућава команданту потпуну визуелизацију зоне операције, стварање јасне слике оперативног окружења и олакшано доношење одлука.

---

⁵⁵ Мартиновић, Б.: *Обавештајни циклус у здруженим операцијама*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2009. стр. 28.

Визуализација бојишта је процес којим командант јасно схвата свој положај у односу на непријатеља и простор. У складу са тим, он предвиђа крајњи циљ, дефинише распоред активности – дејства сопствених снага од почетка до краја операције. То је кључно и даје команданту основ како да на најбољи начин предвиди своје снаге, мотивише људство, сагледава и анализира зону операције, непријатеља и жељено крајње стање.

Приказ оперативног окружења заснива се на идентификацији и разумевању елемената и веза међу њима, као и њиховог могућег утицаја на резултате ангажованих снага у операцији. Приказ оперативног окружења служи да подржи командантову визуелизацију и тежишно се реализује у процесу обавештајне припреме бојишта израдом лејера и шематских приказа. У зависности од динамике и врсте промена елемената оперативног окружења потребно је обезбедити и ажурирање података приказа оперативног окружења

Оперативни модел је приказ идејне замисли команданта за припрему и извођење операције здружених снага. Формира се и презентује команданту у фази оријентације, а по потреби дорађује у наредним фазама процеса планирања.

Састоји се од елемената, који повезани у јединствену целину приказују ток операције здружених снага, од њеног почетка, па до достизања жељеног крајњег стања.

Формирање оперативног модела захтева анализу и разумевање, оперативног окружења, ефеката који се желе постићи, жељеног крајњег стања, идентификацију центара моћи и свих других фактора који испољавају утицај на припрему и извођење операције здружених снага.

2.4. Подршка процесу избора објеката дејства у операцијама здружених снага

Схватање појма, карактеристика класификације објеката дејства услов да се схвати значај, место и улога процеса њиховог избора у процесу планирања операције. Операција здружених снага је комплексна, вишедимензионална, у којој се дејства не свде само на пуко физичко уништење непријатеља, његових ресурса, већ су она, пре свега, усмерена на обликовање његове воље и понашања. Гледано са тог аспекта, објекат дејства може се дефинисати као материјални или нематеријални елемент (држава, рејон, комплекс, инсталација, снаге, опрема, агенција или личност, способност, функција или начин понашања), по којем је могуће дејствовати (физички напад) или деловати, ради остварења подршке командантовим циљевима, смерницама и намерама.

У том смислу, објекат дејства може бити: одређена зона операције, елемент оперативног распореда непријатеља, комплекс физичких објеката, појединачни објекат, снаге, опрема, капацитет, функција, информација, појединац, група лица, систем или облик понашања, а не само елемент оперативног распореда непријатеља.

Значај објеката дејства проистиче из њихове међусобне повезаности и утицаја на оперативне способности непријатеља, преко којих се, директно или индиректно, утиче на његов центар гравитације и достизање циљева и жељеног крајњег стања сопствених снага. Њихов значај, мањи или већи, одређују и његове основне карактеристике⁵⁶ које су основ за његово откривање, лоцирање, идентификацију и класификацију, за потребе осматрања, анализе, процене и извршење дејства.⁵⁷ Без познавања карактеристика објекта, процес избора објеката дејства у операцијама здружених снага би био доведен у питање, а често би избор објеката дејства био погрешан.

Класификација објеката дејства је један од задатака у процесу њиховог одређивања и избора, а може се извршити према различитим критеријумима: нивоу, структури, броју елементарних делова, облику, величини, отпорности и заштити, покретљивости, месту у распореду непријатеља, функционалности, временској експозицији, ефикасности и сазнању о постојању у оперативном окружењу.

2.4.1. Процес избора

Избор објеката дејства обухвата низ активности које се реализују кроз фазе (кораке)⁵⁸ током анализе мисије, развоја, анализе и поређења варијаната употребе (поређења курсева акције), који се посебно интензивира након одобравања најповољније варијанте употребе и доношења одлуке, при чему се стално води рачуна о ефектима дејства. С тим у вези њихов избор не подразумева само њихово неутралисање, уништење или онеспособљавање. Он омогућава употребу сопствених снага на најефикаснији начин. Тиме се стварају повољни услови за економичну употребу сопствених снага, слабљење критичних способности непријатеља и стицање значајне предности у извођењу операција и достизању жељеног крајњег стања.

---

⁵⁶ Карактеристике објекта дејства су: физичке карактеристике, функционалне карактеристике, сазнајне карактеристике, фактори окружења, променљивост значаја и временска осетљивост. Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама здружених снага*, Нови гласник број 1-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 40.

⁵⁷ Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама здружених снага*, Нови гласник број 1-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 40.

⁵⁸ Избор објеката дејства одвија се кроз шест фаза: схватање жељеног крајњег стања, намере и циљева команданта; израда листе и одређивање приоритетних објеката дејства; анализа могућности; командантова одлука и одређивање снага; планирање задатка и извршење и процена ефеката.

Процесом избора објеката дејства руководи надлежни командант (у операцији здружених снага, командант Здружене оперативне команде; у операцијама снага оперативног нивоа, команданти компоненти здружених снага; у операцијама тактичког нивоа, команданти јединица). Носиоци процеса избора објеката дејства су привремено формиран тимови за избор објеката дејства из састава команди, који се налазе у Групи за оперативно планирање. Они сарађују са органима за планирање операција. Овај процес је временски ограничен и одвија се паралелно са процесом планирања операција.

Значај избора објеката дејства, на свим нивоима командовања, огледа се у томе да се њиховим правилним избором, неутралисањем, уништењем или онеспособљавањем у току извођења операције, постиже главни ефекат, спречавање непријатељевих снага да започну или у одређеном моменту наставе извођење операције, односно утицај на центар гравитације непријатеља, његово уништење или неутралисање, а самим тим и достизање жељеног крајњег стања сопствених снага.

Процес избора објеката дејства и подршку компоненти здружених снага треба прилагодити динамици дејстава здружених снага и процесу одлучивања. Упоредни преглед процеса планирања, припреме и извођења операције и процеса избора објеката дејства приказан је у табели 2.

Табела 2.: Упоредни преглед процеса планирања, припреме и извођења операције и процеса избора објеката дејства⁵⁹

Врста операц.	ФАЗЕ операције	Активности процеса избора објеката дејства	Кораци и задаци процеса избора објеката дејства
БОРБЕНЕ ОПЕРАЦИЈЕ	ПЛАНИРАЊЕ	АНАЛИЗИРАЊЕ	<p><i>Анализа мисије</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Реализација анализе вредности циљева ради одређивања објеката дејства (о/д) високе вредности, - Развој смерница и циљева у току процеса избора објеката дејства. <p><i>Развој варијаната употребе</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Означивање потенцијалних врло исплативих објеката дејства (ВИо/д), - Разјашњавање (скидање) ограничења и интеграција потенцијалних врло исплативих објеката дејства. <p><i>Анализа варијаната употребе</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Развој листе врло исплативих објеката дејства, - Одређивање критеријума за избор објеката дејства, - Развој матрице напада на објекте дејства, - Одређивање критеријума успеха и захтева за процену оштећења о/д у борби. <p><i>Израда наређења</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Финализација листе врло исплативих објеката дејства, - Финализација стандарда за селекцију објеката дејства, - Финализација матрице напада на објекте дејства, - Подношење Захтева за обавештајним информацијама према СЈ-2.
		ОДЛУЧИВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Реализација Плана прикупљања података - Ажурирање приоритетних захтева за информацијама након добијених одговора од СЈ-2, - Ажурирање листе врло исплативих објеката дејства и матрице напада на објекте.
	ПРИПРЕМА ИЗВОЂЕЊЕ	ДЕЈСТВОВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Извођење напада сходно матрици напада на објекте дејства, - Реализација задатака информационих дејстава.
		ПРОЦЕЊИВАЊЕ	<ul style="list-style-type: none"> - Процена ефеката напада, - Процена ефеката информационих дејстава.

2.4.2. Органи здружене оперативне команде у процесу избора објеката дејства

Избор објеката дејства у операцији здружених снага представља сложен процес који обухвата низ радњи и поступака Здружене оперативне команде у процесу планирања операције. Поред других фактора, кроз процес избора објеката разматрају се и средства и системи за дејства на њих, имајући у виду расположиве капацитете и постављене циљеве у командантовим смерницама.

Основна улога Здружене оперативне команде огледа се у избору објеката, по којима ће команданти дејствовати (деловати) ангажовањем снага Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране, територијалних снага и снага за специјална дејства.

⁵⁹ Табела преузета и модификована из: FM 5-0 Army Planning and Orders Production, Apendix H-4, Headquarters Department of the Army, January, 2005.

Здružена оперативна команда одређује приоритете и јасне смернице у избору објеката и дефинише неопходне активности у извођењу операција. На основу смерница команданта, ГЗОП и команданти компоненти здружених снага идентификују врло исплативе и врло вредне објекте дејства, ради прикупљања података о њима, ангажовања снага, извођења планираних активности или дејстава на те објекте.

У процесу избора здружених објеката дејства, оперативни орган (СЈ-3), орган за планирање (СЈ-5) и обавештајно-извиђачки орган (СЈ-2) кључни су учесници, али своје место и улогу, у зависности од врсте операције, имају и сви остали органи штаба, укључујући и специјалистичке штабне офицере. Координација, сарадња и комуникација међу учесницима кључни су за адекватно ангажовање свих расположивих ресурса компоненти здружених снага.

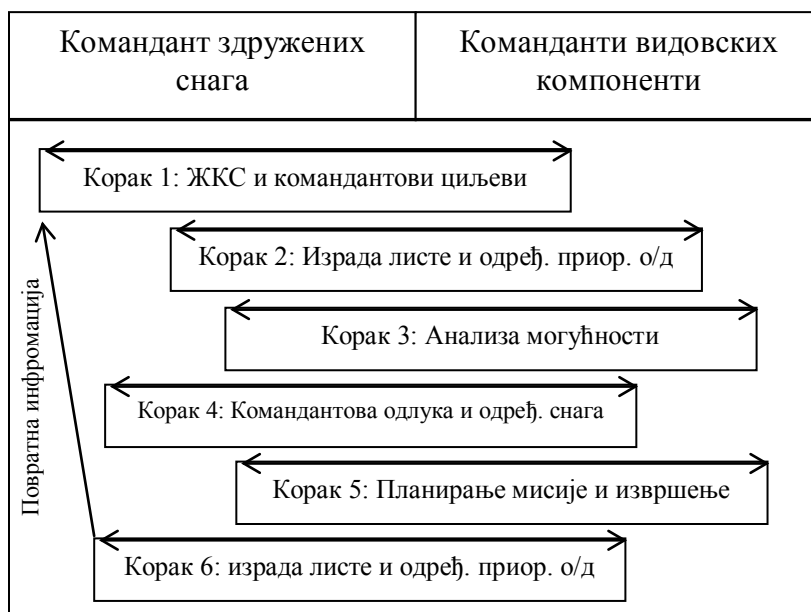
Сам процес избора објеката захтева сталну анализу, идентификацију, процену и избор приоритетних објеката дејства, ради достизања циљева операције и жељеног крајњег стања за што краће време. Избор објеката дејства, на нивоу здружених снага, подржава јединство напора кроз:

- сагласност са циљевима, смерницама и намерама команданта Здружене оперативне команде,
- координацију, интеграцију, синхронизацију и раздвајање свих дејстава,
- координацију свих расположивих средстава ватрене подршке,
- заједнички (општи) став, да је избор објеката дејства подршка командантовој замисли,
- смањење појаве дуплирања напора,
- пуну интеграцију свих расположивих капацитета,
- смањену могућност дејства по сопственим снагама и изазивање колатералне штете,
- извршену процену планираних жељених ефеката.

2.4.3. Одговорност у процесу избора објеката дејства

Одговорност у процесу избора здружених објеката дејства је нужна због великог броја активности, информација, потенцијалних објеката у зони операције и ограниченог времена у планирању операције. Сви елементи штаба здружених снага, команданти компоненти здружених снага, команданти снага којима је подршка потребна, команданти снага за ватрену подршку, Тим за избор објеката дејства и Тим здружене ватрене подршке (када су формиран) имају одређене одговорности у процесу избора објеката на здруженом нивоу.

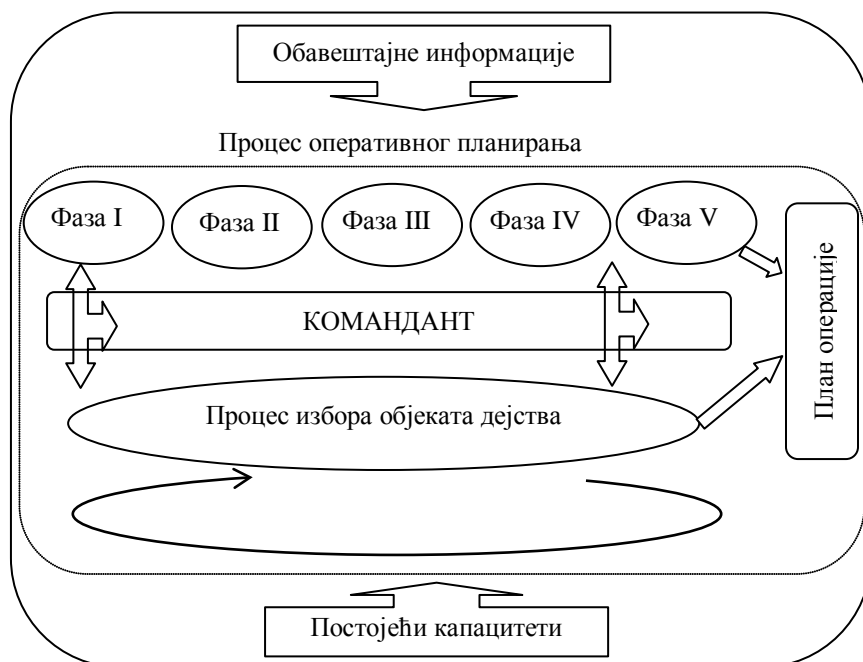
Врста и обим одговорности зависе од врсте операције која се планира. Подела одговорности између команданта здружених снага и команданата видовских компоненти приказана је на шеми 7.

Шема 7.: Подела одговорности у процесу одређивања здружених објеката дејства⁶⁰

Командант здружених снага одговоран је за планирање операције и правилан избор објеката дејства. У процесу планирања операције одговоран је за одређивање циљева операције, командних релација, интегрисање и координацију активности у надлежности команданата компоненти, а у процесу избора објеката за спречавање дуплирања активности, спречавање извођења ватрених дејстава по сопственим снагама, синхронизацију и интеграцију процеса одређивања објеката у складу са осталим активностима здружених снага. Место и улога команданта здружених снага у планирању операције и у избору здружених објеката дејства приказани су на шеми 8.

⁶⁰ Шема преузета из: Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама здружених снага*, Нови гласник број 1-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 43.

Шема 8.: Место и улога команданта здружених снага у планирању операције и у избору здружених објеката дејства

Здружена оперативна команда успоставља процес избора објеката, а команданти потчињених компоненти обезбеђују да се одреде објекти дејства за разматрање на здруженом нивоу. Команданти снага за ватрену подршку и снага којима је подршка потребна реализују сопствени процес избора објеката, који допуњава и подржава Оперативни план и процес избора објеката здружених снага и истовремено и компоненти здружених снага.

Командант здружених снага, подржани команданти компоненти, њима потчињени команданти и команданти снага за ватрену подршку одговорни су за координацију процеса избора објеката и раздвајање одговорности сваког команданта подржане јединице или јединице која обезбеђује подршку, а ради обезбеђивања подршке процеса избора објеката здружених снага.

Командант здружених снага одговоран је:

- за одређивање параметара за извођење операција у зони операције здружених снага, саопштавањем намера, циљева, смерница и приоритета;
- за обезбеђење правовремених, детаљних и јасних смерница за избор објеката, за потребе команданата компоненти и јединица за подршку и за потребе других ангажованих снага из система одбране;

- за ажурирање упутства за планирање задатка, намера и приоритетних обавештајних захтева током операције;
- за формирање Тима за избор објеката дејства и Тима ватрене подршке (састав, специфичне одговорности и др.), уколико се формирају;
- за одобравање Здружене листе приоритетних објеката дејства, коју израђују ЗОК и штабови компоненти;
- за дефинисање критеријума за идентификацију временски осетљивих објеката дејства у зони извођења операције здружених снага.

Одговорност команде - штаба здружених снага – елементи команде - штаба здружених снага имају одређене одговорности у процесу избора објеката на здруженом нивоу, што, пре свега, зависи од врсте операције која се планира и изводи.

Одељење за обавештајно-извиђачке послове (СЈ-2) сноси кључну одговорност за одређивање приоритетних обавештајних активности на прикупљању података, анализи и процени ситуације у операцијама здружених снага. Обезбеђује главне улазне податке за СЈ-3 и СЈ-5 кроз процену непријатељеве варијанте употребе (курса акције), што има кључни значај у процесу одређивања приоритета у избору објеката, као и у идентификацији врло вредних и врло исплативих објеката. У току процеса избора објеката дејства одељење за обавештајно-извиђачке послове је надлежно за:

- сарадњу са СЈ-3 и СЈ-5 у развоју упутства за избор објеката дејства и за приоритете и циљеве које треба унети у смернице команданта за планирање;
- ангажовање на изради обавештајне припреме бојишта (подршка у планирању и извршењу задатка);
- дефинисање, у сарадњи са осталим организацијским елементима штаба, објеката дејства укључујући истраживање о објектима, стављање на листу, спречавање дуплирања дејстава, израду информације о објектима, одређивање времена поновног стављања у функцију и процену колатералне штете;
- руковођење и управљање провером активности објеката ;
- дефинисање објеката на основу анализа података заснованих на свим изворима расположивих обавештајних органа;
- подношење предлога у координацији са Тимом здружене ватрене подршке, да неки одређени објекат дејства буде унет у Здружену листу приоритетних објеката дејства;

- развој и одржавање у координацији са Тимом здружене ватрене подршке, Здружене листе објеката дејства, Листе објеката дејства који се не нападају и Листе рестриктивних објеката дејства;
- одређивање приоритета у прикупљању података и координацију активности прикупљања података са командама компоненти;
- координирано прикупљање података ради подршке процене колатералне штете у зони операције, у складу са приоритетима у прикупљању података, које одређује командант;
- координиран рад на даљој изради приоритетних обавештајних информација за команданта;
- руковођење и координацију током израде процена и обавештајну процену зоне операције здружених снага.

Одељење за оперативне послове (СЈ-3) ствара услове команданту да успешно реализује активности у току планирања, извођења (командовања и руковођења, праћења, контроле) и завршетка операције здружених снага. По формирању Тима здружене ватрене подршке организује га и одређује свог представника који улази у његов са став. Надлежно је за:

- координацију активности које су везане за процену на нивоу здружених снага;
- израду актуелне оперативне процене;
- израду правила употребе у координацији са осталим елементима штаба и службама;
- саопштавање циљева и смерница команданта за избор објеката;
- координацију са оперативни органом, органом за планирање и обавештајно-извиђачким органом и правном службом (за разматрање правила ангажовања) и саопштавање дневних упутства и смерница команданта;
- обједињавање, ревидирање и прослеђење Здружене листе приоритетних објеката дејства и Листе рестриктивних објеката дејства на одобрење команданту;
- припрему варијанте у избору објеката, границе и примену мера за координацију ватрене подршке за будуће операције;
- дефинисање објеката који се уносе у Здружену листу приоритетних објеката дејства;
- праћење и, ако је могуће, интеграцију објеката за подршку информационих операција и
- дефинисање објеката за подршку Плана обмањивања (маскирања) у зони операције.

Одељење за логистичку подршку (СЈ-4) идентификује јединствена или специфична питања логистичке подршке у избору објеката. Пореди оперативне планове логистичке подршке са Листом објеката дејства, да би се обезбедила заштита инфраструктуре и неопходних залиха средстава као подршка операцији здружених снага.

Одељење за планирање (СЈ-5) у процесу избора здружених објеката најчешће обавља следеће активности:

- саопштава упутства команданта и директиву за планирање;
- идентификује могуће гране и наставке⁶¹ у планирању операције у одређеној зони;
- развија, анализира, пореди и предлаже варијанте употребе сопствених снага, које се подносе команданту на одобрење;
- проверава све споразуме са страним државама о летовима пре почетка операције.

Правна служба штаба саветује команданта и чланове штаба о применљивости међународних и домаћих закона, обичајног права и праксе, мултилатералних и билатералних споразума, питањима закона о оружаном сукобу и другим значајним питањима у одлучивању о здруженим објектима дејства. Разматра и избор објеката, како би и они били легитимни за напад у складу са домаћим и међународним законима, мултилатералним и билатералним споразумима, законом о оружаном сукобу и правилима ангажовања. Обезбеђује информације о потенцијалним проблемима (штетни утицаји на природну средину) или неким другим последицама које могу бити производ процеса избора објеката.

Привремени органи – Тим за избор објеката. У командама се, по процени и на предлог штаба, а по одлуци команданта, привремено формирају састави који у сарадњи са органима штаба и специјалистима из других састава учествују у процесу избора објеката по прописаним стандардним оперативним процедурама и конкретним задацима. У зависности од нивоа снага привремено се формирају састави, тимови за избор објеката дејства и тимови ватрене подршке. Методологија рада тимова по нивоима у процесу избора објеката је веома слична.

На свим нивоима командовања израђују се Листе објеката дејства⁶² које садрже приоритетне објекте, чије је уништење, неутралисање или онеспособљавање у функцији извршења операције, које се подносе као предлог Здруженој оперативној команди.

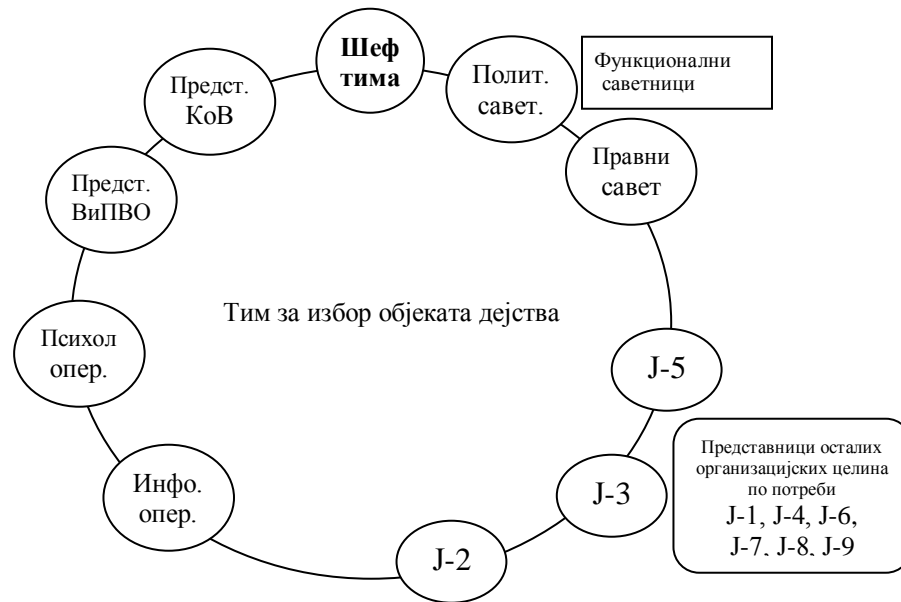
На основу предлога штаба командант одобрава формирање Тима за избор објеката дејства, при чему дефинише његову улогу. Тим припрема састанке на којима компоненте здружених снага подносе предлоге приоритетних објеката у будућим операцијама, како би се обезбедила њихова синхронизација и интегрисање.

---

⁶¹ Гране и наставци у планирању операције омогућавају предвиђање промена, што се не односи само на одређивање фаза, већ и на реакцију на суштинске промене, које су неопходне у случају неочекиваних непријатељских активности или резултата тих активности. *Доктрина операција Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 62

⁶² Фаза развоја Листе објеката дејства заснива се на свим расположивим ресурсима, укључујући и анализу потенцијалних објеката.

Састав Тима за избор објекта дејства приказан је на шеми 9.

Шема 9.: Састав Тима за избор објекта дејства у Здруженој оперативној команди⁶³

Уколико тим за избор објекта дејства није формиран, а нису пренета овлашћења за одређивање објекта на заменика или потчињеног команданта једне од компоненти, командант непосредно руководи избором објекта у штабу здружених снага, а носилац процеса избора је одељење за оперативне послове. Основни задатак тима је да обезбеди координацију активности на избору здружених објекта дејства у складу са шемом маневара компоненти и свим приоритетима Здружене оперативне команде.

Командант начелно именује свог заменика или команданта неке од компоненти за шефа Тима за избор објекта дејства који обједињава заједничке активности које врше представници штаба здружених снага, свих компоненти и, уколико је потребно, других служби, мултинационалних партнера и/или потчињених јединица.

Тимом за избор објекта дејства најчешће председава заменик команданта или именовани представник. Представници компоненти и штаба здружене оперативне команде, у тиму за избор објекта дејства треба да буду официри одређеног искуства и са потребним знањима, како би могли да учествују и дају највећи допринос у раду тима.

⁶³ Доктрина операција Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 64

Тежиште у раду тима за избор објеката дејства је на прикупљању обавештајних података и планирању напада на објекте дејства. На основу командантове намере (замисли) и концепта операције, тим установљава своје приоритете за сваку фазу или битни догађај⁶⁴ операције.

Тим за избор објеката дејства одговоран је за:

- разматрање процена на оперативном нивоу, ради обезбеђивања смерница команданту за доношење одлуке;
- сагледавање (преглед) ситуације оперативног окружења;
- разматрање шема маневара компоненти и ширих смерница у избору објеката, да би се обезбедила њихова усаглашеност са намерама Здружене оперативне команде;
- усаглашавање и интегрисање оперативних планова компоненти са концептом операције Здружене оперативне команде;
- израду и редефинисање правилника и приоритета у одређивању објеката дејства у компонентама;
- израду и редефинисање захтева за прикупљање података о објектима дејства и обавештајне процене, на основу приоритета и намера Здружене оперативне команде;
- сталну процену објеката, ради подршке планирању операције (израда свих расположивих варијанти команданту);
- непрекидно разматрање великог броја објеката и процену њиховог значаја и ефеката који би се постигли дејством по њима, као и утицај тих ефеката на сам ток и циљеве операције;
- флексибилно понашање у решавању питања избора објеката и мешање у одлучивање на тактичком нивоу у неопходној мери;
- брифинге, који треба да буду фокусирани на усмеравање, координацију и синхронизацију обавештајних активности, ватрених дејстава и маневара (компоненти и расположивих елемената штабова) у операцијама;
- подношење усаглашене Здружене листе приоритетних објеката дејства на одобрење команданту (или представнику са његовим овлашћењем) и
- провру да ли су Здружена листа објеката дејства, Листа објеката дејства који се не нападају, Листа рестриктивних објеката дејства и друге значајне листе објеката, израђене и ажуриране, на основу смерница команданта.

---

⁶⁴ Битни догађаји су они који непосредно утичу на извршење задатка. Они обухватају догађаје који покрећу значајне активности или одлуке (нпр. ангажовање непријатељеве резерве), сложене активности које захтевају детаљне разраде и битне задатке идентификоване за време анализе задатка. *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013. стр. 77.

Одобрење Здружене листе приоритетних објеката дејства од команданта (или представника са његовим овлашћењем) за наредни дан најчешће се захтева одмах, по завршеном састанку тима, а затим се доставља потчињеним командантима у саставу здружених снага.

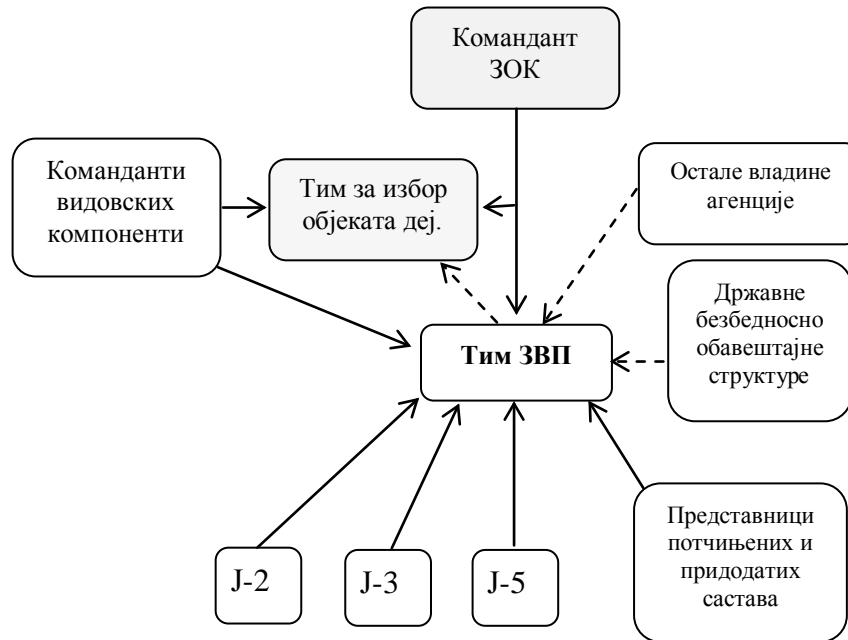
Одређивање објеката дејства у појединим ситуацијама (када се тим/тимови не могу састати) решава се на нивоима ван тима за избор објеката дејства, непосредном координацијом између елемената здружених снага, уз то да тим и/или командант здружене оперативне команде, преко официра за везу, могу да укажу на неке специфичне објекте дејства, који раније нису разматрани.

Тим се у највећој мери бави избором објеката у будућим, а не у тренутним ситуацијама. Оперативни органи и јединице ангазоване у операцији здружених снага које су у току, располажу дневним планом (плановима) изабраних објеката и спремни су да га (их) реализују. Промена приоритета је могућа, али се најчешће врши преко оперативног органа.

Тим здружене ватрене подршке

На предлог штаба, командант Здружене оперативне команде може да одобри формирање Тима здружене ватрене подршке, који је привремени (необавезни) штабни елемент. Он је интегришући штабни елемент који усклађује и координира планирање ватрених дејстава за потребе здружених снага, врши избор борбених система, блиско сарађује са органима за планирање операције, како би се успоставио реалан однос између примене расположивих снага и капацитета у односу на неопходност постизања жељених ефеката.

У току расподеле снага, овај састав треба да кроз пет корака у петој фази обезбеди ажуриране податке о статусу објеката, анализу ефикасности и процену ризика од колатералне штете и губитке сопствених снага. Састав тима за ватрену подршку у Здруженој оперативној команди приказан је на шеми 10.

Легенда:
 ЗВП – Здружена ватрена подршка
 → сталне везе
 -> повремене везе

Шема 10.: Састав Тима ватрене подршке у Здруженој оперативној команди

Тим здружене ватрене подршке начелно чине:

- представник оперативног органа;
- представници оперативних органа компоненти здружених снага и
- представници осталих елемената штаба Здружене оперативне команде (састав СЈ-2 за избор објеката, СЈ-5 и др.).

Тим помаже оперативном органу у извршавању задатака кроз улогу штабног саветника из њиховог састава и разраду осталих задатака у њиховој надлежности на основу претходно дефинисаних надлежности.

Поред наведеног, Тим здружене ватрене подршке обавља и задатке везане за избор здружених објеката дејства:

- кординира развој Здружене листе приоритетних објеката дејства са компонентама здружених снага;
- помаже обавештајно-извиђачком органу у развоју Листе врло значајних објеката дејства;
- за потребе оперативног органа прати временски осетљиве објекте дејства и препоручује евентуално раздвајање од других објеката како би се избегли дуплирани напори и трошење ресурса;

- врши класификацију и процену изабраних објеката на нивоу Здружене оперативне команде, након чега предлаже приоритетне објекте дејства које прослеђује команданту на разматрање, одобрење и унос у Здружену листу приоритетних објеката дејства;
- ажурира Листу објеката дејства на нивоу Здружене оперативне команде на основу Здружене листе објеката дејства, Листе објеката који се не нападају и Листе рестриктивних објеката дејства;
- идентификује потенцијалне проблеме у припреми за састанак Тима за избор објеката дејства или сличних састанака;
- помаже Тиму за избор објеката дејства у раду у време трајања актуелних операција и израде планова за будуће операције;
- ажурира листу регистрованих зона и зона забрањених ватрених дејстава (зоне операција специјалних снага, других компоненти и других састава) да би се избегла дејства по сопственим снагама и сукоб са снагама у актуелним и будућим операцијама;
- врши процену сарадње са компонентама здружених снага и
- врши координацију и управља мерама координације ватрене подршке и другим мерама које компоненте здружених снага примењују или ће их применити.

2.4.4. Процес избора објеката у командама компоненти

Избор објеката у командама компоненти је саставни део оперативног планирања, што подразумева активно учешће команданата и њихових штабова, односно одређених тимова за избор објеката у њиховом избору. Када су компоненте део здружених снага у операцији, њихови тимови са израђеним листама у виду предлога и проценама учествују активно у раду Тима за избор објеката дејства на здруженом нивоу. Како на здруженом нивоу, тако и на оперативном, избор објеката представља, пре свега, командантову одговорност, због чега је важно и нужно да командант и штаб активно буду укључени у процес избора објеката.

Команданти компоненти одговорни су команданту здружене оперативне команде за одређивање објеката, учешће на састанку Тима здружене ватрене подршке и израду својих оперативних планова.

Одређивање објеката дејства. Пре састанка тима за ватрену подршку здружене оперативне команде, на којем се израђује Здружена листа приоритетних објеката дејстава, команде компоненти ажурирају Листе објеката дејстава, на свом нивоу.

Листе се ажурирају у складу са добијеним смерницама, ограничењима и задатком, не узимајући у обзир евентуалне објекте дејства који су од значаја за операцију компоненте.

Учешће на састанку тима здружене ватрене подршке. На састанцима тима, који се одржавају свакодневно, компоненте здружених снага представљају стручна лица, која активно учествују предлажући приоритетне објекте и замисао за извођење операције својих јединица.

Израда оперативних планова. По одобрењу Здружене листе приоритетних објеката дејства, команде компоненти израђују своје оперативне планове, који се по завршетку доносе на састанак тима за избор објеката дејства ради упоређивања и контроле усаглашености.

Поред наведених одговорности, команданти компоненти у процесу избора објеката треба да обезбеде:

- израду Листе објеката дејства;
- дефинисање потенцијалних објеката за унос у Здружену листу објеката дејства;
- Листу објеката дејства који се не нападају и Листу рестриктивних објеката дејства,
- дефинисање објеката који се уносе у Листу врло осетљивих објеката дејства на здруженом нивоу и вођење сопствене листе Врло исплативих објеката дејства;
- именовање свог представника у Тим здружене ватрене подршке и Тим за избор објеката дејства у претпостављеној команди, када се они формирају;
- ажурирање и дефинисање приоритетних и дуплираних објеката који се уносе у Здружену листу приоритетних објеката дејства;
- правовремено и прецизно извештавање тима здружене ватрене подршке;
- тактичку и оперативну процену за тим здружене ватрене подршке, ради ажурирања опште процене команданта и
- координацију динамичког одређивања објеката у компонентама, преко успостављених процедура (непосредна координација између компонената обезбеђује услове за брзу координацију динамичког одређивања објеката, чиме се избегава одлагање или могући неспоразуми).

Одређивање објеката дејства. Обавештајно-извиђачки органи компоненти здружених снага, опремљени за извиђање и одређивање објеката, врше процес обавештајне припреме бојишта, одређивање центра гравитације непријатеља, врло вредних и врло исплативих објеката.

У току одређивања објеката разматра се и део врло вредних и врло исплативих објеката који су ван домета система којима располаже сопствена компонента, за које се претпостављеној команди правовремено доставља захтев за њихово разматрање.⁶⁵

Тим за избор објеката у команди компоненте надлежан је за реализацију активности у току процеса њиховог избора. Надлежности тима приказане су у табели 3.

Табела 3.: Надлежности Тима за избор објеката дејства

Надлежности Тима за избор објеката дејства	
Компонента Копнене војске	Компонента В и ПВО
<ul style="list-style-type: none"> - координација рада дела команде који је ангажован у избору објеката у току процеса планирања операција, - достављање предлога употребе борбених система, као и придодатих система за извиђање и осматрање и ватрену подршку, - вођење састанака Тима, - припрема Листе објеката дејства, Плана извиђања и Плана одређивања објеката, - учешће у изради обавештајне припреме бојишта, - контрола и одржавање (праћење) објеката дејства са листи, - унос објеката дејства у Оперативни план операције, - контрола ангажовања борбених система, укључујући и придодате системе за извиђање и осматрање и ватрену подршку, - израда предлога положаја борбених система и зона одговорности извиђања за Оперативни план, - контрола правовременог ангажовања борбених система у складу са израђеним матрицама, - израда Матрице синхронизације објеката дејства, - израда Матрице напада на објекте дејства, - координирана подршка ваздухопловних снага и - израда захтева за ваздухопловну подршку. 	<ul style="list-style-type: none"> - координација рада дела команде који је ангажован у избору објеката дејства у процесу планирања операција, - достављање предлога употребе борбених система, као и придодатих система за извиђање и осматрање и ватрену подршку, - вођење састанака тима, - припрема Листе објеката дејства, - израда Плана извиђања и одређивања објеката дејства, - учешће у изради обавештајне припреме бојишта, - контрола и одржавање (праћење) објеката дејства са листи, - унос објеката дејства у Оперативни план, - контрола ангажовања борбених система, укључујући и придодате системе за извиђање и осматрање и ватрену подршку, - израда Матрице синхронизације објеката дејства - израда Матрице напада на објекте дејства.

На основу обавештајних података и Листе приоритетних објеката дејства, тим за избор објеката дејства у компоненти лоцира и координира нападе на њих, из чега произилазе његови задаци. Задаци тима за избор објеката дејства приказани су у табели 4.

⁶⁵ Захтев треба да садржи: број захтева, опис (аеродром, оклопна бригада, логистичка инсталација и сл.), локацију са планираним временом напада, елементе објекта (командна места, тенкове, складишта, комуникацијски чворови и сл.), жељене ефекте (уништити, неутралисати и сл.) и образложење и/или оправдање за напад.

Табела 4.: Задаци тима за избор објекта дејства у команди компоненте

Задаци Тима за избор објекта дејства	
Компонента Коппене војске	Компонента В и ПВО
<ul style="list-style-type: none"> - усклађивање напада на објекте дејства у свим врстама операција, - израда Шеме ватрене подршке која је додаток прилога Оперативног плана, - класификација објекта дејстава по значају и израда листи вредних, исплативих, приоритетних, рестрективних и објекта који се не нападају за сваку фазу операције, - сагледавање захтева потчињених и садејствујућих снага за откривање и лоцирање објекта дејства и укључивање истих у План прикупљања обавештајних података, - праћење реализације Плана синхронизације прикупљања обавештајних података, - одређивање објекта дејства за напад, - дефинисање и по потреби допуна координационих мера ватрене подршке, - израда захтева за помоћ од претпостављених и снага суседа, - израда предлога смерница за израду правила употребе, - координација и праћење извршење напада на одобрене објекте у зони операције, - утврђивање параметара за процену штете- губитака у зони операције, - процена штете-губитака у зони операције и утрошака ресурса и израда предлога за понављање напада (борбених дејстава и активности) и - доставља предлоге за измене у Оперативном плану операције. 	<ul style="list-style-type: none"> - усклађивање напада на објекте дејстава у свим врстама операција, - израда Шеме ватрене подршке која једодатак прилога Оперативног плана, - класификација објекта дејстава по значају и израда листи вредних, врло исплативих, приоритетних, рестрективних и објекта који се не нападају за сваку фазу операције, - сагледавање захтева потчињених и садејствујућих снага за откривање и лоцирање објекта дејства и укључивање истих у План прикупљања обавештајних података, - праћење реализације Плана синхронизације прикупљања обавештајних података, - одређивање објекта дејства за напад, - додела а/п и х/п за извиђање и за нападе на системе непријатеља, - дефинисање и по потреби допуна координационих мера ватрене подршке, - израда захтева за помоћ од претпостављених снага и суседа, - израда предлога смерница за израду правила употребе, - координација и праћење извршење напада на одобрене објекте, - утврђивање параметара за процену штете-губитака на бојишту, - процена штете-губитака зони операције и утрошака ресурса и израда предлога за понављање напада (борбених дејстава и активности) и - доставља предлоге за измене у Оперативном плану операције.

Тим за избор објекта дејства у команди компоненте планира развој и ангажовање сопствених и придодатих снага за осматрање и извиђање и система ватрене подршке у додељеној зони операције према командантовим смерницама и задацима оперативног плана, ради чега је делимично или у потпуности на вези и координацији с њима.

Корелација тима за избор објеката дејства и тих снага приказана је у табели 5.

Табела 5.: Корелација снага за осматрање и извиђање и система ватрене подршке са тимом за избор објеката дејства

У компоненти Копнене војске		У компоненти В и ПВО	
Снаге за осматрање и извиђање	<ul style="list-style-type: none"> - обавештајни органи, - извиђачке јединице, - артиљеријски осматрачи, - снаге за електронска дејства, - снаге за специјална дејства, - ваздухопловне снаге за извиђање и - јединице ВОЈИН 	Снаге за осматрање и извиђање	<ul style="list-style-type: none"> - обавештајни органи, - извиђачке јединице ВиПВО и снаге за извиђање и осматрање из састава компоненте Копнене војске, - снаге за електронска дејства, - снаге за специјална дејства и - јединице ВОЈИН.
Системи ватрене подршке	<ul style="list-style-type: none"> - артиљеријско-ракетне јединице, - ваздухопловне снаге, - снаге за специјална дејства и - јединице речне флотиле. 	Системи ватрене подршке	<ul style="list-style-type: none"> - ваздухопловне снаге и - артиљеријско-ракетне јединице.

У реализацији процеса избора објеката, чланови тима компоненте су носиоци одређених активности, за чији су квантитет и квалитет одговорни.

Корелација тима за избор објеката дејства и активности приказана је у табели 6.

Табела 6.: Корелација чланова тима за избор објеката дејства и активности за које су надлежни

Компонента Копнене војске		Компонента В и ПВО	
Члан тима	Активност	Члан тима	Активност
Специјалита артиљерије из Одељења за оперативне послове (L-3)	Израђује и доставља информације о могућностима и способностима непријатељеве артиљерије, предлаже организацију артиљеријског извиђања и осматрања и употребу артиљерије.	Специјалиста из Одељења за оперативне послове (A-3)	Израђује и доставља информације о могућностима и способностима сопствених снага, предлаже организацију извиђања и осматрања и предлаже ангажовање сопствених снага.
Специјалиста инжењерије из Одељења за оперативне послове (L-3)	Предлаже најцелисходније ангажовање инжењеријских јединица, План препрека, План минских поља и координационе мере.	Специјалиста инжењерије из одељења за оперативне послове (A-3)	Предлаже најцелисходније ангажовање инжењеријских јединица, План маскирања, План утврђивања, План израде ВП и РВП и План санације инфраструктуре.
Специјалиста из Одељења за обавештајно-извиђачке послове (L-2)	Захтева, прикупља и анализира обавештајне податке из свих извора, врши обавештајну припрему бојишта, анализира важност објеката дејстава, доставља податке о расположивости, могућностима и способностима снага за извиђање у додељеној зони операције и усмерава и контролише рад снага са Планом прикупљања обавештајних података и израђеном матрицом напада.	Специјалиста из Одељења за извиђање (A-2)	Захтева, прикупља и анализира обавештајне податке из свих извора, врши обавештајну припрему бојишта; анализира важност објеката дејстава, доставља податке о расположивости, могућностима и способностима снага за извиђање у додељеној зони операције, усмерава и контролише рад снага са Планом прикупљања обавештајних података и израђеном матрицом напада и предлаже употребу извиђачке авијације.
Специјалиста из Одељења за телекомуникације и информатику (L-6)	Брине о довољној расположивости снага и средства телекомуникација за потребе обезбеђења, предлаже планове, одрживост и мер заштите телекомуникација	Специјалиста из Одељења за телекомуникације и информатику (A-6)	Брине о довољној расположивости снага и средства телекомуникационог и информатичког обезбеђења компоненте ВиПВО и везе садесјтва и сарадње са осталим компонентама здружених снага.
Официр за везу (специјалиста ЕД)	Предлаже мере и поступке за електронска дејства и иста усклађује са израђеном матрицом напада	Официр за везу (специјалиста ЕД)	Предлаже мере и поступке за електронска дејства и иста усклађује са израђеном матрицом напада.
Официр за везу из ВиПВО (специјалиста ваздухопловних снага)	Доставља потребне податке о могућностима и способностима сопствених ваздухопловних снага и преко оперативног центра координира активности у ваздухопловном простору	Официр за везу (КоВ)	Прати и анализира борбена дејства компоненте Копнене војске са лицима у оперативном центру ВиПВО, доставља тренутне обавештајне и оперативне податке за размену и захтеве за подршку, координира и интегрише захтеве команданта компоненте Копнене војске са оперативним центром ВиПВО и врши координацију ватрене подршке.

2.4.5. Процедура рада на избору објеката дејства

Расподелу снага за извиђање и система за борбену подршку које се ангажују у извођењу операције здружених снага врши Здружена оперативна команда. Командант компоненте здружених снага по добијању задатка формира тим за избор објеката дејства. Процес избора објеката одвија се паралелно са процесом оперативног планирања, а започиње пријемом мисије, односно задатка од претпостављене команде и давањем командантових смерница за почетак планирања.⁶⁶

Тим, такође, по пријему предлога Листе врло вредних објеката од потчињених састава, који немају одговарајуће елементе за извиђање, избор објеката или извршења напада, врши ажурирање листе. Након ажурирања листе на свом нивоу, одобрава је.

Једном одобрена Листа врло исплативих објеката и Матрица напада на објекте представљају основу за наставак рада Тима за избор објеката.

Оперативни орган обезбеђује да се лица из обавештајно-извиђачког, оперативног и других органа планирања интегришу у изради Оперативног плана операције.

Тим утврђује шта је потребно од средстава за правовремено откривање исплативих објеката и средстава ватрене подршке. Ако тим утврди да су објекти ван домета елемената за извиђање и расположивих система ватрене подршке, благовремено доставља захтев претпостављеној команди да размотри, из своје надлежности, ангажовање расположивих средстава за извиђање и евентуални напад.

У компоненти ВиПВО, одобрене Листе објеката достављају се Оперативном центру ВиПВО⁶⁷, који у оквиру својих надлежности обавља следеће задатке:

- извршно командовање операцијом,
- надгледање развоја тренутне операције,
- издавање наређења за ваздухопловне задатке и контролу ВаП-а и
- координира одговоре на основу захтева компоненте КоВ.

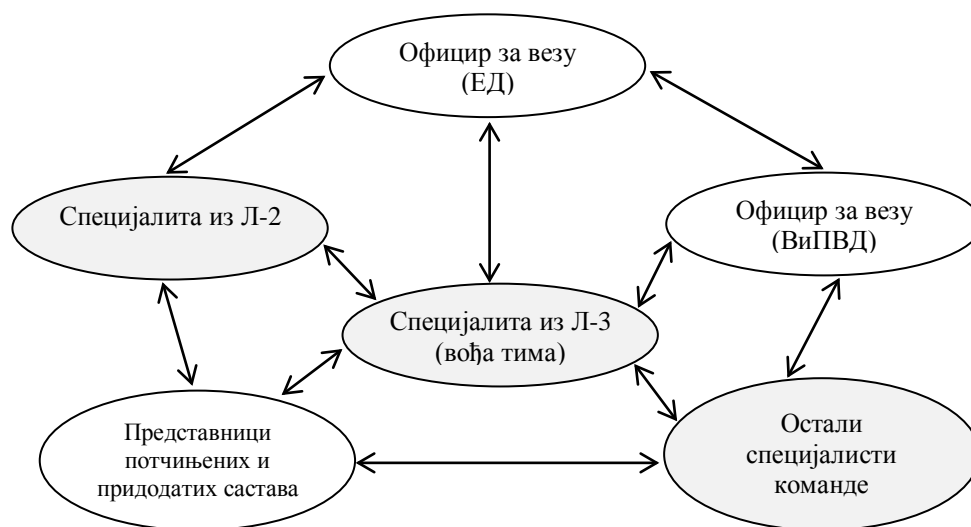
⁶⁶ Тим за избор објеката дејства, из компоненте здружених снага, начелно израђује: Листу приоритетних објеката дејства, Листу рестриктивних објеката дејства, Листу врло исплативих објеката дејства, Листу врло вредних објеката дејства, Листу објеката дејства који се не нападају, План прикупљања обавештајних података, Процену штете/губитака на бојишту, Матрицу усклађивања избора објеката дејства и Шему ватрене подршке.

⁶⁷ Командно место (оперативни центар) ВиПВО је кључно место са којег се врши централизовано командовање операцијама. Оно обухвата људство, процедуре и опрему неопходну за планирање усмеравање и контролисање дејстава у ваздушном простору и из ваздушног простора. Доктрина ВиПВО, ГШ ВС, 2012. стр.82

2.4.6. Специфичности процеса избора објекта у команди компоненте копнене војске

Копнена војска планира, припрема и изводи операције тактичког, оперативног и стратегијског значаја, самостално, као део операције здружених снага или као део кампање, у садејству и сарадњи са другим снагама у додељеним зонама, што има за последицу разматрање свих аспеката при планирању, припреми и извођењу операција, као и процеса избора објекта дејстава. Снаге копнене војске, или део тих снага у операцијама здружених снага, ангажују се као компонента КоВ.

Командант компоненте копнене војске формира тим за избор објекта дејства који је приказан на шеми 11.

Шема 11.: Састав Тима за избор објекта дејства компоненте Копнене војске

Тим за избор објекта дејства компоненте КоВ, начелно, је следећег састава:

- специјалиста из одељења за оперативне послове, руководилац тима,
- специјалиста из одељења за обавештајно-извиђачке послове, стални члан,
- официри специјалисти из састава команде компоненте, привремени чланови,
- привремени чланови, официри за везу из других компоненти, стални чланови,
- представници из тимова за избор објекта дејства из потчињених, претпочињених и подржаваних јединица, стални чланови.

2.4.7. Усклађивање објеката компоненте копнене војске и претпостављене команде

Усклађивање активности на избору објеката компоненте здружених снага са претпостављеном и командом компоненте ВиПВО битан је предуслов за успешно извођење операције. Због система којима располаже, у расподели објеката, претпостављена команда разматра објекте на већој дубини, а компонента здружених снага ближе линији додира, тако да је виши ниво надлежан за усклађивање рада на избору објеката.

Напад на објекте који се налазе у зони извођења операције компоненте здружених снага може се изводити и системима ватрене подршке других компоненти здружених снага у ситуацијама када компонента не располаже системима који треба да постигну потребне – жељене ефекте на објектима.

Претпостављени (Командант здружених снага) одређује приоритетне објекте, време и жељени ефекат у складу са добијеном мисијом. Усклађивање⁶⁸ објеката отпочиње са процесом планирања операције и врши се стално у складу са оперативним променама.

Размена информација између команди врши се преко официра за везу за све време планирања и извођења операције.

2.4.8. Специфичности процеса избора објеката дејства у команди компоненте Ваздухопловства и противваздухопловне одбране

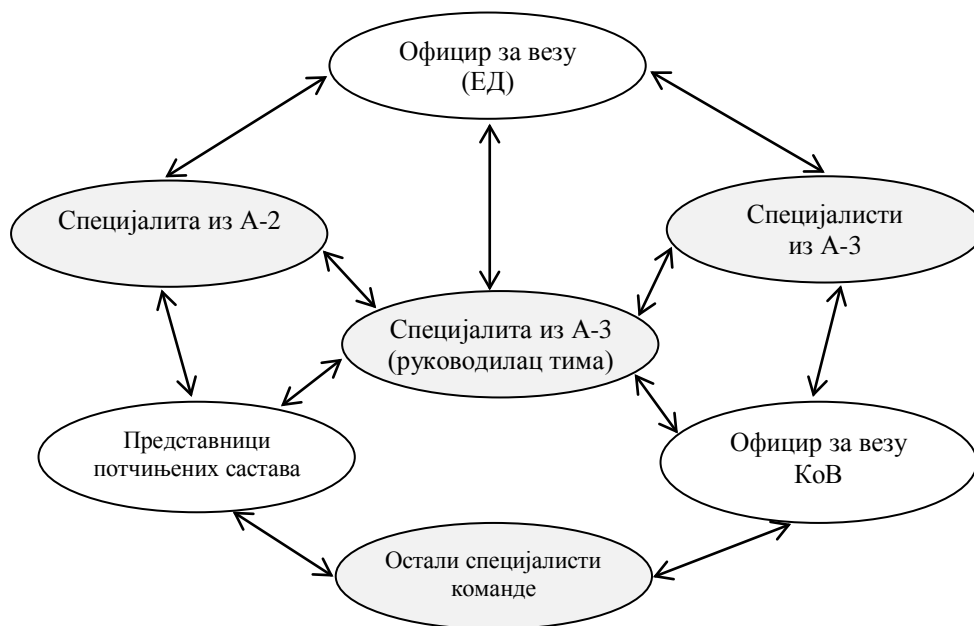
Ваздухопловство и противваздухопловна одбрана планира, припрема и изводи ваздухопловне операције и операције противваздухопловне одбране, самостално, као део операције здружених снага или као део кампање, у садејству и сарадњи с другим снагама, што подразумева разматрање свих аспеката при планирању и извођењу операција, као и процеса избора објеката дејства. Снаге В и ПВО, или део тих снага, у операцијама здружених снага ангажују се као компонента В и ПВО.

За потребе рада у процесу избора објеката, командант компоненте В и ПВО формира тим за избор објеката дејства, који је приказан на шеми 12.

---

⁶⁸ Усклађивање подразумева координацију откривања, праћења и извештавања о објектима страна у сукобу или за поједине јединице; брзу размену информација о објектима између јединица; одређивање критеријума за избор објеката, одређивање снага за извиђање и избор објеката и нападних система за дејство по њима и формирање сталне и сигурне комуникације између система ватрене подршке и доносиоца одлуке.

Шема 12.: Састав тима за озбор објеката дејства компоненте ВиПВО

Тим за избор објеката дејства компоненте В и ПВО, начелно, је следећег састава:

- специјалиста из одељења за оперативне послове, руководилац тима,
- специјалиста из одељења за извиђање, стални члан,
- специјалистички официри из састава команди компоненти, привремени чланови,
- официри за везу из других компоненти здружених снага, стални чланови,
- представници из тимова за избор објеката дејства из потчињених и подржаваних јединица, стални чланови,
- остали специјалисти команде, привремени чланови

2.4.9. Усклађивање објеката компоненте Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и претпостављене команде

Усклађивање активности на избору објеката компоненте В и ПВО са претпостављеном и командама компоненти здружених снага је битан предуслов за успешно извођење операције. Због система којима располаже (могућност за прецизан напад на удаљене објекте) у расподели објеката, команда компоненте В и ПВО разматра их у и ван зоне операције са тежиштем на објектима који се налазе на већој дубини.

Планирање објеката дејства је процес који обухвата, поред избора објеката, и контролу напада на објекте дејства.

Због тога је неопходно да однос органа за планирање из команде здружених снага и команди компоненти здружених снага буде флексибилан, а појединости везане за контролне мере ажуриране и координиране на време, пре почетка дејстава.

Оперативни центар компоненте В и ПВО захтеве компоненти здружених снага за извиђање из ваздушног простора, ваздушни транспорт, непосредну ваздухопловну подршку и изолацију бојишта уноси у своја наређења. Да би се избегли евентуални неспоразуми и остварила боља координација, по потреби се састају тимови компоненти, када се уједно захтеви компоненте прилагођавају одобреном броју налета и тренутној ситуацији у ВаП-у, израдом Листе приоритетних објеката. Ова питања, без тимова за избор објеката, не могу решавати само официри за везу и Оперативни центар.

Међутим, наглом променом ситуације у зони операције може се наметнути потреба за хитну подршку копнених снага од компоненте В и ПВО. Тада се не може чекати састанак тимова за избор објеката, већ се проблем решава директном комуникацијом команданата компоненти.

Због строгих захтева за контролу координационе линије ватрене подршке⁶⁹, команда компоненте В и ПВО фокусира се на објекте који су размештени по дубини зоне операције. Израђује се и други план у који се уносе и објекти близу линије координације ватрене подршке, по којима се изводи дејство по захтеву команданта јединице из тог рејона.

Објекат дејства по захтеву компоненти класификује се по приоритету и садржи следеће податке: опис, локацију (пројекцију за мобилне објекте) и време за напад на објекат. Подаци осигуравају синхронизацију и усклађеност са операцијом снага компоненти и жељене ефекте.

Команданти компоненте, за одобрене објекте за које је потребна ваздухопловна подршка, податке шаљу преко официра за везу Оперативном центру ваздухопловне компоненте, који, након пријема података, планира напад у зони операције компоненти. Команданти компоненти усмеравају напад ваздухопловних снага на објекте у својој зони (рејону).

Официр за везу компоненте здружених снага је важан за планирање и координацију у току извођења операција између линија координације ватрене подршке и предње границе. У саставу тима он обавља следеће функције:

- са оперативним центром прати и анализира борбена дејства компоненте,

---

⁶⁹ Линија координације ватрене подршке (ЛКВП) је линија коју успоставља командант компоненте здружених снага на копну како би омогућио координацију ватрених дејстава која нису под његовом командом, али која могу да утичу на актуелне тактичке операције, и треба да одговара концепту операција компонената здружених снага по дубини и симултаним нападима.

- доставља тренутне обавештајне и оперативне податке и захтеве за подршку,
- координира и доставља захтеве команданта компоненте и
- доставља координационе мере ватрене подршке.

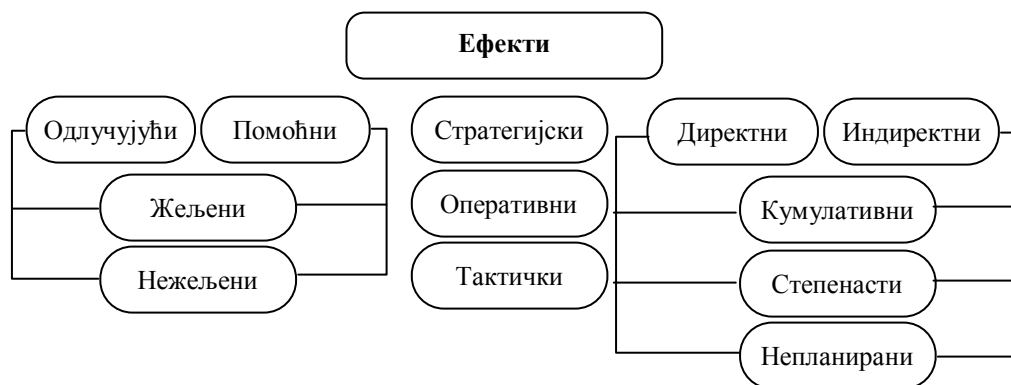
2.5. Процена ефеката борбених дејстава

Термин ефекат је латинског порекла (efficere, effectus). Његово номинално значење одређује се наводима: (1) „...дејство, учинак, успех“⁷⁰ (2) „...физичко и/или стање понашања система настало из неке акције, низа акција или другог ефекта. Резултанта, исход или консеквенца неке акције. Промена услова, понашања или степена слободе“⁷¹ (3) „...физичко стање и/или стање понашања система које је настало као последица борбених и неборбених активности у операцијама и зависи од конкретне ситуације“⁷².

Ефекти у операцијама здружених снага могу се сврстати у следеће категорије:

- према слабостима и снагама непријатеља (одлучујући и помоћни),
- према значају (стратегички, оперативни и тактички),
- према последицама (директни и индиректни).

Категоризација ефеката приказана је на шеми 13.

Шема 13.: Категоризација ефеката

Одлучујући ефекти усмерени су на кључне слабости и снаге непријатеља у остваривању оперативних и стратегичких циљева, а помоћни ефекти на стварање услова за достизање одлучујућих ефеката.

⁷⁰ Вујаковић М., Лексикон страних речи и израза, Просвета, Београд, 1980.године. стр. 306.

⁷¹ JP 5-0, Joint Operation Planning, 2006.JCS

⁷² Доктрина операција Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012. стр30

Остварени ефекти могу бити физичког и психолошког карактера. Физички карактер ефеката испољава се кроз деградираност, разбијеност, експлоатисаност, спреченост, неутралисаност, уништеност и онеспособљеност непријатељевих снага. Психолошки карактер ефеката испољава се променом воље и понашања непријатеља и осталих учесника у операцијама.

Одлучујући и помоћни ефекти, без обзира на карактер, проузрокују жељене и нежељене резултате. Жељени ефекат може бити неки услов, који подржава реализацију циља, док је нежељени ефекат неки услов који може да спречи или успори напредовање ка циљу.

Здružене снаге могу стварати ефекте на свим нивоима: стратегијски и оперативни ефекти фокусирани су на шире аспекте различитих система непријатеља (спречавање, стабилизовање, ограничавање, одвраћање, присиљавање, нарушавање, пораз и уништење.), док се ефекти тактичког нивоа везују за резултате офанзивних и дефанзивних дејстава на тактичком нивоу и обично обухватају употребу оружја.

Ефекти јесу збирни резултати акција везаних за напад на географске зоне, објекте, инсталације, снаге, опрему, функције или информације, борбеним и неборбеним дејствима. Када се акција предузме, командант мора да процени ефикасност операције. Уколико жељени ефекти нису остварени, поново треба напасти објекте дејства или применити неки други метод за остварење ефеката.

Директни ефекти су тренутна, прва, непосредна последица војне акције (резултат употребе оружја), који се не мењају неким другим механизмима или догађајима. Они су лако уочљиви (нпр. непријатељево командно место уништила је артиљеријска група здружених снага или је припадник терористичке мреже заробљен у акцији специјалних снага).

Индијектни ефекти јесу одложене последице, створене будућим догађајима или механизмима. Они по карактеру могу бити материјални (физички) и нематеријални (од утицаја на понашање). Индијектне ефекте је тешко препознати због суптилних промена у понашању система (индијектни ефекат уништења телекомуникацијског чворишта или заробљавања припадника специјалне (извиђачке, диверзантске) јединице може да умањи ефикасност непријатељеве командне структуре). Овакви ефекти имају стварне предности, али их је тешко процењивати и мерити.

Директни и индијектни ефекти имају бројне карактеристике које квалитативно обликују оперативно окружење кроз: кумулативне, степенасте (каскадне, фазне) и непланиране ефекте.

Кумулативни ефекти су они код којих је коначни резултат броја директних ефеката већи од збира њихових тренутних последица.

Степенасти (каскадни, фазни) ефекти су они који превазилазе нападнути систем (војни, политички, економски...) и утичу на друге системе. То се најчешће дешава преко чворишта (рачвања) и веза (тзв. нодални таргетинг) које су заједничке и од критичног⁷³ значаја за више повезаних система. Често су резултат директног напада и обично се крећу од вишег ка нижим нивоима (уништење неког елемента штаба или заробљавање команданта специјалне јединице резултираће прекидом ланца командовања и руковођења у операцијама, а тиме и деградацијом ефикасности потчињених организација).

Непланирани ефекти су они који изазивају непланиране последице које могу бити контрапродуктивне или могу повећати ниво планираних ефеката (контрапродуктивна последица може бити рањавање лица или колатерална штета на неком објекту; исто тако, неки непредвиђени ефекти могу да створе повољне услове које снаге у операцији могу искористити за реализацију циљева).

Жељени ефекти које треба остварити нападом на објекте дејства, као и жељене тачке удара, функционалне локације и ограничени колатерални ефекти, произилазе из анализе њиховог система.

Процена ефеката је веома сложена и зависи од анализе објеката дејства, како би се обезбедио логички оквир за посматрање и процену облика њиховог понашања. Исто тако, анализа објеката дејства зависи од процене тренутног стања разматраног објекта, на основу којег се ажурира статус система унутар оперативног окружења.

Израда листи објеката дејства увек се односи на непријатељеве капацитете унутар тих система и на потребне информације да би се на објекат могао извести напад. Појединачни објекат дејства може бити значајан због сопствених карактеристика, међутим, његов стварни значај почива на повезаности са другим објектом унутар целокупног система непријатеља.

Систем објеката дејства најчешће се посматра као скуп средстава који обављају неку специфичну функцију или низ функција, док он стварно подразумева унутрашњу међузависност у циљу обављања неке посебне функције, и истовремено зависи и од подршке непријатељевих капацитета.

---

⁷³ Критичност – представља мерило релативног значаја сваке компоненте унутар система, а процењује се на основу доприноса који нека од компоненти објекта дејства има за шире функционисање система објекта дејства. Критичности доприносе четири фактора: важност, временски ефекат, обнова система и капацитет.

На пример: мрежа комуникација у зони операције здружених снага која обезбеђује дотур хране, наоружања и опреме непријатељу је кључна компонента његове логистичке подршке.

Развој Листе објеката дејства треба да понуди логичан редослед дејстава на бројне системе објеката и њихове компоненте, међусобно повезане и међузависне, а који доприносе повећању непријатељевих капацитета.

Достављање обавештајних захтева има суштински значај за успех процеса избора објеката дејства. Тим за избор објеката дејства сарађује са органом за оперативне послове и органом за обавештајно-извиђачке послове, како би се задовољили сви обавештајни захтеви у вези са планирањем, извршењем и проценом, а било каква промена у процесу избора објеката треба да буде унета у План синхронизације прикупљања обавештајних података⁷⁴. Обавештајно обезбеђење има кључни значај за анализу дејстава и припрему будућих објеката дејства у току извођења операције (прво треба одредити задатак обавештајних, осматрачких и извиђачких система у реалном времену).

За успех дејстава и остваривање жељених ефеката кључно је схватање повезаности између и унутар система објеката дејства, како би се открили критични капацитети⁷⁵, критични захтеви⁷⁶ и слабе тачке⁷⁷ непријатеља.

Идентификовани објекти дејства, који су повезани са функцијама непријатеља могу утицати на сопствену варијанту употребе (курс акције) или су кључни за непријатељев успех. Они представљају основу за развој Радне листе објеката дејства, коју начелно припрема Група ватрене подршке. Израда Листе објеката дејства обухвата и процесе као што су анализа, рашчлањивање, објашњење, препоруке, израда процене објеката, на основу којих се израђују: Листа изабраних објеката дејства, процене објеката, захтеви за прикупљање и коришћење информација и организују састанци по питањима избора објеката дејства.

---

⁷⁴ План синхронизације прикупљања обавештајних података је план који попуњавају официри штаба, а користе га обавештајни официри, како би синхронизовали све активности на прикупљању обавештајних података и укључили све сопствене елементе, елементе садејствујућих и виших јединица и организација и обавештајне органе ради задовољења захтева за командантовим критичним информацијама. FM 5-0, Army Planning and Orders Production, Appendix H-4, Headquarters Department of the Army, January 2005.

⁷⁵ Критични капацитети су они који се сматрају битним покретачима како би центар моћи (центар гравитације) функционисао и имају кључни значај за реализацију процењених циљева непријатеља.

⁷⁶ Критични захтеви су услови, ресурси и средства која омогућавају да критични капацитети постану оперативни.

⁷⁷ Слабе тачке су аспекти или компоненте критичних захтева који су дефицитарни, или осетљиви на директан или индиректан напад, тако да се могу постићи пресудни или значајни резултати. Односе се на физичку изложеност оштећењима или прекид рада, што утиче на квантитет и тип снага које су неопходне за наношење штете или прекид рада објекта дејства.

Даљом анализом Листе објеката дејства добија се: Здружена листа објеката дејства, нацрт Здружене интегрисане листе приоритетних објеката дејства, Листа објеката дејства који се не нападају и Листа рестриктивних објеката дејства.⁷⁸

Листу изабраних објеката дејства подносе компоненте здружених снага и друге снаге (садејствујуће снаге, снаге за сарадњу) у зони операције, а затим се објекти са поднете листе уносе у Листу кандидата за избор објеката дејства.

На основу достављених листа здружена оперативна команда, провером, проценом и уопштавањем Здружене листе објеката дејства, Листе рестриктивних објеката дејства и Листе објеката дејства који се не нападају, даље развија Листу објеката дејства.

Израда Листе покретних објеката дејства обухвата мобилне⁷⁹ ракетне системе или значајније појединце и др., за које се претпоставља да ће бити у зони извођења операције, на основу које се може одредити зона посебног интересовања за објекте од значаја и фокусирање обавештајне активности.

Провера објеката начелно се изводи у току процеса израде Листе објеката дејства. Завршава се обавештајном проценом о откривању, локацији, функцији, опису, значају, кључним елементима, очекиваним ефектима, колатералним објектима, предностима, недостацима и добијањем обавештајних података о функционалним карактеристикама објеката дејства.

Процена објеката дејства је у одговорности надлежних команди, којом се обезбеђује да сви објекти буду проверени и да испуњавају критеријуме, као и да ће дејство по њима допринети остварењу наведеног циља у командантовим смерницама. Проценом се проверава да ли је дејство по одређеном објекту у складу са законом о оружаном сукобу и правилима употребе.

Листа номинованих објеката дејства јесте ажурирана Листа изабраних објеката дејства, која је поднета надлежном команданту на разматрање и има војни значај за одређену зону операције.

---

⁷⁸ Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама*, Нови гласник број 3-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 71. - 72.

⁷⁹ Мобилност је мерење времена неопходног за премештање активности компоненте објекта дејства са једне локације на другу. Мобилност утиче на прецизност и застарелост информација о локацији непријатељског система и капацитета сопствених система за откривање, лоцирање, идентификацију и nanoшење удара по компоненти објекта дејства. Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама*, Нови гласник број 3-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 72.

Националне обавештајне и безбедносне службе, штаб команде, снаге потчињене команданту, борбене јединице у функцији подршке и све остале компоненте здружених снага подносе свој предлог листе објеката дејства.

Командант здружених снага процењује листе изабраних објеката дејства и одлучује о њиховом укључивању у Листу номинованих објеката дејства.

Здружена листа објеката дејства представља приоритет у извођењу ватрених дејстава. Изабрани објекти су проверени и процењени и изабрани са Листе кандидата за избор објеката дејстава.

Објекти дејства, које изабере команда компоненте здружених снага са Листе објеката дејства, на њиховом нивоу, стављају се на Листу номинованих објеката дејства и затим прослеђују надлежном команданту.

Листа номинованих објеката дејства процењује се и ставља у приоритет, након чега постаје нацрт Здружене интегрисане листе приоритетних објеката дејстава, који се прослеђује тиму за избор објеката дејства на завршну обраду.

Објекти дејстава процењују се у односу на Листу објеката дејства који се не нападају и Листу рестриктивних објеката дејства, на свим нивоима.

Нацрт Здружене интегрисане листе приоритетних објеката дејства израђује се на основу Здружене листе приоритетних објеката дејства⁸⁰, засноване на приоритетима компоненти здружених снага и Здружене оперативне команде у избору објеката дејства, који се потом уносе у циљеве и смернице команданта.

Листа начелно садржи више објеката дејства него што је на располагању ресурса за предузимање акције. Ограничења у постојећим ресурсима намећу, пре свега, дејства и предузимање акција против приоритетних објеката „по реду“ и не гарантује да ће неки посебан објекат заиста и бити нападнут.

Уколико не постоји одобрење засновано на војним ризицима, закону о оружаном конфликту и правилима употребе, надлежни командант може да забрани или ограничи напад на неки посебан објекат дејства.

---

⁸⁰ Здружена листа приоритетних објеката дејстава – енг. Joint integrated prioritized target list JIPTL.

Развој и избор приоритетних објеката дејстава⁸¹ који ће обезбедити успешно извршење задатка врло је значајан за команданте компоненти здружених снага и команданта здружених снага.

Листа објеката дејства који се не нападају је листа објеката (културни и верски објекти, амбасаде, школе болнице и др.) који су заштићени од ефеката војних операција на основу међународних закона и/или правила употребе.

Објекти са Листе објеката дејства који се не нападају могу се преместити на Листу номинованих објеката дејства и постати подесни за напад, ако се њихов статус заштићеног објекта промени (црква која функционише као складиште оружја и др.).

Листа рестриктивних објеката дејства је листа објеката који су проверени и који имају специфична ограничења, односно по којима је дејство одобрено под одређеним условима или одређеном врстом наоружања.

Акције које превазилазе посебна ограничења су забрањене, осим уколико их не одобри претпостављена команда.

Објекти могу имати посебна ограничења, која треба јасно навести у Листи рестриктивних објеката дејства (не нападати у току дана, нападати их посебним оружјем и др.).

Процена напада на статички и динамички објекат дејства треба да буде интегрисана, како би омогућила општу процену здруженог избора објеката.

Објекти дејства се нападају све док се ефекти наведени у Матрици напада на објекте дејства не остваре или све док објекат садржи карактеристике које су прописане критеријумима за избор објеката дејства⁸².

Улазне податке у фази „процене“ чине постигнути ефекти остварени борбеним и неборбеним средствима, који се пореде са планираним ефектима, чиме се врши пресек стања. Излазни подаци ове фазе су: резултати процењеног или потврђеног напада, правовремено достављени доносиоцима одлука, препоруке о поновном нападу и упозорење пријатељских снага о оружју за масовно уништење.

---

⁸¹ Одређивање приоритетних објеката дејства. Објекти дејства на Здруженој листи приоритетних објеката дејства треба да буду разврстани по приоритетима, уз неопходну међусобну подршку компоненти здружених снага на основу циљева и смерница команданта. Када је Здружена листа приоритетних објеката дејства одобрена од команданта, команданти компоненти и других састава користе је у изради својих планова и наређења.

⁸² FM 6-20-10, Tactics, Techniques and procedures for The Targeting Process, Appendix C, Report, Targeting Selection Standards, HQ, Department of the Army, USMC, Washington, DC, 8 May 1996.

Ради реализације задатака надлежне команде, процесом избора објеката дејства, разматра се и потребан ефекат који треба да се постигне нападом на објекте. Анализом објеката дејства, од расположивих капацитета, одређују се борбени системи који би се могли евентуално употребити за постизање жељеног ефекта.

У току извођења операције процена ефеката борбених дејстава врши се на основу благовремене и прецизне оцене ефеката употребе смртоносних и несмртоносних средстава по изабраним објектима дејства и подразумева процену физичких, функционалних оштећења и оштећења значајних система.

Овај процес је веома важан, јер указује на ефекте примене смртосног и несмртосног оружја према одабраним и важним објектима дејства и директно је у вези са процесом избора објеката дејства и дејством по изабраним објектима.

Подршка процени ефеката дејстава и стања непријатеља након изведених борбених или неборбених активности представља процену ефикасности ангажовања снага у току операције, ради подршке команданту за доношење одлука о даљем току операције. У зависности од процене постигнутих ефеката и стања непријатеља обавештајно-извиђачки орган може да предложи поновно извођење дејстава по одређеним циљевима.

Процена учинака дејства на изабране објекте може имати за последицу делимичну (ретко потпуну) промену плана операције. На основу ове процене у току борбених дејстава може доћи до промене плана прикупљања података, листе важних објеката дејства и стандарда за избор објеката дејства. Упоредо са проценама оштећења на објекту дејства процењује се и успех изабраног средства које је то дејство испољило. У одређеним ситуацијама прикупљање података о учинку на циљ реализоваће јединица која је дејство извршила (нпр. маневарске снаге током извођења напада могу проценити ефекте напада на поједине делове (објекте) непријатељевих снага). Али, у одређеним ситуацијама биће потребно ангажовати друге елементе за прикупљање података ради процене оштећења⁸³. Ако треба проценити ефекат дејства противоклопне артиљерије по одређеном противоклопном рејону непријатеља најбоље је ангажовати елемент за прикупљање података акустичким извиђањем (енг. ACINT), елемент за електронско извиђање комуникационих сигнала тенковских јединица (енг. COMINT) и по могућности беспилотну летелицу.

---

⁸³ Ефекте дејства могу потврдити извиђачке јединице, беспилотне летелице, системи за акустичко извиђање ...

Обрадом података добијених од тих елемената могуће је проценити ефекат дејства противоклопне артиљерије и стање непријатељевих тенковских јединица. Уколико непријатељ изводи маневар делом снага у зони операције, ефекат дејства по маневру снага, као објекту дејства, могуће је проценити на основу гониометрисања (одређивања локације телекомуникационих уређаја) и прислушкивања снага које су изводиле маневар. Такође, на основу гониометрисања комуникационих сигнала маневарских јединица, и по могућности ангажовањем елемената за дубинско извиђање (енг. HUMINT) и обрадом прикупљених података могуће је одредити регруписавање непријатељевих снага. Употребом елемената електронско извиђање некомуникационих сигнала (енг. ELINT) могуће је пресретати радарске сигнале и након обраде тих сигнала могуће је одредити локације и правце налета непријатељевих снага В и ПВО као објекта дејства. Након дејства здружених снага по том објекту, на основу анализе података прикупљених електронским извиђањем комуникационих и некомуникационих сигнала може се проценити ефекат дејства.

Такође, треба узети у обзир да се процене некада врше пасивно – на основу одсуства активности објекта дејства или активно – тражењем објекта дејства.

У процесу процене ефеката дејства учествује обавештајно-извиђачки орган здружених снага. Делимичну процену ефеката дејства могу вршити маневарске јединице, непосредно након извођења борбених дејстава и елементи за прикупљање обавештајних података.

Обавештајно-извиђачки орган ће овим процесом значајно допринети предвиђању понашања непријатеља у случају неприхватљивих губитака у операцији и помоћи у избору додатних начина дејстава одређеним системима за дејство по објектима.

2.6. Подршка заштити снага

Заштита снага је предуслов за испољавање других способности при извршавању задатака. У операцијама здружених снага заштита снага има изражену војнотехнолошку димензију. Војнотехнолошка димензија подразумева: опремање савременом заштитном опремом, заштитна својства сложених борбених система, одређене процедуре и активности ради заштите снага у зони операције. Такође, ниво отпорности и заштите снага зависи и од психофизичке стабилности људства, квалитета обуке и оспособљености за правовремену и потпуну реализацију борбених и других активности.

Тиме се повећава способност опстанка на бојишту за појединца, елементарни борбени систем и за све врсте родовских и здружених јединица.

Заштитом снага се чувају борбени потенцијали распоређених снага и информације у зони операције здружених снага.

Заштита снага се остварује кроз: откривање претње - непријатеља, процену претње - непријатеља, одбрану од претње - непријатеља и опоравак од претње - непријатеља чиме се минимализују, ублажавају и отклањају ефекти дејства војних и невојних претњи.⁸⁴

Откривање претње врши се прикупљањем података о непријатељевим способностима за наносење штете нашим снагама у зони операције у приближно реалном времену.

Прикупљање података врше елементи за прикупљање обавештајних података и обухвата експлоатацију извора података од стране елемената за прикупљање обавештајних података и достављање прикупљених података обавештајно-извиђачком органу који врши обраду прикупљених података и процењује степен угрожености снага у зони операције. Извори обавештајних података у зони операције здружених снага могу бити: људи, активности, средства и системи и све остале појаве и догађаји који дају податке о непријатељу – претњи, простору ангажовања снага и времену.

Елеменат за прикупљање обавештајних података је стални или привремени састав, а у пракси, то може бити извиђачка или друга јединица, јединица беспилотних летелица, јединица за електронска дејства, појединац или јединица за праћење отворених извора информација и др. Елеменат за прикупљање обавештајних података у зони операције може да изврши и делимичну обраду прикупљених података пре њиховог достављања. Улога обавештајно-извиђачког органа у овој фази је непрекидно надгледање активности елемената за прикупљање података и правовремена корекција првобитно постављених задатака (захтева за информацијама). Поред наведеног, обавештајно-извиђачки орган до података може доћи и разменом са другим саставима ван здружених снага или страном војнообавештајном службом (обавештајно-извиђачким органима пријатељске земље). Обавештајно-извиђачки орган има велику улогу у прикупљању података о различитим претњама војног и невојног карактера и процени њиховог евентуалног дејства по сопственим снагама у зони операције.

Процена претње заснива се на разумевању услова у оперативном окружењу и откривеним способностима војних и невојних претњи које могу да угрозе људство, средства и информације.

---

⁸⁴ *Здружени оперативни концепт* – нацрт, ГШ ВС, Управа за обуку и доктрину – Ј7, Београд, 2014. стр. 13.

Процена претњи је итеративан процес команданта и чланова штаба током доношења одлуке и представља важан улаз за развој сопствене варијанте употребе (курса акције) током процеса оперативног планирања. Улога обавештајно-извиђачког органа, након обраде прикупљених података о претњама које могу да угрозе људски и материјални потенцијал у зони операције, је да састави обавештајну информацију и да је проследи у форми извештавања или обавештавања. По пријему обавештајне информације, командант и чланови штаба врше њену анализу и процењују да ли она даје одговор који указује на претње које могу да угрозе људство, средства, системе и информације у зони операције здружених снага. Након анализе и процене обавештајне информације командант и штаб дају повратну информацију обавештајно-извиђачком органу, а могу да испоставе и нови захтев за информацијама, чиме је обезбеђена непрекидна комуникација између команданта, чланова штаба и обавештајно-извиђачких органа. На основу повратне информације обавештајно-извиђачки орган контролише да ли је правилно формулисан захтев за прикупљањем података, да ли су елементи за прикупљање обавештајних података ефикасно и ефективно реализовали план прикупљања обавештајних података, да ли је била правилна интерпретација обавештајних података, да ли је правилно усмерио процес прикупљања обавештајних података и да ли је потребан нови приступ проблему прикупљања и обраде обавештајних података.

Одбрана од претње представља различите мере и активности које се планирају и реализују ради очувања способности реализације задатака у одабраној варијанти употребе (курсу акције) сопствених снага од деловања војних и невојних претњи у зони операције. Мере и активности којима се неутралишу претње сопственим снагама или ублажавају ефекти њиховог дејства су: безбедносне мере, маскирање, борбено осигурање, противелектронска заштита, противваздухопловна заштита, утврђивање, нуклеарно-хемијско-биолошка заштита, војнополицијске мере, идентификација, дисперзија и покретљивост снага.

Безбедносне мере у операцији здружених снага примењују се ради супротстављања: обавештајно-извиђачким снагама непријатеља, специјалним снагама и непријатељским организацијама у зони операције.

Супротстављање обавештано-извиђачким снагама одвија се кроз:

– откривање обавештајних организација непријатеља (пунктови, центри, подцентри или непријатељеви елементи за прикупљање обавештајних података) које су усмерене на зону операције, откривање њихових намера, планова, резултата рада и продор у те непријатељеве организације;

- откривање непријатељевих обавештајаца убачених у зону операције, њихово хватање и процесуирање,
  - откривање, хватање и процесуирање непријатељеве агентуре у јединицама или на територији у зони операције;
  - откривање непријатељеве извиђачке авијације и ударе по њој на аеродромима и у ваздуху, сагледавање резултата њеног дејства и установљивање које податке је могла прикупити о нашим снагама;
  - откривање непријатељевих пловних објеката извиђачке намене на територији (акваторији) у зони операције, дејства против њих и сагледавање резултата њиховог извиђачког дејства;
  - откривање непријатељевих јединица за извиђање комуникационих и некомуникационих сигнала, организовање дејства против њих и сагледавање резултата њихових активности;
  - откривање, разбијање и уништење непријатељевих извиђачких група и других састава убачених у оперативни борбени распоред наших снага;
  - сагледавање целокупне извиђачке активности непријатеља и откривање њихових намера;
- Међу најважније мере заштите јединица у зони операције од дејства непријатељевих специјалних снага спадају:
- обавештајно праћење специјалних снага непријатеља ради откривања њихове јачине, састава, опремљености, намера и начина употребе;
  - контраобавештајно праћење ради утврђивања којим рејонима и објектима непријатељ поклања највећу пажњу са становишта употребе специјалних снага;
  - процена осетљивости објеката на дејства специјалних снага и организација њихове заштите;
  - спречавање убацивања специјалних снага у зону операције;
  - спречавање базирања специјалних снага у зони операције;
  - уништење могућих база и упоришта за специјалне снаге на територији у зони операције;
  - откривање и ликвидација терориста, диверзаната и других непријатељских елемената у зони операције.
- Супротстављање делатности непријатељских организација одвија се кроз:
- правовремено информисање о испољеним непријатељевим активностима и нашим мерама;
  - разбијање непријатељских организација у зони операције које су спремне да се ставе на располагању непријатељу,

- изоловање непријатељевих елемената у зони операције који су спремни да се ангажују на задацима непријатеља;
- откривање носилаца непријатељске активности, њихово хапшење и процесуирање;
- откривање и хватање дезертера из јединица и њихово процесуирање;
- потера и хапшење разних одметника.

Маскирање као мера одбране од претње обухвата активности којима се прикривају намере сопствених снага, покрети и распоред борбених и других средстава и место (положај) објеката од непријатељевог извиђања са копна, мора, из ваздушног и космичког простора, постиже изненађење и обмањује непријатељ. Уоперацијама здружених снага маскирање се примењује за заштиту људства, возила, наоружања и опреме; положаја, командних места, објеката утврђивања, елемената везе, складишта, места преласка, мостова, деоница путева, ваздухоплова на земљи и у ваздушном простору, јединица ваздушног осматрања, јављања и навођења и ракетних јединица, аеродрома, полетно-слетне стазе и других објеката.

Борбено осигурање остварује се применом организационих, физичких и техничких мера заштите и формирањем различитих органа, сходно објектима, условима и снагама које се осигуравају.

Борбено осигурање снага на земљи обухвата активности које предузимају снаге у операцији, у рејонима базирања и размештаја, ради заштите од дејстава непријатеља са земље и из ваздушног простора, умањење ефеката тих дејстава и стварање што повољнијих услова за припремање и извођење операције.

Борбено осигурање снага у ваздушном простору (у току борбеног лета) обухвата активности које предузимају ваздухопловне снаге у операцији, ради непосредне заштите од дејства непријатељеве противваздухопловне одбране, осигурања од дејстава сопствене противваздухопловне одбране у току борбеног лета, спасавање посада и стварања повољних услова за дејства снага у извођењу операције.

Противелектронска заштита представља примену мера и реализацију активности усмерене на заштиту властитих снага у операцији од ефеката електронских дејстава непријатеља. Противелектронска заштита спроводи се применом организацијских, оперативно-тактичких и техничких мера заштите.

Организацијске мере планирају и реализују команда здружених снага, компоненте, јединице и појединици према оперативно-тактичкој ситуацији, материјалним и кадровским могућностима.

Основне организацијске мере противелектронске заштите су: обука, избор и израда положаја за електронска средства и системе, планирање и организовање различитих врста телекомуникационих и других електронских система у извршавању задатака, међусобна функционална повезаност више средстава и система (флексибилност), израда и поседање разних положаја и др.

Оперативно-тактичке мере противелектронске заштите чине саставни део тактике употребе електронских средстава и система и представљају активности којима се обмањује непријатељ (имитатори зрачења, пасивни рефлектори и друго) или умањује способност за брзо откривање електронских средстава. Основне оперативно-тактичке мере су: маневар електронским средствима и системима у зони операције, садејство између појединих електронских средстава и система, активирање одређених електронских средстава и система само у непосредној опасности (нпр. примена "радио ћугања") и извођење противелектронских дејстава (електронско ометање и обмањивање) као мера противелектронске заштите.

Техничке мере заштите чине конструкцијске могућности средстава и система које повећавају њихову отпорност на електронско извиђање и електронско ометање.

У операцијама здружених снага те могућности се максимално искоришћавају, као што су: рад у више модова, пренос података заштићеним модом, способност средстава за брзо повећање/смањење предајне снаге, употреба различитих врста антена и др.

Противваздухопловна заштита обухвата мере које се предузимају ради минимизирања ефеката ваздухопловних дејстава непријатеља. То су мере електронске заштите, заштита система командовања и управљања, обмањивање, дисперзија, маскирање и употреба заштитних конструкција. Противваздухопловну заштиту предузимају све снаге у операцији ради максималне заштите сопствених снага и отежавања непријатељевих ваздухопловних дејстава.

Утврђивањем се стварају повољни услови за извођење операција и заштиту снага у операцијама. Обухвата подешавање постојећих природних и вештачких објеката на земљишту и изградњу нових објеката за заштиту, ватрено дејство, осматрање и командовање.

Нуклеарно-хемијско-биолошка заштита организује се и изводи ради: откривања опасности од НХБ оружја и правовременог обавештавања, заштите људства и техничких средстава и отклањања последица. Обухвата мере које се остварују извиђањем, коришћењем средстава за личну и колективну заштиту, маневром снага и организацијом контролно-заштитне службе.

Војнополицијским мерама одржава се војни ред и дисциплина, обезбеђују објекти, лица, документа и наоружање и регулише и контролише војни саобраћај, сузбија криминалитет и спроводи противтерористичка заштита.

Идентификација је процес којим се обједињавају активности на: идентификацији објеката дејства, праћењу ситуације и примени специфичних мера ради повећања оперативне ефикасности система наоружања и смањења броја жртава изазваних ватреним дејствима сопствених снага. Одговарајућа електронска и процедурална средства за идентификацију обезбеђују безбедан пролазак сопствених ваздухоплова без ограничавања употребе ваздушног простора. Цео спектар пасивне и активне технологије користи се да минимизира дејство по сопственим снагама и спречи злоупотребу сопствених кодова за идентификацију. Идентификација се реализује употребом електронских средстава (примарни радар – идентификација „свој–туђ“ и секундарни радар), али и комбинацијом претходно договорених и објављених наређења и процедура (расподела ВаП-а по простору и времену).

Дисперзијом снага постиже се растресит распоред у зони операције и умањује вероватноћа уништења сопствених снага. Правовременост реализације ове активности је од пресудног значаја за заштиту снага у зони операције од физичког уништења.

Покретљивост се остварује применом мера којима се стварају повољни услови за кретање и маневар снага. Она обухвата примену мера и реализацију активности усмерене на припрему и уређење аеродрома и путева неопходних за кретање, премештање и маневар здружених снага.

Опоравак од претње обухвата поуну ресурсима, замену оштећеног наоружања и опреме, опоравак људства, поправку или замену комуникационих и других електронских средстава и опоравак од електромагнетног напада у информационом домену поновним успостављањем протока информација у захтеваним условима.

Подршка заштити снага подразумева дефинисање свих потенцијалних активности од стране непријатеља и примену различитих мера заштите од тих активности, како би сопствене снаге биле функционалне. Обавештајно обезбеђење у овом процесу учествује кроз праћење и извештавање о активностима, намерама и могућностима непријатеља – претње, као и о простору и времену ангажовања снага.⁸⁵

---

⁸⁵ *Обавештајна доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, УОИП, Београд, 2012. стр. 10.

2.7. Закључак

Комплексност процеса одлучивања у операцијама здружених снага, чији је резултат адекватна одлука, намеће реализацију функција обавештајног обезбеђења. Основни носилац функције обавештајног обезбеђења у операцији здружених снага је обавештајно-извиђачки орган. Поред обавештајно-извиђачког органа у реализацији одређених функција обавештајног обезбеђења учествују носиоци компоненти здружених снага, официри из команде – штаба, јединице и појединци. Функције обавештајног обезбеђења нису исто заступљене у свакој фази процеса одлучивања.

Суштина праћења индикатора у зони операције здружених снага је правовремено откривање намере непријатеља и његових будућих активности. То је непрекидан процес у свим фазама процеса одлучивања. Ради праћења индикатора у зони операције здружених снага употребљавају се различити елементи, по обавештајним дисциплинама, за прикупљање обавештајних података (енг. HUMINT, IMINT, COMINT, ELINT, OSINT).

Обавештајна припрема бојишта као функција обавештајног обезбеђења је сложен и цикличан процес који подржава команданта и штаб здружених снага током планирања операције и доношења одлуке. Тежиште обавештајне припреме бојишта је у фази оријентације процеса доношења одлуке у операцији здружених снага.

Ради успешне реализације другог корака обавештајне припреме бојишта у операцији здружених снага, поред добијених обавештајних података од претпостављеног, неопходно је употребити елементе за прикупљање обавештајних података. Тиме се добијају потпуни и релевантни подаци о непријатељу у зони операције здружених снага. Прикупљени подаци о непријатељу се обрађују и врши се његова процена. Процена непријатеља је неопходна ради интеграције са проценом окружења и израде модела претње. Модел претње се доставља компонентама здружених снага (потчињенима) и представља основу за процес избора објеката дејства.

Графичким приказом, помоћу информационих технологија и географског информационог система, резултата обавештајне припреме бојишта и осталих података о операцији ствара се јединствена оперативна (обавештајна) слика бојишта, што омогућава команданту здружених снага потпуну визуелизацију зоне операције, стварање јасне слике оперативног окружења и олакшано доношење одлука. То условљава фузију обавештајних података добијених од различитих елемената за њихово прикупљање у јединствену базу.

На основу референтних база обавештајних података и обавештајних података добијених од елемената, обавештајно-извиђачки орган у операцији здружених снага врши непрекидну анализу ситуације и процену могућег ангажовања непријатељевих снага, односно носиоца претње. Достављене обавештајне информације команданту морају бити правовремене што значи да елементи за прикупљање и достављање информација у реалном времену све више добијају на значају. Међутим, треба обратити пажњу да, поред правовремености, обавештајна информација мора бити поуздана и мора имати жељени ниво квалитета.

Процес избора објеката дејства и подршку компонентама здружених снага треба прилагодити динамици дејстава и циклусу одлучивања. На основу добијених и прикупљених података о непријатељу и простору анализира се вредност циљева ради одређивања објеката дејстава високе вредности. Након означавања потенцијалних објеката дејства израђују се листе објеката дејства и одређују критеријуми за избор објеката дејства и развијају се матрице напада на објекте дејства.

Да би напади на објекте дејства били ефикасни и ефектни подноси се захтев за обавештајним информацијама према органу за обавештајно-извиђачке послове. Орган за обавештајно-извиђачке послове, орган за оперативне послове и орган за планирање су кључни учесници у процесу избора објеката дејства.

На основу захтева за обавештајним информацијама у вези објеката дејства орган за обавештајно-извиђачке послове развија листу врло значајних објеката дејства, анализира тренутне обавештајне капацитете, израђује/дорађује план прикупљања података и прати реализацију плана прикупљања обавештајних података. Узимајући у обзир информације као фактор оружане борбе неопходно је предвидети могућност информационих дејстава у операцијама здружених снага. За информациона дејства не постоји наменска јединица па се користе обавештајно-извиђачки капацитети и други капацитети здружених снага. Обавештајно-извиђачки орган одређује циљеве, снаге, начин извођења информационих дејстава и јасну поделу задатака снагама које ће изводити информациона дејства. Информациона дејства обухватају психолошке активности, обмањивање, електронска дејства и активности у сајбер простору. То условљава развој елемената војнообавештајне јединице који ће моћи да прикупљају информације о објектима дејства и спроводе информациона дејства за подршку одлучивању у операцији здружених снага.

Објекти дејства се нападају све док се наведени ефекти не остваре или све док објекат дејства садржи карактеристике које су прописане критеријумима за избор објеката дејства.

Подршка процени ефеката дејстава и стања непријатеља у зони операције након изведених борбених дејстава и других активности представља процену ефикасности ангажовања снага у операцији, ради подршке команданту за доношење одлука о даљем току операције. Обавештајно-извиђачки орган у зависности од постигнутих ефеката процењује стање непријатеља у зони операције. Након процене стања непријатеља у зони операције командант здружених снага и команданти компоненти могу предложити поновно извођење дејстава и других активности по одређеним циљевима (објектима дејства).

За подршку процени ефеката борбених дејстава обавештајно-извиђачки орган, поред учешћа у процени ефеката, треба да употреби одређене елементе за прикупљање обавештајних података ради прикупљања података о оствареним ефектима. То условљава развој елемента војнообавештајне јединице који ће, између осталог, прикупљати обавештајне податке о оствареним ефектима борбених дејстава и других активности (енг. ACINT, HUMINT, IMINT, ELINT).

Употреба елемента за прикупљање обавештајних података је веома важна и ради заштите снага. Зружене снаге у зони операције могу бити изложене опасностима од обавештано-извиђачке активности непријатељевих снага, дејства специјалних снага непријатеља, дејствима непријатељеве извиђачке авијације, информационих дејстава и др.

Ради подршке заштити здружених снага у зони операције неопходно је применити одређене мере и спроводити одређене активности. Основна улога обавештано-извиђачког органа у заштити снага је у правовременом састављању захтева за информацијама (планирању прикупљања обавештајних података) о степену угрожености сопствених снага у зони операције.

Такође, обавеза обавештајно-извиђачког органа у операцији здружених снага је адекватна употреба елемената за прикупљање обавештајних података о степену угрожености наших снага, ради обавештајне подршке њиховој заштити.

Елементи војнообавештајне јединице који би се могли употребити, поред подршке осталим функцијама обавештајног обезбеђења, за подршку заштити здружених снага у зони операције су:

- елеменат за електронско извиђање радио-комуникација (енг. COMINT),
- елеменат за електронско извиђање некомуникационих сигнала (енг. ELINT),
- елеменат за електронско ометање и обмањивање непријатељевих комуникационих и некомуникационих сигнала у зони операције,
- елеменат за прикупљање обавештајних података љуским потенцијалом који је опремељен одређеним материјално-техичким средствима (енг. HUMINT),
- елеменат за прикупљање обавештајних података употребом беспилотних летелица у зони операције здружених снага (енг. IMINT),
- елеменат за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа (енг. MASINT) и
- елеменат за праћење отворених извора информација (енг. OSINT).

Реализација функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцијама здружених снага условљава развој кључних (потребних) способности војнообавештајне јединице.

III ДЕО

3. СПОСОБНОСТИ ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ КАО НОСИОЦА ОБАВЕШТАЈНОГ ОБЕЗБЕЂЕЊА У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА

Мисије и задаци система одбране и свих његових елемената јесу домен политичке одлуке и најчешће се утврђују и разрађују у стратегији одбране и изведеним стратешким планским и доктринарним документима. Сагласно мисијама и задацима утврђују се потребне способности и капацитети, најчешће као компромис процењених потреба и реалних могућности.

Иако је појам способности различито дефинисан у домаћој и иностраној литератури, анализом дефиниција могу се уочити истоветни елементи.

У табели 7 приказано је значење термина способност у различитим изворима.

Табела 7.: Значење термина способност у различитим изворима

Термин	Извор	Значење
СПОСОБНОСТ	Речник српског језика, Матица српска, Нови Сад 2007.	Особина, својство онога ко је способен (радна, организациона).
	Речник српскохрватског књижевног језика, Нови Сад – Загреб, 1967.	Особина, својство онога који је способен (душевна, радна и организаторска).
	Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981.	1. способност за војну службу и 2. менталне способности.
	CJCSI 3170.01E (2005): Joint Capabilities Integration and Development System, стр. А-7, www.dtic.mil/cjcs_directives /cdata/unlimit/3170_01.pdf.	Могућност за постизање жељених ефеката под специфичним стандардима и условима кроз комбинацију снага, средстава и начина извршења скупа задатака. Основни чиниоци способности су: доктрина, организација, обука, материјална средства, лидерство и образовање, персонал и инфраструктура.
	CapDEM TDP, Definitions, http://www.capdem.forces.g c.ca/html/definitions_e.html.	Могућност и капацитет за извршавање скупа задатака. Способност је функција персонала, истраживања и развоја, инфраструктуре, организације, концепата, доктрине, обуке, информационе технологије и опреме.
	The Australian Department of Defence, Defence Capability Development Manual 2006, Canberra, 2006, стр. 5, www.defence.gov.au/cap ability/common/_pubs/dc dm%20preface%20and% 20toc.pdf	Способност је моћ за остварење жељеног оперативног ефекта у конкретном окружењу и у одређеном времену, као и за одржавање тог ефекта у пројектованом периоду. Способност је успостављена кроз фундаменталне улазе: организација, персонал, колективна обука, главни системи, залихе, објекти, подршка, командовање и управљање.

Термин	Извор	Значење
Sarability (Способност)	www.armysabres.com mil.terms and abbreviation	Могућност извршења специфичног курса акције (курса дејства, начина дејства). Способност може, а не мора бити пропраћена намером.
	Department of Defense Dictionary of Military and Associated Terms	Могућност извршења специфичног курса акције (варијанте употребе, начина дејства). Способност може, а не мора бити пропраћена намером.
БОРБЕНА СПОСОБНОСТ	Војни лексикон, ВИЗ, Београд, 1981.	Стање, оспособљеност и борбена могућност оружаних снага или њихових делова (јединица, групација) за извршење постојећих задатака. Значајан елемент у процени ситуације. Зависи од морално политичког стања, степена попуњености људством, и ратном техником, искуства у досадашњим борбама, обучености, степена исцрпљености и губитака у досадашњим борбама, стања материјалних резерви и друго. Прати се и цени стално, пре извршења задатака и у току његовог извршења.
Military sarability (Борбена способност)	DOD Dictionary of Military and Associated Terms http://www.dtic.mil/doctrines/jel/doddict/	Могућност остварења специфичног ратног циља (добити рат, битку, уништити групу циљева). То обухвата четири главне компоненте: структуру снага, модернизацију, готовост и одрживост. Структура снага – бројност, величина и састав јединица које чине одбрамбене снаге (дивизије, бродови, вингови – ескадриле). Готовост јединице – могућност да се обезбеде способности од стране војних команданата да изврше додељене мисије. То је изведено из могућности сваке јединице да изнесе оно за шта је намењена.

Појам способности може бити дефинисан и као могућност и капацитет за извршавање задатака и постизања жељених ефеката под специфичним стандардима и условима, а ради остварења дефинисаних циљева. Могућност подразумева квалитет који омогућава извршавање задатака и остварење ефеката, односно циљева.

Са друге стране, капацитет се односи на квантитет могућности.⁸⁶ Узимајући у обзир ову дефиницију, може се приметити да се, осим могућности, обухвата и веома важна димензија капацитета способности, односно при одерђивању капацитета способности треба да се одговори на два кључна питања: шта мора да се уради и колико тога мора да се уради ради извршења додељених мисија и задатака.

Доктрина Војске Србије, на основу Закона о одбрани, дефинише оперативне способности као могућност Војске Србије или њених делова, да у предвиђеном времену и под одређеним стандардима и условима остварују жељене оперативне ефекте комбинацијом снага, средстава и начина извршења задатака.⁸⁷

⁸⁶ Стојковић, Д, Митић, В.: *Модел планирања заснованог на способностима*, Нови Гласник, бр. 1, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2014. стр. 21.

⁸⁷ *Доктрина Војске Србије*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2010. стр. 17.

Такође, Доктрина Војске Србије одређује и следеће елементе оперативних способности: способност командовања; способност правовремене расположивости снага; способност размештаја и мобилности у зони операција; способност искоришћења информационог простора; способност делотворне или ефикасне употребе снага; способност отпорности и заштите снага и способност одрживости снага.

Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије дефинише функционалне способности као могућност организационих јединица Генералштаба Војске Србије, команди, и установа Војске Србије да извршавају додељене задатке у складу са надлежностима.⁸⁸ Елементи функционалних способности у складу са правилником су: способност командовања и руковођења, способности коришћења информација и способности ефикасног извршавања функционалне надлежности.

У системима одбране других држава категорије способности су различито одређене.

У систему одбране Сједињених Америчких Држава способности су груписане у девет категорија приказаних у табели 8.

---

⁸⁸ *Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Управа за оперативне послове (Ј-3) ГШ ВС, Београд, 2011. члан 4, став 2, 3, стр.1.

Табела 8. Категорије способности у Сједињеним Америчким државама

Ред. број	Категорија способности	Опис и обухват категорије способности
1.	Подршка снага	Обухвата управљање снагама, припрему снага, капитално управљање људским ресурсима и здравство.
2.	Информације о бојишту	Обухватају прикупљање, обраду и достављање података који се односе на обавештајне послове, надзор и извиђање. Укључује све врсте извора информација о непријатељу и окружењу.
3.	Употреба снага	Односи се на маневар снагама и употребу снага. Обухвата различите маневре употребе, убацивања, утицаја и обезбеђења снага, као и употребу снага при дејству са покретним и стационарним средствима у свемиру, у ваздушном простору, на копну, испод површине земље, на води и под водом.
4.	Логистика	Обухвата транспорт, снабдевање, одржавање, општу логистику, обезбеђење уговорима, инжињерију и грађевину, пружање услуга управљања земљиштем за потребе војних објеката и стамбене услуге у војним објектима.
5.	Командовање	Обухвата организовање, схватање ситуације, планирање, одлучивање, вођење и контролу.
6.	Мрежна центричност	Односи се на примену рачунара у систему одбране. Обухвата пренос информација, комуникационе сотвере, управљање мрежама и заштиту података.
7.	Заштита	Обухвата превенцију напада и ублажавање последица напада. Односи се на покретна и стационарна убојна средства која могу бити употребљена из свих могућих окружења и праваца дејства, са смртносноним и несмртносноним последицама. Посебну област заштите обухвата истраживање и развој средстава и техника заштите снага.
8.	Изградња партнерства	Односи се на способности којима се постиже комуникација са партнерима и одређује облик сарадње.
9.	Корпоративно управљање	Обухвата саветовање и усклађивање, стратегију и процену; управљање информацијама; набавке; програмирање; буџетирање и финансирање.

Суштина схватања садржаја појма способности јесте у могућности постизања одређених ефеката употребом снага, средстава и начина извршења задатака из домена функција борбених дејстава. Ефекти дејстава, противдејстава и обезбеђења јединица одређени су деловањем различитих чинилаца⁸⁹. Чиниоци способности су екстерног и интерног карактера у односу на војноорганизациони систем који се посматра.⁹⁰

⁸⁹ Чиниоци су сви делатни услови тј. сви објекти (ствари, процеси, својства) који својим деловањем учествују у произвођењу дате појаве (без обзира на то да ли су нужни и довољни). Марковић, М., *Филозофски основи науке*, Српска академија наука и уметности, Београд, 1981, стр. 639.

⁹⁰ Ковач, М.: *Појам, елементи и чиниоци операцијских (оперативних) и функционалних способности*, Војно дело – 4, Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 226.

Способности су одређене преко више међусобно условљених елемената способности за извршавање задатака у савременом контексту оружаних сукоба и извршавања других мисија и задатака. Елементе способности је могуће на различите начине прецизирати у односу на намену, величину и сложеност војноорганизационог система.⁹¹

На основу процењених изазова, ризика и претњи безбедности и дефинисаних мисија и задатака, одређују се потребне способности система одбране, као и капацитети за реализацију тих способности.

Способност војнообавештајне јединице се може дефинисати и као могућност и капацитет за реализацију функција обавештајног обезбеђења, а ради подршке одлучивању у операцији здружених снага.

Имајући у виду наведене специфичности и функције обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, а на основу компаративне анализе искустава из ратова и оружаних сукоба, операција здружених снага као и савремених решења модела војнообавештајних јединица, кључни елементи способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага су:

- ефикасност војнообавештајне јединице,
- способност делотворне употребе снага,
- способност искоришћења информационог простора,
- способност прилагођавања променама,
- оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова,
- могућност обуке и мотивације кадра и
- једноставност структуре.

3.1. Ефикасност војнообавештајне јединице

Правовремено планирање прикупљања обавештајних података, поуздано и сигурно прикупљање обавештајних података, обрада и правовремено достављање обавештајних података, применом нових технологија и система, услов су за адекватну подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

---

⁹¹ Исто, стр. 228.

Бити ефикасан значи следити процес који користи најмању количину енергије и на најмању меру своди расипање енергије ради достизања жељеног крајњег стања. Дакле, ефикасна војнообавештајна јединица теба да спроводи обавештајни циклус за најмање могуће време уз оптимално ангажовање елемената за прикупљање обавештајних података у границама тактичких и техничких могућности за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

У Упутству за одређивање борбених могућности јединица, родова и служби Војске Србије ефикасност је представљена изразом:⁹²

$$E_{bs} = E_{of}(v) \cdot \sqrt{E_u \cdot E_z} \quad (1)$$

где је:

- **E_{bs}** – ефикасност борбеног система (оружја и оруђа јединице);
- **E_{of}(v)** – ефикасност основне функције (за оружане системе то су ватрене могућности или ефикасност ватре);
- **E_u** – ефикасност управљања (командно-информационим системима–КИС и системима за управљање ватром – СУВ) и
- **E_z** – ефикасност заштите (отпорност на ватрена дејства, извиђање и електронска дејства).

Када је различита значајност утицаја ватре, управљања и заштите на ефикасност борбеног система, онда се дефинишу различити коефицијенти значајности, тако да математички израз има следећи облик

$$E_{bs} = \omega_1 E_{of}(v) \cdot \sqrt{\omega_2 E_u \cdot \omega_3 E_z} \quad (2)$$

где је:

- **ω₁₋₃** – коефицијент значајности.

---

⁹² Упутство за одређивање борбених могућности јединица, родова и служби ВС, ГШ, ВС, Београд, 2014, стр. 10.

Математички изрази 1 и 2 односе се на елементарне борбене системе, као што су стрелац, снајпериста, артиљеријско оруђе, тенк, авион, хеликоптер, брод, извиђачки и други органи атомско-биоошко-хемијске обране или привремени састави у роду инжињерије и слично.

Дакле, сваки род или служба има елементарни борбени систем за који је из тактичко-оперативних разлога основано одредити његову ефикасност.

Презентована три општа параметра (**Eof**, **Eu** и **Ez**) могу се на различите начине операционализовати у конкретном истраживању или при решавању проблема у пракси, а у зависности од намене оружја, оруђа или било којег другог борбеног система. Такође, сваки од датих параметара нема исти утицај на укупну ефикасност, а самим тим и на борбене могућности.

На основу изнетог, ефикасност војнообавештајне јединице могуће је анализирати на основу:

- Распољивости војнообавештајне јединице командно-информационим системом, ажурним базама података и системима C4⁹³ са више врста веза за фузију и експлоатацију обавештајних података ради поршке одлучивању у операцији здружених снага;
- високог степена заштите војнообавештајне јединице од ватрених дејстава (нпр. Одређени елементи за прикупљање обавештајних података се налазе на оклопним возилима - гусеничарима) у зони операције здружених снага. Елементи за прикупљање обавештајних података се налазе и раде са издвојеног/удаљеног места, антенски системи се могу издвојити од система за извиђање а електронска дејства од стране непријатеља су отежана;
- прикупљања обавештајних података у електромагнетном спектру и делимичне обраде прикупљених података за одређену зону операције здружених снага (остваривања командантових захтева за информацијама које се могу добити експлоатацијом електромагнетног спектра);
- прикупљања обавештајних података ангажовањем беспилотних летелица у зони операције здружених снага;
- прикупљања обавештајних података ангажовањем људских ресурса у зони операције здружених снага;

---

⁹³ C4 – енг. Command, Control, Communications, and Computers

- прикупљања обавештајних података звукометријским и радарским извиђањем у зони операције здружених снага;
- прикупљања обавештајних података о непријатељу који се налази у зони операције здружених снага и његовим ранијим дејствима у сличним сукобима праћењем отворених извора информација;
- ометања, обмањивања и дезинформисања непријатеља за подршку одлучивању у зони операције здружених снага;
- коришћења средстава за пресретање, регистравање и анализу обавештајних података последње генерације ради стварања електронске и оперативне слике зоне операције здружених снага.

Веће могућности војнообавештајне јединице повећавају њену ефикасност. Ефикаснија војнообавештајна јединица, у оквиру зоне операције здружених снага, лакше и потпуније реализује задатке који произилазе из командантових захтева за информацијама у процесу одлучивања. Војнообавештајна јединица својом ефикасношћу доприноси испуњавању услова извођења операције здружених снага. Према томе, доприноси и испуњавању услова одлучивања.

3.2. Способност делотворне употребе снага

Способност делотворне употребе снага испољава се као могућност војске или њених делова да успешно изводи операције и постиже ефекте који су у функцији остварења циљева операција.⁹⁴ Та способност обухвата: одређивање циљева и жељених ефеката операција; организацију снага према задацима; маневар, координацију и садејство; откривање, одређивање позиције, доделу и неутралисање циљева. У теорији та способност се означава терминима ефективна, ефикасна и економична употреба снага.

Делотворна употреба војнообавештајне јединице сагледава се кроз:

- Команда војнообавештајне јединице и потчињене јединице (елементи за прикупљање обавештајних података) су способне за планирање и извођење дејстава, противдејстава и других активности у зони операције сходно командантовим захтевима за информацијама (додељеним задатком);

---

⁹⁴ Доктрина Војске Србије, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2010. стр. 18.

- сви појединци у команди и потчињеним јединицама су оспособљени за спровођење тактичких мера и поступака при извођењу пешадијских и противпешадијских дејстава на даљинама успешног дејства пешадијског наоружања;
- за извођење пешадијских и противпешадијских дејстава јединица је опремљена савременим: аутоматским и полуаутоматским наоружањем, снајперским пушкама за дејство на даљинама до 1000 м, хладним оружјем за успешно дејство до 100 м, противпешадијским минама у наоружању Војске Србије, средствима за припрему и активирање експлозивних пуњења и осталим средствима потребним за успешно извођење пешадијских и противпешадијских дејстава;
- припадници јединице познају основне карактеристике и слабости пешадијског наоружања у ОС суседних земаља и савременог пешадијског наоружања у свету, као и мере и поступке за заштиту од дејства непријатељеве ватре. Припадници јединице су оспособљени за употребу пешадијског наоружања ОС суседних земаља и најзаступљенијих типова пешадијског наоружања у свету;
- јединица је оспособљена за извршавање задатака обезбеђења личности, рејона и праваца, заробљавање и ликвидацију важних личности у поретку непријатеља, претрес терена и борбу против диверзантско-терористичких група;
- потчињене јединице опремљене извиђачким оклопним возилима су оспособљене за вођење оклопних дејстава против слабо оклопљених возила непријатеља (до 10 мм оклопа) на даљинама до 600 м;
- све потчињене јединице оспособљене су за извођење противоклопних дејстава (по противничким оклопним возилима у очекујућим рејонима, на маршу и у борби) на малим даљинама употребом преносних противоклопних лансера ракета, различитих врста мина и експлозива и другим расположивим средствима. Извиђачка оклопна борбена возила поседују заштиту од дејства наоружања калибра до 20 мм. Припадници јединице познају основне карактеристике и слабости и способни су да препознају оклопна возила ОС земаља у окружењу и савремена оклопна борбена возила у свету. Спроводе се мере заштите од дејства непријатељеве ватре из оклопних борбених возила;
- јединица је оспособљена за откривање и извиђање циљева, навођење артиљеријске и артиљеријско-ракетне ватре у дубини непријатеља и процену ефеката дејства по циљу;

- јединица је оспособљена за навођење ватре од стране авијацијских јединица за ваздухопловну ватрену подршку;
- јединица је оспособљена за планирање, организацију и предузимање тактичких мера и поступака којима се штити људство, објекти и техника од дејства непријатељевих артиљеријских и артиљеријско-ракетних система;
- јединица је оспособљена за прикупљање података о артиљеријским и артиљеријско-ракетним средствима и дејство по истим на малим даљинама. Припадници јединице познају и оспособљени су да препознају артиљеријска и артиљеријско-ракетна средства у наоружању ОС суседних земаља и савремена средства у свету;
- јединица је оспособљена за спровођење тактичких мера и поступака којима се избегава или умањује дејство непријатељевих ваздухопловних и бродских система;
- јединица је оспособљена за прикупљање података о непријатељевим ваздухопловним и бродским капацитетима и постројењима на земљи, као и дејство по истим на малим даљинама;
- јединица је опремљена и оспособљена за извођење електронских и противелектронских дејстава у складу са могућностима расположиве опреме;
- јединица је опремљена и оспособљена за постављање, проналазак и уклањање свих врста појединачних мина и група мина, као и прављење пролаза у минским пољима. Дејство по непријатељевим инжеријским саставима испољава се у складу са добијеним задатком и расположивим наоружањем;
- део јединице је оспособљен за примену тактичких мера и поступака за извођење диверзантских, противдиверзантских и противтерористичких дејстава на копну и води у зони операције здружених снага;
- јединица је у потпуности оспособљена за извођење обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага. Јединица је, такође, оспособљена за извођење безбедносног обезбеђења. Организациона структура војнообавештајне јединице омогућава реализацију задатака за подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Квалитет опреме и кадра омогућава извршавање постављених задатака ради подршке процесу одлучивања у операцијама здружених снага;

- развијене су процедуре којим се регулише спровођење општих и посебних мера безбедности са тежиштем на заштити људства, заштити тајности припрема и извршења задатака и тајности података. У јединици се планирају и доследно спроводе општебезбедносне и контраобавештајне мере заштите;
- у јединици су задејствоване везе у функцији командовања и преноса података у реалном или што приближније реалном времену. Задејствован је командно-информациони систем који интегрише све захтеве по питању телекомуникационог и информатичког обезбеђења. Људство је оспособљено за реализацију задатака телекомуникационог и информатичког обезбеђења. Обезбеђена је сигурна и поуздана веза команде војнообавештајне јединице са ангажованим прикупљачким капацитетима на терену као и са Групом за здружено оперативно планирање. Систем поседује висок степен поузданости у раду;
- јединица је оспособљена за планирање и реализацију тактичких мера и поступака који омогућавају извршавање задатака и у условима нуклеарно-хемијско-биолошке опасности. Такође, јединица планира и спроводи мере којима се умањују последице дејства нуклеарно-хемијско-биолошким оружјем. Прикупљачки елементи су опремљени инструментима за рану детекцију контаминаности. Појединци су опремљени опште војним заштитним комплетом и савременим дозиметрима. Сваки војник има лични заштитни комплет (заштитана маска треће генерације, заштитни огртач, лични прибор за деконтаминацију, лични дозиметар), командири ранга извиђачког одељења и командир извиђачког вода и виши нивои командовања имају дозиметар с директним читавањем примљене дозе, а на нивоу војнообавештајне јединице могућност читавања личних дозиметара. Уз извиђачко борбено и неборбено возило прибор за групну радиолошко-хемијско-биолошку деконтаминацију, а на нивоу војнообавештајне јединице комплет за радиолошко-хемијско-биолошку деконтаминацију. Извиђачка оклопна борбена возила опремљена су радиолошким детекторима. Свако извиђачко оклопно борбено возило поседује компресор за натпритисак у борбеном делу са филтером за пречишћавање ваздуха који омогућава извршавање задатака у контаминираним подручјима као и савладавање истог. У оквиру организацијске структуре уграђени су радиолошко-хемијско-биолошки извиђачи;
- јединица је оспособљена за реализацију задатака логистичког обезбеђења;
- јединица је аутономна по питању припреме хране. Прикупљачки органи су по питању исхране и следовања аутономни за време трајања операције здружених снага (до 10 дана) што подразумева и самосталну исхрану у природи;

- јединица је оспособљена за пречишћавање воде за пиће формацијским средствима до 3 литре воде дневно по појединцу;
- припадници јединице су обучени и оспособљени за основно одржавање и парцијалне оправке;
- јединица је опремљена мобилном радионицом за техничко одржавање и способна је за оправку и замену делова и склопова за 1/3 средстава прикупљачких органа. Попуњена је стручним људством за оправку система за електронска дејства, система за осматрање и система беспилотних летелица, као и механичарима за борбена и неборбена возила точкаше;
- јединица је опремљена средствима и стручним кадром за реализацију задатака санитетског обезбеђења;
- јединица је опремљена и оспособљена за извиђање циљева у ваздушном простору извиђањем некомуникационих (радарских) сигнала и достављање података о циљевима извиђачкој и ловачко-бомбардерској авијацији компоненте В и ПВО.

3.3. Способност искоришћења информационог простора

Способност искоришћења информационог простора подразумева могућност Војске Србије или њених делова да прикупља, обрађује, користи и размењује податке о простору, времену, сопственим и непријатељевим снагама. Та способност се исказује кроз капацитет, брзину и квалитет прикупљања, обраде, преноса и заштите информација од утицаја на ефикасност употребе снага. Најважнију улогу у развоју ове способности имају телекомуникационо-информациони систем и обавештајно-извиђачки систем.⁹⁵

Способност искоришћења информационог простора постиже се планирањем, организовањем и одржавањем непрекидности функционисања телекомуникационо-информатичког и обавештајног обезбеђења команди и јединица на свим нивоима, успостављањем јединствене оперативне слике бојишта, прикупљањем, преносом, разменом и заштитом података у реалном времену.

Оперативно окружење обухвата политичку, социјалну, економску, технолошку, информациону, временску, физичку и војну димензију простора у којем се ангажују здружене снаге.

---

⁹⁵ Исто, стр. 18.

На здружене снаге, у зависности од врсте и циља операције, различито ће утицати поједине димензије оперативног окружења. Димензије оперативног окружења се, током процеса одлучивања у операцији здружених снага, налазе у интеракцијској вези и треба их разматрати ради правилног одређења њиховог кључног утицаја на извођење додељене операције здружених снага.

Информациона димензија оперативног окружења односи се на развој информационе технике, аутоматизације у подршци доношења одлука у реалном времену, унапређењу визуализације бојишта, брзом проналажењу, селекцији и одабиру циљева дејства у зони операције здружених снага. Непрекидно снабдевање расположивим информацијама у реалном или приближно реалном времену омогућава здруженим снагама бољу процену ситуације и доношење сврсисходних одлука у краћем временском периоду.

Укупна повезаност здружених снага кроз способност искоришћења информационог простора оперативног окружења омогућава:

- умрежавање различитих снага у операцији,
- заједничко коришћење информација и јединствено разумевање и познавање ситуације,
- одрживост и могућност прилагођавања снага и активности у променљивом оперативном окружењу,
- повећање ефикасности командовања и скраћивање потребног времена за доношење одлука,
- повећање укупне ефикасности у реализацији задатака.

Имајући у виду наведене специфичности, способност искоришћења информационог простора војнообавештајне јединице огледа се у следећем:

- Команда војнообавештајне јединице је у потпуности оспособљена за израду обавештајних процена о стању и активностима носилаца претњи у зони операције и зони интересовања;
- обавештајна структура је развијена. Команда војнообавештајне јединице усмерава рад прикупљачких елемената у складу са добијеним задатком (командантовим захтевима за информацијама) и ситуацијом на терену. Развијене су процедуре које омогућавају синхронизован и координиран рад елемената за прикупљање обавештајних података, унутар војнообавештајне јединице, са Групом за здружено оперативно планирање или са осталим јединицама и цивилним структурама у зони операције и зони интересовања;

- јединица је опремљена и оспособљена за прикупљање података сензорима свих заступљених обавештајних дисциплина. Расположива средства омогућавају пренос података у свим форматима у реалном или што приближније реалном времену у складу са дефинисаним протоколима и задатом степеном приступа и заштите;
- ангажовање тимова извиђача опремљеним оптоелектронским уређајима за прикупљање података (енг. HUMINT) омогућава реализацију послова обавештајно-извиђачког карактера. Та врста извиђања се реализује само у зони операције здружених снага за подршку одлучивању ради остварења жељеног крајњег стања (циља операције). Оформљена је документација за реализацију задатака из надлежности са развијеним методом вођења службене преписке, која је компатибилна са осталим елементима за прикупљање обавештајних података у зони операције здружених снага;
- прикупљање података ангажовањем беспилотних летелица (енг. IMINT) омогућено је на даљинама од најмање 50 км од предњег краја;
- ангажовање елемената за праћење комуникационих и некомуникационих сигнала (енг. SIGINT) омогућава прикупљање података у ЕМ спектру и лоцирање извора ЕМ зрачења, најмање до граница зоне операције (оперативне дубине распореда непријатељевих снага);
- прикупљање података употребом радарских система, за земаљско извиђање омогућено је на даљинама од најмање 30 км;
- прикупљачки органи су оспособљени за самостална и/или синхронизована извиђачка борбена дејства у зони операције здружених снага;
- прикупљање података праћењем отворених извора информација (радио, телевизија, штампани медији, интернет, везе службе осматрања и јављања, везе радио-аматера...);
- способност ометања непријатељевих комуникационих и некомуникационих сигнала (радарских сигнала, сигнала управљања ватром...) у оквиру зоне операције здружених снага;
- све процедуре везане за прикупљање и достављање података у складу су са усвојеним стандардним оперативним процедурама;
- у јединици је задејствована јединствена база обавештајних података са дефинисаним приступом и начином уноса и коришћења података;
- способност интеграције у јединствени командно-информациони систем здружених снага и размене података унутар јединственог командно-информационог система;

- развијен је командно-информациони систем који омогућава хијерархијску повезаност, од највишег нивоа до нивоа тимова – група. Везе војнообавештајне јединице и нижих јединица као и са елементима за прикупљање обавештајних података су интегрисане, радио и радио релејним спојним путем за пренос различитих корисничких сервиса. Интелигентни терминали (ВФ, ВВФ, УВФ радио уређаји и системи, пољски, аналогни и дигитални телефони, локална и бежична рачунарска мрежа, видео конференцијски терминали, сензорски системи, сателитски терминали) и сложени борбени системи увезани су радио везом, чиме се обезбеђује непрекидност преноса заштићених информација од мобилних учесника у зони операције здружених снага према вишим нивоима командовања;
- развијени систем омогућава да командант здружених снага и штаб могу пратити поатке у реалном времену које прикупља елемент за прикупљање обавештајних података и да директно усмерава његов рад;
- за везу са претпостављеном командом обезбеђен је заштићен оптички и (или) радио-релејни линк протока од најмање 2 Mb/s;
- развијена је аутоматска подршка географским информационим системом. Командно место војнообавештајне јединице је увезано са одговарајућим терминалом на командном месту здружених снага. Систем пружа могућност додатног увезивања са осталим структурама у оквиру зоне операције здружених снага;
- команда војнообавештајне јединице је у потпуности оспособљена за обраду прикупљених података за потребе извршавања наменских задатака јединице. Начела и тактика употребе ОС страних земаља се познају у довољној мери. Нема података и информација који су на чекању дуже од 5 минута;
- развијени аналитички алати омогућавају аутоматску обраду и дистрибуцију података.
- развијене су процедуре везане за избор, идентификацију циљева и процену физичких и функционалних ефеката дејства и противдејства као и

– задејствован је систем извештавања и обавештавања унутар војнообавештајне јединице, према претпостављеној команди и према осталим структурама у оквиру зоне операције, у складу са планом и наређењима претпостављене команде и команданта војнообавештајне јединице.

3.4. Способност прилагођавања променама

Планирање употребе здружених снага, поред тога што се реализује на једном месту, мора да обезбеди:

- јединствен преглед ситуације код свих учесника,
- јединство напора свих учесника у достизању циљева,
- могућност брзе промене планова у складу са ситуацијом,
- усмереност на циљеве чијим се достизањем постижу трајнији ефекти,
- употребу расположивих снага за извршење задатака у садржајима борбених дејстава, с обзиром на то што се задаци разликују од њихове основне намене, само ако се очекују мерљиви резултати који доприносе бржем и ефикаснијем постизању циљева,
- слободу акције у оквирима јединствене замисли и
- флексибилност у организацији снага.

Организација здружених снага почива на модуларности и организацији снага у односу на мисију и задатке. Командант здружених снага, на основу карактера мисије и расположивости снага оба вида Војске, одређује величину здружених снага. Основна модуларна јединица за здруживање снага јесте батаљон и јединица истог ранга.

Извођење операција здружених снага у комплексном оперативном окружењу подразумева да:

- сваку операцију треба посматрати као јединствену у њеном политичком и стратегијском контексту,
- борбене и неборбене активности у извршењу задатака мисије треба планирати и реализовати у складу са ситуацијом,
- здруживање снага иде до нивоа када је очекивани резултат већи од уложеног напора појединачне видовске компоненте, а омогућава достизање жељеног крајњег стања и

– здружене снаге морају бити спремне за измену планова у складу са развојем ситуације.⁹⁶

Због тога војнообавештајна јединица треба имати могућност брзог прилагођавања елемената за прикупљање обавештајних података у складу са променама у оперативном окружењу.

Команда војнообавештајне јединице је у потпуности оспособљена за: планирање, организацију и реализацију прикупљања обавештајних података за подршку одлучивању операцијама здружених снага у свим ситуацијама.

Прилагођавање војнообавештајне јединице променама огледа се у следећем:

– Развијена инфраструктура омогућава визуелизацију бојишта у смислу приказа распореда непријатеља и сопствених елемената за прикупљање обавештајних података, по времену и простору у складу са постављеним обавештајним захтевима;

– добијени подаци и прикази се у реалном (или што приближније реалном) времену преносе до Групе за здружено оперативно планирање;

– процес доношења одлуке за ангажовање елемената војнообавештајне јединице је паралелан са процесом оперативног планирања здружене оперативне команде;

– припадници команде војнообавештајне јединице су оспособљени за извршавање задатака у командама мешовитог типа у националном и мултинационалном окружењу. Развијена је способност предвиђања и прилагођавања новој ситуацији код свих припадника команде;

– достигнут је неопходан ниво компатибилности по питању опреме и процедура;

– достигнут је неопходан ниво мобилности опремањем транспортним, оклопним и извиђачким борбеним возилима ради размештаја у оквиру зоне операције здружених снага и могућност маневра у складу са циљевима операције здружених снага;

– јединица је оспособљена и увежбана у процедурама превозења копненим, ваздушним или воденим путем до рејона употребе у операцијама здружених снага. Јединица или њени делови су оспособљени за организацију и реализацију превозења у мултинационалном окружењу, самостално или у саставу друге јединице;

---

⁹⁶ Доктрина операција Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012, стр. 38. – 39.

- јединица је оспособљена за превозење, размештање и извршење наменских задатака у свим просторним условима и временским условима (равничарски терен, брдско-планински терени, пошумљени терен, извршавање задатака у џунглама, пустињски предели, предели под снегом и ледници, мочваре и слично);
- елементи за прикупљање обавештајних података су оспособљени за убацивање у позадину непријатеља копненим и воденим путем и извођењем хеликоптерског десанта;
- део јединице (елеменат за прикупљање обавештајних података – HUMINT) је оспособљен за извршење марша пешке на равничарском терену, под пуном опремом од најмање 40 километара у току дана, а комбиновано од најмање 100 километара у току дана;
- јединица је оспособљена за прикупљање података о карактеристикама водених препрека и савладавање водених препрека формацијским и ванформацијским средствима. За извршавање задатака везаних за контролу унутрашњих пловних путева, делови јединице садејствују са јединицама Речне флотиле у складу са постављеним задатком;
- јединица је оспособљена за самостално извођење инжињеријских радова везаних за утврђивање, маскирање и заштиту;
- јединица поседује капацитете за уклањање или постављање минско-експлозивних и других врста препрека на правцима кретања;
- јединица је оспособљена за извршавање наменских задатака и савладавање простора уз употребу средстава и система за ометање даљинског активирања импровизованих експлозивних направа;
- сви припадници јединице су оспособљени за примену средстава личне и колективне заштите. Елементи који прикупљају обавештајне податке извршавају задатке у свим борбеним условима, укључујући и прикупљање података у контаминираном простору. Развијене су процедуре и поступци којима се обезбеђује брзо савладавање контаминираног простора и извештавање претпостављене команде у условима нуклеарно-хемијско-биолошке опасности;
- елементи за прикупљање обавештајних података су опремљени и оспособљени за примену мера и поступака којима се обезбеђује несметан пролаз пешке, моторним или борбеним возилима на правцу кретања органа (избор маршруте, испитивање природних препрека и уклањање истих са пута, савладавање различитих врста препрека употребом приручних средстава и слично).

Јединица је оспособљена за извршавање задатака на брдско-планинском терену. Сви припадници јединице обучени су у тактичким радњама и поступцима везаним за летњу и зимску алпинистику;

– јединица има развијене процедуре којим се обезбеђује непрекидност и еластичност командовања, праћења ситуације у простору и прикупљања података о тежишним објектима извиђања у току размештања у зони операције здружених снага;

– јединица има развијене процедуре за заштиту од ефеката коришћења електромагнетног спектра од стране непријатеља у зони операције здружених снага;

– јединица је опремљена класичним и савременим системима за навигацију (ГПС, бусоле и сл.) који су умрежени у командно-информациони систем здружених снага у операцији;

– јединица има развијене процедуре које обезбеђују непосредну борбену заштиту, у складу са правилима која регулишу тактичку употребу јединица и елемената за прикупљање обавештајних података;

– припремним наређењем, командант здружених снага дефинише место, улогу задатке војнообавештане јединице у почетној фази процеса оперативног планирања а касније доставља додатне захтеве за информацијама.

– војнообавештајна јединица као носилац обавештајног обезбеђења, на основу припремног наређења команданта здружених снага, заузима одређени борбени распоред у зони операције здружених снага;

3.5. Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

Придев *оптималан* (и прилог *оптимално*), пореклом од латинског *optimus* 'најбољи', у нашем језику значи (према *Речнику српскога језика* Матице српске) који (најбоље) одговара нечему (одређеним стандардима, нормама, прилици и сл.), одговарајући, прави, стандардан.

Друштвено-економски услови испољавају индиректан и директан утицај на операцију здружених снага па сходно томе и на ангажовање војнообавештајне јединице. У том смислу, посебан значај има степен друштвеног развоја. Он се манифестује преко степена економског развоја, карактеристика друштвене организације и дистрибуције моћи, демографске ситуације, система вредности и стандарда понашања, нивоа друштвене свести и комуникација, као општих просторно-географских услова.

Имајући у виду да је цена коштања операције здружених снага веома велика, оптимално коришћење ресурса и смањење оперативних трошкова, као интерес, долази до изражаја због ограниченог буџета којима оружане снаге располажу.

Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова могућа је:

- На основу командантових захтева за информацијама, у војнообавештајној јединици, извршена је оптимизација количине употребљених ресурса (људског и материјалног потенцијала) за прикупљање обавештајних података;
- у војнообавештајној јединици редовно се врши одржавање средстава и система за прикупљање обавештајних података па је тиме извршена и оптимизација времена коришћења тих средстава;
- у војнообавештајној јединици постоји и „алтернативни план прикупљања обавештајних података“ односно постоји адекватна замена за одређене елементе за прикупљање обавештајних података;
- током употребе елемената за прикупљање обавештајних података за подршку процесу одлучивања у операцијама здружених снага откази на средствима и системима су сведени на минимум;
- плановима прикупљања обавештајних података остварен је адекватан однос између техничких могућности уређаја и система за прикупљање обавештајних података и командантових захтева за информацијама;
- у војнообавештајној јединици максимално се користе уложена средства за превентивне (припремне) активности и контролу исправности уређаја и система и обучености (увежбаности) припадника јединице;
- откази на уређајима и системима за прикупљање обавештајних података сведени су на минимум;
- поједностављен је процес и процедуре прикупљања обавештајних података у оквиру елемената за прикупљање обавештајних података (нпр. рад у оквиру елемената за праћење комуникационих сигнала – енг. COMINT);
- дужина циклуса обраде обавештајних података сведена је на минимум;

- интеграцијом својих телекомуникационих уређаја у оквиру командно-информационог система операције здружених снага време за достављање обавештајних података и информација сведено је на минимум;
- ефикасним коришћењем дела средстава, за обуку и мотивацију кадра војнообавештајне јединице.

3.6. Могућност обуке и мотивације кадрова

Обука и размена кадра је специфичан вид обавештајне сарадње са „пријатељским снагама“ који, поред трансфера знања, размене научених лекција и јачања професионалних стандарда, представља и моћно средство за изградњу поверења међу припадницима војнообавештајне јединице и других субјеката у зони операције здружених снага. Обука припадника војнообавештајне јединице је од изузетног значаја за обезбеђење интероперабилности, која је неопходна за рад у мултинационалном окружењу. То подразумева, како рад у заједничким обавештајним органима у међународним организацијама, тако и обавештајну подршку мултинационалним операцијама. Развој поверења и разумевања промовише заједничко деловање, као што и заједничка база обавештајног знања промовише договорене одлуке.

У пракси је потврђено да свака организација ”пада” или ”пролази” на људима. Људи су живи елемент организације и они је морају водити тј преточити у реалност (живот). Хоће ли у томе успети, не зависи само од њихове воље и жеље, већ пре свега од њихових знања и способности.

Обука и мотивација кадра у војнообавештајној јединици сагледава се кроз:

- У војнообавештајној јединици постоји могућност избора адекватног кадра за извршење задатака у оквиру операције здружених снага;
- постоји одговарајућа инфраструктура за одржавање и унапређење физичке кондиције;
- јединица поседује опрему за прикупљање обавештајних података на којој је могуће извршити обуку и дообуку људства за извршавање постављених задатака ради подршке одлучивању у операцијама здружених снага;
- устројена је комплетна документација за обуку снага, а обука се реализује плански и синхронизовано са мирнодопским и ратним саставом јединице;

- у оквиру елемената за прикупљање обавештајних података постоји одговарајућа стручна литература која описује подешавање и употребу уређаја и система за прикупљање обавештајних података;
- команда војнообавештајне јединице поседује одговарајућу литературу и приручна документа која описују стандарлизовану оперативну процедуру за прикупљање, обраду и достављање обавештајних података за подршку одлучивању у операцијама здружених снага;
- војнообавештајна јединица пружа могућност за стицање нових знања и вештина њених припадника;
- у јединици постоји могућност за самоостварење;
- комуникација (формална и неформална) између командира јединице и осталих чланова је на високом нивоу;
- у јединици је развијена позитивна атмосфера и тимски рад на процесу прикупљања, обраде и достављања обавештајних података;
- посебна пажња се поклања сваком припаднику војнообавештајне јединице;
- пред припадницима војнообавештајне јединице су изазовна и реалистична очекивања;
- систем подстицаја и награда у војнообавештајној јединици осмишљен је тако да се награђују припадници за постигнуте резултате и осигура мотивација за наредне задатке;

Осим обуке и мотивације кадра, поред осталих способности, за подршку операцији здружених снага узима се у обзир и једноставност/сложеност организацијске структуре војнообавештајне јединице.

3.7. Једноставност структуре

Војнообавештајна јединица има одређену структуру, односно састав. Организацијска структура војнообавештајне јединице не представља статичан већ динамичан елемент организације. И у војнообавештајној јединици, баш као и у предузећу догађају се сталне промене па се и организациона структура мења у зависности од утицајних чиниоца организације, који изазивају потребу за организационим променама у организационој структури војнообавештајне јединице.

Прихватљива дефиниција организацијске структуре војнообавештајне јединице може гласити: Организацијска структура војнообавештајне јединице подразумева свеукупност веза и односа између команданта (команде) и елемената за прикупљање обавештајних података, између елемената за прикупљање обавештајних података међусобно, као и свеукупност веза и односа између сваког појединачног субјекта унутар елемената за прикупљање обавештајних података.

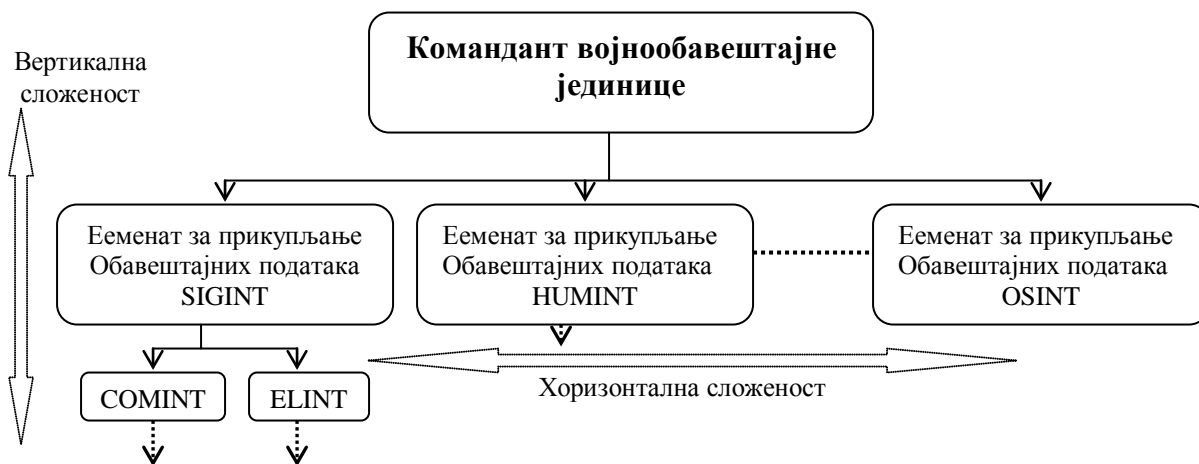
Значај организацијске структуре војнообавештајне јединице произилази из њене динамичности. Динамичност подразумева организовање ресурса војнообавештајне јединице (њених елемената за прикупљање обавештајних података) услед честих и наглих промена ситуације у зони операције здружених снага.

Организацијска структура војнообавештајне јединице је условљена циљем и функцијама војнообавештајне јединице (обавештајним дисциплинама) у операцији здружених снага. Циљ војнообавештајне јединице је подршка одлучивању у операцији здружених снага. Обавештајне дисциплине су: енг. COMINT, ELINT, MASINT, HUMINT, IMINT, ACINT, OSTINT. Међусобан однос циља, обавештајних дисциплина и организацијске структуре приказан је на шеми 14.

Шема број 14.: Међусобан однос циља, обавештајних дисциплина и организацијске структуре војнообавештајне јединице

Сложеност организацијске структуре је приказана на шеми број 15 и подразумева: вертикалну и хоризонталну сложеност. Вертикална сложеност се односи на број организацијских нивоа у хијерархијској структури војнообавештајне јединице (дубља или плића организација командовања, са ужим или ширим распоном контроле). Хоризонтална сложеност се односи на број формираних елемената за прикупљање обавештајних података на појединим организацијским нивоима у организацијској структури јединице.

Шема број 15.: Сложеност организацијске структуре војнообавештајне јединице

Имајући у виду специфичности организацијске структуре, једноставност структуре војнообавештајне јединице се огледа у следећем:

- У јединици је устројена организација материјалних чинилаца, првенствено сензора за прикупљање обавештајних података у оквиру елемената за прикупљање обавештајних података;
- организација људског чиниоца устројена је тако да обухвата све проблеме у вези организације припадника војнообавештајне јединице, одабир и попуњавање радних места („прави људи на права места“), мотивације и социјализацију људи;
- основу командантових захтева за информацијама одређују се задаци војнообавештајној јединици а рашчлањавање тих задатака је по појединачним елементима за прикупљање обавештајних података;
- модел командовања, организације прикупљања података и фузије обавештајних података у војнообавештајној јединици је у складу са процесом одлучивања у операцији здружених снага и на основама упутства за оперативно планирање и рад команди, начелима менаџмента, теоријом организације и лидерства;
- у војнообавештајној јединици је направљена временска усклађеност активности свих елемената за прикупљање обавештајних података и читавог тока обавештајног циклуса;
- подела задатака у војнообавештајној јединици је „плитка“ (командант војнообавештајне јединице – командир ниже јединице – елементи за прикупљање обавештајних података) и специјализована;

- ниво формализације у војнообавештајној јединици омогућава флексибилност у прикупљању обавештајних података и функционисању јединице;
- у јединици је устојена функционална организациона структура са могућношћу промене у адаптивну организацијску структуру (пројектна организацијска структура) у зависности од промене ситуације у зони операције здружених снага и обрнуто;
- елементи организационе структуре војнообавештајне јединице реализују задатке извршавајући функције груписане по обавештајним дисциплинама (енг. SIGINT, COMINT...);
- размештај елемената организационе структуре оквиру оперативног борбеног распореда здружених снага омогућава функционалну повезаност са командом и јединицама у зони операције.

Модернизацијом организационе структуре, опремањем савременим оружјем и опремом, као и спровођењем оспособљавања војника, команди и јединица, синергијом појединачних способности добија се знатно већи квалитет јединица и укупна способност за реализовање задатака. У складу са друштвеним потребама за одређеним нивоом способности, неопходно је стално преиспитивати и развијати систем вредновања елемената способности, у стручном и војнотехнолошком погледу, за војнике, команде и јединице на свим нивоима организовања.

3.8. Закључак

Војнообавештајна јединица као носилац обавештајног обезбеђења у оквиру зоне операције здружених снага реализује кључне обавештајне функције за подршку одлучивању. Сагласно функцијама и задацима утврђују се потребне способности војнообавештајне јединице.

Војнообавештајна јединица својом ефикасношћу доприноси испуњавању (унапређењу) услова извођења операције здружених снага, према томе, и условима одлучивања. Веће могућности прикупљања обавештајних података употребом елемената за прикупљање података повећавају ефикасност војнообавештајне јединице. Ефикасна војнообавештајна благовремено прикупља и доставља квалитетне и поуздане обавештајне податке о стању у зони операције здружених снага па тиме остварује командантове захтеве за информацијама и пружа адекватну подршку одлучивању.

Делотворна употреба војнообавештајне јединице омогућава правовремен распоред елемената војнообавештајне јединице у оквиру оперативног борбеног распореда, заштиту сопствених ресурса, техничко одржавање сензора за прикупљање обавештајних података, борбу против непријатељевих специјалних и других снага и правилно усмеравање прикупљања обавештајних података ради обавештајне подршке компонентама, јединицама и команди здружених снага.

Способност искоришћења информационог простора за војнообавештајну јединицу значајна је са два аспекта. Први аспект се односи на могућност коришћења електромагнетног спектра за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих и некомуникационих сигнала, психолошка дејства коришћењем електромагнетног спектра, електронско ометање и обмањивање. Други аспект се односи на могућност коришћења информационог простора за заштићен и поуздан пренос командантових захтева за информацијама, пренос наређења и података између команде војнообавештајне јединице и њених елемената и пренос прикупљених обавештајних података компонентама, јединицама и команди-штабу здружених снага.

Прилагођавање променама је нужно код здружених снага услед честих и наглих промена ситуације у оперативном окружењу. Војнообавештајна јединица се прилагођава променама достигнутим нивоом мобилности у зони операције здружених снага, нивоом компатибилности по питању опреме и процедура, развијеном инфраструктуром за визуелизацију бојишта, развијеним процедурама заштите, непрекидним и еластичним командовањем и сл.

У складу са променама ситуације у зони операције здружених снага, ради адекватне подршке одлучивању, војнообавештајну јединицу треба употребити на одговарајући (прави) начин уз минималне трошкове. То подразумева оптимизацију употребљених ресурса за прикупљање обавештајних података (у складу са командантовим захтевима за информацијама и стањем у зони операције здружених снага), редовно одржавање средстава и система у војнообавештајној јединици, остваривање адекватног односа између тактичко-техничких могућности елемената за прикупљање обавештајних података и командантових захтева за информацијама и др.

Минимизација трошкова у операцији здружених снага не сме негативно утицати на могућност обуке и мотивације кадра војнообавештајне јединице.

Савремена средства и системи за прикупљање обавештајних података, умрежавање елемената за прикупљање обавештајних података, базе обавештајних података, утичу на избор адекватног кадра војнообавештајне јединице. Поред избора кадра, издвојена је опрема за обуку и дообуку кадра за извршавање задатака у операцији здружених снага. Специфична опрема и рад на прикупљању, обради и достављању обавештајних података захтевају додатна напрезања. С тим у вези посебна пажња се посвећује обуци, стицању нових знања и вештина, подстицају и награђивању у војнообавештајној јединици.

Ресурсе војнообавештајне јединице (људски и материјални потенцијал) ради адекватне подршке одлучивању у операцији здружених снага треба устројити у оквиру одређене организацијске структуре. Специфичности одлучивања и обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага утичу на креирање организацијске структуре војнообавештајне јединице. Због тих специфичности организацијска структура војнообавештајне јединице треба бити једноставна. Организацијска структура не треба да буде ни “превисока” ни “преширока“ са добро устројеним организацијама људског и материјалног потенцијала, рашчлањавањем задатака и др. Најпогоднија организацијска структура војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага је функционална организацијска структура са могућношћу промене у адаптивну организацијску структуру (пројектна организацијска структура).

Ради лакшег креирања адекватног модела војнообавештајне јединице обавештајне функције су груписане по обавештајним дисциплинама. Анализом експертских мишљења мишљења долази се до одређеног утицаја одлучивања по фазама на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

На основу функција обавештаног обезбеђења и кључних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага могуће је креирати адекватан модел војнообавештајне јединице, по деловима и у целини, као носиоца обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

IV ДЕО

4. ПРИКАЗ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Ради моделовања војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага истраживање је, тежишно, реализовано методама: анализе садржаја, посматрања, испитивања, студијом случаја и аналитичких хиерархијских процеса. Остале методе су коришћене за сређивање (обраду и обједињавање) резултата истраживања, креирање модела војнообавештајне јединице и верификацију хипотеза.

Резултати истраживања приказани су у три сегмента. Први сегмент се односи на креирање модела војнообавештајне јединице по критеријуму процеса одлучивања, други сегмент се односи на креирање модела војнообавештајне јединице по критеријуму зоне операције здружених снага и трећи сегмент се односи на избор модела војнообавештајне јединице по критеријуму кључних способности.

4.1. Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму процеса одлучивања

Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму процеса одлучивања извршено је: посматрањем рада команданта и штаба (са тежиштем на рад обавештајно-извиђачког органа) у процесу одлучивања, анализом функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању, анализом кључних способности војнообавештајне јединице, испитивањем експерата о утицају фаза процеса одлучивања на функције и способности војнообавештајне јединице. Такође, студијом случаја, обухваћене су обавештајне структуре оружаних снага земаља у окружењу и оружаних снага појединих земаља чланица одређених савеза са тежиштем на организацији војнообавештајних јединица.

На основу анализе и синтезе података добијених методама посматрања, испитивања, студије случаја и индуктивно-дедуктивном методом дошло се до модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

4.1.1. Функционална структура војнообавештајне јединице

Структура војнообавештајне јединице је динамичан елемент који приказује функције војнообавештајне јединице за подршку одлучивању. Функције се извршавају реализацијом задатака. За реализацију задатака војнообавештајне јединице употребљавају се елементи за прикупљање обавештајних података. Елементи за прикупљање обавештајних података треба да поседују одређене способности. Ради адекватне подршке одлучивању елементи за прикупљање података повезују се у одговарајућу структуру која чини модел војнообавештајне јединице.

Анализом функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању, кључних способности војнообавештајне јединице и обрадом података добијених методом испитивања а у вези са кључним способностима војнообавештајне јединице за подршку одлучивању и утицају процеса одлучивања по фазама на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама, резултати су следећи:

Елементи структуре за прикупљање обавештајних података

На питање „Ради адекватне обавештајне подршке одлучивању у операцијама здружених снага неопходни су следећи елементи за прикупљање обавештајних података“, одговорило је 32 испитаника по следећем:

- елемент за пресретање, гониометрисање и праћење ВФ, ВВФ, УВФ радио-комуникација ради обавештајне подршке снагама КоВ, ВиПВО, Специјалних и Територијалних снага (енг. COMINT) – 32 испитаника или 100%,
- елемент за пресретање, прикупљање и обраде радарских сигнала ради подршке снагама ВиПВО (енг. ELINT - RADINT) – 31 испитаник или 96,88%,
- елемент за ометање непријатељевих комуникацијских и некомуникацијских сигнала (радарских, сигнала за управљање ватром, сигнала за навигацију...) - 8 испитаника или 25%,
- елемент за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа са даљином ометања извора зрачења за активирање импровизованих експлозивних направа од 500 до 1000м (нпр. детекција и ометање експлозивне направе која се активира путем сигнала мобилног телефона), енг. MASINT – 7 испитаника или 21,88%,

- елемент за прикупљање података осматрањем и употребом техничких средстава (фотографисање и сл.) од извора као што су избеглице, интерно расељена лица, евакуисани, пребези, испитивањем, анализом понашања и слично (енг. HUMINT) – 29 испитаника или 90,63%,
- елемент за дубинско извиђање (одређени број извиђача опремљен техничким средствима, који би имао способности убацивања у дубину зоне операције здружених снага ради прикупљања података о непријатељевим снагама (размештај и активностима), способност потврде и навођења на циљеве процену ефеката дејстава (енг. HUMINT) – 32 испитаника или 100%,
- елемент за прикупљање података о непријатељу и зони операције ангажовањем беспилотних летелица за извиђање са *средњих* висина великог долета (енг. IMINT) – 30 испитаника или 93,75%,
- елемент за прикупљање података о непријатељу и зони операције ангажовањем беспилотних летелица за извиђање са *малих* висина средњег долета (енг. IMINT) – 23 испитаника или 71,88%,
- елемент за надгледање радарима (употреба радара за детектовање, лоцирање и праћење циљева дању, ноћу, у добрим и лошим метео условима у границама оптичке видљивости – детекција покрета људи, покрета возила и сл.), енгл. ELINT – GSR – 26 испитаника или 81,25%,
- елемент за радарско лоцирање оруђа (способност прецизног и брзог одређивања локације оруђа у дејству, одређивања пада пројектила у свим условима), енгл. ELINT – FOO – 25 испитаника или 78,13%,
- елемент за акустичко (звукометријско) извиђање (способност одређивања локације оруђа у дејству (топова, минобацача, ракетних система) и великих акустичких догађаја (нпр. експлозија убојних средстава), енгл. ACINT – 16 испитаника или 50%,
- Елемент за праћење отворених извора информација (енгл. OSINT) – 29 испитаника или 90,63%.

Функције војнообавештајне јединице и њихов значај за успех процеса одлучивања у операцијама здружених снага

На питање „Допишите бројеве једне или више обавештајних функција које су најзначајније за одређене фазе процеса и процедура оперативног планирања у операцијама здружених снага“, одговорило је 32 испитаника. Резултати су приказани у табели 9.

Табела 9.: Најзначајније обавештајне функције по фазама процеса одлучивања

Р бр	Најзначајније обавештајне функције које се остварују ангажовањем елемената за прикупљање обавештајних података	Иницирање	Оријентације	Развој КонОп	Разрада ПлОп	Ревизија ПлОп
1.	Одређивање индикација и упозорења	32 (100%)	13 (40,6%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (6,2%)
2.	Обавештајна припрема бојишта	1 (3,12%)	31 (96,9%)	19 (59,4%)	11 (34,4%)	10 (31,2%)
3.	Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације	4 (12,5%)	13 (40,6%)	28 (87,5%)	21 (65,6%)	18 (56,2%)
4.	Подршка процесу избора циљева - објеката дејства	0 (0%)	7 (21,9%)	14 (43,7%)	27 (84,4%)	17 (53,1%)
5.	Процена ефеката борбених дејстава	0 (0%)	0 (0%)	7 (21,9%)	23 (71,9%)	20 (62,5%)
6.	Подршка заштити снага	0 (0%)	1 (3,12%)	7 (21,9%)	17 (53,1%)	18 (56,2%)

Анализом табеле 9. изводе се следећи закључци:

- Одређивање индикација и упозорења је најзначајнија обавештајна функција у фази иницирања,
- Обавештајна припрема бојишта је најважнија у фази оријентације и фази развоја концепта операције,
- Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације у фази развоја концепта операције фази разраде плана операције и код ревизије плана операције,
- Подршка процесу избора циљева - објеката дејства је најважнија код разраде плана операције и ревизије плана операције,
- Процена ефеката борбених дејстава је најважнија код разраде плана операције и ревизије плана операције и
- Подршка заштити снага најважнија код разраде плана операције и ревизије плана операције.

На питање да испитаници одреде коефицијент значајности (3 – одлучујући утицај, 2 – коегзистентан утицај, 1 - опредељујући утицај) на утицај одлучивања по фазама (иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама одговорило је 32 испитаника. Резултати су приказани у табелама 10. до 14.

Табела 10.: Утицај одлучивања у фази иницирања на моделовање ВоЈ

Утицај одлучивања у фази ИНИЦИРАЊЕ			
Утицај Об. дисц.	Одлучујући уицај - 3	Опредељујући уицај - 2	Коегзистентан уицај - 1
COMINT	28 (87,5%)	4 (12,5%)	0 (0%)
ELINT	13 (40,6%)	14 (43,7%)	5 (15,6%)
MASINT	1 (3,12%)	0 (0%)	31 (96,9%)
HUMINT	5 (15,6%)	16 (50%)	11 (34,4%)
IMINT	14 (43,7%)	5 (15,6%)	13 (40,6%)
ACINT	0 (0%)	7 (21,9%)	25 (78,1%)
OSINT	8 (25%)	16 (50%)	8 (25%)

Табела 11.: Утицај одлучивања у фази оријентације на моделовање ВоЈ

Утицај одлучивања у фази ОРИЈЕНТАЦИЈА			
Утицај Об. дисц.	Одлучујући уицај - 3	Опредељујући уицај - 2	Коегзистентан уицај - 1
COMINT	26 (81,2%)	6 (18,7%)	0 (0%)
ELINT	17 (53,1%)	14 (43,7%)	1 (3,12%)
MASINT	1 (3,12%)	10 (31,2%)	21 (65,6%)
HUMINT	10 (31,2%)	19 (59,4%)	3 (9,4%)
IMINT	15 (46,9%)	13 (40,6%)	4 (12,5%)
ACINT	1 (3,12%)	7 (21,9%)	24 (75%)
OSINT	6 (18,7%)	17 (53,1%)	9 (28,1%)

Табела 12.: Утицај одлучивања у фази развоја концепта операције на моделовање ВоЈ

Утицај одлучивања у фази РАЗВОЈ КОНЦЕПТА ОПЕРАЦИЈЕ			
Утицај Об. дисц.	Одлучујући уицај - 3	Опредељујући уицај - 2	Коегзистентан уицај - 1
COMINT	26 (81,2%)	6 (18,7%)	0 (0%)
ELINT	18 (56,2%)	12 (37,5%)	2 (6,2%)
MASINT	2 (6,2%)	13 (40,6%)	17 (53,1%)
HUMINT	20 (62,5%)	8 (25%)	4 (12,5%)
IMINT	17 (53,1%)	12 (37,5%)	3 (9,4%)
ACINT	2 (6,2%)	12 (37,5%)	18 (56,2%)
OSINT	5 (15,6%)	18 (56,2%)	9 (28,1%)

Табела 13.: Утицај одлучивања у фази разраде плана операције на моделовање ВоЈ

Утицај одлучивања у фази РАЗРАДА ПЛАНА ОПЕРАЦИЈЕ			
Утицај Об. дисц.	Одлучујући уицај - 3	Опредељујући уицај - 2	Коегзистентан уицај - 1
COMINT	25 (78,1%)	6 (18,7%)	1 (3,12%)
ELINT	19 (59,4%)	11 (34,4%)	2 (6,2%)
MASINT	2 (6,2%)	9 (28,1%)	21 (65,6%)
HUMINT	18 (56,2%)	9 (28,1%)	5 (15,6%)
IMINT	21 (65,6%)	4 (12,5%)	7 (21,9%)
ACINT	4 (12,5%)	12 (37,5%)	16 (50%)
OSINT	2 (6,2%)	19 (59,4%)	11 (34,4%)

Табела 14.: Утицај одлучивања у фази ревизије плана операције на моделовање ВоЈ

Утицај одлучивања у фази РЕВИЗИЈА ПЛАНА ОПЕРАЦИЈЕ			
Утицај Об. дисц.	Одлучујући уицај - 3	Опредељујући уицај - 2	Коегзистентан уицај - 1
COMINT	21 (65,6%)	10 (31,2%)	1 (3,12%)
ELINT	16 (50%)	14 (43,7%)	4 (12,5%)
MASINT	1 (3,12%)	15 (46,9%)	16 (50%)
HUMINT	24 (75%)	4 (12,5%)	4 (12,5%)
IMINT	18 (56,2%)	12 (37,5%)	2 (6,2%)
ACINT	8 (25%)	10 (31,2%)	14 (43,7%)
OSINT	5 (15,6%)	17 (53,1%)	10 (31,2%)

Анализом табела 10. до 14. закључује се да одлучивање остварује различит утицај на креирање модела војнообавештајне јединице по обавештајним дисциплинама (елементима за прикупљање обавештајних података) по следећем:

- у фази иницирања одлучујуће утиче на имплементацију COMINT елемента а опредељујуће утиче на имплементацију HUMINT и OSINT елемената у модел војнообавештајне јединице,
- у фази оријентације одлучујуће утиче на имплементацију COMINT и ELINT елемената а опредељујуће утиче на имплементацију HUMINT и OSINT елемената у модел војнообавештајне јединице,
- у фази развоја концепта операције одлучујуће утиче на имплементацију COMINT, HUMINT, ELINT и IMINT елемената а опредељујуће утиче на имплементацију OSINT елемента у модел војнообавештајне јединице,
- у фази разраде плана операције одлучујуће утиче на имплементацију COMINT, ELINT, IMINT и HUMINT елемената а опредељујуће утиче на имплементацију OSINT елемента у модел војнообавештајне јединице,
- у фази ревизије плана операције одлучујуће утиче на имплементацију HUMINT, COMINT, IMINT и ELINT елемената а опредељујуће утиче на имплементацију OSINT елемента у модел војнообавештајне јединице.

На питање да испитаници, на основу својих сазнања, заокруже бољу варијанту тима за фузију података одговорило је 32 испитаника по следећем:

- тим би се формирао у оквиру војнообавештајне јединице од одређеног броја специјалиста са одређеним језичким вештинама и способностима за прикупљање, обраду и коришћење обавештајних информација и продуката. Тим би функционално био повезан са Групом за здружено оперативно планирање (ГЗОП) – 12 испитаника или 37,5%,
- тим би се формирао у оквиру ГЗОП од специјалиста из састава СЈ-2 и СЈ-3. Командант војнообавештајне јединице би био у саставу тима – 20 испитаника или 62,5%.

Анализом одговора на постављено питање могућ је следећи закључак: у оквиру војнообавештајне јединице која подржава операцију здружених снага није потребно моделовати тим за фузију прикупљених обавештајних података односно елемент за потпуну обраду прикупљених података. Потпуна обрада прикупљених података реализовала би се у оквиру Групе за здружено оперативно планирање.

4.1.2. Организациона структура војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага

Методом студије случаја обухваћене су обавештајне структуре оружаних снага земаља у окружењу и оружаних снага појединих земаља чланица одређених савеза са тежиштем (битним обележјем) на организационој структури војнообавештајних јединица ради утврђивања њихових функција и организације.

У саставу већине оружаних снага страних земаља налазе се војнообавештајни батаљони. Војнообавештајни батаљони оружаних снага страних земаља, првенствено, су намењени за реализацију обавештајног обезбеђења у мултинационалним операцијама. Због специфичности мултинационалних операција и интероперабилности, организација војнообавештајних јединица се разликује и моделује у зависности од операције.

Анализа организационих структура војнообавештаних јединица неких страних земаља

4.1.2.1 Војнообавештајна јединица оружаних снага Републике Албаније

Обавештајну структуру оружаних снага Републике Албаније чини Обавештајно-одбрамбена агенција, Управа (дирекција) за обавештајно-извиђачке послове у Генералштабу – Ј2 и батаљон за радио-извиђање. Имајући у виду да је Република Албанија чланица НАТО савеза, у складу са тим се одвијају реформе обавештајне структуре.

Обавештајна одбрамбена агенција има следеће мисије:

- подршка оружаним снагама и командним структурама стратегијског нивоа оружаних снага обавештајним, контраобавештајним и безбедносним подацима на стратегијском и оперативном нивоу, у мирнодопском периоду, рату, кризи и ванредним ситуацијама или природним непогодама и
- идентификација, прикупљање и анализа информација о делатностима које угрожавају независност, територијалну целовитост и уставни поредак земље, као и о могућим претњама и ризицима усмереним према оружаним снагама, унутар и/или ван земље.

4.1.2.2. Војнообавештајна јединица Републике Аустрије

Војнообавештајна служба је једина обавештајна служба ОС Републике Аустрије која се на стратегијском нивоу бави прикупљањем, обрадом, анализом и достављањем информација о војним, политичким и економским питањима у иностранству.

Војнообавештајна служба Аустрије у свом саставу има 6 одељења:

- Управно одељење (Führungsabteilung);
- Одељење аналитике (Auswertung);
- Одељење за техничко извиђање (Technische Aufklärung);
- Одељење за отворене изворе (Offene Beschaffung);
- Одељење информацијско-комуникацијске подршке (Führungsunterstützung) и
- Одељење логистике (Logistik).

У Управном одељењу се налазе: Одељење за операције (HUMINT), Одељење за екстерну сарадњу, Одељење за безбедност, Одељење за стратешко планирање и Одељење за координацију руковођења. Националне обавештајне ћелије су потчињене Одељењу за отворене изворе, јер се у мултинационалним операцијама у иностранству у њима врши прикупљање података из отворених извора.

За прикупљање података оперативним путем формирају оперативне тимове на тактичком нивоу (HUMINT) који су подређени одељењу за операције.

Команда за руковођење ОС у свом саставу има Одељење за обавештајно-извиђачке послове (J-2), које је надлежно за обавештајну подршку оперативном нивоу командовања. Њихове информације чине неопходан основ за планирање у ОС и служе да заштите своје снаге у земљи и иностранству. Одељење J-2 је одговорно и за све аспекте војне безбедности и за стручно службено руковођење јединицама војне патроле/војне полиције.

4.1.2.3. Војнообавештајна јединица Босне и Херцеговине

У саставу Министарства одбране БиХ налази се Сектор за обавештајно-безбедносне послове. Радам сектора непосредно руководи помоћник министра одбране за обавештајно-безбедносне послове, а он је за свој рад одговоран заменику министра одбране за политику и планове. Законом о одбрани БиХ дефинисане су надлежности сектора. Надлежности сектора су: реализација обавештајно-безбедносних послова; прикупљање и обрада војнообавештајних података за потребе МО, ЗШ, ОК и других чинилаца из система одбране и сарадњу са цивилним обавештајно-безбедносним агенцијама БиХ.

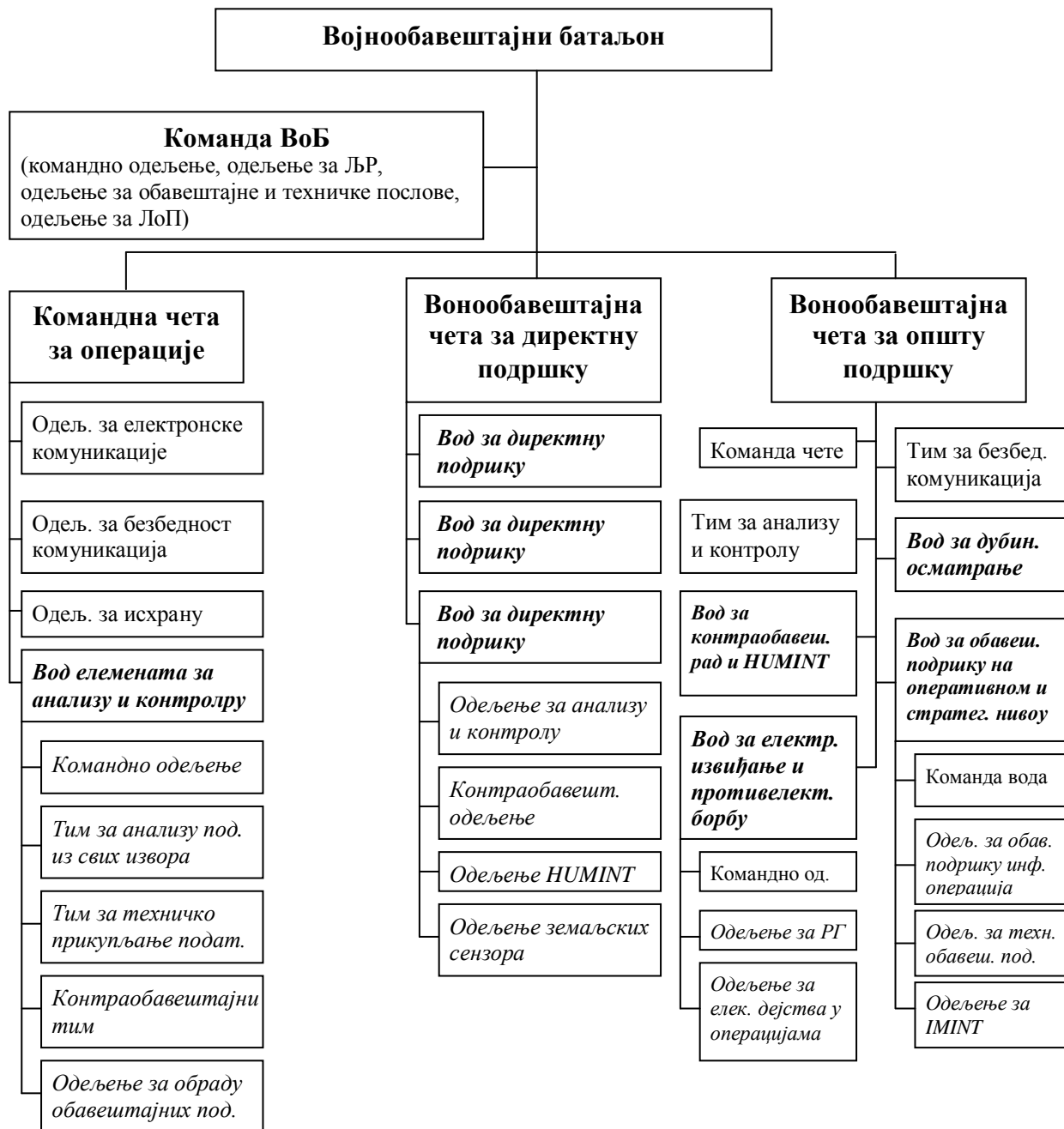
Сектор за обавештајно-безбедносне послове је одговоран и за управљање радом Управе за обавештајне послове и безбедност J-2. Састав Сектора за обавештајно-безбедносне послове чине: Одсек за политику и програме војнообавештајних послова; Одсек за безбедност и контраобавештајне послове; Одсек за обавештајне послове и стратегијске анализе и Одсек за подршку.

Стратегијски ниво управљања обавештајним пословима у оквиру МО и ОС чине Сектор за обавештајно-безбедносне послове и Управа J-2. Оперативни ниво система управљања чине одељења за обавештајне послове и безбедност (Г-2) у саставу ОК и КзП.

За реализацију обавештајно-безбедносних послова у ОС БиХ надлежна је Управа за обавештајне послове и безбедност (J-2), која је подређена заменику начелника ЗШ за операције. Састав Управе за обавештајне послове и безбедност чине: Одељење за анализу и израду обавештајних производа; Одељење за планове и програме; Одељење за безбедност и контраобавештајне послове; Одељење за прикупљање обавештајних захтева и Одељење за подршку.

За подршку операцијама на нивоу оперативне команде у оквиру бригаде тактичке подршке налази се *војнообавештајни батаљон*.

На шеми 16 приказана је организациона структура војнообавештајног батаљона ОС БиХ.

Шема број 16.: Организациона структура војнообавештајног батаљона ОС БиХ

Задаци војнообавештајног батаљона су: обезбеђивање стратегијске, оперативне и тактичке војнообавештајне подршке целокупном саставу ОС БиХ, деловањем у дубини територије непријатеља, испитивање пријатељског и непријатељског особља, сарадња са другим обавештајним агенцијама и техничко контраобавештајно осматрање.

Организациона структура батаљона: команда, командна чета за операције, војнообавештајна чета за директну подршку и војнообавештајна чета за општу подршку.

У оквиру својих надлежности команда ВОБ је задужена да потчињеним саставима и јединицама батаљона обезбеди: командовање, контролу, планирање, надзор и административну логистичку подршку, неопходну за извођење њихових операција. Затим персоналну и административну подршку, управљање извиђањем и осматрањем, планирање и извођење обавештајне обуке за припаднике батаљона, планирање операција и организовање свих елемената из састава батаљона неопходних за извршавање специфичних задатка и обавештајних операција. Такође је одговорна и за планирање, припрему, извођење, контролу и оцењивање процеса обуке, обједињавање свих елемената подршке и њихово међусобно усаглашавање, контролу активности из области безбедности у операцијама, припрему и доношење оперативних наређења уз свеобухватну контролу садашњих и будућих операција.

Војнообавештајни батаљон је надлежан за реализацију и контролу обавештајног обезбеђења и активности на свим нивоима руковођења и командовања. Због постизања максималне ефикасности команда батаљона се налази у близини Оперативне команде. Поред команде батаљона, на истој локацији налази се и командна чета за операције чија надлежност обухвата подршку функцијама командовања и контроле и изради аналитичко-информативних „производа“.

Војнообавештајна чета за директну подршку Г-2 Оперативној команди реализује фузију прикупљених обавештајних података од свих елемената војнообавештајног батаљона који прикупљају обавештајне податке. Прикупљене обавештајне податке директно доставља оперативној команди. Она представља директну везу између војнообавештајног батаљона и оперативне команде. У саставу чете се налазе три вода за директну подршку чија је основна намена прикупљање обавештајних податка ангажовањем људи (енг. HUMINT) и прикупљање података уз помоћ средстава осматрања односно земаљских радара (енг. GSR).

Војнообавештајна чета за општу подршку је намењена за прикупљање обавештајних података за потребе ОС и за ангажовање у контраобавештајној заштити.

Употребом снага и средстава чета за општу подршку обезбеђује обавештајну подршку операцијама у доменима сликовних и фото активности и извештавања, израду техничких обавештајних докумената, као и обавештајно-безбедносну и оперативну подршку информционим операцијама.

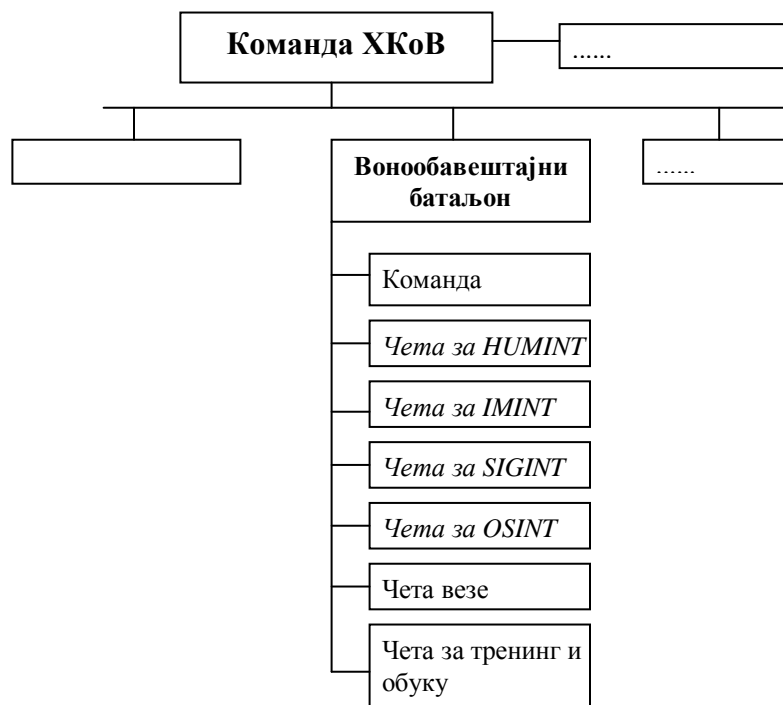
Војнообавештајна чета за општу подршку, тежишно, реализује обавештајне дисциплине HUMINT (испитивање ратних заробљеника и притворених лица; информације добијене из извора обавештавања; дубинско осматрање); IMINT (прикупљање обавештајних података из сликовних извора, нпр. ангажовањем беспилотних летелица); COMINT (прикупљање обавештајних података праћењем непријатељевих комуникација; и ELINT (прикупљање обавештајних података коришћењем земаљских радара и праћењем некомуникационих сигнала).

4.1.2.4. Војнообавештајна јединица Републике Хрватске

У оквиру оружаних снага Републике Хрватске налази се војнообавештајни батаљон. У оквиру организационе структуре ОС РХ место војнообавештајног батаљона је у оквиру Копнене војске. Војнообавештајни батаљон је под непосредном командом команданта копнене војске. У саставу војнообавештајног батаљона се налази:

- команда,
- чета за прикупљање обавештајних података оперативним радом на терену,
- чета за прикупљање обавештајних података употребом беспилотних летелица,
- чета за електронско извиђање, чету за обраду података,
- логистичка чета и
- чета за тренинг и обуку.

Место и организациона структура војнообавештајног батаљона приказана је на шеми 17.

Шема број 17.: Организациона структура војнообавештајног батаљона ОС РХ

Војнообавештајни батаљон је намењен за прикупљање и обраду података за потребе тактичких јединица КоВ, а може се ангажовати и за обавештајно обезбеђење јединица оперативног нивоа. Тежишни задатак је правовремено прикупљање података који могу указивати на "рану" претњу тактичким јединицама. Прикупљени подаци достављају се команданту КоВ, који их потом прослеђује Генералштабу (ГШ) ОС.

Припадници батаљона оспособљени су за прикупљање и обраду података коришћењем: људских извора; праћењем ситуације на терену из ваздуха коришћењем беспилотних летелица којима се управља са даљине уз пренос слике у реалном времену, као и путем израде фотографија које се могу анализирати као 3Д снимци; експлоатације електромагнетног спектра ; анализе отворених извора и сл.

4.1.2.5 Војнообавештајна јединица Републике Мађарске

У оквиру обавештајне структуре ОС Републике Мађарске налази се 27. извиђачки батаљон који је непосредно потчињен 5. пешадијској бригади. Током 2007. године у састав 27. извиђачког батаљона улази и 5. чета за електронско ратовање.

Основна намена извиђачког батаљона је обезбеђење обавештајних података за потребе команданта, обука припадника из извиђачких специјалности, извршавање гарнизоних задатака, чување и обезбеђење објеката у надлежности.

Организацијско-формацијску структуру батаљона чине:

- команда батаљона са штабом,
- чета за електронско ратовање која је опремљена средствима за блокирање активирања импровизованих експлозивних направа даљинским путем, а намењена за обезбеђење неопходних података о непријатељу (у њеном саставу се налазе наменски тимови за радио извиђање и ометање),
- прва извиђачка чета је намењена за прикупљање података о непријатељу, простору и времену, извршавањем класичних извиђачких задатака и опремљена је оклопним транспортерима БТР-80А,
- друга извиђачка чета је мешовитог састава и намењена је за прикупљање података о непријатељу иза непријатељске линије на дубини од 50 до 60 км а прикупљање података врше извиђачке групе састављене од пет чланова, који поред обавештајне делатности могу наводити и артиљеријску ватру и неутралисати поједине циљеве,
- чета за извиђачку подршку је намењена за прикупљање и обраду обавештајних података а састоји се од одељења за обраду прикупљених података, дела за прикупљање података оптоелектронским средствима из ваздуха коришћењем беспилотних летелица (Skylark I LE и SOFAR) и дела за прикупљање података о непријатељу у директном контакту са локалним становништвом и
- чета за логистичку подршку која је намењена за обезбеђивање потребних услова за квалитетно извршење наменских задатака батаљона.

4.1.2.6. Војнообавештајна јединица Републике Бугарске

У оквиру ОС Републике Бугарске налази се 1. извиђачки пук који је директно потчињен Команди штаба Копнене војске. Први извиђачки пук је наменска јединица у којој су обједињена обавештајно-оперативна делатност, обавештајно-извиђачка делатност и електронска дејства ОС Републике Бугарске.

Извиђачки пук је јединица директно потчињена Команди штаба Копнене војске, а структуру чине:

- команда,

- командна чета,
- извиђачки батаљон,
- батаљон за ЕД,
- батаљон HUMINT.

Извиђачки батаљон је намењен за прикупљање података о противнику, простору и времену борбених дејстава извршавањем класичних извиђачких задатака. Батаљон у свом саставу има три извиђачке чете.

Батаљон за ЕД је намењен за прикупљање и обраду обавештајних података електронским извиђањем за потребе обавештајног обезбеђења највиших нивоа одлучивања и командовања, као и за извођење електронских дејстава у подршци извођења операција Бугарске Армије. Организацијско формацијску структуру батаљона чине три чете:

1. чета за ЕИ и ЕО ВФ/ВВФ/УВФ радио веза

Чета је намењена за извођење ЕД, превасходно ЕН радио-веза у фреквенцијском опсегу од 1,5 до 500 MHz на оперативно-тактичкој дубини противника до 75 km.

Састав чете:

- 1. вод за ЕН ВФ Рв (1. одељење за ЕП - РПК систем Р-322В); 2. - 5. одељење за ЕН (РОМ-1 систем Р-378А, излазна снага 1,5 kW, фреквенцијски опсег 1,5 - 30 MHz),
- 2. вод за ЕД ВВФ/УВФ Рв (1-5. одељење за ЕД, систем за извиђање и ометање Рв типа Р-330У, излазна снага РОМСт 1,5 kW; фреквенцијски опсег 20 – 500 MHz).

2. чета за ЕИ и ЕО ВФ радио веза

Чета је намењена за извођење ЕД, првенствено ЕН на оперативној и стратегијској дубини противника (дубина ЕН до 1000 km), у фреквенцијском опсегу од 1,5 до 30 MHz, као и радио извиђање на дубини до 400 km.

Састав чете:

- вод за управљање ЕД (систем за РИ и управљање ометањем радио веза типа Р-380, фреквенцијски опсег 1,5 – 30 MHz, састав комплета система: 1 кабина за обраду података, 3 радиоприслушне кабине, 3 кабине за управљање ометачима, 3 кабине за везу између РОМСт и кабине за управљање. Систем омогућава управљање са 12 радио-ометачких станица типа Р-378А или Р-325М2 и управљање радио-гониометарском мрежом коју чини до 6 РГСт типа Р-359),
- вод за радио-гониометрисање Рв (ГУ и 1-4. РГ одељење, радио гониометарки уређај Р-359, 1,5-30 MHz, двоканални, са могућношћу управљање са даљине из система Р-380) и

- вод за ЕН (1-2 одељења за РОМ, РОМ-1 типа Р-325М2, излазна снага 5 kW, фреквенцијски опсег 1,5-30MHz).

Батаљон HUMINT је намењен за прикупљање података о противнику у његовој тактичко-оперативној дубини, ангажовањем извиђачких тимова. Батаљон у свом саставу има две HUMINT групе у чијем саставу се налази по шест HUMINT тимова, који се по принципу ротације ангажују на наменским задацима у мировним мисијама под окриљем НАТО у Авганистану и на Косову и Метохији.

- чета везе и
- логистичка чета.

У саставу извиђачког пука се према непровереним подацима налази тактичка беспилотна летелица НИТИ. Ова беспилотна летелица је веома лагана, практично нечујна даљински управљана беспилотна летелица пројектована и израђена је током 2006. године од стране компаније Armstechno Co. Поред Бугарске Армије интересовање за летелицу показале су и друге ОС, због њене тежине, лакоће у поправци и одржавању, али и због домета и висине лета који је сличан или већи од других много напреднијих и скупљих система истог типа.

Опремљена је колор камером за надзор, термовизијском камером и има могућност за додавање дозиметара за мерење хемијске и радиоактивне контаминације.

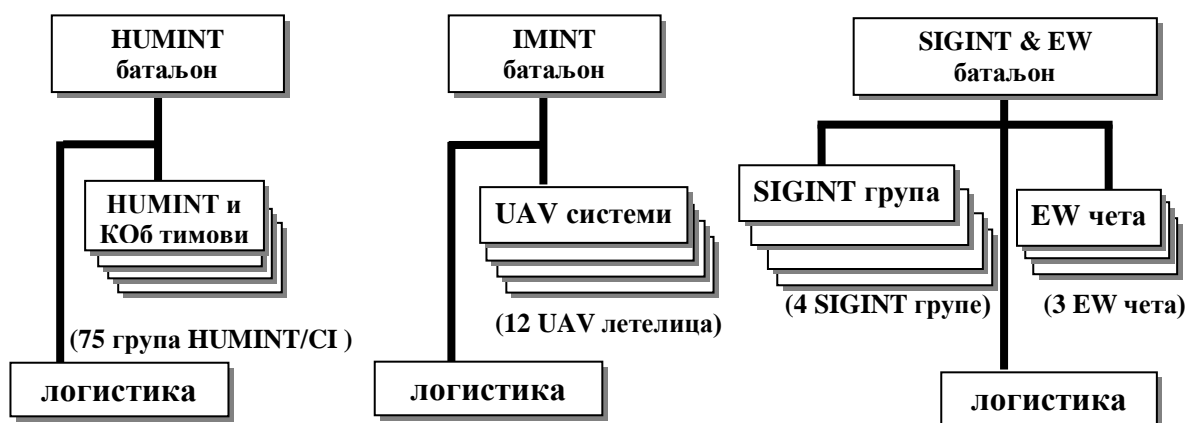
Основна намена система је: ваздушни надзор контаминираних подручја, региона са могућим активностима терористичких група, корекција артиљеријске ватре или извиђање рејона погођених природним и индустријским катастрофама.

4.1.2.7. Војнообавештајна јединица Републике Румуније

У оквиру плана реструктуирања и модернизације МО и ОС, током 2010. године у Букурешту је формирана војнообавештајна бригада обједињавањем три постојећа војнообавештајна батаљона. Војнообавештајна бригада састоји се од батаљона HUMINT намењеног за прикупљање и анализу обавештајних података добијених ангажовањем људи као прикупљачких органа, батаљона IMINT намењеног за прикупљање, обраду и анализу, фотографских, електронских, дигиталних и фотографских записа и батаљона SIGINT намењеног за прикупљање војних информација откривањем, праћењем и анализом садржаја и активности комуникационих и некомуникационих електронских средстава и система. Команда војнообавештајне бригаде налази се у касарни у Букурешту, а функционално је потчињена Главној информативној дирекцији одбране.

Циљ обједињавања свих обавештајних јединица ОС Румуније у једну јединицу је стварање знатно једноставније командне структуре која ће омогућити јединствено планирање, контролу и координацију обавештајног рада, повећану флексибилност као и ефикаснију реализацију наменских задатака и обуку припадника обавештајне бригаде у оквиру истих и смањених финансијских издатака. Планирано је да ће обједињавање елиминисати вишак запослених у одређеним сегментима, а обрада прикупљених обавештајних података и информација добијених из свих доступних извора ће бити јединствена, након чега ће њени производи бити дистрибуирани Главној информативној дирекцији одбране. У обуку припадника војнообавештајне бригаде укључени су и инструктори из САД, Велике Британије, Турске и Израела.

Организациона структура војнообавештајних јединица Републике Румуније приказана је на шеми 18.

Шема број18.: Организациона структура војнообавештајних јединица ОС Републике Румуније

Батаљон HUMINT

Прва извиђачка јединица у ОС Републике Румуније, која је формирана 01.03.1976. године, био је 404. диверзантско извиђачки батаљон, из кога су након реструктуирања ОС Р Румуније током 2000. године формиран 404. извиђачки центар директно потчињен главној информативној дирекцији одбране. Након приступања Румуније НАТО и повећаних потреба за обавештајним информацијама 404. извиђачки центар је 31.07.2001. године преименован у HUMINT батаљон, а 25.07.2006. године, председник Румуније уручио је ратну заставу пуковнику Луђиану Фоки, команданту HUMINT батаљона.

Батаљону је додељена мисија прикупљања обавештајних података за потребе тактичких и оперативних састава, који се касније могу користити и за стратегијске намене за потребе националне безбедности. Припадници HUMINT батаљона прикупљају обавештајне податке испитивањем заробљеника и пребега, локалног цивилног становништва, а поред тога оперативци батаљона били су ојачани тимовима за електронско извиђање, за прикупљање и анализу аерофото и видео снимака. У циљу прикупљања обавештајних података за потребе својих контингента ангажованих у мултинационалним операцијама изградње и очувања мира, јединица је опремљена савременим средствима везе и уређајима за криптозаштиту инсталираним на моторним возилима Chevrolet Tahoe.

Батаљон IMINT

Процес опремања ОС Републике Румуније беспилотним летелицама је реализован у периоду од 1999. до 2001. године када је купљено укупно 12 летелица средњег долета типа Shadow-600 и две земаљске управљачке станице. Летелице су опремљене дневно/ноћном телевизијском и термовизијском камером које омогућавају прикупљање података извиђањем у оптоелектронском спектру са висина до 5000m уз могућност непрекидног рада у трајању од 12 до 14 часова. Систем везе омогућава управљање летелицом и аутоматски пренос података у реалном времену у радијусу од 200 km.

Стање исправности и опремљености IMINT батаљона наменским средствима је веома лоша. Убрзо након комплетирања флоте, ОС Републике Румуније су изгубиле једну летелицу, а до краја 2007. године у оперативној употреби је остало свега 5 апарата јер је 6 летелица уништено или оборено од стране побуњеничких снага у Ираку и Авганистану. Током боравка у Ираку летелице су базирале на аеродрому Ал Кут и оствариле преко 3000 сати налета. У периоду од 2007. до 2010. године у циљу обезбеђивања неопходних и кључних резервних делова система за преостале 2 летелице извршено је расхоровање 3 апарата. Током 2010. године извршен је генерални ремонт на 1 летелици, након чега је она упућена у Авганистан, међутим уколико се у најскорије време не изврши занављање опреме или опремање новим средствима, може се догодити да ОС Румуније по питању могућности прикупљања података употребом сензора за IMINT дођу у значајан проблем, што ће значајно отежати обавештајно обезбеђење румунских контингента ангажованих у међународним мировним операцијама.

Батаљон SIGINT

Током 2005. године, од дела службе за надгледање електромагнетног простора и електронска дејства формиран је SIGINT батаљон, који је у процесу последње трансформације ОС Републике Румуније ушао у састав војнообавештајне бригаде. Део овог батаљона који је ангажован у мировној мисији у Ираку користи средства ЕП која омогућавају откривање и аутоматску анализу сигнала на ВВФ/УВФ опсегу која су уграђена на моторна возилима типа УРАЛ и Chevrolet Tahoe.

Основни задаци војнообавештајних јединица су обавештајна подршка борбеним операцијама, подршка осталим деловима система националне безбедности и контраобавештајна заштита припадника оружаних снага Републике Румуније у мултинационалним операцијама.

4.1.2.8. Војнообавештајна јединица Републике Италије

У оквиру оружаних снага Републике Италије налази се војнообавештајна јединица ранга бригаде која се назива RISTA-EW бригада.

Бригада је надлежна за обавештајну подршку јединица у операцијама. Обавештајну подршку реализују кроз обуку и размештање снага (елемената) за прикупљање обавештајних података и припрему особља за рад у командама и штабовима јединица.

У организационој структури бригаде налазе се: команда, 41. војно-обавештајни пук, 33. пук за електронско ратовање и 13. батаљон за HUMINT, центар за обуку (ранга пука), одељење за техничку подршку против импровизованих експлозивних средстава (MASINT) и одељење за техничку подршку ваздухоплова за електронско ратовање (SIGINT и ELINT).

За надгледање борбеног простора задужен је 41. војно-обавештајни пук. Задатке извршава осматрачким радарима и беспилотним летелицама малог долета (Raven). У току је формирање чете беспилотних летелица средњег долета (типа Shadow - 200). Набављена су два од планирана четири комплета, а послуге се налазе на обуци у САД. Планирана је и набавка радара за контрабатирање ARTHUR CF.

Задатке откривања, праћења, пресретања и ометања комуникационих и некомуникационих средстава (COMINT и ELINT) извршава 33. пук за електронско ратовање.

За прикупљање и експлоатацију података прикупљених активношћу људи у зони обавештајне одговорности одговоран је 13. HUMINT батаљон.

Задатке извршава извиђањем и прикупљањем података од локалног становништва у зони операције. У основи, реализује тактички HUMINT заснован на основним активностима. HUMINT тим чине командир, заменик и четири војника.

Поред, тога за извршење задатка, односно за образовање наменских снага може ангажовати и 3. оклопно-извиђачки пук и 185. падобрански пук.

У зависности од мисије и задатака у операцијама RISTA-EW за реализацију обавештајне подршке формира наменске снаге које су начелно састава: команда, чета за подршку, вод за HUMINT, чета за EW, вод рудар и вод БпЛ, оклопно-извиђачки вод, вод за аквизицију циљева.

Наменске снаге представљају ресурс Здруженог обавештајног центра. Представљају вишенаменски комплекс снага променљиве величине и састава способан да обезбеди информације подржаваној јединици. Наменске снаге садрже елементе за планирање, извођење и контролу реализације додељених задатака. Снаге се могу налазити директно под командом маневарске јединице или под командом Националног обавештајног деташмана (енг. National Intelligence Detachment - DIN), као што је случај у операцији ISAF.

Мисија наменских снага је: "Разместити се и обезбедити ISTAR и EW подршку снагама у операцији ради унапређења ситуационог разумевања, реализовати обавештајне захтеве команданта снага у процесу доношења одлуке и успешно учествовати у извршењу његове мисије".

4.1.2.9. Војнообавештајна јединица у оружаним снагама Сједињених Америчких Држава

Тактичка јединица ОС САД намењена за обавештајну подршку здружених тактичких јединица и оперативних састава у операцијама је војнообавештајни батаљон. Структура војнообавештајног батаљона ОС САД није у потпуности унифицирана и превасходно зависи од мисије и задатака јединице/састава који подржава.

У начелу, војнообавештајни батаљон се састоји од: команде у чијем саставу се налазе органи од С-1 до С-8⁹⁷; три чете за прикупљање података које су устројене и организоване по обавештајним дисциплинама (HUMINT/CI, SIGINT и IMINT); и једне чете намењене за управљање процесом прикупљања података у батаљону, анализу и дистрибуцију обавештајних података и информација крајњим корисницима.

---

⁹⁷ С1 – Орган за људске ресурсе, С2 – Орган за обавештајно-извиђачке послове, ...

Након извршених промена у организацији и структури ОС САД, војнообавештајни батаљони више не постоје као самосталне јединице, већ се налазе у саставу војнообавештајних бригада и борбених извиђачких бригада. Војнообавештајна бригада (Military Intelligence Brigade) је намењена за обавештајно обезбеђење на оперативно-стратегијском нивоу које се реализује првенствено кроз обавештајну подршку команданата стратегијских борбених команди (свака борбена команда у свом саставу има по једну војнообавештајну бригаду), а делом и кроз подршку и ојачавање обавештајне структуре америчких експедиционих снага које изводе операције изван додељене зоне одговорности борбених (регионалних) команди.

Борбена извиђачка бригада (Battlefield Surveillance Brigade) је брзо разместива, тактичка обавештајно-извиђачка јединица КоВ комбинованог састава (2 војнообавештајна батаљона, 1 извиђачки батаљон и 1 батаљон за подршку). Она је намењена за прикупљање обавештајних података неопходних за ситуационо разумевање у зони операције оперативних састава и обавештајну подршку здружених тактичких јединица КоВ у експедиционим операцијама.

У процесу трансформације ОС САД која је започета након терористичких напада на Њујорк и Вашингтон, септембра 2001. године, Копнена војска ОС САД је постепено напустила дотадашњи концепт организације снага по корпусно-дивизијском моделу и уместо тога ставља акценат на изградњу структуре базиране на моделу модуларних, експедиционих маневарских јединица - бригадних борбених тимова (Brigade Combat Team) укупне јачине до 5000 људи, са повећаном мобилношћу, логистичком и оперативном аутономијом. Са гашењем дивизија КоВ извршене су крупне промене у структури, намени и начину употребе војнообавештајних батаљона, који су се до тада налазили у структури ових снага као организацијски састав намењен за обавештајну подршку.

Носиоци борбених дејстава ОС САД у противпобуњеничким операцијама у Ираку и Авганистану биле су јединице ранга батаљон-бригада. Делом људства и средстава из састава војнообавештајних батаљона расформираних дивизија КоВ је извршено ојачање војнообавештајних чета и штабних обавештајних органа у бригадним борбеним тимовима. Остатак људства и опреме ушао у састав новоформираних војнообавештајних батаљона у борбеним извиђачким бригадама.

У реализацији наменског задатка обавештајне подршке у зони операције, војнообавештајни батаљон ОС САД се никада не употребљава у целини, већ се из његовог састава формирају и издвајају привремени наменски обавештајни састави.

Након формирања они се придају основним и вишим здруженим тактичким борбеним јединицама КоВ ОС САД. У том циљу, основни задатак команде војнообавештајног батаљона је да обезбеди исправну опрему, обучено и сертификовано људство које се по указаној потреби додаје тактичким борбеним јединицама КоВ.

Имајући у виду концепт употребе војнообавештајног батаљона, органи команде батаљона у процесу доношења војне одлуке, прорађују само логистички и административни аспект придавања делова војнообавештајног батаљона сталним или привременим тактичким саставима КоВ САД за извршење одређене мисије у зони операције.

Планирање целокупне операције, концепта обавештајног обезбеђења и употребе придодатих наменских обавештајних састава из војнообавештајног батаљона врше органи команде/штаба здружене тактичке јединице којој се делови батаљона претпотчињавају.

Управљање процесом прикупљања обавештајних података (Collection Management) у војнообавештајном батаљону се битно разликује од начина на који се овај процес реализује у тактичким јединицама копнене војске САД.

За разлику од тактичких јединица где управљање процесом прикупљања података представља производ заједничког рада оперативног и обавештајног органа команде/штаба, у војнообавештајном батаљону овај процес се одвија у елементу за контролу и анализе (Analysis and Control Element) који развија чета намењена за управљање процесом прикупљања података, анализу и дистрибуцију обавештајних информација.

Сви обавештајни захтеви у јединицу долазе преко органа за обавештајно-извиђачке послове претпостављене команде који у функционалном смислу руководи обавештајним радом у војнообавештајном батаљону. Након обраде прикупљених обавештајних података који дају одговор на додељене обавештајне захтеве, елемент за контролу и анализе војнообавештајног батаљона директно доставља обавештајне извештаје обавештајно-извиђачком органу претпостављене команде.

Командант војнообавештајног батаљона, као и обавештајни и оперативни органи команде батаљона немају задатак, нити су одговорни за реализацију послова управљања и функционалног усмеравања обавештајног циклуса у јединици. Њихов главни задатак је да обезбеде неопходне услове за достизање захтеваног нивоа оперативних способности за извршење наменског задатка јединице.

За потребе обавештајне подршке јединица и привремених здружених тактичких и оперативних састава до нивоа корпуса у војнообавештајним јединицама се тежишно примењују обавештајне дисциплине HUMINT (обавештајни рад ангажовањем људских ресурса); IMINT (обавештајни рад коришћењем оптоелектронских средстава) и SIGINT (обавештајни рад коришћењем електронског извиђања), а само повремено и продукти обавештајног рада праћењем отворених извора (OSINT).

Због проблема у обуци људства, одржавању средстава и експлоатацији обавештајних података прикупљених мерењем и одразима (MASINT), у војнообавештајним јединицама на овим нивоима командовања се не примењује ова обавештајна дисциплина, а њени прикупљачки и аналитички елементи су сконцентрисани на вишим нивоима командовања.

4.1.2.10. Заједничке карактеристике и специфичности структура војнообавештајних јединица страних земаља

Војнообавештајне јединице у зависности од оружаних снага страних земаља су намењене за стратегијску, оперативну и тактичку обавештајну подршку јединицама и командама у националном а мултинационалном окружењу. Иако обавештајна подршка јединицама и командама у националном и мултинационалном окружењу није иста уочавају се заједничке карактеристике и специфичности структура истраживаних војнообавештајних јединица.

Специфичности и карактеристике истраживаних војнообавештајних јединица су:

- У организационим структурама војнообавештајних јединица истраживаних земаља, поред команданта, налази се команда. Тежиште рада команде је на логистичкој подршци, пословима заштите, техничким пословима и обавештајним пословима;
- под непосредном командом команданта војнообавештајне јединице налазе се елементи за прикупљање обавештајних података. Елементи за прикупљање обавештајних података разврстани су по обавештајним дисциплинама (функцијама). Функционално су повезани са командом војнообавештајне јединице и командом снага којима пружају обавештајну подршку;
- елемент за прикупљање обавештајних података ангажовањем људских ресурса налази се у организационим структурама свих анализираних војнообавештајних јединица;
- елемент за прикупљање обавештаних података употребом беспилотних летелица налази се у свим анализираним војнообавештајним јединицама;

- елемент за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих и некомуникационих сигнала налази се у свим анализираним војнообавештајним јединицама;
- у већини војнообавештајних јединица ангажују се ресурси за прикупљање обавештајних података праћењем отворених извора информација. У појединим јединицама ресурси су организовани у посебан елемент за прикупљање обавештајних података а у појединим јединицама та функција се извршава у оквиру елемента за праћење комуникационих сигнала;
- у већини анализираних војнообавештајних јединица изводи се електронско ометање и обмањивање. Тај елемент се налази у оквиру одређених елемената за електронска дејства (електронско ратовање) или елемената за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих и некомуникационих сигнала;
- у појединим анализираним војнообавештајним јединицама налазе се елементи за прикупљање обавештајних података помоћу радарских сигнала и акустичким извиђањем (елемент за аквизицију циљева);
- поједине војнообавештајне јединице садрже и елемент за откривање даљинских упаљача и активирање минско-експлозивних препрека радио сигнаlima;

4.1.3. Модел структуре војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага

Структура војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага је сложена зато што има више делова (елемената за прикупљање обавештајних података) који су међусобно повезани и релативно независни.

На основу одговора на питање: „Ради адекватне обавештајне подршке одлучивању у операцијама здружених снага неопходни су следећи елементи за прикупљање обавештајних података“ модел структуре војнообавештајне јединице треба да садржи следеће елементе:

- елемент за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих сигнала непријатељевих снага у зони операције – енг. COMINT,
- елемент за прикупљање обавештајних података праћењем некомуникационих сигнала непријатељевих снага у зони операције – енг. ELINT,
- елемент за прикупљање обавештајних података визуелним осматрањем, осматрањем техничким средствима и извиђањем у зони операције – енг. HUMINT,

- елемент за прикупљање обавештајних података о непријатељу у зони операције употребом беспилотних летелица – енг. IMINT,
- елемент за прикупљање обавештајних података о непријатељу у зони операције праћењем отворених извора информација – енг. OSINT.

На основу студије случаја модела организације војнообавештајних јединица ОС страних земаља закључује се да, поред наведених елемената, војнообавештајна јединица треба да садржи и елемент за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа са даљином ометања извора зрачења 500 до 1000 м – енг. MASINT и елемент за прикупљање обавештајних података лоцирањем извора звука у зони операције здружених снага – енг. ACINT.

Анализом одговора експерата закључује се да је одређивање индикација и упозорења најважније у фази иницирања.

Обавештајна припрема бојишта је најважнија у фази оријентације а такође је важна и у фазама развоја концепта операције, разраде плана операције и ревизије плана операције.

Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације је најважније у фази развоја концепта операције а такође је важно и у фазама разраде плана операције, фази ревизије плана операције и фази оријентације.

Подршка процесу избора циљева - објеката дејства је најважнија у фази разраде плана операције, ревизији плана операције и развоју концепта операције.

Процена ефеката борбених дејстава је најважнија у фази разраде плана операције и фази ревизије плана операције.

Подршка заштити снага је најважнија у фази разраде плана операције и ревизији плана операције.

На основу испитивања експерата, утицај одлучивања по фазама на креирање војнообавештајне јединице по обавештајним дисциплинама (елементима) приказан је у табели 15.

Табела 15.: Утицај фаза одлучивања на креирање модела војнообавештајне јединице

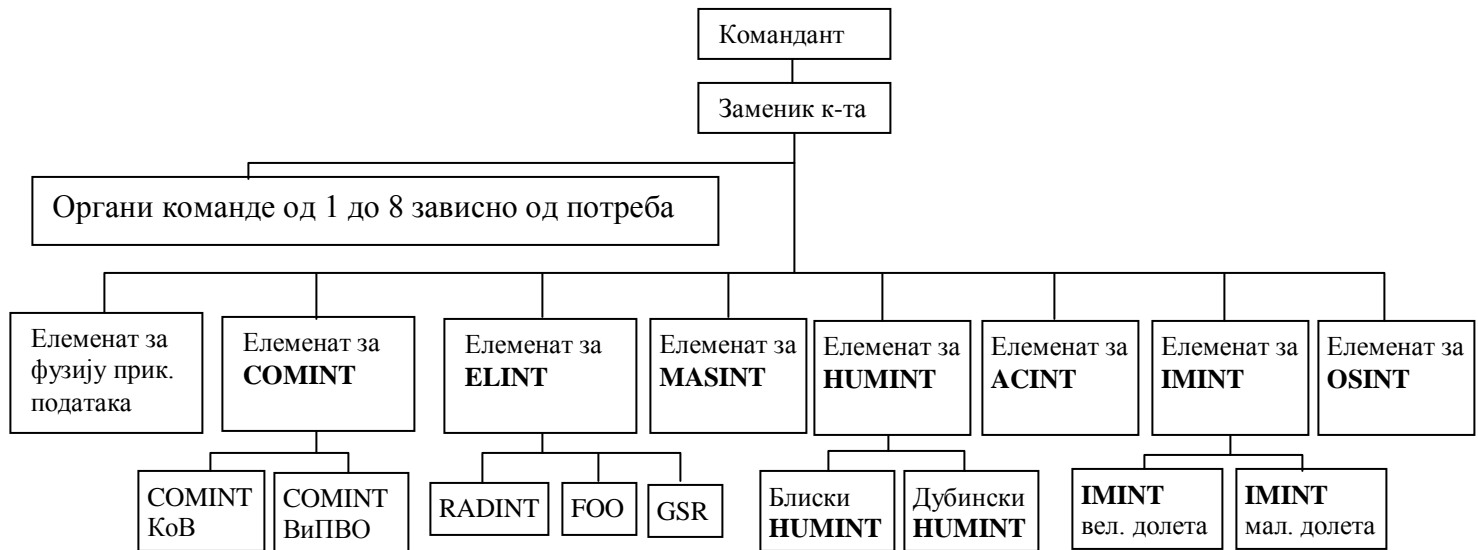
	Иницирање	Оријентација	Развој КонОп	Разрада ПлОп	Ревизија ПлОп
COMINT	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући
ELINT	Опредељујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући
MASINT	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан
HUMINT	Опредељујући	Опредељујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући
IMINT	Коегзистентан	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући	Одлучујући
ACINT	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан	Коегзистентан
OSINT	Опредељујући	Опредељујући	Опредељујући	Опредељујући	Опредељујући

На основу табеле 15 могућ је закључак:

- све фазе процеса одлучивања операције здружених снага остварују одлучујући утицај на имплементацију елемента COMINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- фаза иницирања остварује одређујући утицај док остале фазе остварују одлучујући утицај на имплементацију елемента ELINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- све фазе процеса одлучивања операције здружених снага остварују коегзистентан утицај на имплементацију елемента MASINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- фаза иницирања и фаза оријентације остварују одређујући док остале фазе остварују одлучујући утицај на имплементацију елемента HUMINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- све фазе процеса одлучивања операције здружених снага остварују одлучујући утицај на имплементацију елемента COMINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,
- фаза иницирања остварује коегзистентан а остале фазе процеса одлучивања остварују одлучујући утицај на имплементацију
- све фазе процеса одлучивања операције здружених снага остварују коегзистентан утицај на имплементацију елемента ACINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага,

- све фазе процеса одлучивања операције здружених снага остварују опредељујући утицај на имплементацију елемента OSINT при креирању модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

На основу анализе и синтезе резултата испитивања и резултата студије случаја, индуктивно-дедуктивном методом се закључује да модел војнообавештајне јединице на основу критеријума процеса одлучивања изгледа као на шеми 19.

Шема број 19.: Модел војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага

Закључак:

Модел војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага приказан на шеми 19. креиран је на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку процесу одлучивања по фазама и у целини. Утицај фаза процеса одлучивања на креирање модела војнообавештајне јединице по сегментима је различит (одлучујући, опредељујући и коегзистентан). Тиме је потврђена прва посебна хипотеза овог истраживања.

4.2. Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму зоне операције

Креирање модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму зоне операције подразумева следеће активности:

- анализу зоне операције здружених снага,
- анализу услова (тактичко-техничких захтева) за постављање елемената за прикупљање обавештајних података,
- анализу могућности распоређивања елемената за прикупљање обавештајних података у зони операције здружених снага,
- креирање графичког модела (модела на топографској карти) војнообавештајне јединице (по елементима за прикупљање обавештајних података) у оквиру зоне операције здружених снага.

Зона операција здружених снага је привремено дефинисан простор који је претпостављени старешина доделио команданту здружених снага. Командант здружених снага припрема и изводи операцију у додељеној зони. Зона здружених операција обухвата зоне операција додељених командама видовских компоненти.⁹⁸

У нацрту уџбеника *Оператика* је наведено да: „Зона здружених операција обухвата рејон копна, мора и ваздуха дефинисан на стратегијском нивоу у којем командант здружених снага изводи војне операције да би успешно завршио одређену мисију. Зоне здружених операција су нарочито корисне када су операције ограничене у опсегу или унутар неке географске регије или када се операције изводе на границама између бојишта“.⁹⁹

Здружени оперативни борбени распоред представља распоред снага и средстава за извршење одређеног задатка зависно од вида, односно рода, наоружања, карактеристика окружења (зоне операције), и задатка јединице. Њега, начелно, чине:

- Распоред снага и средстава на здруженом нивоу,
- распоред снага и средстава Копнене војске,
- распоред снага и средстава Ваздухопловства и противваздухоповне одбране,
- распоред специјалних снага,
- распоред територијалних снага.

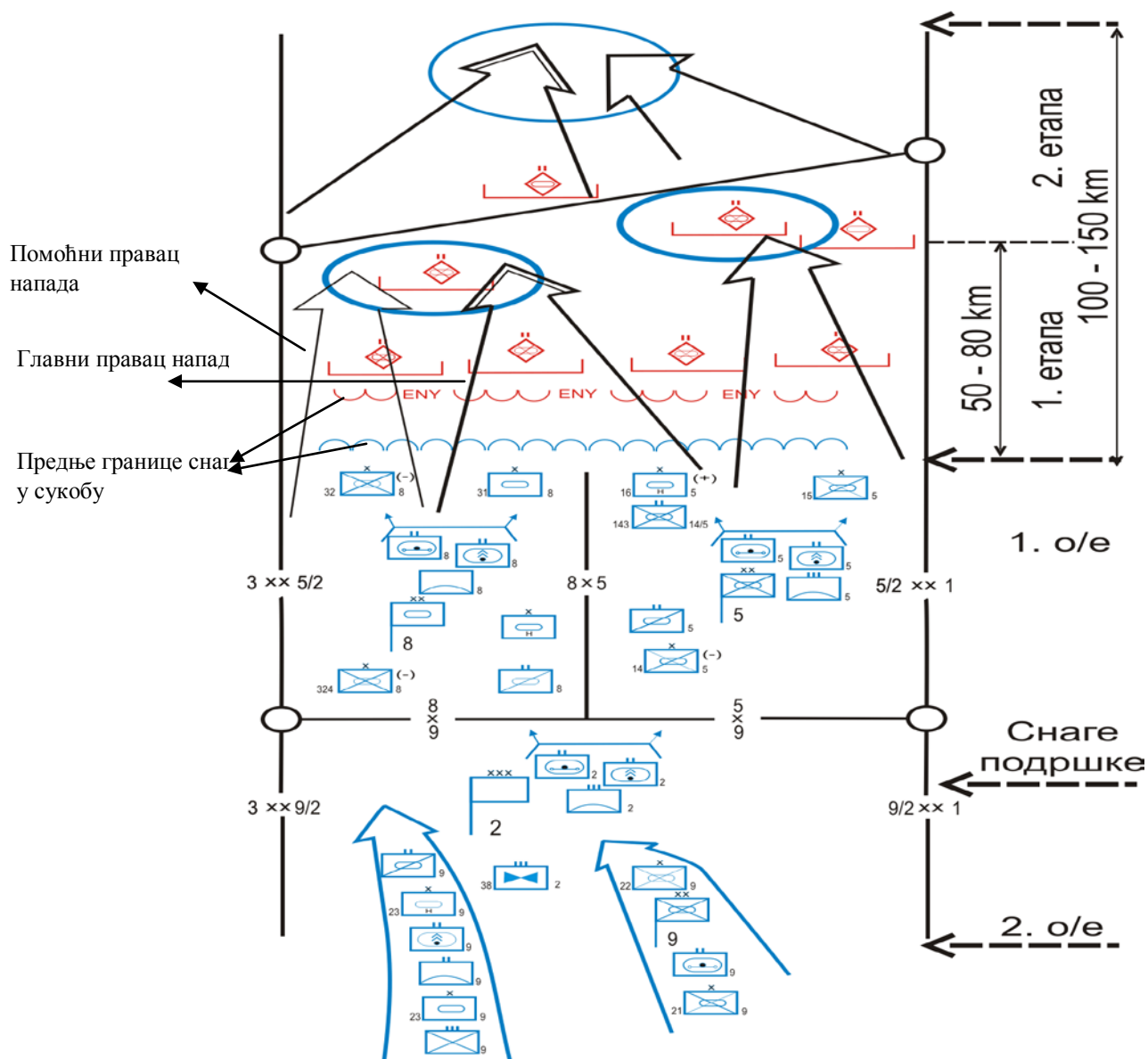
⁹⁸ Доктрина операција Војске Србије, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 21.

⁹⁹ *Оператика – уџбеник, нацрт*, Катедра оператике, Војна академија, Београд, 2011, стр. 245.

Елементе оперативног борбени распореда здружених снага могу чинити:

- Снаге за командовање и руковођење,
- снаге за напад-одбрану,
- снаге за специјална дејства (дивезантска, противдиврзантска, противтерористичка...),
- снаге за контролу територије,
- снаге за обезбеђење борбених дејстава,
- снаге за подршку,
- десантне и друге снаге.¹⁰⁰

Борбени распоред снага КоВ у операцији здружених снага приказан је на шеми 20.

Шема број 20.: Начелна шема груписања и б/р снага КоВ у операцији здружених снага¹⁰¹

¹⁰⁰ Исто, стр. 271.

Усмеравање обавештајних активности команданата компоненти и њихових обавештајних органа у односу на зону операције спроводи се на основу: зона обавештајне одговорности (ЗОБОд) и зона обавештајног интересовања (ЗОБИн).¹⁰²

Зона обавештајне одговорности обухвата простор додељен јединици (команданту) у којем се ангажују обавештајни капацитети и остварује обавештајна одговорност. Начелно се поклапа са зоном операције.

Зона обавештајног интересовања обухвата простор који прелази границе одговорности у којем фактори оружане борбе имају утицај на текуће или будуће операције. Начелно, поклапа се са општом зоном интересовања (ЗИ) и чини зону обавештајне одговорности претпостављеног.

Креирање модела војнообавештајне јединице у оквиру зоне операције здружених снага је комплементаран процес са процесом одлучивања јер помаже бољем разумевању оперативног окружења¹⁰³, дефинисању комплексних проблема и тражењу бољих начина за њихово решавање. Графички модел распореда елемената за прикупљање обавештајних података у оквиру зоне операције здружених снага помаже команданту војнообавештајне јединице да пре и у току процеса одлучивања адекватно употреби распоређене елементе. Команданту здружених снага графички модел распореда војнообавештајне јединице по елементима за прикупљање обавештајних података, са моделима осталих субјеката и снага, омогућава јединствену оперативну слику о ситуацији у зони операције.

Након добијања иницијалне директиве командант здружених снага одређује границе зоне операције. Начелан изглед Иницијалне директиве дат је у прилогу бр 4.¹⁰⁴

Командант војнообавештајне јединице током процеса одлучивања добија захтеве од команданта и смернице (усмено и у припремним наређењима) ради припреме и усмеравања елемената за прикупљање обавештајних података. Командант војнообавештајне јединице добија извод из оперативног наређења ради детаљног распореда елемената за прикупљање обавештајних податка у оквиру зоне операције здружених снага. Начелан изглед Извода из оперативног наређења дат је у прилогу бр 5.¹⁰⁵

---

¹⁰¹ Исто, стр. 272.

¹⁰² *Обавештајна доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2012. стр. 35.

¹⁰³ Скуп услова у којима се употребљавају снаге у операцији на основу одлука команданта, и утичу на њен коначни исход, представљају оперативно окружење. *Доктрина операција Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2012. стр.15

¹⁰⁴ Садржај иницијалне директиве направљен је у складу са Упутством за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије ради реализације наставе са слушаоцима на усавршавањима у Војној академији.

¹⁰⁵ Извод из оперативног наређења је начелан и направљен је ради реализације наставе са слушаоцима на усавршавањима у Војној академији.

Командант војнообавештајне јединице са органима команде и елементима за фузију и прикупљање података, начелно, треба да се налази на командном месту здружене оперативне команде у саставу Групе за здружено оперативно планирање.

Елементи за пресретање, гониометрисање и праћење ВФ, ВВФ, УВФ радио-комуникација ради обавештајне подршке снагама КоВ, ВиПВО, Специјалних и Територијалних снага (енг. COMINT), начелно, треба да се постављају ближе предњем крају на главном правцу напада или тежишту одбране са могућношћу формирања радио-гониометарске основице. Делови за електронски напад, који би били у саставу елемената за COMINT треба да се постављају што ближе предњем крају на главном правцу напада или тежишту одбране, водећи рачуна да не стварају интерференцију елементима за електронско-извиђање.

Елементи за извиђање непријатељевих некомуникационих сигнала (енг. ELINT), начелно, треба да се поставе на тежишту главном правцу напада или тежишту одбране одбране на правцима налета непријатељеве авијације. Начелно се постављају елементи за пресретање, прикупљање и обраде радарских сигнала ради подршке снагама ВиПВО, елементи за радарско лоцирање оруђа (способност прецизног и брзог одређивања локације оруђа у дејству, одређивања пада пројектила у свим условима) и елементи за надгледање радарима (употреба радара за детектовање, лоцирање и праћење циљева дању, ноћу, у добрим и лошим метео условима у границама оптичке видљивости – детекција покрета људи, покрета возила и сл.).

Елементи за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа са даљином ометања извора зрачења за активирање импровизованих експлозивних направа од 500 до 1000 м (енг. MASINT), начелно, треба да се постављају испред предњег краја сопствених снага у нападу или на правцу где ће наше снаге прећи из одбране у напад. Премештање тих елемената је синхронизовано са јединицама које су на тежишту напада.

Елементи за прикупљање података осматрањем и употребом техничких средстава (фотографисање и сл.) од извора као што су избеглице, интерно расељена лица, евакуисани, пребези, испитивањем, анализом понашања и слично (енг. HUMINT), начелно, се постављају што ближе предњем крају на правцима напада ии на тежишту одбране.

Елеменат за дубинско извиђање (одређени број извиђача опремљен техничким средствима, би имао способност убацивања у дубину зоне операције здружених снага ради прикупљања података о непријатељевим снагама (размештај и активностима).

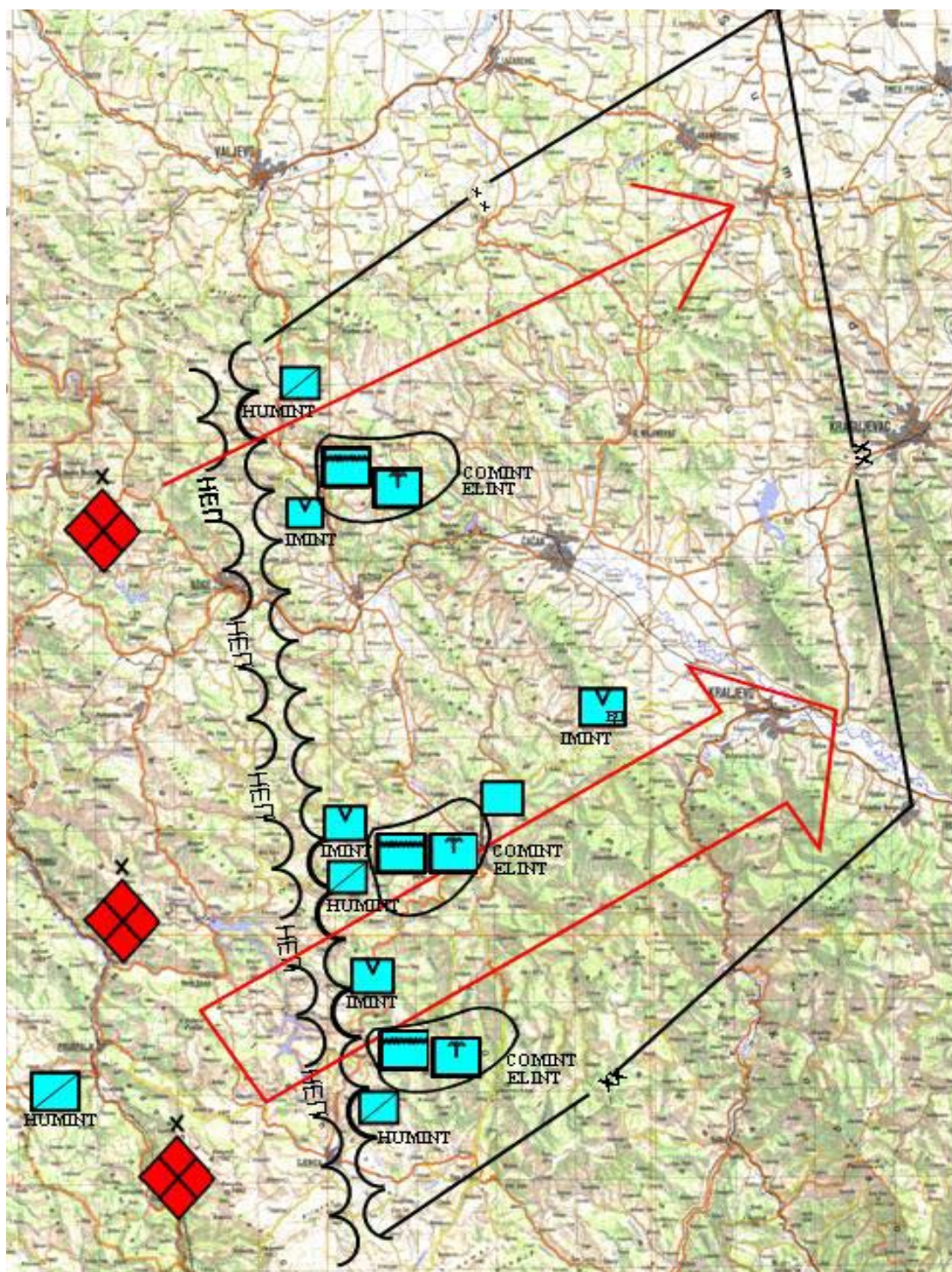

Такође, ради потврде, навођења на циљеве и процену ефеката дејстава, елемент за дубинско извиђање (енг. HUMINT), начелно, се убацује у дубину распореда снага непријатеља иза првог оперативног ешелона.

Елементи за прикупљање података о непријатељу и зони операције употребом беспилотних летелица за извиђање са *малих* висина средњег долета (енг. IMINT), начелно се постављају на предњем крају што ближе јединицама на главном правцу напада или тежишту одбране.

Елементи за прикупљање података о непријатељу и зони операције употребом беспилотних летелица за извиђање са *средњих* висина великог долета (енг. IMINT), начелно се постављају иза првог борбеног ешелона.

Методом посматрања сагледани су елементи оперативног борбеног распореда здружених снага и место војнообавештајне јединице (по елементима за прикупљање обавештајних података) у оквиру оперативног борбеног распореда. Начелан распоред елемената војнообавештајне јединице у оквиру зоне операције здружених снага приказан је на слици б.

Слика 6.: Начелан распоред војнообавештајне јединице у зони операције здружених снага

Закључак:

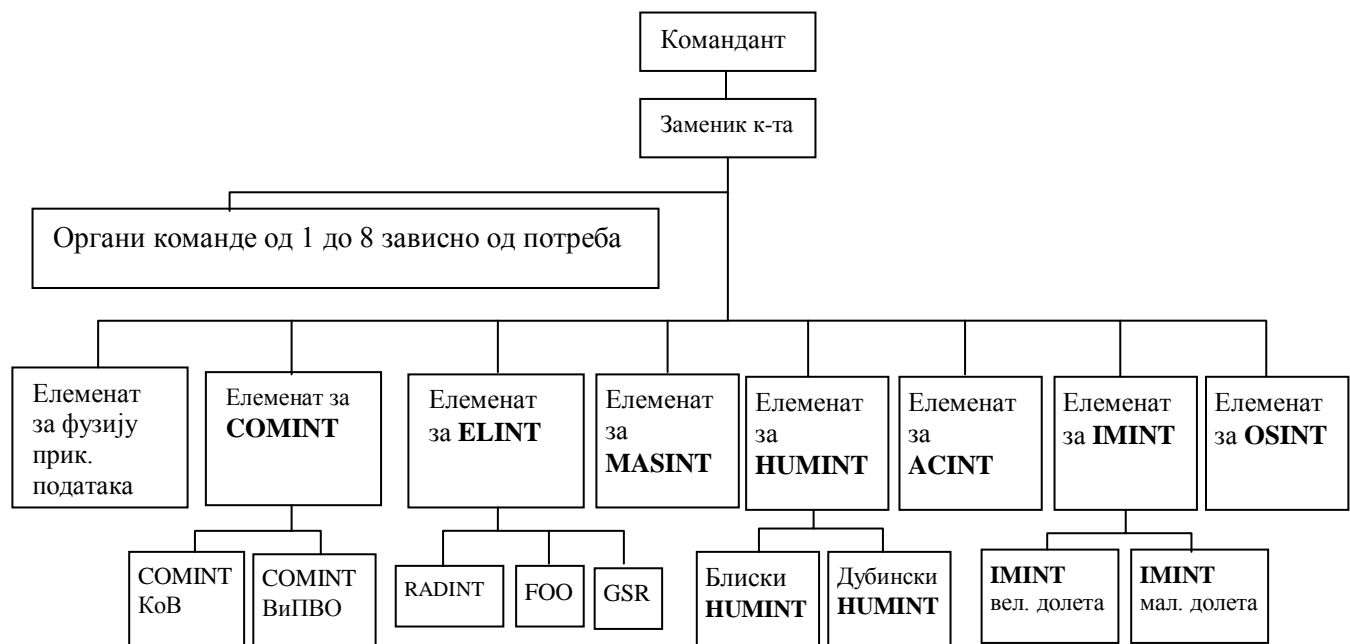
Модел војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага приказан на слици 13. креиран је на основу карактеристика зоне операције здружених снага и услова за постављање елемената за прикупљање обавештајних података. Елементи за прикупљање обавештајних података реализују обавештајне функције и достижу потребне способности у зони операције здружених снага. Тиме је потврђења друга посебна хипотеза овог истраживања.

4.3. Избор модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму кључних способности

Истраживањем функција обавештајног обезбеђења и способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага и анализом организацијско-формацијских структура, задатака и опремљености војнообавештајних јединица страних земаља креиран је, начелан, модел војнообавештајне јединице број 1. Модел војнообавештајне јединице број 1 приказан је на шеми број 21.

Анализом намена, задатака, могућности и ограничења постојећих извиђачких јединица и јединица за електронска дејства креирана су два модела војнообавештајне јединице који могу пружати подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Модел војнообавештајне јединице број 2 приказан је на шеми број 22. а модел војнообавештајне јединице број 3 је приказан на шеми број 23.

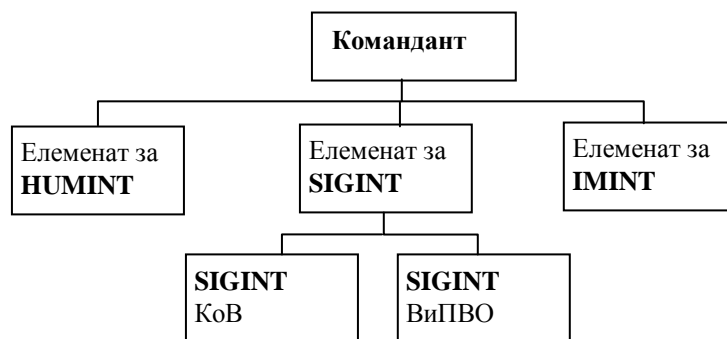
Мишљењем експерата (експертским оцењивањем) извршено је међусобно поређење кључних способности војнообавештајне јединице а након тога поређење предложених модела војнообавештајне јединице у односу на кључне способности. Поређење предложених модела реализовано је по Сатијевој скали од 9 тачака.

Шема број 21.: Модел војнообавештајне јединице број 1

Модел војнообавештајне јединице број 1 подразумева проширење постојеће обавештајне структуре Војске Србије новом јединицом. У том случају би дошло до повећања броја стања, набавке нове опреме, уређаја и система, прилагођавања инфраструктуре и др. То подразумева доградњу постојеће обавештајне структуре и обезбеђивање обавештајне подршке стратегијско-оперативним саставима (здруженим снагама). Утрошак финансијских средстава је већи, потребно је уредити организационо и функционално повезивање са одређеном организационом целином Генералштаба ВС и др. Овај модел подразумева да је војнообавештајна јединица намењена, пре свега, за реализацију задатака обавештајног обезбеђења команди и јединица оперативног и стратегијског нивоа, а у складу са ситуацијом и по одлуци претпостављене команде може извршавати задатке за потребе команди и јединица тактичког нивоа. Основни задатак органа команде војнообавештајне јединице је да обезбеди исправну опрему, обучено и сертификовано људство. Органи команде прорађују само административни и логистички аспект придавања војнообавештајне јединице команди здружених снага за припрему и извођење операције.

Планирање употребе војнообавештајне јединице је у надлежности обавештајно-извиђачког органа здружених снага (нпр. Одељења за ОИП (СЈ-2) Здружене оперативне команде). Здружена оперативна команда је у могућности да део снага војнообавештајне јединице употреби за директну обавештајну подршку потчињених јединица, а део снага употреби за прикупљање обавештајних података за своје потребе.

Шема број 22.: Модел војнообавештајне јединице број 2

Модел војнообавештајне јединице број 2 предвиђа могућност формирања војнообавештајне јединице повезивањем дела снага из састава Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Специјалне бригаде у посебну организациону целину. У састав војнообавештајне јединице улазили би следећи елементи за прикупљање обавештајних података:

- елеменат за прикупљање обавештајних података праћењем сигнала комуникационих сигнала копнене војске и ваздухопловства и противваздухопловне одбране. Тај елеменат би се формирао од јединице из састава 224. цЕД ВС;
- елементи за прикупљање обавештајних података ангажовањем људи (енг. HUMINT). Ти елементи би се формирали од извиђачких јединица Копнене војске и Специјалне бригаде и
- елементи за прикупљање обавештајних података употребом беспилотних летелица (енг. IMINT). Ти елементи били би се формирали од одељења беспилотних летелица из састава Копнене војске и Специјалне бригаде.

У том случају били би смањени капацитети за прикупљање обавештајних података, мањи финансијски издаци и већа флексибилност по питању формирања наменских снага за реализацију задатака обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага. Органи команде војнообавештајне јединице и елеменат за фузију прикупљених обавештајних података би се формирали у оквиру Групе за здружено оперативно планирање.

Шема број 23.: Модел војнообавештајне јединице број 3

Модел војнообавештајне јединице број 3 узима у обзир преформирање постојеће јединице Војске Србије у војнообавештајну јединицу. У том случају дошло би до измене формације, нпр. специјална јединица (извиђачко-диверзантски батаљон) из састава компоненте Специјалних снага би се преформирала у војнообавештајну јединицу. У састав нове јединице, поред извиђачко-диверзантске јединице, би ушла и одговарајућа јединица за електронска дејства која има могућност праћења комуникационих сигнала КоВ и ВиПВО и праћења некомуникационих сигнала здружених снага. Органи команде војнообавештајне јединице били би из састава извиђачко-диверзантске јединице.

У том случају мањи је утрошак финансијских средстава, нема промене у бројном стању, боља је оспособљеност припадника јединице, мање трошкова за опремање јер специјална јединица већ поседује одговарајућу опрему за прикупљање обавештајних података у зони операције, већа флексибилност по питању могућности за формирање оптималних наменских снага за реализацију обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

4.3.1. Примена методе аналитичких хијерархијских процеса у избору модела војнообавештајне јединице

За избор модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага по критеријуму кључних способности, на основу мишљења експерата, коришћена је Метода аналитичких хијерархисјких процеса (АХП).

Аналитички хијерархијски процес (АХП) представља један од најпознатијих метода научне анализе сценарија и доношења одлука конзистентним вредновањем хијерархија чије елементе чине циљеви, критеријуми, подкритеријуми и алтернативе.

Аналитички хијерархијски процес спада у класу метода за меку оптимизацију. У основи се ради о специфичном алату за формирање и анализу хијерархија одлучивања. Метода аналитичких хијерархијских процеса најпре омогућава интерактивно креирање хијерархије проблема као припрему сценарија одлучивања, а затим вредновање у паровима елемената хијерархије (циљева, критеријума и алтернатива) у горе-доле (енг. top-down) смеру. На крају се врши синтеза свих вредновања и по строго утврђеном математичком моделу одређују тежински коефицијенти свих елемената хијерархије. Збир тежинских коефицијената елемената на сваком нивоу хијерахије једнак је 1 што омогућава доносиоцу одлука да рангира све елементе у хоризонталном и вертикалном смислу.

Метода АХП омогућава интерактивну анализу осетљивости поступка вредновања на коначне рангове елемената хијерархије. Поред тога, током вредновања елемената хијерархије, све до краја процедуре и синтезе резултата, проверава се конзистентност резоновања доносиоца одлука и утврђује исправност добијених рангова алтернатива и критеријума, као и њихових тежинских вредности.

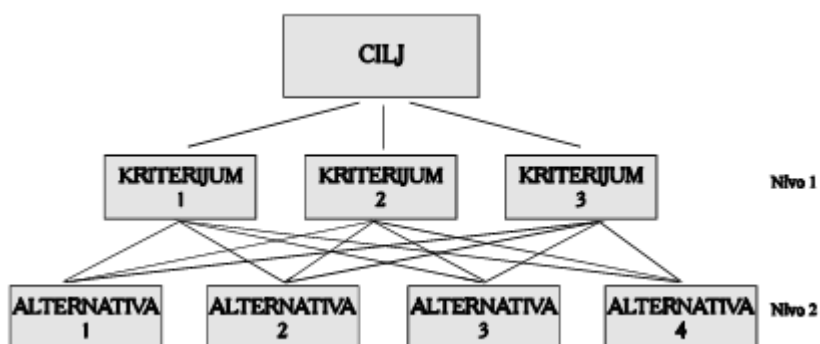
Примена методе АХП има 4 фазе:

- структурирање проблема,
- прикупљање података,
- оцењивање релативних тежина,
- одређивање решења проблема.

Методолошки посматрано, метода АХП је вишекритеријумска техника која се заснива на разлагању сложеног проблема у хијерархију. Циљ се налази на врху хијерархије, док су критеријуми, подкритеријуми и алтернативе на нижим нивоима. Као илустрација, на шеми 24. дата је хијерархија коју чине циљ, три критеријума и четири алтернативе.

Хијерархија не мора да буде комплетна; нпр. елемент на неком нивоу не мора да буде критеријум за све елементе у поднивоу, тако да се хијерархија може поделити на подхијерархије којима је заједнички једино елемент на врху хијерархије.

Шема број 24.: Пример хијерархије у методи АХП

Прикупљањем података и њиховим мерењем, започиње друга фаза методе АХП. Доносилац одлуке додељује релативне оцене паровима атрибута једног хијерархијског нивоа, и то за све нивое целокупне хијерархије. При томе се користи најпознатија скала девет тачака која је приказана у табели 16.

Табела 16. Скала девет тачака

Скала	Објашњење/Рангирање
9	Апсолутно најзначајније/најпожељније
8	Веомо снажно ка апсолутно најзначајнијем / најпожељнијем
7	Веомо снажно ка веомо значајном / пожељном
6	Снажно ка веомо снажном
5	Снажније више значајно/пожељно
4	Слабије ка више снажнијем
3	Слабије више значајно/пожељније
2	Подједнако ка слабијем више
1	Подједнако значајно/пожељно
0,50	Подједнако ка слабијем мањем
0,33	Слабије мање значајно/пожељно
0,25	Слабије ка снажно мањем
0,20	Снажно мање значајно/пожељно
0,17	Снажно ка веомо снажном/мањем
0,14	Изузетно снажно мање значајно/ пожељно
0,13	Веомо снажно ка апсолутно мањем
0,11	Апсолутно најмање значајно/пожељно

По завршетку ове фазе, добија се одговарајућа матрица упоређивања по паровима који одговарају сваком нивоу хијерархије.

Процена релативних тежина је трећа фаза примене методе АХП. Матрица поређења ће се по паровима „превести“ у проблеме одређивања сопствених вредности, ради добијања нормализованих и јединствених сопствених вектора, као и тежина за све атрибуте на сваком нивоу хијерархије $A_1, A_2, \dots, A_n$, са вектором тежина $t = (t_1, t_2, \dots, t_n)$.

Одређивање решења проблема је последња фаза методе АХП, а она подразумева налажење тзв. композитног нормализованог вектора. Пошто се одреди вектор редоследа активности критеријума у моделу, у наредном кругу потребно је, у оквиру сваког посматраног критеријума, одредити редослед важности алтернативе у моделу. На крају, свеукупна синтеза проблема се изводи на следећи начин: учешће сваке алтернативе множи се са тежином посматраног критеријума, а потом се те вредности саберу за сваку алтернативу посебно. Добијени податак представља тежину посматране алтернативе у моделу. На исти начин се одређује тежина и за све остале алтернативе у моделу.

Популарност методе АХП је и због тога што има могућности идентификације и анализе конзистентности доносиоца одлуке у процесу упоређивања елемената из хијерархије. Будући да је упоређивање алтернативе базирано на субјективној процени од стране доносиоца одлуке, потребно је њено стално праћење, како би се обезбедила неопходна тачност¹⁰⁶. Ова метода омогућава праћење конзистентности процене у сваком тренутку, током упоређења парова алтернативе, помоћу индекса конзистенције:

$$CI = (\lambda_{\max} - n) / (n - 1) \quad (3)$$

где су: $\lambda_{\max}$ - максимална вредност матрице упоређења;

n - величина матрице упоређења.

прорачунава се однос конзистенције

$$CR = CI / RI, \quad (4)$$

где је **RI** случајни индекс (индекс конзистенције матрице величине **n** случајно генерисаних поређења парова), за шта се користи табела 17 (са израчунатим вредностима):

Табела 17. Вредности случајног индекса RI ¹⁰⁷

n	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
RI	0	0	0,52	0,89	1,11	1,25	1,35	1,40	1,45	1,49

¹⁰⁶ Samanta, B., Mukherjee, S.K., *Selection of opencast mining equipment by a multi-criteria decision – making process*, Institute of Mining and Metallurgy, Australia, 2002.

¹⁰⁷ Saaty, T.L., *Analytic hierarchy process*, McGraw-Hill, New York, 1980.

Коефицијент $\lambda_{\max}$ је максимална и главна особина вредности матрице упоређења, док је n величина матрице упоређења. При томе, важи да је $\lambda \geq n$, а разлика $\lambda_{\max} - n$ користи се у мерењу конзистенције процене. У случају неконзистентности, уколико је $\lambda_{\max}$ ближа n , процена је конзистентнија. Ако за матрицу упоређења важи да је $CR \leq 0,10$, процене релативних важности критеријума (приоритети алтернатива) рачунају се као прихватљиве.

Аналитички хијерархијски процес је флексибилан јер омогућава да се код сложених проблема са много критеријума и алтернатива релативно лако нађу релације између утицајних фактора, препозна њихов експлицитни или релативни утицај и значај у реалним условима и одреди доминантност једног фактора у односу на други.

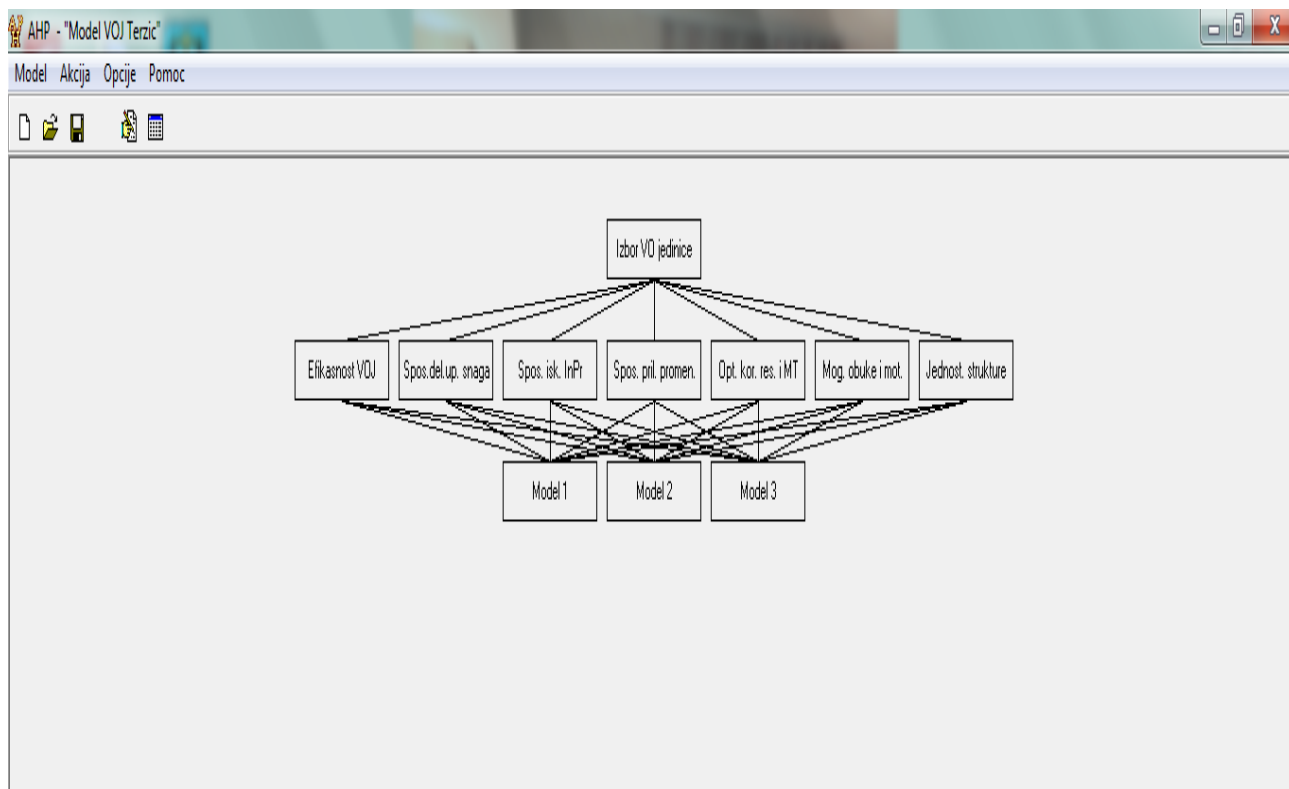
Метод, наиме, антиципира цињеницу да се и најсложенији проблем може разложити на хијерархију и то тако да су у даљу анализу укључени и квалитативни и квантитативни аспекти проблема. Метода АХП држи све делове хијерархије у вези, тако да је једноставно видети како промена једног фактора утиче на остале факторе.

Метода АХП је до сада примењивана у разним областима стратешког менаџмента где одлуке имају далекосежан значај и где доносиоци одлука радо бирају квалитетног и поузданог саветника у фази разматрања алтернатива и утврђивања њихових ефеката у односу на постављене циљеве.

Значај научног фундамента Аналитичког хијерархијског је у цињеници да је метод детаљно проучаван и унапређиван путем научних конференција, многих докторских дисертација и научних радова на престижним светским универзитетима. Неколико научних конференција посвећено је само методи АХП, што додатно потврђује њен квалитет и актуелност.

4.3.2. Избор војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага

Графички приказ структурирања проблема (избор војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага) представљен је на шеми 25.

Шема 25.: Структурирање проблема

Приликом избора војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага примена методе АХП реализована је на следећи начин:

1. *Ниво*: избор војнообавештајне јединице (одлука),
2. *Ниво*: атрибути (критеријуми одлучивања за избор војнообавештајне јединице) дефинисани су на следећи начин:
  - Ефикасност војнообавештајне јединице,
  - Способност делотворне употребе снага,
  - Способност искоришћења информационог простора,
  - Способност прилагођавања променама,
  - Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова,

- Могућност обуке и мотивације кадра,
- Једноставност структуре.

Затим се могу дати важности атрибута на другом нивоу кроз матрице које су дате у табелама 18. до 20.

Табела 18.: Матрица релативних значајности атрибута у односу на глобални циљ – избор војнообавештајне јединице

	Efikasnost VOJ	Spos.del.up. snaga	Spos. isk. InPr	Spos. pril. promen.	Opt. kor. res. i MT	Mog. obuke i mot.
Efikasnost VOJ	1.00	0.25	0.33	0.50	3.00	3.00
Spos.del.up. snaga	4.00	1.00	3.00	1.00	3.00	3.00
Spos. isk. InPr	3.00	0.33	1.00	5.00	4.00	4.00
Spos. pril. promen.	2.00	1.00	0.20	1.00	2.00	3.00
Opt. kor. res. i MT	0.33	0.33	0.25	0.50	1.00	2.00
Mog. obuke i mot.	0.33	0.33	0.25	0.33	0.50	1.00
Jednost. strukture	0.25	0.25	0.25	0.33	0.33	0.50
Suma	10.91	3.49	5.28	8.66	13.83	16.50

До података о релативним значајностима атрибута дошло се сређивањем података од експертског оцењивања.¹⁰⁸

¹⁰⁸ Инструмент који је коришћен за експертско оцењивање је Анкетни упитник који је дат у прилогу број три ове дисертације.

Табела 19.: Матрица сопствених вредности у односу на глобални циљ

Resenje

NIVO: 2
Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na globalni cilj - "Izbor VO jedinice"

	Efikasnost VOJ	Spos.del.up. snaga	Spos. isk. lnPr	Spos. pril. promen.	Opt. kor. res. i MT	Mog. obuke i mot.
Efikasnost VOJ	0.0917	0.0716	0.0625	0.0577	0.2169	0.1818
Spos.del.up. snaga	0.3666	0.2865	0.5682	0.1155	0.2169	0.1818
Spos. isk. lnPr	0.2750	0.0946	0.1894	0.5774	0.2892	0.2424
Spos. pril. promen.	0.1833	0.2865	0.0379	0.1155	0.1446	0.1818
Opt. kor. res. i MT	0.0302	0.0946	0.0473	0.0577	0.0723	0.1212
Mog. obuke i mot.	0.0302	0.0946	0.0473	0.0381	0.0362	0.0606
Jednost. strukture	0.0229	0.0716	0.0473	0.0381	0.0239	0.0303

Prethodni | Sledeci | Ok

Табела 20.: Матрица коначног приоритета у односу на глобални циљ

Resenje

NIVO: 2
Konacni prioritet u odnosu na globalni cilj - "Izbor VO jedinice"

Spos.del.up. snaga	0.2751
Spos. isk. lnPr	0.2655
Spos. pril. promen.	0.1561
Efikasnost VOJ	0.1247
Opt. kor. res. i MT	0.0809
Mog. obuke i mot.	0.0575
Jednost. strukture	0.0402

Index Nekonkistentnosti = 0.0981 < 0,1

Prethodni | Sledeci | Ok

На основу табеле 20. се закључује да способност делотворне употребе снага има највећи приоритет у односу на избор војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0981 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

3. *Ниво*: атрибути (алтернативе) дефинисани су на следћи начин:

- I варијанта – доградња обавештајне структуре новом јединицом (модел 1),
- II варијанта – формирање војнообавештајне јединице уз могућност ангажовања дела снага из састава КоВ, ВиПВО и специјалне бригаде (модел 2),
- III варијанта – преформирање постојеће јединице Војске Србије у војнообавештајну јединицу (модел 3).

Одговарајуће матрице упоређења алтернативе из трећег нивоа за сваки атрибут и њихови приоритети приказани су у табелама 21. до 23.

Табела 21.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Ефикасност ВоЈ

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.33	0.33
Model 2	3.00	1.00	1.00
Model 3	3.00	1.00	1.00
Suma	7.00	2.33	2.33

Табела 22.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Ефикасност ВоЈ

Resenje

NIVO: 3

Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Efikasnost VOJ"

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1429	0.1416	0.1416	0.4261	0.1420
Model 2	0.4286	0.4292	0.4292	1.2870	0.4290
Model 3	0.4286	0.4292	0.4292	1.2870	0.4290

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 23.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Ефикасност ВоЈ

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Efikasnost VOJ"

Model 2	0.4290
Model 3	0.4290
Model 1	0.1420

Index Nekonkizistentnosti = -0.0055 < 0,1

Prethodni   Sledeci   Ok

На основу табеле 23. се закључује да модел број 2 има највећи степен важности у односу на атрибут Ефикасност војнообавештајне јединице.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0055 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 24.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Способност делотворне употребе снага

Resenje

NIVO: 3

Matrica relativnih znacajnosti u odnosu na atribut - "Spos.del.up. snaga"

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.33	0.33
Model 2	3.00	1.00	0.50
Model 3	3.00	2.00	1.00
Suma	7.00	3.33	1.83

Prehodni Sledeci Ok

Табела 25.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Способност делотворне употребе снага

Resenje

NIVO: 3

Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Spos.del.up. snaga"

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1429	0.0991	0.1803	0.4223	0.1408
Model 2	0.4286	0.3003	0.2732	1.0021	0.3340
Model 3	0.4286	0.6006	0.5464	1.5756	0.5252

Prethodni | Sledeci | Ok

Табела 26.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Способност делотворне употребе снага

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Spos.del.up. snaga"

Model 3	0.5252
Model 2	0.3340
Model 1	0.1408

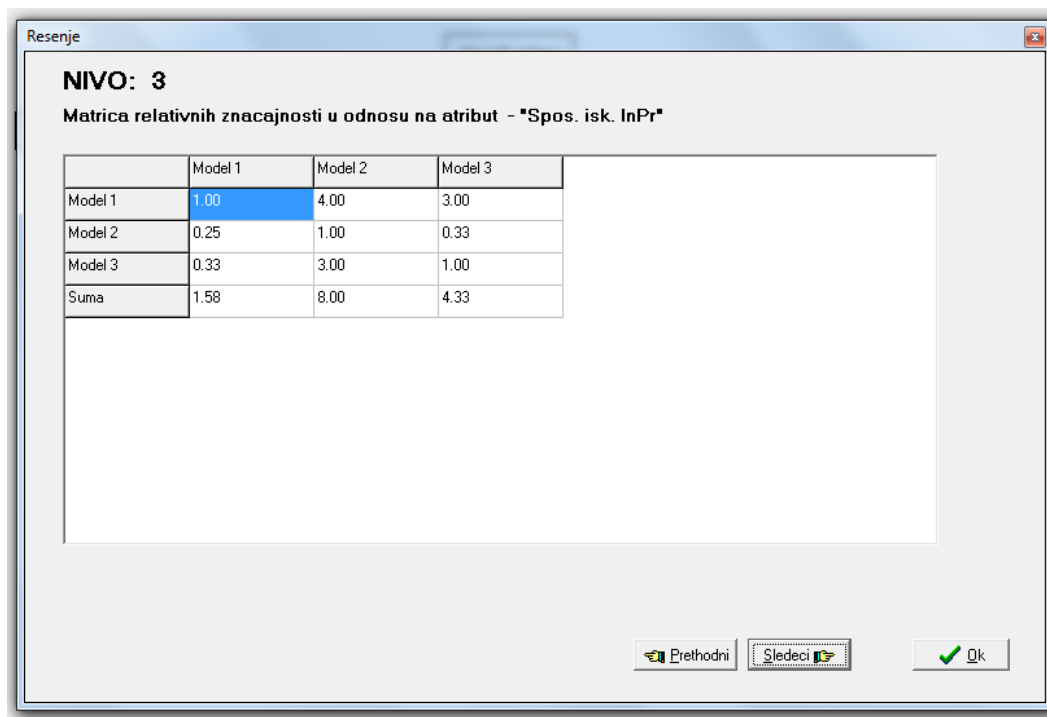
Index Nekonkizistentnosti = 0.0403 < 0,1

Prethodni | Sledeci | Ok

На основу табеле 26. се закључује да модел број 3 има највећи степен важности у односу на атрибут Способност делотворне употребе снага.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0403 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 27.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Способност искоришћења информационог простора

Resenje

NIVO: 3

Matrica relativnih znacajnosti u odnosu na atribut - "Spos. isk. InPr"

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	4.00	3.00
Model 2	0.25	1.00	0.33
Model 3	0.33	3.00	1.00
Suma	1.58	8.00	4.33

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 28.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Способност искористићења информационог простора

Resenje

NIVO: 3

Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Spos. isk. InPr"

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.6329	0.5000	0.6928	1.8257	0.6086
Model 2	0.1582	0.1250	0.0762	0.3594	0.1198
Model 3	0.2089	0.3750	0.2309	0.8148	0.2716

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 29.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Способност искористићења информационог простора

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Spos. isk. InPr"

Model 1	0.6086
Model 3	0.2716
Model 2	0.1198

Index Nekonzistentnosti = 0.0597 < 0,1

Prethodni   Sledeci   Ok

На основу табеле 29. се закључује да модел број 1 има највећи степен важности у односу на атрибут Способност искоришћења информационог простора.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,097 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 30.: Матрица релативне значајности у односу на атрибут способност прилагођавања променама

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.25	0.33
Model 2	4.00	1.00	3.00
Model 3	3.00	0.33	1.00
Suma	8.00	1.58	4.33

Табела 31.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Способност прилагођавања променама

Resenje

NIVO: 3

Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Spos. pril. promen."

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1250	0.1582	0.0762	0.3594	0.1198
Model 2	0.5000	0.6329	0.6928	1.8257	0.6086
Model 3	0.3750	0.2089	0.2309	0.8148	0.2716

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 32.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Способност прилагођавања променама

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Spos. pril. promen."

Model 2	0.6086
Model 3	0.2716
Model 1	0.1198

Index Nekonzistentnosti = 0.0597 < 0,1

Prethodni   Sledeci   Ok

На основу табеле 32. се закључује да модел број 2 има највећи степен важности у односу на атрибут Способност прилагођавања променама.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0597 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 33.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.20	0.25
Model 2	5.00	1.00	3.00
Model 3	4.00	0.33	1.00
Suma	10.00	1.53	4.25

Табела 34.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

Resenje

NIVO: 3
Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Opt. kor. res. i MT"

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1000	0.1307	0.0588	0.2895	0.0965
Model 2	0.5000	0.6536	0.7059	1.8595	0.6198
Model 3	0.4000	0.2157	0.2353	0.8510	0.2837

Buttons: Prethodni, Sledeci, Ok

Табела 35.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

Resenje

NIVO: 3
Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Opt. kor. res. i MT"

Model 2	0.6198
Model 3	0.2837
Model 1	0.0965

Index Nekonziistentnosti = 0.0728 < 0,1

Buttons: Prethodni, Sledeci, Ok

На основу табеле 35. се закључује да модел број 2 има највећи степен важности у односу на атрибут Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0728 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 36.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Могућност обуке и мотивације кадра

Resenje

NIVO: 3

Matrica relativnih znacajnosti u odnosu na atribut - "Mog. obuke i mot."

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.20	0.33
Model 2	5.00	1.00	3.00
Model 3	3.00	0.33	1.00
Suma	9.00	1.53	4.33

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 37.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Могућност обуке и мотивације кадра

Resenje

NIVO: 3

Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Mog. obuke i mot."

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1111	0.1307	0.0762	0.3180	0.1060
Model 2	0.5556	0.6536	0.6928	1.9020	0.6340
Model 3	0.3333	0.2157	0.2309	0.7799	0.2600

Prethodni   Sledeci   Ok

Табела 38.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Могућност обуке и мотивације кадра

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Mog. obuke i mot."

Model 2	0.6340
Model 3	0.2600
Model 1	0.1060

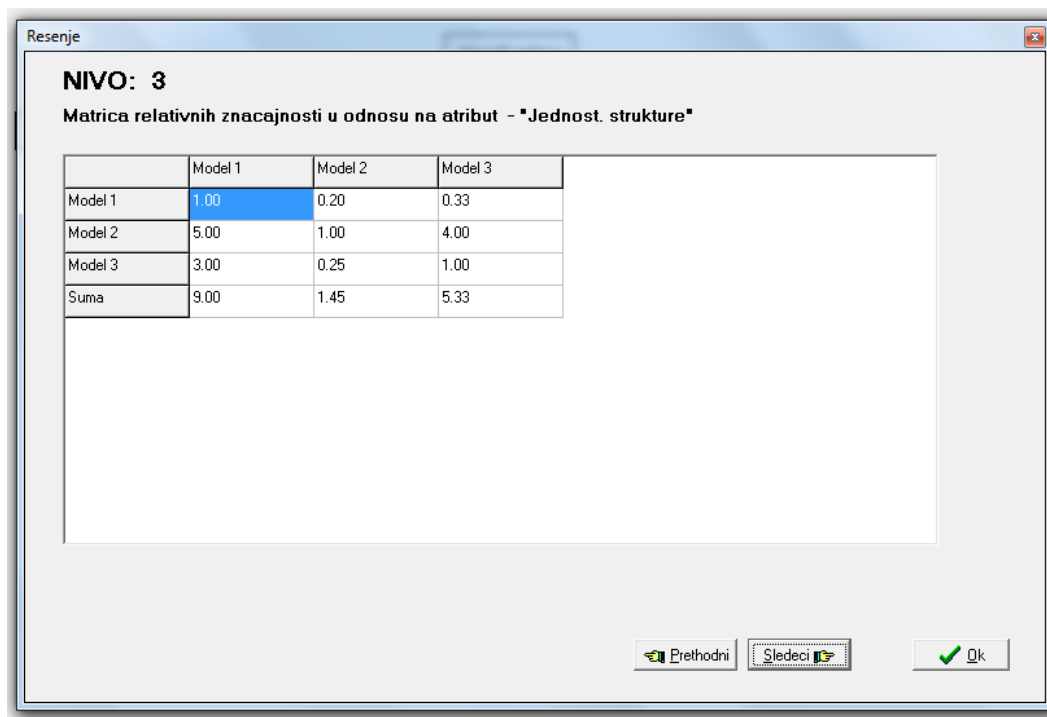
Index Nekonziistentnosti = 0.0286 < 0,1

Prethodni   Sledeci   Ok

На основу табеле 38. се закључује да модел број 2 има највећи степен важности у односу на атрибут Могућност обуке и мотивације кадра.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0286 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

Табела 39.: Матрица релативних значајности у односу на атрибут Једноставност структуре

The screenshot shows a software window titled "Resenje" with a sub-header "NIVO: 3" and the title "Matrica relativnih znacajnosti u odnosu na atribut - 'Jednost. strukture'". It contains a comparison matrix with three models and their sums. The matrix is as follows:

	Model 1	Model 2	Model 3
Model 1	1.00	0.20	0.33
Model 2	5.00	1.00	4.00
Model 3	3.00	0.25	1.00
Suma	9.00	1.45	5.33

At the bottom of the window, there are three buttons: "Prehodni" (Previous), "Sledeci" (Next), and "Ok".

Табела 40.: Матрица сопствених вредности у односу на атрибут Једноставност структуре

Resenje

NIVO: 3
Matrica sopstvenih vrednosti u odnosu na atribut - "Jednost. strukture"

	Model 1	Model 2	Model 3	Suma	Prosek
Model 1	0.1111	0.1379	0.0619	0.3109	0.1036
Model 2	0.5556	0.6897	0.7505	1.9958	0.6653
Model 3	0.3333	0.1724	0.1876	0.6933	0.2311

Prethodni Sledeci Ok

Табела 41.: Матрица коначних вредности у односу на атрибут Једноставност структуре

Resenje

NIVO: 3
Konacni prioritet u odnosu na atribut - "Jednost. strukture"

Model 2	0.6653
Model 3	0.2311
Model 1	0.1036

Index Nekonkizistentnosti = 0.0729 < 0,1

Prethodni Sledeci Ok

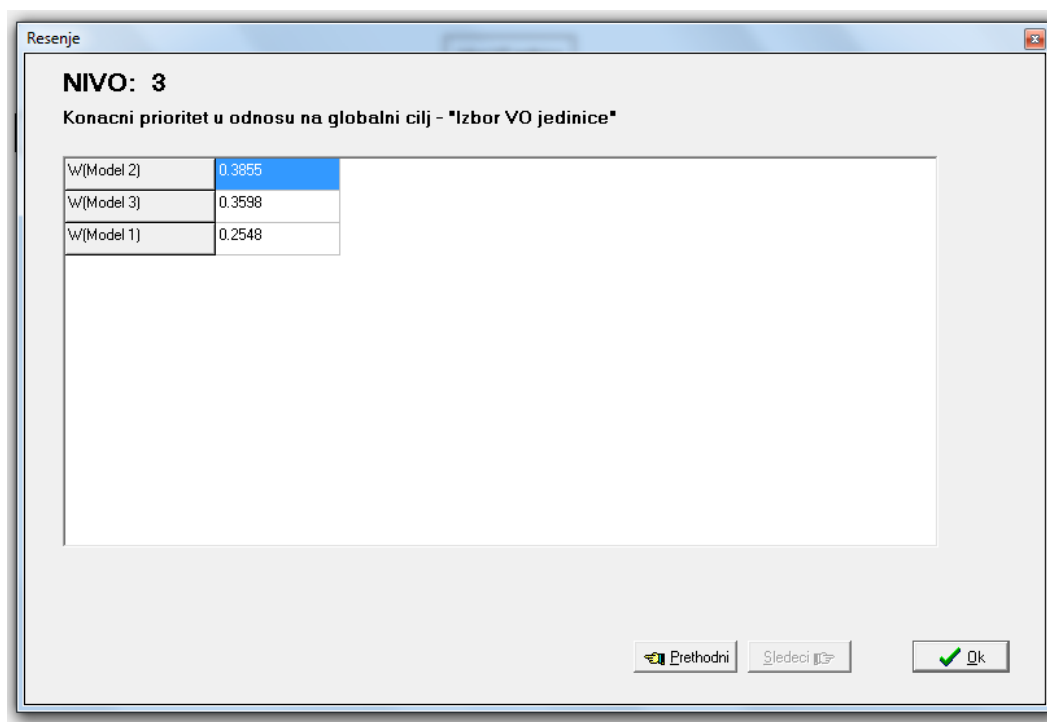
На основу табеле 41. се закључује да модел број 2 има највећи степен важности у односу на атрибут Једноставност структуре.

Такође се закључује да је индекс неконзистентности $CR = 0,0729 \leq 0,1$ што је у границама дозвољеног.

На крају поступка извршена је свеукупна синтеза проблема избора модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, тако што су све алтернативе помножене са тежинама појединих критеријума одлучивања, а добијени резултати сумирани. Алтернатива која добије највећу вредност је, у ствари, оптимална алтернатива.

Завршни поступак примене методе АХП је приказан у табели 42.

Табела 42.: Синтезна табела за избор оптималне алтернативе војнообавештајне јединице

Resenje

NIVO: 3

Konacni prioritet u odnosu na globalni cilj - "Izbor VO jedinice"

W(Model 2)	0.3855
W(Model 3)	0.3598
W(Model 1)	0.2548

Prethodni   Sledeci   Ok

Прецизним спровођењем поступка примене ове методе изведен је следећи поредак алтернатива у моделу:

- II варијанта – формирање војнообавештајне јединице уз могућност ангажовања дела снага из састава КоВ, ВиПВО и специјалне бригаде (модел 2) – 1. у рангу,
- III варијанта – преформирање постојеће јединице Војске Србије у војнообавештајну јединицу (модел 3) – 2. у рангу,
- I варијанта – доградња обавештајне структуре новом јединицом (модел 1) – 3. у рангу.

Након реализованог поступка примене методе аналитичких хиерархијских процеса за избор адекватног модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага поредак следећи:

- предложени модел војнообавештајне јединице која би се формирала уз могућност ангажовања дела снага из састава Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Специјалне бригаде, први у рангу;
- предложени модел војнообавештајне јединице која би се формирала преформирањем специјалне јединице (нпр. од извиђачко-диверзантске јединице и састава Специјалних снага), други у рангу и
- предложени модел војнообавештајне јединице која би се формирала доградњом обавештајне структуре новом јединицом, трећи у рангу.

У складу са наведеним закључује се да ће модел војнообавештајне јединице која би се формирала формирала уз могућност ангажовања дела снага из састава Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Специјалне бригаде пружати адекватну подршку процесу одлучивања у операцијама здружених снага.

Закључак:

Анализом обавештајног обезбеђења и способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, организацијско-формацијске структуре војнообавештајних јединица оружаних снага страних земаља, могућности Војске Србије и применом комплекса научних метода креирана су три модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Експертским оцењивањем кључних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага и поређењем креираних модела (варијанти војнообавештајне јединице) изабран је модел који би пружао адекватну подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Модел војнообавештајне јединице која би се формирала уз могућност ангажовања дела снага из састава Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Специјалне бригаде на основу основних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице пружао би адекватну подршку одлучивању у операцијама здружених снага чиме се потврђује *трећа посебна хипотеза*.

4.3.3. Модел оцене поузданости резултата

Након добијања резултата истраживања увек се поставља питање да ли су они поуздани. Њихова поузданост зависи од:

- поузданости и компетентности експерата;
- карактера њиховог одговора;
- препознавања оних случајева који проузрокују одступања одговора од стварности;
- динамике и других карактеристика разматраног проблема и
- времена за које се прогнозира развој појаве.

У раду је оцена поузданости резултата анкетног упитника (прилог 3) најупутније извршена преко процене компетентности и поузданости експерата. У литератури постоје два приступа за процену компетенције експерата:

- *први* приступ се заснива на процени компетенције пре почетка истраживања и упућује на избор експерата и именовање истраживачких група,

- *други* приступ је да се одређивање компетенције експерата врши према резултатима истраживања и циљ тог приступа је одређивање компетенција код обраде података добијених на основу испитивања.

Под појмом компетенција подразумева се најчешће степен квалификације експерата на одређеном подручју који се процењује уз помоћ одређених карактеристика.

То су у основи следеће карактеристике:¹⁰⁹

- професионална компетенција, интерес за резултате истраживања, лакоћа контактирања, објективизам;
- оригиналност мишљења, стваралачка машта;
- знање решавања стваралачких проблема (конформизам);
- еластичитет, мудрост, тврдоглавост;
- урођена агресивност, самокритичност;
- познавање страних језика, бављење спортом итд.

Проблем је у томе, што карактеристике морају да буду описане не само речима, него треба да буду измерљиве. „Измерљивост“ се може дати:

- преко сопствене процене експерта,
- путем узајамне процене експерата и
- применом документованих метода.

Сопствена метода се обавља проценом степена познавања проблема датог експерта од њега самог.

Узајамна процена означава процену степена познавања проблема датог експерта од стране других експерата.

Документоване методе се користе за степен познавања проблема преко објективних података (на пример научни степени, број научних публикација, професионални стаж, научни стаж, итд.)

У литератури се могу наћи различити приступи аутора у процени компетенције, као и самог избора експерата.

---

¹⁰⁹ Староњић Њ., Коларић Н., *Прогнозирање и планирање транспорта методама експерата*, део III – избор експерата и процена њихове компетенције, Железнице 7/86.

4.3.3.1. Модел за оцену компетенције експерата

Узимајући у обзир преглед теоријских модела процене компетенције експерата (метода Доброва, модел оцене експерата у пољској и др.), за дати проблем истраживања, сматра се да је најбоље за оцену експерата користити коефицијент компетенције који обухвата три аспекта процене¹¹⁰:

- објективну процену K_o ,
- процену извора аргументације K_a и
- субјективна процена експерата K_s .

Коефицијент компетенције за i -тог експерта одређује се према формули:

$$K_i = q_1 \cdot K_o + q_2 \cdot K_a + q_3 \cdot K_s \quad (5)$$

Тежине које одређују релативну важност парцијалног коефицијента одређене су истраживањима. Њихове вредности су: $q_1 = 0,6$; $q_2 = 0,25$ и $q_3 = 0,15$.

а) Одређивање објективног коефицијента компетенције

На основу дефинисаног проблема и постављених циљева истраживања одређују се основне индивидуалне црте експерата на основу којих ће се одредити коефицијент објективне процене (K_o). Основне индивидуалне црте експерата у овом истраживању су:

- C_1 - степен образовања,
- C_2 - укупни радни стаж,
- C_3 - актуелна дужност,
- C_4 - обављање дужности,
- C_5 - објављени научни и стручни радови,
- C_6 - стручна активност ван радног места,
- C_7 - добијене награде,
- C_8 - учешће у прикупљању обавештајних података,
- C_9 - учешће у решавању тактичких и оперативних задатака.

---

¹¹⁰ Ђоровић Б., Примена методе експерата и оцена њихове компетенције, Савремени проблеми ратне вештине бр. 42, Београд, 2000.

Саставне карактеристике појединих црта и њихови нивои важности (у скали 1-10) добијени истраживањем¹¹¹ дати су у табелама од 43 до 51.

Табела 43.: Ниво важности степена образовања као индивидуалне црте експерата

С₁ - степен образовања		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₁₁	ГШУ, Доктор наука,	10
С ₁₂	Магистар	8
С ₁₃	КШУ, ПДС,	7
С ₁₄	ОАС (ВА, ВТА)	6
С ₁₅	Школа за резервне официре	5

Табела 44.: Ниво важности ефективног радног стажа као индивидуалне црте експерата

С₂ - укупни радни стаж		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₂₁	преко 30 година	10
С ₂₂	25 - 30 година	9
С ₂₃	20 - 25 година	8
С ₂₄	10 - 20 година	6
С ₂₅	5 - 10 година	4

Табела 45.: Ниво важности актуелне дужности

С₃ - актуелна дужност		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₃₁	Начелник Генералштаба, Државни секретар, Помоћник министра	10
С ₃₂	Начелник Управе у МО или ГШ, Командант оперативних састава, Начелник академије, или института, Декан факултета	9
С ₃₃	Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор	8
С ₃₄	Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде	7
С ₃₅	Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник	6
С ₃₆	Остало	5

¹¹¹ Ђоровић Б., Истраживање пројектовања организационе структуре управних органа саобраћајне службе - докторска дисертација, Војна академија, Београд, 2003.

Табела 46.: Ниво важности обављаних дужности у досадашњем раду

С₄ – обављане дужности		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₄₁	Начелник Генералштаба, Државни секретар, Помоћник министра	10
С ₄₂	Начелник Управе у МО или ГШ, Командант оперативних састава, Начелник академије, или института, Декан факултета	9
С ₄₃	Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор	8
С ₄₄	Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде	7
С ₄₅	Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник	6
С ₄₆	Остало	5

Табела 47.: Ниво важности објављених научних и стручних радова

С₅ - објављени научни рад		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₅₁	Књига, монографија, скрипта	10
С ₅₂	Преко 20 радова	9
С ₅₃	10-20 радова	7
С ₅₄	5-10 радова	5
С ₅₅	Мање од 5 радова	4
С ₅₆	Више методских приручника	3
С ₅₇	Без објављених радова	0

Табела 48.: Ниво важности стручне активности ван радног места

С₆ – стручна активност ван радног места		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
С ₆₁	Командант или члан команде при решавању оперативних и тактичких задатака, додатна дужност	10
С ₆₂	члан Редакцијског одбора научно-стручних часописа, командант вежбе на терену	9
С ₆₃	члан научних и техничких савета, члан савета „рода-службе“, члан стручних удружења	8
С ₆₄	завршени курсеви у трајању од најмање 4 месеца	6
С ₆₅	вежба са јединицом за прикупљање података, реферати на симпозијумима или саветовањима	5

Табела 49.: Ниво важности добијене награде

C₇ – добијене награде		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
C ₇₁	Награде међународног значаја	10
C ₇₂	Награде републичког значаја	9
C ₇₃	Награде регионалног значаја	8
C ₇₄	Друге награде	6

Табела 50.: Ниво важности учествовања у прикупљању, обради и достављању обавештајних података

C₈ – учешће у прикупљању обавештајних података		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
C ₈₁	више од 5 година	10
C ₈₂	од 3 до 5 година	9
C ₈₃	од 1 до 3 године	8
C ₈₄	од 6 месеци до 1 године	7
C ₈₅	до 6 месеци	6
C ₈₆	нисам учествовао у прикупљању, обради и достављању обавештајних података	0

Табела 51.: Ниво важности учествовања у решавању тактичких и оперативних задатака

C₉ – учешће у решавању тактичких и оперативних задатака		
Број карактеристике	Саставна карактеристика	Предложени ниво
C ₉₁	учешће више пута	8
C ₉₂	без учествовања	0

Објективни коефицијент компетенције се рачуна:

$$K_o = \frac{1}{10} \frac{\sum_{i=1}^n p_i t_i}{\sum_{i=1}^n t_i} \quad (6)$$

где је :

- p_i, ниво важности саставне i-те карактеристике експерта,
- t_i, тежина која одређује релативну важност i-те црте експерта, у границама 0 до 1 (за овај модел узимамо да је t₈=0,5, а за остале црте вредност је 1)
- n, број црта (за овај модел n=9).

б) Одређивање коефицијента аргументације

Ради одређивања вредности коефицијента аргументације K_a , експерт одређује за три нивоа (високи, средњи, ниски) степен утицаја на његово мишљење одређеног броја извора. Онда се K_a рачуна као:

$$K_a = \sum_{i=1}^m \sum_{j=1}^3 I_{ij} \quad (7)$$

где је:

- i , индекс извора
- j , индекс утицаја извора
- m , број извора (за овај модел $m=7$).
- I_{ij} коефицијент извора аргументације којег одређује експерт.

За дати проблем истраживања усвојени степени утицаја (по нивоима) на мишљење експерата дати су у табели 52.

Табела 52.: Извори аргументације

Редни број	Извор аргументације	Степен утицаја		
		1-висок	2-средњи	3-низак
1.	Теоретска знања	0,3	0,2	0,1
2.	Искуство (мирнодопско)	0,25	0,2	0,1
3.	Искуство (б/д у СФРЈ, б/д у кампањи НАТО на СРЈ, мировне операције...)	0,25	0,2	0,1
4.	Радови из литературе	0,2	0,1	0,05
5.	Консултације предлагача	0,1	0,05	0,025
6.	Интуиција	0,1	0,05	0,025
7.	Остало	0,1	0,05	0,025

На основу предходно наведеног, коефицијент аргументације се рачуна према изразу:

$$K_a = \sum_{i=1}^7 \sum_{j=1}^3 I_{ij} \quad (6)$$

в) Одређивање субјективног коефицијента компетенције

Овај коефицијент представља коефицијент познавања проблема који је резултат сопствене процене експерта у десетостепеној скали (од 1 до 10) и множи се са 0,1.

4.3.3.2. Тестирање модела за оцену експерата

На основу дефинисаног теоријског модела извршено је оцењивање експерата.

Низ табеларних приказа указује на квалитет и квантитет учесника у спровођењу експертне анализе.

Истакнути су подаци о:

- степену образовања (табела 53.),
- укупном броју година радног стажа (табела 54.),
- актуелној дужности (табела 55.),
- обављаним дужностима (табела 56.),
- објављеним научним радовима (табела 57.),
- стручној активности ван радног места (табела 58.),
- добијеним наградама (табела 59.),
- учешћа у прикупљању, обради и достављању обавештајних података (табела 60.),
- ућешћа у решавању тактичких и оперативних задатака (табела 61.).

Табела 53.: Приказ учесника према стручној спреми

Стручна спрема	Број учесника
Докторат, ГШУ	17
Магистар	2
Специјализација, КШУ	13

Табела 54.: Приказ учесника према годинама ефективног радног стажа

Године радног стажа	Број учесника
преко 30 година	12
25 - 30 година	6
20 - 25 година	2
10 - 20 година	11
5 - 10 година	1

Табела 55.: Приказ учесника на актуелној дужности

Актуелна дужност	Број учесника
Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор	17
Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде	3
Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник	11
Остало	1

Табела 56.: Приказ учесника према обављаним дужностима

Обављане дужности	Број учесника
Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор	13
Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде	4
Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник	14
Остало	1

Табела 57.: Приказ учесника према објављеном научном раду

Објављени научни рад	Број учесника
Књига, монографија, скрипта	3
Преко 20 радова	0
10-20 радова	3
5-10 радова	4
Мање од 5 радова	10
Више методских приручника	4
Без објављених радова	8

Табела 58.: Приказ учесника према стручним активностима ван радног места

Стручна активност ван радног места	Број учесника
Командант или члан команде при решавању оперативних и тактичких задатака, додатна дужност	15
члан Редакцијског одбора научно-стручних часописа, командант вежбе на терену	1
члан научних и техничких савета, члан савета „рода-службе“, члан стручних удружења	9
завршени курсеви у трајању од најмање 4 месеца	6
вежба са јединицом за прикупљање података, реферати на симпозијумима или саветовањима	1

Табела 59.: Приказ учесника према добијеним наградама

Добијене награде	Број учесника
Награде међународног значаја	1
Награде републичког значаја	2
Награде регионалног значаја	2
Друге награде	27

Табела 60.: Приказ учесника према учешћу у прикупљању, обради и достављању обавештајних података

Учешће у прикупљању, обради и достављању обавештајних података	Број учесника
више од 5 година	13
од 3 до 5 година	2
од 1 до 3 године	1
од 6 месеци до 1 године	0
до 6 месеци	2
нисам учествовао у прикупљању, обради и достављању обавештајних података	14

Табела 61.: Приказ учесника према учешћу у решавању тактичких и оперативних задатака

Учешће у решавању тактичких и оперативних задатака	Број учесника
учешће више пута	32
без учествовања	0

На основу података добијених из упитника, одређују се три аспекта процене:

- објективна процена (K_o),
- процена извора аргументације (K_a) и
- субјективна процена експерата (K_s).

Потом се за сваког експерта, према датој формули рачуна коефицијент компетенције K , а њихова аритметичка средина представља коефицијент компетенције експертне групе.

У табели 62. приказан је коефицијент компетанције за све експерте и просечни коефицијент компетенције групе.

Табела 62.: Коefицијенти компетенције групе експерата

Експерт	Аспекти процене			Коefицијент компетенције
	$K_o(0.6)$	$K_a(0.25)$	$K_s(0.15)$	
1.	0,388	0,2	0,135	0,723
2.	0,452	0,215	0,135	0,8018
3.	0,416	0,188	0,12	0,7244
4.	0,395	0,177	0,12	0,6924
5.	0,402	0,188	0,12	0,71
6.	0,395	0,171	0,12	0,6864
7.	0,395	0,183	0,12	0,6984
8.	0,395	0,21	0,135	0,7404
9.	0,409	0,21	0,135	0,7542
10.	0,431	0,203	0,135	0,7688
11.	0,424	0,19	0,12	0,7336
12.	0,452	0,188	0,135	0,7748
13.	0,466	0,215	0,135	0,8156
14.	0,494	0,215	0,135	0,8438
15.	0,437	0,176	0,105	0,7184
16.	0,402	0,134	0,105	0,641
17.	0,402	0,204	0,12	0,726
18.	0,388	0,215	0,12	0,7232
19.	0,339	0,164	0,105	0,608
20.	0,431	0,187	0,12	0,7378
21.	0,371	0,16	0,105	0,6358
22.	0,395	0,21	0,12	0,7254
23.	0,395	0,21	0,12	0,7254
24.	0,402	0,21	0,12	0,732
25.	0,445	0,165	0,105	0,7146
26.	0,480	0,215	0,12	0,815
27.	0,388	0,176	0,105	0,6692
28.	0,505	0,215	0,135	0,8546
29.	0,325	0,173	0,12	0,6176
30.	0,416	0,177	0,105	0,6984
31.	0,437	0,177	0,09	0,7044
32.	0,466	0,204	0,135	0,8046
Просечни коefицијент	0,417	0,191	0,120	0,729

Када се збир коefицијената компетенције свих експерата појединачно, подели са бројем експерата добија се просечни коefицијент компетенције групе експерата, који је у овом случају, $K=0,729$. Обзиром да је у научној литератури предвиђена минимално прихватљива вредност компетенције од **0,5** закључује се да су изабрани експерти компетентни.

ЗАКЉУЧАК

На основу реализованог истраживања и развијеног модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага, закључци су следећи:

1. Процес одлучивања у операцијама здружених снага је комплексан зато што обухвата низ мисаоних процеса и активности (процедуре) а зависи, поред квалитета команданта и штаба, од поузданих и правовремених података и информација о сопственим могућностима, окружењу и непријатељу у зони операције здружених снага.

Праћење, анализу и процену снага непријатеља и окружења у свакој фази процеса одлучивања реализује обавештајно-извиђачки орган из Групе за здружено оперативно планирање. На основу обавештајних процена и анализа штаба (ГЗОП) командант одлучује о активностима и наставку сваке фазе процеса одлучивања.

Обавештајно-извиђачки орган је главни официр штаба за сва питања која се тичу обавештајних, контраобавештајних и безбедносних процедура у операцији здружених снага, као и за војнообавештајну обуку. Највећа и најзначајнија улога обавештајно-извиђачког органа је у фази оријентације и фази развоја концепта операције процеса одлучивања у операцијама здружених снага.

2. Обавештајно-извиђачки орган је најодговорнији за реализацију функција обавештајног обезбеђења ради подршке одлучивању у операцијама здружених снага. Функције обавештајног обезбеђења су: праћење индикатора у зони операције, обавештајна припрема бојишта, стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације, подршка процесу избора циљева – објеката дејства, процена ефеката борбених дејстава и подршка заштити снага.

Поред обавештајно-извиђачког органа у реализацији одређених функција обавештајног обезбеђења учествују носиоци компоненти здружених снага, официри из команде-штаба (ГЗОП), јединице и појединци. Функције обавештајног обезбеђења нису исто заступљене у свакој фази операције здружених снага. Реализација функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцијама здружених снага условљава ангажовање обавештајно-извиђачког органа, на основу командантових захтева за информацијама, за планирање процеса прикупљања, обраду прикупљених обавештајних података и израду обавештајних процена.

Обавештајне податаке у зони операције здружених снага прикупљају елементи за прикупљање обавештајних података. Употреба елемента за прикупљање обавештајних података условљена је, између осталог, командантовим захтевима за информацијама у зони операције.

Заступљеност елементана за прикупљање обавештајних података је различита у односу на фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага. За потребе овог истраживања елементи за прикупљање обавештајних података су дефинисани и разврстани по обавештајним дисциплинама (енг. COMINT, IMINT, HUMINT...).

За праћење индикатора у зони операције здружених снага, обавештајну припрему бојишта, стварање целокупне слике и разумевање ситуације и подршку избору циљева – објеката дејства употребљују се следећи елементи за прикупљање обавештајних података: енг. HUMINT (прикупљање обавештајних података у зони операције ангажовањем људског ресурса), енг. IMINT (прикупљање обавештајних података о непријатељу и зони операције употребом беспилотних летелица), енг. COMINT (прикупљање обавештајних података праћењем непријатељевих комуникационих сигнала), енг. ELINT (прикупљање обавештајних података праћењем непријатељевих некомуникационих сигнала) и енг. OSINT (прикупљање обавештајних података праћењем отворених извора информација).

За процену ефеката борбених дејстава у зони операције здружених снага, поред наведених елемената, употребљава се елемент за звукометријско извиђање (енг. ACINT) и делови елемента енг. ELINT који се односе на радарско лоцирање оруђа у дејству и елемент за надгледање радарима.

Ради подршке заштити снага у зони операције, поред наведених елемената, употребљава се део елемента COMINT који се односи на ометање и обмањивање непријатељевих комуникационих и некомуникационих сигнала и елемент за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа (енг. MASINT).

Елементи за прикупљање обавештајних података, условљени процесом одлучивања у операцији здружених снага, материјално, људски и функционално организовани, са везама и односима између њих и везама са обавештајно-извиђачким органом здружених снага чине војнообавештајну јединицу.

3. Војнообавештајна јединица реализацијом наведених функција постаје носилац обавештајног обезбеђења у операцији здружених снага. За реализацију функција обавештајног обезбеђења за подршку одлучивању у операцији здружених снага утврђују се потребне способности војнообавештајне јединице. Способност војнообавештајне јединице се може дефинисати и као могућност и капацитет за реализацију функција обавештајног обезбеђења, а ради подршке одлучивању у операцији здружених снага.

Анализом процеса одлучивања у операцији здружених снага, искустава из ратова и оружаних сукоба и савремених решења војнообавештајних јединица изведени су кључни елементи способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Кључни елементи способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага су: ефикасност војнообавештајне јединице, способност делотворне употребе снага, способност искоришћења информационог простора, способност прилагођавања променама, оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова, могућност обуке и мотивације кадра и једноставност структуре.

Ефикасност војнообавештајне јединице односи се на могућност елемената војнообавештајне јединице и јединице у целини да благовремено и са високим степеном заштите прикупљају и достављају поуздане обавештајне податаке.

Делотворна употреба војнообавештајне јединице омогућава правовремен распоред елемената војнообавештајне јединице у оквиру оперативног борбеног распореда, заштиту сопствених ресурса, техничко одржавање сензора за прикупљање обавештајних података, борбу против непријатељевих специјалних и других снага и правилно усмеравање прикупљања обавештајних података ради обавештајне подршке компонентама, јединицама и команди здружених снага.

Способност искоришћења информационог простора за војнообавештајну јединицу значајна је са два аспекта. Први аспект се односи на могућност коришћења електромагнетног спектра за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих и некомуникационих сигнала, психолошка дејства коришћењем електромагнетног спектра, електронско ометање и обмањивање.

Други аспект се односи на могућност коришћења информационог простора за заштићен и поуздан пренос командантових захтева за информацијама, пренос наређења и података између команде војнообавештајне јединице и њених елемената и пренос прикупљених обавештајних података компонентама, јединицама и команди-штабу здружених снага.

Прилагођавање променама је нужно код здружених снага услед честих и наглих промена ситуације у оперативном окружењу. Војнообавештајна јединица се прилагођава променама достигнутом нивоом мобилности у зони операције здружених снага, нивоом компатибилности по питању опреме и процедура, развијеном инфраструктуром за визуелизацију бојишта, развијеним процедурама заштите, непрекидним и еластичним командовањем и сл.

Оптимално коришћење ресурса за прикупљање обавештајних података је у складу са командантовим захтевима за информацијама и са стањем у зони операције здружених снага, узимајући у обзир приоритете.

Минимизација трошкова војнообавештајне јединице подразумева редовно одржавање средстава и система за прикупљање обавештајних података, остваривање адекватног односа између тактичко-техничких могућности елемената за прикупљање обавештајних података и командантових захтева за информацијама и др. Специфичности функција обавештајног обезбеђења и карактеристике уређаја и система за прикупљање обавештајних података захтевају посебну обуку кадра војнообавештајне јединице. Минимизација трошкова у операцији здружених снага не сме негативно утицати на могућност обуке и мотивације кадра војнообавештајне јединице.

Поред избора кадра, издваја се опрема за обуку и дообуку кадра за извршавање задатака у операцији здружених снага. Специфична опрема и рад на прикупљању, обради и достављању обавештајних података захтевају додатна напрезања. С тим у вези посебна пажња се посвећује обуци, стицању нових знања и вештина, подстицају и награђивању у војнообавештајној јединици. Ресурси војнообавештајне јединице (људски и материјални потенцијал) ради адекватне подршке одлучивању у операцији здружених снага треба устројити у оквиру одређене организацијске структуре. Специфичности одлучивања и обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага утичу на креирање организацијске структуре војнообавештајне јединице. Због тих специфичности организацијска структура војнообавештајне јединице треба бити једноставна.

Организацијска структура не треба да буде ни “превисока” ни “преширока“ са добро устројеним организацијама људског и материјалног потенцијала, рашчлањавањем задатака и др. Најпогоднија организацијска структура војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага је функционална организацијска структура са могућношћу промене у адаптивну организацијску структуру (пројектна организацијска структура).

4. Анализом организационих структура војнообавештајних јединица оружаних снага страних држава издвајају се заједнички елементи војнообавештајне јединице. Елементи су класификовани по обавештајним дисциплинама.

Команда војнообавештајне јединице, тежишно, је намењена за логистичку подршку, послове заштите, техничке и обавештајне послове. Поред команде војнообавештајне јединице у организационим структурама се налазе и елементи за прикупљање обавештајних података ангажовањем људских ресурса, употребом беспилотних летелица, елементи за прикупљање обавештајних података праћењем комуникационих и некомуникационих сигнала и праћењем отворених извора информација.

У већини анализираних организационих структура војнообавештајних јединица налазе се и елементи за акустичко извиђање, елементи за електронско ометање и обмањивање, елементи за радарско лоцирање оружја и елементи за откривање даљинских упаљача и активирање минско-експлозивних средстава радио сигнаlima.

5. Експертским мишљењем верификована је већина елемената приказаног модела осим:

- Елеменат за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа које се активирају путем радио-сигнала (енг. MASINT). Да је тај елеменат војнообавештајне јединице неопходан за адекватну обавештајну подршку одлучивању у операцијама здружених снага одговорило је 21,88% испитаника.

- Елеменат за ометање непријатељевих комуникацијских и некомуникацијских сигнала (радарских, сигнала за управљање ватром, сигнала за навигацију...). Да је тај елеменат војнообавештајне јединице неопходан за адекватну обавештајну подршку одлучивању у операцијама здружених снага одговорило је 25% испитаника.

Командант војнообавештајне јединице био би члан тима за фузију обавештајних података који би се формирао у оквиру Групе за здружено оперативно планирање од специјалиста из састава CJ-2 и CJ-3. Тим би био функционално повезан са војнообавештајном јединицом.

Анализом и синтезом резултата истраживања операције здружених снага, функција и способности војнообавештајне јединице, организационих структура војнообавештајних јединица страних оружаних снага и применом комплекса научних метода креиран је модел војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Елементи добијеног модела војнообавештајне јединице остварују кључне функције обавештајног обезбеђења и могу достићи потребне способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

6. На основу тактичко-техничких захтева елемената за прикупљање обавештајних података и карактеристика оперативног окружења креиран је модел распореда елемената војнообавештајне јединице у зони операције здружених снага. Распоред елемената за прикупљање обавештајних података обезбеђује функционалну везу са командом здружених снага, компонентама здружених снага, јединицама и заштиту у оквиру оперативног борбеног распореда здружених снага.

Анализом намена, задатака, могућности и ограничења постојећих извиђачких јединица и јединица за електронска дејства креирана су још два модела војнообавештајне јединице који могу пружати подршку одлучивању у операцијама здружених снага. Други модел војнообавештајне јединице обједињава, већ постојеће, елементе за прикупљање обавештајних података из састава КоВ, ВиПВО и специјалних снага. Трећи модел предвиђа преформирање, постојеће, специјалне јединице из састава Копнене војске у војнообавештајну јединицу.

7. Експертским оцењивањем кључних способности војнообавештајне јединице и понуђених модела изабран је модел војнообавештајне јединице који предвиђа могућност формирања војнообавештајне јединице повезивањем дела снага из састава Копнене војске, Ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Специјалне бригаде у посебну организациону целину.

Војнообавештајна јединица би имала следеће елементе за прикупљање обавештајних података: елемент за прикупљање обавештајних података праћењем сигнала копнене војске и ваздухопловства и противваздухопловне одбране (из састава 224. цЕД), елемент за прикупљање обавештајних података ангажовањем људи и елемент за прикупљање обавештајних података употребом беспилотних летелица (из састава КоВ и Специјалне бригаде).

У том случају били би смањени капацитети за прикупљање обавештајних података, мањи финансијски издаци, већа флексибилност по питању формирања наменских снага за реализацију задатака обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

Елемент за фузију прикупљених обавештајних података би се формирао од Групе за здружено оперативно планирање. Командант војнообавештајне јединице био би члан тог елемента. Функционално би био повезан са елементима за прикупљање обавештајних података.

8. Поузданост резултата истраживања доказана је методом избора експерата и моделом оцене компетенције експерата.

Експерти су изабрани на основу предлога компетентних лица из области одлучивања у операцијама и обавештајне делатности. Изабрана су 32 експерта који познају проблем истраживања, способни су да уочавају проблеме, креативни су, непристрасни и мотивисани за решавање проблема.

Модел за оцену компетенције експерата, креиран на основу референтне литературе, бухватио је проблем истраживања. Моделом је доказана компетенција експерата који су учествовали у моделовању војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

9. Даља истраживања треба усмеравати према моделовању снага у операцијама и формирању војнообавештајне јединице за потребе Војске Србије узимајући у обзир:

- намену војнообавештајне јединице, мисију војнообавештајне јединице и у чијем саставу ће бити,
- величину (димензије) војнообавештајне јединице,
- преглед оперативних способности које војнообавештајна јединица треба да развија,
- статус војнообавештајне јединице,
- неопходна финансијска средства за формирање јединице,
- кадар неопходан за попуну јединице,
- потребна материјална средства за опремање јединице,

- објекте инфраструктуре и размештај војнообавештајне јединице у оквиру гарнизона Војске Србије,
- обуку, мотивацију и усавршавања припадника војнообавештајне јединице,
- повезивање елемената војнообавештајне јединице у јединствени командно-информациони систем и
- интероперабилност војнообавештајне јединице ради адекватне употребе у мисијама Војске Србије.

ЛИТЕРАТУРА

Методолошка:

- [1] Група аутора.: *Војна наука*, ВИЗ, Београд, 1971.
- [2] Група аутора.: *Методологија ратне вештине - скрипта*, Сектор за штампање и умножавање ЦВШ ВЈ, Београд, 1996.
- [3] Група аутора.: *Увод у методологију ратне вештине – скрипта за војне академије*, ЦВШ ВЈ, Београд, 1994.
- [4] Гиан, А.: *Како се истражује*, Школска књига, Загреб, 1974.
- [5] Коен, М, Нејгел, Е., *Увод у логику и научни метод – треће издање*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1979.
- [6] Лебеда, Н., Шуљагић Р.: *Припрема истраживања – монграфија*, Институт за стратегијска истраживања, Београд, 1989.
- [7] Марковић, М.: *Логика за III разред гимназије и правно-биротехничке школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2003.
- [8] Марковић, М., *Филозофски основи науке*, САНУ, Београд, 1981.
- [9] Милошевић, Н.: *Организовање и реализовање истраживања у ратној вештини*, ЦВВШ, Београд, 1994.
- [10] Милошевић, Н.: *Пројектовање истраживања у ратној вештини*, ВИНЦ, Београд, 1989.
- [11] Распоповић, О. Милан.: *Детерминизам у науци и филозофији*, „Стручна књига“, Београд, 1985.
- [12] Сакан, М.: *Израда стручних и научних радова*, Синекс, Београд, 2000.
- [13] Сакан, М.: *Методологија војних наука*, ВИЗ, Београд, 2006.
- [14] Сакан, М.: *Хипотезе у војним наукама*, Сектор за ШОНИД ВА ВЈ, Београд, 2001.
- [15] Станлеј, Џ.: *Логика*, Штампарски завод „Орао“, Београд, 1933.
- [16] Шешић, Б.: *Основи логике*, Научна књига, Београд, 1978.
- [17] Шешић, Б.: *Основи методологије друштвених наука*, Научна књига, Београд, 1974.
- [18] Шушњић, Ђ.: *Методологија*, Чигоја, Београд, 1999.

Стручна:

- [1] A Consumer's Guide to Intelligence, Central Intelligence Agency, Office of Public Affairs, Washington DC Central Intelligence Agency 1999.
- [2] Antony H. Cordesman, *US and British Lessons More Specific to the Irac War*, Y: The "Instant Lessons of the Iraq War: Executive Summary", 14. May 2003, pp 29-68, Center for Strategic and International Studies, Washington DC 20006.
- [3] Antulio J. Echevarria II, *Optimizing Chaos on the Nonlinear Battlefield*, Military Review, 5 (September-October), 1997.
- [4] Бајагић, М., *Шпијунажа у XXI ВЕКУ – Савремени обавештајно-безбедносни системи*, Боок & Марсо, Београд, 2008.
- [5] Бањац, Д., *Противелектронска борба*, НИЦ Војска, Београд, 1995.
- [6] Барбарих, Ж.: *Термовизијско извиђање из ваздуха*, Нови гласник бр. 3, ВИНЦ, Београд, 1993. стр. 51. – 57.
- [7] Барешић, Б., *Тактика ЕИ и ПЕД - стране армије*, ЦВШ ВЈ, Београд, 1994.
- [8] Бецић, Г.: *Сепаратизам – упориште албанског екстремизма*, Војно дело – јесен, Медија центар Одбрана, Београд, 2012. стр. 148. – 156.
- [9] Бодражић, Л.: *Тактички и оперативни хеликоптерски десанти*, Нови гласник бр. 3-4, НИУ „Војска“ Београд, 1995. стр. 26. – 32.
- [10] Бодражић, Л.: *Дејства авијације против хеликоптерских десаната*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“, Београд, 1996, стр. 67. – 74.
- [11] Болић, Д.: *Менаџмент обавештајних информација и података*, Нови гласник број 1-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 73-86.
- [12] Вељовић, В А., *Објектно оријентисан приступ развоју информационих система*, ГШ ВС и ЦГ, Београд, 2003.
- [13] Вељовић, В А., *Информатичко управљање развојем предузећа*, Компјутер библиотека" Чачак, 2004.
- [14] Вељовић, В А., *Менаџмент информациони системи*, Компјутер библиотека Чачак, 2002.
- [15] Вељовић, В А., *Основе објектног моделирања UML*, Компјутер библиотека Чачак, 2004.
- [16] Владисављевић, Д.: *Карактеристике савремене ваздухопловне нападне операције*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2003. стр. 73. – 83.
- [17] *Војни лексикон*, Војноиздавачки завод, Београд, 1981.

- [18] Вукићевић, Д.: *Снаге ПВО у противтерористичким дејствима*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2005. стр. 39. – 42.
- [19] Вукичевић, Д.: *Организовање операције*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 32. – 36.
- [20] Гаровић, Д.: *Мешовити противоклопни артиљеријски дивизион у улози здруженог одреда*“ Нови гласник бр. 1, НИУ „Војска“, Београд, 1997. стр. 76. – 86.
- [21] Гордић, М, Матић Д. Г: *Оружана побуна*, Војно дело – јесен, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 117. – 137.
- [22] Гргић, М., *Противелектронска борба, скрипта*, ЦВВШ, Београд, 1984.
- [23] *Доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2010.
- [24] *Доктрина копнене војске*, ГШ ВС, Београд, 2012.
- [25] *Доктрина В и ПВО*, ГШ ВС, Београд, 2012.
- [26] *Доктрина операција Војске Србије*, ГШ ВС, Београд, 2012.
- [27] *Доктрина здружених операција НАТО*, Обавештајна управа ГШ ВЈ, Београд, 2001.
- [28] Ђорђевић, В., *Процена властитих снага у поступку доношења одлуке за операцију* – докторска дисертација, ВА, Београд, 2006.
- [29] Ђорђевић, В.: *Моделовање и операционализација ратне игре у операцијама*, Нови гласник јануар-децембар, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 59. – 72.
- [30] Ђорђевић, В.: *Аспекти појма стање система и поимање стања сопствених снага*, Нови гласник бр. 4, ВИЗ, Београд, 2007. стр. 31. - 40.
- [31] Ђорђевић, М, Кековић, З.: *Управљање ризицима у тајним акцијама*, Војно дело – 1, Медија центар Одбрана, Београд, 2008. стр. 103. – 123.
- [32] Ђоровић Б., *Истраживање пројектовања организационе структуре управних органа саобраћајне службе* - докторска дисертација, Војна академија, Београд, 2003.
- [33] Ђоровић Б., *Примена методе експерата и оцена њихове компетенције*, Савремени проблеми ратне вештине бр. 42, Београд, 2000.
- [34] Ђуричин, Н. Д, Јаношевић В. С, Каличанин М. Ђ., *Менаџмент и стратегија*, Центар за издавачку делатност економског факултета, Београд, 2010.
- [35] Erbeta, John, *Interoperability and Net-Centricity*, Military Tehnology, 2003, 5, pp. 23-28.
- [36] Живковић, Д.: *Иновације о садржини теметских карата у настави географије*, У Гласник СГД-а (свеска LXIX, број 1), Београд, 1989. стр. 80. - 84.
- [37] *Здружени оперативни концепт* – нацрт, ГШ ВС, Управа за обуку и доктрину – Ј7, Београд, 2014.

- [38] Иконовић, В., *Значај картографског метода у моделовању геопростора на примерима из Србије*, докторска дисертација, Географски факултет Универзитета у Београду, Београд, 2005.
- [39] *Intelligence Operations*, DEPARTMENT OF THE NAVY Headquarters United States Marine Corps Washington, DC 20380-1775, 10 September 2003.
- [40] Иконовић, В.: *Картографско моделовање – улога и значај*, Географски институт „Јован Цвијић“ Зборник радова број 57, Београд, 2007. стр. 443.- 450.
- [41] Инђић, Д., *Модел ангажовања јединица атомско-биолошко-хемијске службе на отклањању последица хемијског удеса* – докторска дисертација, Војна академија, Београд, 2013.
- [42] Јаковљевић, З.: *Операција за остваривање превласти у ваздушном простору*, Нови гласник бр. 3, ВИЗ, Београд, 2005. стр. 15. – 20.
- [43] Јанићијевић, С., *Електромагнетна дејства у операцијама* – стручни рад, ВА ВС, Београд, 2004.
- [44] Јанићијевић, С.: *Употреба мини беспилотних летелица у Војсци Србије*, Нови гласник бр. 3, Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 94. – 106.
- [45] Јанићијевић, С.: *ГПС: помоћ или замка*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2000 стр. 79. – 84.
- [46] Јевђовић, Д, Цветковић, Р.: *Специјалне јединице и њихово ангажовање*, Нови гласник бр. 3.-4. ВИЗ, Београд, 2001. стр. 5. - 16.
- [47] Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама*, Нови гласник број 3-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 59. - 76.
- [48] Јелић, М, Бјелић, А, Гузина, Н.: *Избор објеката дејства у операцијама здружених снага*, Нови гласник број 1-4, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 39. - 58.
- [49] Јеремић, З.: *Садржај војних операција*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 19. – 22.
- [50] Јефтић. З.: *Нови стратегијски концепт НАТО-а и руска иницијатива за промену архитектуре европске безбедности*, Војно дело – зима, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 146. – 164.
- [51] Јовановић, П., *Управљање пројектом*, Висока школа за пројектни менаџмент, Београд, 2008.
- [52] Јовановић, Б, Томић, Н, Цекић, В.: *Заштита података у рачунарским мрежама*, Нови гласник бр. 2012.-2013. , Медија центар Одбрана, Београд, 2013. стр. 68. – 82.

- [53] Јовановић, М.: *Моделовање борби, бојева и операција*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“, Београд, 1994, стр.54. – 60.
- [54] Јовић, С.: *Ваздушнодесантне снаге у савременим условима*, Нови гласник бр. 5, НИУ „Војска“ Београд, 1997. стр. 21. – 26.
- [55] John N.T. Shanahan, *Shock-Based Operation: New Wine in an Old Jar*, Air & Space Power Chronicles, 2 May, 2001.
- [56] Каровић, С, Пушара М.: *Критеријуми за ангажовање снага у операцијама*, Нови гласник бр. 3-4 , Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 37. – 58.
- [57] Каровић, С, и др.: *Проток информација у команди бригаде копнене војске током процеса одлучивања*, Нови гласник бр. 1-2 , Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 18. – 28.
- [58] Каровић, С.: *Проток и квантификација ризика у процесу доношења војних одлука*, Нови гласник јануар-децембар, Медија центар Одбрана, Београд, 2012-2013. стр. 15. – 28.
- [59] Кевац, В.: *Извођење операције*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 37. – 42.
- [60] Китановић, Р.: *Оперативност у извођењу инђињеријских дејстава*, Нови гласник бр. 5.-6, НИУ „Војска“, Београд, 1996, стр. 44. – 47.
- [61] Ковач, М.: *Појам и класификација операција*, Нови гласник бр. 3-4 , Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 5. – 20.
- [62] Ковач, М.: *Појам, елементи и чиниоци операцијских (оперативних) и функционалних способности*, Војно дело – 4, Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 217. – 247.
- [63] Ковач, М., Стојковић, Д., *Стратегијско планирање одбране*, ВИЗ, Београд, 2009.
- [64] Костић, М.: *Мрежноцентрично ратовање у теорији и пракси ОС САД*, Војно дело – 2, Медија центар Одбрана, Београд, 2008. стр. 175. – 199.
- [65] Лазовић, Р.: *Међународна обавештајна сарадња*, Војно дело2, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2013. стр. 33. – 56.
- [66] Лопушина, М., *ЦИА против Југославије*, Народна књига, Београд, 1997.
- [67] Маврак, Д.: *Улога обавештајног органа бригаде у процесу избора објекта дејства у операцијама оружаних снага САД*, Нови гласник бр. 4 , Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 93. – 106.
- [68] Маврак, Д.: *Специфичности обавештајне припреме зоне операције у ванредним ситуацијама*, Гласник, бр. 1, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2014. стр. 35. - 58.
- [69] Максимовић, С.: *Командно-информациони системи оружаних снага*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“, Београд, 1994, стр.11. – 14.

- [70] Максимовић, С.: *Праћење ситуације у реалном времену*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 82. – 88.
- [71] *Мала енциклопедија „Просвете“*, том I, треће издање, Просвета, Београд, 1978.
- [72] Марковић, Д.: *Командовање у току реализације плана операције*, Нови гласник 2, ВИЗ, Београд 2001.
- [73] Марковић, Д.: *Припрема операције као облика борбених дејстава*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 19. – 22.
- [74] Мартиновић, Б.: *Обавештајни циклус у зруженим операцијама*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2009. стр. 25. - 36.
- [75] Масић, Р.: *Основе ваздухопловне операције*, Нови гласник бр. 6, НИУ „Војска“, Београд, 1997. стр. 5. – 12.
- [76] Мијалковски, М., *Тероризам и противтерористичка борба 2*, ГШ ВС и ЦГ, Управа за школство и обуку, Београд, 2003.
- [77] Миладиновић, В, Новковић, М.: *Примена методе сценарија у војној организацији*, Војно дело 4–5, Медија центар Одбрана, Београд, 2001. стр. 24. – 39.
- [78] Миловановић, М., *Одлучивање у борбеним дејствима*, Војна академија, Београд, 2004.
- [79] Милошевић, М.: *Органи и службе безбедности у србији - између континуитета и дисконтинуитета*, Политичка ревија бр. 1, Београд, 2007. стр. 291.- 310.
- [80] Милићевић, В., *Међународни менаџмент – новије тенденције*, Факултет организационих наука, Београд, 2002.
- [81] Мијалковски, М, Ђорђевић, И.: *Ризик – специфичан облик угрожавања безбедности*, Војно дело – пролеће, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 282. – 306.
- [82] Мијалковски, М.: *Обезбеђење од терористичког изненађења*, Нови гласник бр. 1, НИУ „Војска“, Београд, 1997. стр. 17. – 26.
- [83] Микач, Р.: *Начела противпобуњеничких операција – од теоријског модела до реализације*, Војно дело – јесен, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 172. – 188.
- [84] Милетић, М.: *Функционални и технички аспект артиљеријског извиђања*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2002. стр. 42. - 48.
- [85] Милетић, М.: *Артиљерија у противартиљеријско-ракетној борби*, Нови гласник бр. 5, НИУ „Војска“ Београд, 1997. стр. 15. – 20.
- [86] Милетић, М.: *Ангажовање и употреба артиљерије у оружаној борби*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 39. – 44.
- [87] Милићевић, М., *Експертско оцењивање*, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2014.

- [88] Младеновић, М, Јефтић, З.: *Политичке промене и њихов утицај на безбедносне и стратешке концепције одбране*, Војно дело – јесен, Медија центар Одбрана, Београд, 2012. стр. 130. – 147.
- [89] Мучибабић, С., *Одлучивање у конфликтним ситуацијама*, Војна академија, Београд, 2003.
- [90] Müller-Wille Björn, *For our Eyes only – Shaping an Intelligence Community within the EU*, Occasional Paper no 50, Institute for Security Studies Paris, 2004.
- [91] NATO Glossary of Terms and Definition, NATO Standardization Agency, AAP-6, April 2009.
- [92] Нешковић, С.: *Економска шпијунажа и нове технологије у глобализованој међународној заједници*, Војно дело², Медија центар „Одбрана“, Београд, 2013. стр. 57. – 76.
- [93] Николић, И, Боровић, С., *Вишекритеријумска оптимизација*, Центар војних школа ВЈ, Београд, 1996.
- [94] Никочев, Г.: *Специфичности противдесантног боја здружених тактичких јединица*, Нови гласник бр. 3.-4. ВИЗ, Београд, 2001. стр. 43. - 52.
- [95] *Обавештајна доктрина Војске Србије - нацрт*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2007.
- [96] *Обавештајна доктрина Војске Србије*, ГШ ВС, УОИП, Београд, 2012.
- [97] *Оператика – уџбеник, нацрт*, Катедра оператике, Војна академија, Београд, 2011.
- [98] Ончевски, А.: *Улога извиђања из ваздушног простора у обезбеђењу борбених дејстава јединица Ратне морнарице*, Нови гласник бр. 1, ВИНЦ, Београд, 1995. стр. 44. - 48.
- [99] Ончевски, А.: *Борбена употреба јуришних авиона*, Нови гласник бр. 5.-6, НИУ „Војска“, Београд, 1996, стр. 5. – 13.
- [100] Ончевски, А.: *Значај превласти у ваздушном простору за извођење операција на копну и мору*, Нови гласник бр. 5, ВИЗ, Београд, 1998. стр. 37. – 42.
- [101] *Опћа енциклопедија*, књига 3, Југославенски лексикографски завод, Загреб, 1977.
- [102] Перишић, С.: *Национална безбедност као један од основних чинилаца геополитичког позиционирања Руске федерације на почетку 21. века*, Војно дело – зима, Медија центар Одбрана, Београд, 2010. стр. 103. – 118.
- [103] Петковић, М.: *Тероризам – рат у континуитету*, Војно дело – 4, Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 248. – 275.
- [104] Пишчевић, Д.: *Борбена употреба извиђачког хеликоптера*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 1998. стр. 57. – 65.
- [105] Покорни, С.: *Интегрални систем противваздушне одбране*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 11. – 18.

- [106] Поповић, М., *Сензори у роботизици*, Виша електротехничка школа, Београд, 1996.
- [107] Поткоњак-Лукић, Б.: *Основе концепта мрежно-центричног ратовања и мрежно подржане способности НАТО*, Нови гласник бр. 4, ВИЗ, Београд, 2007. стр. 19. - 30.
- [108] *Правилник о елементима, садржају и стандардима за оцену стања и оперативних и функционалних способности Војске Србије*, Генералштаб Војске Србије, Управа за оперативне послове (Ј-3) ГШ ВС, Београд, 2011.
- [109] *Правило јединице за Електронско извиђање ЈНА*, II Управа, ВИЗ, Београд, 1979.
- [110] *Правило станичне службе ЕИ*, II Управа, ВИЗ, Београд, 1979.
- [111] *Правило о употреби докумената ЕИ*, II Управа, ВИЗ, Београд, 1981.
- [112] *Привремена упутства за средства и системе за ЕИ и ПЕД*.
- [113] Пордановић, Г, Илић, Д.: *Геоинформациона подршка анализи терена у обавештајној припреми бојшита*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2009. стр. 63.-70.
- [114] Путник, Н, Миљковић, М.: *Злоупотреба кибер простора као средства масовне комуникације*, Војно дело – јесен, Медија центар Одбрана, Београд, 2012. стр. 157. – 183.
- [115] Радуловић, Б., Еремић Љ., Кази З.: *Одабрана поглавља пројектовања информационих система*, Технички факултет „Михајло Пупин“, Зрењанин, 2002.
- [116] *Рачунарска симулација - скрипта*, Саобраћајни факултет, Београд, 2007.
- [117] *Речник српскога језика*, Матица српска, Нови Сад, 2007.
- [118] Saaty, T.L., *Analytic hierarchy process*, McGraw-Hill, New York, 1980.
- [119] Савић, Д.: *Ток операције*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 23. – 27.
- [120] Савкић, Б.: *Руска прецизна оружја за дејства из ваздушног простора*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 91. – 97.
- [121] Савкић, Б.: *Одбрана од оружја високе прецизности*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 88. – 94.
- [122] Секулић, Н., *Фуллеррова теорија рата и промене у концептима вођења рата у другој половини XX века – настанак „Креативног“ рата*, Социологија, Vol. LIII (2011), N°2, Филозофски факултет, Београд, 2011. стр. 129. – 148.
- [123] Samanta, B., Mukherjee, S.K., *Selection of opencast mining equipment by a multi-criteria decision – making process*, Institute of Mining and Metallurgy, Australia, 2002.
- [124] Синковски, С.: *Ваздухопловни системи за осматрање бојшита*, Нови гласник бр. 4, ВИЗ, Београд, 2004.
- [125] Синковски, С.: *Свемирска техника у припреми и извођењу борбених дејстава*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2003. стр. 84. – 91.

- [126] Синковски, С.: *Летелице са посадом и електронско ратовање*, Нови гласник бр. 3.-4. ВИЗ, Београд, 2001. стр. 101. - 116.
- [127] Синковски, С.: *Аутоматизовани систем анализе информација АСАС*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 1998. стр. 109. – 118.
- [128] Софранић, С.: *Оптимално функционисање противваздушне одбране објеката*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“, Београд, 1996, стр.42. – 48.
- [129] Стајић, Љ.: *Савремена оптоелектронска средства и заштита*, Нови гласник бр. 4.-5, ВИНЦ, Београд, 1993. стр. 63.-70.
- [130] Стаменковић, Р.: *Припрема операције*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 28. – 31.
- [131] Староњић Њ., Коларић Н., *Прогнозирање и планирање транспорта методама експерата*, део III – избор експерата и процена њихове компетенције, Железнице 7/86.
- [132] Стишовић, М.: *Интеграција борбених система у оружаној борби*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 1998. стр. 19. – 28.
- [133] Стојановић, В.: *Борба бригаде у сусрету са ваздушним десантом*, Нови гласник бр. 3-4, ВИЗ, Београд, 1999. стр. 13. – 19.
- [134] Стојановић, В.: *Противдиверзантско-терористичка борба*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“, Београд, 1994, стр.32. – 35.
- [135] Стошић, Ч.: *Основи противелектронске борбе*, скрипта, I део, ШЦВ, Београд, 1984.
- [136] Стојковић, Д, Митић, В.: *Модел планирања заснованог на способностима*, Нови Гласник, бр. 1, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2014. стр. 15.-34.
- [137] *Стратегија електромагнетског сукоба*, ССНО, Београд, 1985.
- [138] *Студија концепта развоја рода јединица за ЕД - нацрт*, Упр ава за ОИП, ГШ ВС, Београд, 2009.
- [139] Татомир, Д.: *Процена, изазова, ризика и претњи безбедности Републике Србије у функцији планирања употребе Војске Србије*, Војно дело – пролеће, Медија центар Одбрана, Београд, 2011. стр. 41. – 55.
- [140] Трамошљика, Ж.: *Рад команде бригаде у процесу планирања операција*, Нови гласник бр. 4, Медија центар Одбрана, Београд, 2009. стр. 35. - 60.
- [141] *Теоријски и практични спекти савремених операција*, Војно дело број 2, ВИЗ, Београд, 2004.
- [142] Терзић, М., *Електронска дејства у противтерористичкој операцији* - магистарски рад, Војна академија ВС, Београд, 2008.

- [143] Терзић, М.: *Један приступ у оцени ефикасности система за звукометријско извиђање „Boomerang“*, Војнотехнички гласник бр. 3. Медија центар „Одбрана“, Београд, 2010.
- [144] Терзић, М, Деветак, С, Анђелковић И., *Прилог унапређењу војнообавештајне делатности у здруженим оперативним командама*, 13. Међународна конференција Управљање квалитетом и поузданошћу, Београд, 2010. стр. 616. – 622.
- [145] Терзић, М, Ђорђевић, В, Петровић И., *Способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага*, 12. Међународна научно-стручна конференција Доба знања, Сремски Карловци, 2014.
- [146] Терзић, М, Павловић, М, Инђић, Д, Стевановић, Д, *Прилог моделовању организационе структуре војнообавештајне јединице*, 17. Међународна конференција Управљање квалитетом и поузданошћу, Београд, 2014. стр. 766.-773.
- [147] Тирнанић, С.: *Класификација беспилотних летелица*, Нови гласник бр . 3 , ВИНЦ, Београд, 1993. стр. 95. – 102.
- [148] Томић, Б.: *Јединице ВОЈИН на брдско-планинском земљишту*, НИУ „Војска“, Београд, 1997. стр. 47. – 54.
- [149] Тумара, Н.: *Командно-информациони системи*, Нови гласник бр. 4, ВИЗ, Београд, 2007. стр. 65. - 74.
- [150] *Упутство за одређивање борбених могућности јединица, родова и служби ВС, ГШ, ВС*, Београд, 2014.
- [151] *Упутство о обавештајној припреми бојишта у Командама и јединицама КоВ - нацрт*, Управа за ОИП, Београд, јануар 2008.
- [152] *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије - нацрт*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2011.
- [153] *Упутство за оперативно планирање и рад команди у Војсци Србије*, Генералштаб Војске Србије, Београд, 2013.
- [154] *Field Manual 2-0 Intelligence*, Headquarters, Department of the Army, Washington DC, 2004.
- [155] FM 5-0, Army Planning and Orders Production, Appendix H-4, Headquarters Department of the Army, January 2005.
- [156] Fägersten Björn, *European Intelligence Cooperation: Drivers, Interests and Institutions*, SIIA Papers No 6, Swedish Institute of International Affairs.
- [157] Форца, Б.: *Приказивање борбене ситуације*, Нови гласник бр. 2, НИУ „Војска“ Београд, 1995. стр. 5. – 11.

- [158] Хенр и К. Берџт, Г. Пол Холман млађи, Тимоти Е. Самз: *Вештина креирања стратегије и планирања силе*, Војно дело – 3, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2008. стр. 257. – 176.
- [159] Цмиљановић, Б.: *Ваздухопловне платформе за непосредну ваздухопловну ватрену подршку у противпобуњеничкој операцији*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2009. стр. 49.- 62.
- [160] Цупара, М.: *Руковођење и командовање у савременим операцијама*, Нови гласник бр. 2, ВИЗ, Београд, 2004. стр. 43. – 50.
- [161] Copley, Gregory R., *The New US, the New Europe, the New NATO, and New Centers of Gravity*, Defense & Foreign Affairs Strategic Policy, 2003 (4), pp. 3, 12.
- [162] Copley, Gregory R., *Knowledge Managment in Times of Crisis*, Defense & Foreign Affairs Strategic Policy, 2003 (4), pp. 8-10.
- [163] Чабаркапа, М.: *Садејство ПВО у ваздухопловној подршци*, Нови гласник бр. 1, ВИЗ, Београд, 2000. стр. 29. – 34.
- [164] Џејм Хаукрофт: *Мрежно-центрично ратовање у Ираку 2003. године – искуства и поуке*, Војно дело – 4, Медија центар „Одбрана“, Београд, 2008. стр. 78. – 94.

ПРИЛОЗИ:

1. Арак за анализу садржаја,
2. Протокол посматрања,
3. Анкетни упитник,
4. Извод из иницијалне директиве,
5. Извод из оперативног наређења команде ЗОК.

Елаборати са вежби слушалаца ГШУ

	Одређивање индикација и упозорења	Обавештајна припрема бојишта	Стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације	Подршка процесу избора циљева објеката дејства	Процена ефеката борбених дејстава	Подршка заштити снага
<p>Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати креирањем модела по критеријуму процеса одлучивања, критеријуму зоне операције и избором адекватног модела на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању по фазама одлучивања. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага су: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага могу бити од одлучујућег, опредељујућег и коезистентног утицаја на моделовање војнообавештајне јединице по деловима или у целини.</p>	<i>Иницирање</i>					
	<i>Оријентација</i>					
	<i>Развој концепта операције</i>					
	<i>Разрада плана операције</i>					
	<i>Ревизија плана операције</i>					

Арак за анализу садржаја

Хипотеза	Ставови о елементима прикупљања обавештајних података	Ставови о обавештајном обезбеђењу ОпЗС	Ставови о организацији војнообавештајних јединица	Извори података
<p>Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати креирањем модела по критеријуму процеса одлучивања, критеријуму зоне операције и избором адекватног модела на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању по фазама одлучивања. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага су: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага могу бити од одлучујућег, опредељујућег и коегзистентног утицаја на моделовање војнообавештајне јединице по деловима или у целини.</p>				Стручни радови слушалаца ГШУ
				Магистарски и доктроски радови
				Доктрине оружаних снага
				Литература о војнообавештајним јединицама ОС страних земаља
				Остала литература (приручници, правила, часописи, енциклопедије, интернет публикације)

ПРОТОКОЛ ПОСМАТРАЊА

Прилог бр. 2

Предмет истраживања: Моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Општа хипотеза: Војнообавештајну јединицу могуће је моделовати креирањем модела по критеријуму процеса одлучивања, критеријуму зоне операције и избором адекватног модела на основу неопходних функција обавештајног обезбеђења и потребних способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању по фазама одлучивања. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага су: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције. Фазе процеса одлучивања у операцијама здружених снага могу бити од одлучујућег, опредељујућег и коегзистентног утицаја на моделовање војнообавештајне јединице по деловима или у целини.

Фазе одлучивања		Кључне Функције (активности и ефекти) ОбОб	Закључак	Посматрач, место и време
<i>Иницирање</i>	Рад команданта ЗС			
	Ра команданта снага ВиПВО			
	Рад штаба (ГЗОП)			
<i>Оријентација</i>	Рад команданта ЗС			
	Ра команданта снага ВиПВО			
	Рад штаба (ГЗОП)			
<i>Развој концепта операције</i>	Рад команданта ЗС			
	Ра команданта снага ВиПВО			
	Рад штаба (ГЗОП)			
<i>Разрада плана операције</i>	Рад команданта ЗС			
	Ра команданта снага ВиПВО			
	Рад штаба (ГЗОП)			
<i>Ревизија плана операције</i>	Рад команданта ЗС			
	Ра команданта снага ВиПВО			
	Рад штаба (ГЗОП)			

Посматрање реализовао

**АНКЕТНИ УПИТНИК ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ МОЋИ, СНАГЕ И СПОСОБНОСТИ
ВОЈНООБАВЕШТАЈНЕ ЈЕДИНИЦЕ РАДИ ЊЕНОГ МОДЕЛОВАЊА ЗА
ПОДРШКУ ОДЛУЧИВАЊУ У ОПЕРАЦИЈАМА ЗДРУЖЕНИХ СНАГА**

Колеге официри,

Попуњавањем овог упитника Ви доприносите остваривању циљева једног научног истраживања којим се настоји остварити што целовитији увид у активности и ефекте обавештајног обезбеђења и њихов утицај на моделовање војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Молимо Вас да пажљиво прочитате питања и одговоре и да своје ставове изразите заокруживањем слова или броја испред одговарајућег одговора.

Уколико сматрате да понуђени одговори нису потпуни и да има потребе допунити их, на понуђеним местима допишите ваше одговоре и образложите их.

Истраживање је анонимно, а подаци из овог упитника биће коришћени искључиво за научне анализе и доступни само истраживачу ангажованом на овом пројекту.

Учешће у истраживању је добровољно.

Уколико Вам не буде нешто довољно јасно, анкетар ће Вам дати додатна објашњења.

ХВАЛА НА САРАДЊИ!

потпуковник, мр
Мирослав Терзић
тел. 40-991,
064-614-75-65

У Београду, 2014. год.

Обавештајно обезбеђење (ОбОб) је битан садржај војне делатности и обезбеђења Војске Србије. Представља скуп активности усмерених на планирање, прикупљање, обраду података и изразу и достављање обавештајних информација о стању безбедности у окружењу, намерама носилаца угрожавања безбедности, простору ангажовања снага и времену, са циљем стварања услова за успешну реализацију свих мисија и задатака Војске Србије.

Обавештајно обезбеђење се остварује кроз реализацију основних задатака кључних функција ОбОб а према фазама обавештајног циклуса. Задатке реализују снаге обавештајног обезбеђења (укупност људског и материјалног потенцијала), које су функционално и организационо повезане кроз успостављену обавештајну структуру обавештајних органа.

Основне елементе обавештајне структуре чине: органи и средства за прикупљање обавештајних података, обавештајни органи команди свих нивоа, системи командовања и контроле, информациони системи, базе података, носиоци комуникацијских веза и корисници обавештајних података.

Војнообавештајна јединица, у функционалном смислу, обједињава органе и средства за прикупљање обавештајних података и представља елемент обавештајне структуре. Улога војнообавештајне јединице је да обезбеди правовремене и поуздане обавештајне информације о непријатељу, окружењу и њиховом међусобном утицају у оквиру зоне операције здружених снага.

Војнообавештајна јединица на основу командантових захтева за информацијама пружа подршку одлучивању својим планирањем, прикупљањем, обрадом и достављањем информација о непријатељу и простору ангажованих снага. Информације о непријатељу и простору ангажованих снага се односе на правце напредовања, кључне просторе, места прелаза, контакте, повлачења, локације, покрете, употребу НХБ оружја, процену ефеката дејстава, оперативне способности, јединице способне да ојачају или подрже операцију, способност подршке укључујући сваку значајну промену.

За потребе овог истраживања тежиште анализе је на способностима, активностима и ефектима ОбОб који остварују утицај на моделовање војнообавештајне јединице за адекватну подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Циљ ове анкете јесте да се прикупе мишљења врских познаваоца предметне области о обавештајном обезбеђењу операција здружених снага и вредновању критеријума који утичу на избор адекватног модела за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

I ОПШТИ ПОДАЦИ О ИСПИТАНИКУ

У овом делу анкете молим Вас да наведете ваше личне податке у циљу одређивања објективног коефицијента компетенција врских познаваоца предметне области.

(подаци наведени у овом делу анкете неће бити доступни широкој аудиторiji)

1. У досадашњој каријери сте завршили војне школе (заокружите највиши ниво студија):
  - а) Генералштабно усавршавање, докторат војних наука или друге области;
  - б) Командно-штабно усавршавање, Последипломске студије војних наука, Специјалистичке студије;
  - в) Основне академске студије (Војна академија, Војнотехничка академија...);
  - г) Школа за резервне официре.
2. У досадашњем раду сте остварили година радног стажа (заокружите један од понуђених одговора):
  - а) преко 40 година пензијског стажа;
  - б) од 30 до 40 година;
  - в) од 25 до 30 година;
  - г) од 20 до 25 година;
  - д) од 10 до 20 година.
3. Налазите се на положају:
  - а) Начелник Генералштаба, Државни секретар, Помоћник министра;
  - б) Начелник Управе у МО или ГШ, Командант оперативних састава, Начелник академије, или института, Декан факултета;
  - в) Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор;
  - г) Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде;
  - д) Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник;
  - ђ) Остало.
4. У свом раду обављали сте дужности:
  - а) Начелник Генералштаба, Државни секретар, Помоћник министра;
  - б) Начелник Управе у МО или ГШ, Командант оперативних састава, Начелник академије, или института, Декан факултета;
  - в) Припадник управе у МО или ГШ, Начелник катедре, шеф сектора у институту, професор;
  - г) Начелник одељења у команди оперативног састава, Командант бригаде;
  - д) Припадник одељења у команди оперативног састава, начелник одељења у команди бригаде, командант батаљона, наставник-сарадник;
  - ђ) Остало.
5. До сада сте објавили:
  - а) књигу или монографију, скрипту;
  - б) преко 20 радова;
  - в) од 10 до 20 радова;
  - г) од 5 до 10 радова;
  - д) мање од 5 радова, лекција;
  - ђ) више методских приручника;
  - е) без објављених радова.

6. Изван радног места ангажовани сте на другим активностима:

- а) командант или члан команде при решавању оперативних и тактичких задатака, додатна дужност;
- б) члан Редакцијског одбора научно-стручних часописа, командант вежбе на терену,
- в) члан научних и техничких савета, члан савета „рода-службе“, члан стручних удружења;
- г) завршени курсеви у трајању од најмање 4 месеца;
- д) вежба са јединицом за прикупљање података, реферати на симпозијумима или саветовањима.

7. У досадашњем раду добијали сте награде:

- а) међународног значаја;
- б) републичког значаја;
- в) регионалног значаја;
- г) друге награде.

8. У досадашњем раду учествовали сте у прикупљању, обради и достављању обавештајних података:

- а) више од 5 година;
- б) од 3 до 5 година;
- в) од 1 до 3 године;
- г) од 6 месеци до 1 године;
- д) до 6 месеци;
- ђ) нисам учествовао у прикупљању, обради и достављању обавештајних података.

9. У досадашњем раду учествовао сам у решавању тактичких и оперативних задатака:

- а) више пута,
- б) нисам учествовао у решавању тактичких и оперативних задатака.

А сада Вас молим да на свако постављено питање одговорите заокруживањем оног броја испред понуђеног одговора са којим се слажете, а тамо где нема понуђеног одговора да одговорите сами, односно да допишете одговор.

II Одређивање способности војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

Обавештајна подршка одлучивању у операцијама здружених снага даје чињенице и претпоставке о борбеном и оперативном окружењу, описује утицај зоне операције (бојишта), процењује претњу (непријатеља) и одређује могуће варијанте употребе непријатеља и њихову вероватноћу дешавања.

У оквиру обавештајне структуре ангажују се елементи за прикупљање обавештајних података ради адекватне обавештајне подршке одлучивању.

1. Ради адекватне обавештајне подршке одлучивању у операцијама здружених снага неопходни су следећи елементи за прикупљање обавештајних података? (заокружите неопходне елементе и допишите нове)

- елеменат за пресретање, гониометрисање и праћење ВФ, ВВФ, УВФ радио-комуникација ради обавештајне подршке снагама КоВ, ВиПВО, Специјалних и Територијалних снага (енг. COMINT),
- елеменат за пресретање, прикупљање и обраде радарских сигнала ради подршке снагама ВиПВО (енг. ELINT - RADINT),
- елеменат за ометање непријатељевих комуникацијских и некомуникацијских сигнала (радарских, сигнала за управљање ватром, сигнала за навигацију...),
- елеменат за борбу против радио-контролисаних импровизованих експлозивних направа са даљином ометања извора зрачења за активирање импровизованих експлозивних направа од 500 до 1000м (нпр. детекција и ометање експлозивне направе која се активира путем сигнала мобилног телефона), енг. MASINT,
- елеменат за прикупљање података осматрањем и употребом техничких средстава (фотографисање и сл.) од извора као што су избеглице, интерно расељена лица, евакуисани, пребези, испитивањем, анализом понашања и слично (енг. HUMINT),
- елеменат за дубинско извиђање (одређени број извиђача опремљен техничким средствима, који би имао способности убацивања у дубину зоне операције здружених снага ради прикупљања података о непријатељевим снагама (размештај и активностима), способност потврде и навођења на циљеве процену ефеката дејстава (енг. HUMINT),
- елеменат за прикупљање података о непријатељу и зони операције ангажовањем беспилотних летелица за извиђање са *средњих* висина великог долета (енг. IMINT),
- елеменат за прикупљање података о непријатељу и зони операције ангажовањем беспилотних летелица за извиђање са *малих* висина средњег долета (енг. IMINT),
- елеменат за надгледање радарима (употреба радара за детектовање, лоцирање и праћење циљева дању, ноћу, у добрим и лошим метео условима у границама оптичке видљивости – детекција покрета људи, покрета возила и сл.), енг. ELINT - GSR,
- елеменат за радарско лоцирање оруђа (способност прецизног и брзог одређивања локације оруђа у дејству, одређивања пада пројектила у свим условима), енг. ELINT - FOO,
- елеменат за акустичко (звукометријско) извиђање (способност одређивања локације оруђа у дејству (топова, минобацача, ракетних система) и великих акустичких догађаја (нпр. експлозија убојних средстава), енг. ACINT.
- Елеменат за праћење отворених извора информација (енг. OSINT)
- _____
- _____

2. Ангажовањем елемената за прикупљање обавештајних података остварују се обавештајне функције:

1. одређивање индикација и упозорења,
2. обавештајна припрема бојишта,
3. стварање целокупне оперативне слике и разумевање ситуације,
4. подршка процесу избора циљева – објеката дејства,
5. процена ефеката борбених дејстава,
6. подршка заштити снага.

Процес одлучивања у операцијама здружених снага обухвата пет фаза: иницирање, оријентација, развој концепта операције, разрада плана операције, ревизија плана операције.

Допишите бројеве једне или више обавештајних функција које су најзначајније за одређене фазе процеса и процедура оперативног планирања у операцијама здружених снага?

- у фази иницирања најзначајније _____
- у фази оријентације најзначајније _____
- у фази развоја концепта операције најзначајније _____
- у фази разраде плана операције најзначајније _____
- у фази ревизије плана најзначајније _____

3. Ради лакшег креирања модела војнообавештајне јединице обавештајне функције су груписане по обавештајним дисциплинама: **COMINT** (откривање, пресретање, гониометрисање праћење и анализа комуникационих сигнала снага КоВ, ВиПВО); **ELINT** (откривање, пресретање, гониометрисање праћење и анализа радарских сигнала, сигнала управљања ватром, употреба радарских сигнала...); **MASINT** (откривање даљинских упаљача за активирање МЕР); **HUMINT** (ангажовање посебно обученог људства за контраобавештајну делатност, блиско и дубинско извиђање, испитивање заробљеника...); **IMINT** (ангажовање беспилотних летелица малог и средњег долета); **ACINT** (ангажовање система за акустичко (звукометријско) извиђање минобацачких оруђа, артиљеријских и ракетних система); **OSINT** (праћење отворених извора информација (штампа, телевизија, интернет)).

а) Одлучивање у операцијама здружених снага у фази **ИНИЦИРАЊА** утиче (одлучујући утицај – коефицијент значајности 3; опредељујући утицај – коефицијент значајности 2; коегзистентан утицај – коефицијент значајности 1) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

У заградама упишите коефицијент утицаја одлучивања у фази иницирања на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

- (____) COMINT,
- (____) ELINT,
- (____) MASINT,
- (____) HUMINT,
- (____) IMINT,
- (____) ACINT,
- (____) OSINT,

б) Одлучивање у операцијама здружених снага у фази **ОРИЈЕНТАЦИЈЕ** утиче (одлучујући утицај – коефицијент значајности 3; опредељујући утицај – коефицијент значајности 2; коегзистентан утицај – коефицијент значајности 1) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

У заградама упишите коефицијент утицаја одлучивања у фази оријентације на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

- COMINT,
- ELINT,
- MASINT,
- HUMINT,
- IMINT,
- ACINT,
- OSINT,

в) Одлучивање у операцијама здружених снага у фази **РАЗВОЈА КОНЦЕПТА ОПЕРАЦИЈЕ** утиче (одлучујући утицај – коефицијент значајности 3; опредељујући утицај – коефицијент значајности 2; коегзистентан утицај – коефицијент значајности 1) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

У заградама упишите коефицијент утицаја одлучивања у фази развоја концепта операције на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

- COMINT,
- ELINT,
- MASINT,
- HUMINT,
- IMINT,
- ACINT,
- OSINT,

г) Одлучивање у операцијама здружених снага у фази **РАЗРАДЕ ПЛАНА ОПЕРАЦИЈЕ** утиче (одлучујући утицај – коефицијент значајности 3; опредељујући утицај – коефицијент значајности 2; коегзистентан утицај – коефицијент значајности 1) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

У заградама упишите коефицијент утицаја одлучивања у фази разраде плана операције на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

- COMINT,
- ELINT,
- MASINT,
- HUMINT,
- IMINT,
- ACINT,
- OSINT,

д) Одлучивање у операцијама здружених снага у фази **РЕВИЗИЈЕ ПЛАНА ОПЕРАЦИЈЕ** утиче (одлучујући утицај – коефицијент значајности 3; опредељујући утицај – коефицијент значајности 2; коегзистентан утицај – коефицијент значајности 1) на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

У заградама упишите коефицијент утицаја одлучивања у фази ревизије плана операције на креирање модела војнообавештајне јединице по дисциплинама.

- COMINT,
- ELINT,
- MASINT,
- HUMINT,
- IMINT,
- ACINT,
- OSINT,

4. Ради ефикаснијег процеса одлучивања у операцијама здружених снага, уколико су ангажовани елементи за прикупљање података, неопходно је формирати елеменат (обавештајни тим) за фузију података. Елеменат би имао способност да спроводи обавештајни циклус (планирање, прикупљање, обраду и коришћење обавештајних информација и продуката).

На основу Ваших сазнања (теоријских и практичних) ради адекватније подршке одлучивању у операцијама здружених снага заокружите или допишите бољу варијанту тима.

- тим би се формирао у оквиру војнообавештајне јединице од одређеног броја специјалиста са одређеним језичким вештинама и способностима за прикупљање, обраду и коришћење обавештајних информација и продуката. Тим би функционално био повезан са Групом за здружено оперативно планирање (ГЗОП),
- тим би се формирао у оквиру ГЗОП од специјалиста из састава СЈ-2 и СЈ-3. Командант војнообавештајне јединице би био у саставу тима.

-

III Поређење критеријума за избор модела војнообавештајне јединице (ВоЈ) за подршку одлучивању у операцијама здружених снага

Поштовани, у овом делу анкете понуђени су могући критеријуми за избор модела војнообавештајне јединице која би пружала адекватну подршку одлучивању у операцијама здружених снага.

На основу Сатијеве скале релативног значаја извршите поређење понуђених критеријума.

Сатијева скала релативног значаја

Интензитет значаја	Дефиниција	Објашњење
1	Исти значај	Оба атрибута имају једнак допринос у односу на постављени циљ.
3	Мала предност	Искуство и расуђивање упућују на давање јасно уочљиве мале предности једног атрибута над другим.
5	Велика предност	Искуство и расуђивање упућују на давање знатне предности једног атрибута у односу на други.
7	Врло велика предност	Један атрибут доминира над другим атрибутом за што постоје и потврде из праксе.
9	Екстремно велика предност	Евидентна, неоспорна и доказана изразита доминација једног атрибута над другим атрибутом.
2, 4, 6, 8	Међувредности	Међувредности које припадају континууму предложене скале и које се користе када је стриктан избор вредности отежан

Пример: на основу понуђене Сатијеве скале релативног значаја, уколико Ефикасност војнообавештајне јединице (ВоЈ) има *велику предност* у односу на Способност делотворне употребе снага, тада изнад Ефикасност ВоЈ заокружујете број 5.

Уколико Способност делотворне употребе снага има *велику предност* у односу на Ефикасност ВоЈ, тада изнад Способност делотворне употребе снага заокружујете број 5.

а)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Способност адекватне употребе снага							

б)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Способност искоришћења информационог простора							

в)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Способност прилагођавања променама							

г)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Оптимално коришћење ресурса и миним. трошкова							

д)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Могућност обуке и мотивације кадра							

ђ)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Ефикасност ВоЈ									Једноставност структуре							

е)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност адекватне употребе снага									Способност искоришћења информационог простора							

ж)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност адекватне употребе снага									Способност прилагођавања променама							

з)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност адекватне употребе снага									Оптимално коришћење ресурса и миним. трошкова							

и)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност адекватне употребе снага									Могућност обуке и мотивације кадра							

ј)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност адекватне употребе снага									Једноставност структуре							

к)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност искоришћења информационог простора									Способност прилагођавања променама							

л)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност искоришћења информационог простора									Оптимално коришћење ресурса и миним. трошкова							

љ)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност искоришћења информационог простора									Могућност обуке и мотивације кадра							

м)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност искоришћења информационог простора									Једноставност структуре							

н)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Способност прилагођавања променама									Оптимално коришћење ресурса и миним. трошкова							

њ)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Способност прилагођавања променама

Могућност обуке и мотивације кадра

о)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Способност прилагођавања променама

Једноставност структуре

п)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

Могућност обуке и мотивација кадра

р)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова

Једноставност структуре

с)

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Могућност обуке и мотивације кадра

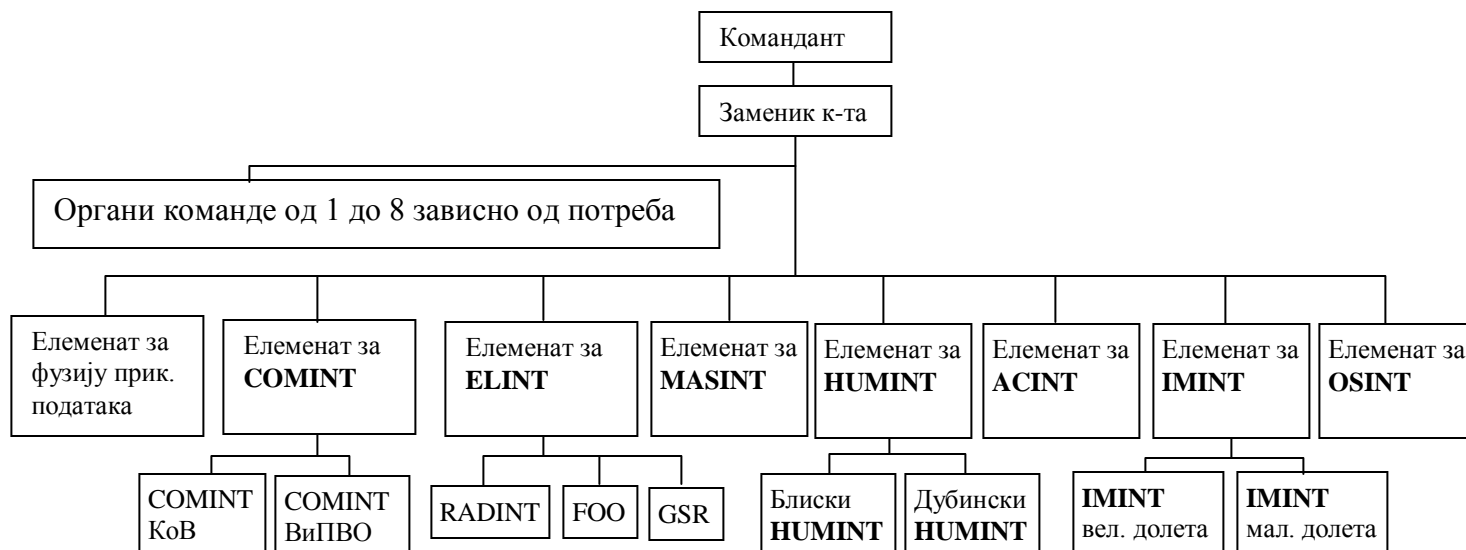
Једноставност структуре

IV Поређење модела војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага у односу на сваки критеријум посебно

Поштовани у овом делу анкете понуђени су могући модели војнообавештајне јединице за подршку одлучивању у операцијама здружених снага. На основу Сатијеве скале релативног значаја извршите поређење модела у односу на сваки критеријум посебно.

Модел број 1.

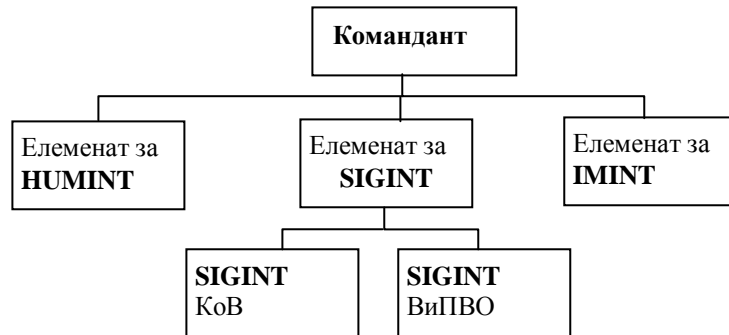
Доградња обавештајне структуре новом јединицом. У том случају дошло би до повећања бројног стања, набавке нове опреме а тиме и већи утрошак финансијских средстава...

Организациона структура модела број 1

Модел број 2.

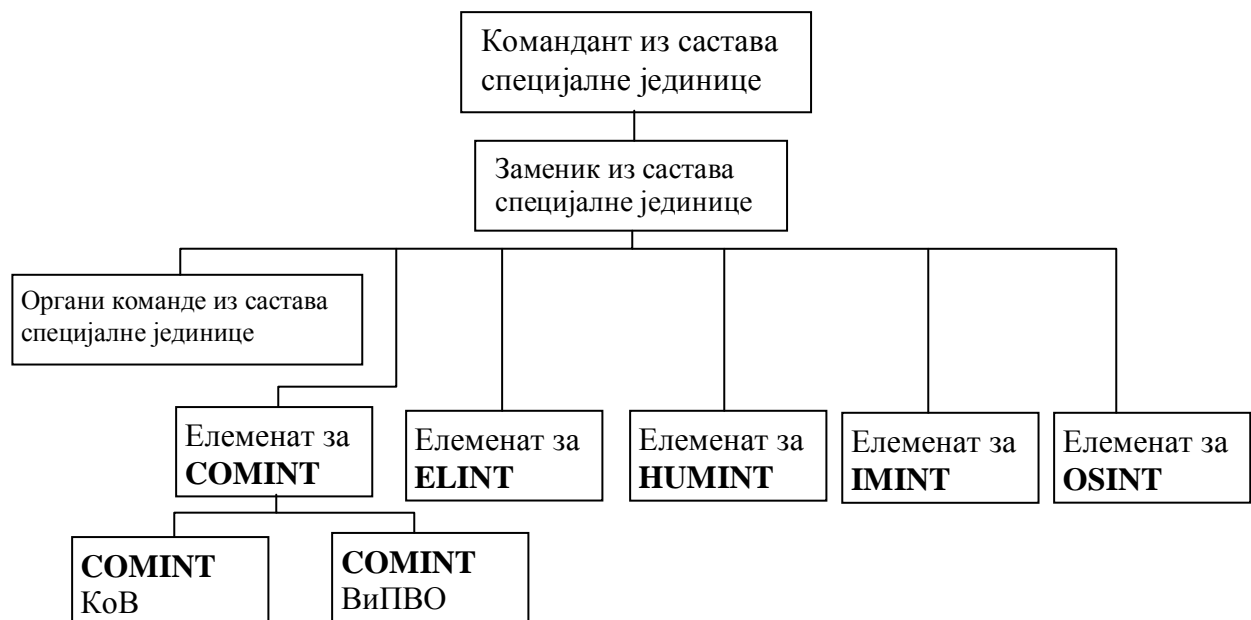
Могућност формирања војнообавештајне јединице уз могућност ангажовања дела снага из састава КоВ, ВиПВО и специјалне бригаде. У том случају били би смањени капацитети за прикупљање обавештајних података, мањи финансијски издаци, већа флексибилност по питању формирања наменских снага за реализацију задатака обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага. Органи команде војнообавештајне јединице и елемент за фузију прикупљених обавештајних података би се формирали од Групе за здружено оперативно планирање.

Организациона структура модела број 2

Модел број 3.

Преформирање постојеће јединице Војске Србије у војнообавештајну јединицу. У том случају дошло би до измене формације, нпр. специјалне јединице из састава компоненте КоВ. У састав нове јединице би ушла и одговарајућа јединица за електронска дејства. Мањи је утрошак финансијских средстава, нема промене у бројном стању, боља обученост припадника, мање трошкова за опремање зато што специјална јединица већ поседује одговарајућу опрему, флексибилност по питању могућности за формирање оптималних наменских снага за реализацију обавештајног обезбеђења у операцијама здружених снага.

Организациона структура модела број 3

На основу Сатијеве скале релативног значаја извршите поређење понуђених модела.

Сатијева скала релативног значаја

Интензитет значаја	Дефиниција	Објашњење
1	Исти значај	Оба атрибута имају једнак допринос у односу на постављени циљ.
3	Мала предност	Искуство и расуђивање упућују на давање јасно уочљиве мале предности једног атрибута над другим.
5	Велика предност	Искуство и расуђивање упућују на давање знатне предности једног атрибута у односу на други.
7	Врло велика предност	Један атрибут доминира над другим атрибутом за што постоје и потврде из праксе.
9	Екстремно велика предност	Евидентна, неоспорна и доказана изразита доминација једног атрибута над другим атрибутом.
2, 4, 6, 8	Међувредности	Међувредности које припадају континууму предложене скале и које се користе када је стриктан избор вредности отежан

Пример: на основу понуђене Сатијеве скале релативног значаја, за критеријум Ефикасност ВОЈ, уколико модел 1 има врло велику предност у односу на модел 2, тада у назначено поље изнад модела 1 заокружујете број 7.

Уколико модел 2 има нпр. малу предност у односу на модел 1 тада у назначено поље изнад модела 2 заокружујете број 3 итд.

Сада Вас молим да извршите поређење понуђених модела у односу на критеријуме.

а) Критеријум *Ефикасност војнообавештајне јединице*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 2								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 3								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 2								Модел 3								

б) Критеријум *Способност адекватне употребе снага*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 2								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 3								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 2								Модел 3								

в) Критеријум *Способности искоришћења информационог простора*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 2								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
Модел 1								Модел 3								

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 2

Модел 3

г) Критеријум *Способност прилагођавања променама*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 2

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 3

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 2

Модел 3

д) Критеријум *Оптимално коришћење ресурса и минимизација трошкова*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 2

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 3

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 2

Модел 3

ђ) Критеријум *Мogućност обуке и мотивације кадра*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 2

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 3

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 2

Модел 3

е) Критеријум *Једноставност структуре*

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 2

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 1

Модел 3

9	8	7	6	5	4	3	2	1	2	3	4	5	6	7	8	9
----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------	---	----------

Модел 2

Модел 3

Примерак 1. од X примерака

Здружена оперативна команда

Град Ђ

ДДЧЧММмесецГГГГ

Референтни број XX

ОДОБРАВАМ

председник државе „А“

Име и Презиме

(потпис)

**ИЗВОД ИЗ
ИНИЦИЈАЛНЕ ДИРЕКТИВЕ бр. XX
"НАЗИВ ГГГГ"**

Референца:

– Назив карте, размера, издавач, година издања.

1. РАЗМАТРАЊЕ СИТУАЦИЈЕ

в. Процена развоја кризе

Непријатељ вероватно намерава да након завршених припрема, снагама ОГ БЕТА, у трајању од 10-15 дана, изведе нападну операцију и избије на ФЛН-1: Т1 – Т2 – Т3 – Т4 –Т5 – Т6 – Т7 – Т8 – Т9, са циљем заузимања дела територије државе „А“. По избијању на задану линију, вероватно ће извршити прегруписавање снага и продужити офанзивна дејства до ФЛН-2: Т10 – Т11 – Т12 – Т13 – Т14 – Т15 – Т16, у циљу заузимања целокупног простора.

За очекивати је да ће паралелно са војном операцијом успостављати органе власти на окупираној територији и настојати да ојача своје позиције у међународној заједници лобирањем екстремних фактора моћи у иностранству.

У случају неуспеха у нападној операцији и неприхватљивих губитака, снаге ОГ БЕТА ће вероватно извршити прегруписавање и организацију одбране на ФЛН-1 у циљу стабилизације достигнутог стања.

Жељено крајње стање непријатеља је успостављање потпуне контроле и организовање власти над поседнутим деловима територије државе „А“ и припајање територији државе „Б“.

ОС државе „А“ су успоставиле координацију са снагама МУП-а, органима државне управе, органима локалне самоуправе и невладиним сектором у заграничном подручју према држави „Б“ и предузимају мере појачаног обезбеђења јединица и објеката који се налазе у њиховој близини.

2. СТРАТЕГИЈСКЕ НАМЕРЕ

б. Стратегијски циљеви

– успех политичко – дипломатских активности руководства државе „А“ у региону и свету на разобличавању намера државног руководства државе „Б“,

- остварена неопходна функционална и оперативна способност снага система одбране,
- правовремено извршен оперативни развој јединица ОС, МУП-а и осталих снага националне безбедности у операцији здружених снага,
- спречено формирање нерегуларних оружаних формација на делу територије државе „А“, и
- спречено убацивање терористичких снага из државе „Б“ и осталих суседних земаља на територију државе „А“.

5. СТРАТЕГИЈСКА МИСИЈА

Одбрани територију, заштитити становништво и материјална добра, спречити преливање и нарастање терористичких снага са територије државе „Б“, сломити војну моћ непријатеља, протерати га са територије државе „А“ и принудити га на прихватање трајног мира преко институција међународне безбедности.

6. ЗАДАЦИ

Одбрамбену операцију здружених снага извести у трајању до 15 дана. Одсудном одбраном од д/г са државом „Б“, од града Г до планине 2 (тг.ХХХХ) и задржавајућом одбраном од планине 2 (тг.ХХХХ) до града Д, нанети непријатељу што веће губитке, сломити му нападну моћ, спречити његово спајање са криминогеним и терористичким снагама и зауставити га до ФЛ-1: Т17 – Т18 – Т19 – Т20 – Т21 – Т22 – Т23 – Т24, а потом стабилизovati одбрану на достигнутој линији и створити услове за извођење противудара и протеривање непријатеља са територије државе „А“. Делом снага наставити спречавање убацивања терористичких снага из суседних земаља. У даљем току операције здружених снага, противударом, уз ваздухопловну подршку, нанети непријатељу што веће губитке, протерати га преко д/г са државом „Б“ и успоставити потпуну контролу територије у циљу наметања непријатељу услова за мир. Зона операције: град А, планина 1 (тг.ХХХ), град Б, град В.

У циљу реализације општег задатка операције здружених снага, реализовати следеће посебне задатке:

- Формирати здружене снаге за предстојећу операцију – ОГ АЛФА;
- довршити мобилизацију компонената копнених и територијалних снага;
- извршити довођење снага и оперативни развој у зони операције;
- организовати одсудну одбрану од града Г до планине 2 (тг.ХХХХ);
- организовати задржавајућу одбрану од планине 2 (тг.ХХХХ) до града Д;
- спречавати убацивање терористичких снага са територије државе „Б“, и других суседних држава на територију државе „А“;
- снагама ОГ БЕТА нанети што веће губитке, сломити нападну моћ и зауставити га до ФЛ-1;
- снагама у додиру стабилизovati одбрану и обезбедити услове за извођење нападних дејстава;
- противударом, у координацији са осталим снагама одбране, нанети снагама ОГ БЕТА неприхватљиве губитке и протерати их преко д/г са државом „Б“;
- успоставити потпуну контролу на целокупној територији државе „А“;
- заштити становништво у зони операције, објекте од посебног значаја и виталну инфраструктуру;
- створити услове за приморвање непријатеља да прихвати услове трајног мира.

7. ОСТАЛИ ЕЛЕМЕНТИ КООРДИНАЦИЈЕ

а. Временски рокови

- Формирати команду здружених снага ОГ АЛФА до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- Довршити мобилизацију до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- Команда територијалних снага извршиће попуну, припрему и довођење дела територијалних снага које улазе у састав здружених снага ОГ АЛФА у очекујуће рејоне, до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- Команда КоВ извршиће попуну, припрему и довођење дела снага КоВ које улазе у састав ОГ АЛФА у очекујуће рејоне, до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- Команда ВиПВО извршиће попуну, припрему и пребазирање дела снага ВиПВО које улазе у састав ОГ АЛФА у очекујуће рејоне и резервне аеродроме и полетно-слетне стазе, до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- Готовост за одбрану ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- ОГ АЛФА претпочињава се један одред жандармерије МУП државе „А“ до ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.;
- ОГ АЛФА претпочињава се чета за електронска дејства из бригаде за електронска дејства од ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.

д. Командовање и телекомуникације

КМ ЗОК: град Ђ.

КМ КоВ: град Е.

КМ Територијалних снага: град Ж.

КМ ВиПВО: град З.

КМ здружених снага - ОГ АЛФА: град И.

Редовне извештаје достављати у ЧЧ.ММ, са стањем у ЧЧ.ММ, а ванредне извештаје достављати по потреби. Телекомуникације реализовати према Плану телекомуникационо-информатичког обезбеђења „НАЗИВ“.

ММ/-

КОМАНДАНТ ЗОК
чин, Име и Презиме
(потпис)

ДИСТРИБУЦИЈА:

Урађено у 1 (једном) примерку, копирано у X (икс) примерака и достављено:

- Председнику Државе „А“;
- Команди здружених снага;
- .....
- а/а.

НЕМА ПРОМЕНЕ УСМЕНОГ НАРЕЂЕЊА

**Примерак 1. од X примерака
Команда здружених снага ОГ АЛФА
Град Ђ
ДДЧЧММмесецГГГГ
Референтни број ХХ**

ИЗВОД ИЗ ОПЕРАТИВНОГ НАРЕЂЕЊА КОМАНДЕ ЗДРУЖЕНИХ СНАГА ОГ АЛФА бр.ХХ „НАЗИВ ГГГГ“

Референце: 1. Извод из иницијалне директиве ЗОК број ХХ, „НАЗИВ ГГГГ“;
2. Назив карте, размера, издавач, година издања.

Борбена организација:

- .....
- *Команда специјалних снага*
- Војнообавештајна јединица
- .....

1. СИТУАЦИЈА

а) Непријатељ

Држава „Б“ оптужила је Државу „А“ за нарушавање мањинских права своје етничке заједнице у пограничним деловима територије према Држави „Б“. Оптужбом она жели да прикрије територијалне претензије и отворену подршку коју пружа својој етничкој заједници у сецесионистичким захтевима. Последњих месеци део заграничног подручја државе „А“ дестабилизују све учесталији национално-верски сукоби, отворени сецесионистички захтеви и војно организовање екстремистичких снага. Акције система одбране Државе „А“ против сецесионистичких снага у заграничном подручју њене територије, искористиће се за оптужбе за прекомерену и недозвољену употребу силе, исценирање масакра над цивилним становништвом и медијски рат у циљу задобијања подршке дела међународне заједнице за агресију на Државу „А“.

Држава „Б“ извршила је убацивање 3 терористичке групе јачине 3-5 лица на територију у погранични појас територије Државе „А“, са циљем подршке и садејства са екстремистичко - сецесионистичким снагама домаћег становништва.

Оружане снаге Државе „Б“ врши тајну мобилизацију оружаних снага и припремају се за агресију на Државу „Б“ са ограниченим циљем. Образована је оперативна група ОГ БЕТА, јачине око ХХ.ХХХ припадника. Дејство ОГ БЕТА подржаће снаге ВиПВО Државе „Б“.

За очекивати је да ће паралелно са војном операцијом успостављати органе власти на окупираној територији и настојати да ојача своје позиције у међународној заједници лобирањем екстремних фактора моћи у иностранству.

Жељено крајње стање непријатеља је успостављање потпуне контроле и организовање власти над поседнутим деловима територије државе „А“ и припајање територији државе „Б“.

Највероватнија варијанта употребе непријатеља:

Замисао непријатеља

ОГ „БЕТА“ вероватно намерава да након завршених припрема, у трајању од 10-15 дана, изведе нападну операцију у зони операције: Град 8, Планина 1 (тт.ХХХ), Град 9, Град 10., групишући главне снаге на правцу: Град 1 – Планина 1 (тт ХХХ), а помоћне на правцу Село 1 – Планина 2 (тт ХХХХ), фронталним нападом што пре избије на линију ФЛН-1: Т1 – Т2 – Т3 – Т4 –Т5 – Т6 – Т7 – Т8 – Т9. По избијању на задану линију, вероватно ће извршити прегруписавање снага и продужити офанзивна дејства, у садејству са терористички и екстремистичким снагама у Држави „А“, до линије ФЛН-2: Т10 – Т11 – Т12 – Т13 – Т14 – Т15 – Т16, са циљем заузимања дела територије Државе „А“.

Концепт операције непријатеља

Операцију извести у две етапе:

- у првој етапи, снагама првога ешалона ОГ БЕТА (1 мбр са 1 окб на главном и 1 мбр на помоћном правцу напада) разбити снаге ОГ АЛФА и до Д+10 избити на ФЛН-1.
- у другој етапи, увођењем другог ешалона (1 окбр на главном и 1 мбр на помоћном правцу напада), наставити са нападним дејствима и до Д+15 овладати ФЛН-2, где извршити прегруписавање, и организовати одсудну одбрану. У случају неуспеха у другој етапи нападне операције и неприхватљивих губитака, снаге ОГ БЕТА ће вероватно извршити прегруписавање и организацију одбране на ФЛН-1 у циљу стабилизације достигнутог стања.

Груписање снага непријатеља:

Непријатељ ће највероватније гуписати снаге у два оперативна ешелона без резерве

I ешалон:

- Главне снаге јачине: 1. мбр са 1 окб на главном правцу,
- Помоћне снаге: 2 мбр на помоћном правцу напада.

II ешалон:

- Главне снаге: 1 окбр на главном правцу напада,
- Помоћне снаге: 1 мбр на помоћном правцу напада.

У току припрема и извођења нападне операције, ОГ БЕТА ће бити подржана снагама ВиПВО на главним правцима налета: Град 2 – Град 3 – Село 3 – Град 4 и Село 4 – Град 5 – Град 6.

КМ ОГ Бета у рејону школе у Селу 5. Готовост за напад у ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.

б) Сопствене снаге:

Мисија ЗОК: Одбранити територију, заштитити становништво и материјална добра, спречити преливање и нарастање терористичких снага са територије Државе „Б“, сломити војну моћ непријатеља, протерати га са територије Државе „А“ и принудити га на прихватање трајног мира преко институција међународне безбедности.

Идејна замисао команданта ЗОК: Одбрамбену операцију здружених снага извести у трајању до 15 дана. Одсудном одбраном од д/г са државом „Б“, од града Г до планине 2 (тт.ХХХХ) и задржавајућом одбраном од планине 2 (тт.ХХХХ) до града Д, нанети

непријатељу што веће губитке, сломити му нападну моћ, спречити његово спајање са криминогеним и терористичким снагама и зауставити га до ФЛ-1: Т17 – Т18 – Т19 – Т20 – Т21 – Т22 – Т23 – Т24, а потом стабилизovati одбрану на достигнутој линији и створити услове за извођење противудара и протеривање непријатеља са територије државе „А“. Делом снага наставити спречавање убацивања терористичких снага из суседних земаља. У даљем току операције здружених снага, противударом, уз ваздухопловну подршку, нанети непријатељу што веће губитке, протерати га преко д/г са државом „Б“ и успоставити потпуну контролу територије у циљу наметања непријатељу услова за мир. Зона операције: Град 8, Планина 1 (тт.ХХХ), Град 9, Град 10.

Концепт операције команде ЗОК:

- У првој етапи, снагама I оперативног ешалона ОГ АЛФА, организовањем задржавајуће одбране, наносити снагама ОГ БЕТА што више губитака, сламати му нападну моћ и до Д+10 зауставити непријатељеве снаге на ФЛ-1, створити услове за извођење противудара и подржати противудар снага из II оперативног ешелона.
- У другој етапи, увођењем другог ешалона ОГ АЛФА, извршити противудар снагама II оперативног ешалона и до Д+15 протерати непријатељеве снаге преко д/г. На д/г извршити прегруписавање, и организовати одсудну одбрану у циљу ставрања услова за прихватање трајног мира.

Мисија снага МУП: контрола пограничног дела територије Државе „А“ у спречавању масовних окупљања и организовање терористичких и борбених јединица екстремистичко – сепаратистичких снага. КМ снага МУП у рејону Град 7.

.....

2. МИСИЈА

Снаге ОГ АЛФА, извести одбрамбену операцију у зони операције: Град 8, Планина 1 (тт.ХХХ), Град 9, Град 10, са задатком: спречити нарастање старих и убацивање нових терористичких снага у зону операције и успоставити контролу територије, сломити нападну моћ непријатељевих снага, зауставити напад непријатеља до ФЛ-1, створити услове за увођење свежих снага за противудар, извршити противудар и протерати непријатељеве снаге са сопствене територије до Д+15.

3. ИЗВРШЕЊЕ

Идејна замисао

Одсудном одбраном од д/г са државом „Б“, на линији Град Г - Планина 2 (тт.ХХХХ) и задржавајућом одбраном на линији Планина 2 (тт.ХХХХ) - Град Д, ослоном на водотокове и насељена места, погодним облицима маневра и уз ватрену подршку, групишући главне снаге на тежишту одбране: Град 11 – Село 6 – Село 7, а помоћне на правцима ПП-1: Планина 4 (тт ХХХ) – Село 8 – Планина 5 (тт ХХХ) и ПП-2: Град 12 – Планина 6 (тт ХХХХ) – Село 9, јединицама у I оперативном ешелону на више узастопних положаја одбране спречити непријатељу брзе продоре, наносити му губитке, сламати нападну моћ и стварати услове снагама по дубини за правовремено организовање одбране на ФЛ-1 и припрему снага за извршење противудара. На ФЛ-1 зауставити продор непријатељевих снага и подржати увођење у борбу јединица из II оперативног ешелона. Јединицама у II оперативном ешелону извршити противудар на главном правцу напада Планина 7 (тт. ХХХ) – Планина 8 (тт.

XXXX) и помоћном правцу Село 10 – Село 11, разбити непријатељеве снаге на правцима противудара и продужити напад до потпуног протеривања непријатеља преко д/г.

Оперативни борбени распоред: два ешелона, резерва, КМ, АГ, РГ, снаге за ЕиПЕД, снаге за ИиПИД, снаге за ПВД, снаге за ПОД, снаге за ПТ и ПДД, снаге за ТкИ и снаге за ЛоП, Снаге за контролу територије.

Предњи крај I ешелона на линији: Град 12 – Планина 9 (тт XXX) – Планина 10 (к. XXX) – Планина 11 (тт XXX) – Планина 12 (к. XXX) – Село 12 – Град 13 .

Предњи крај II ешелона на линији: Град 14 – Планина 13 (тт XXX) – Планина 14 (тт XXX) – Планина 15 (тт XXX) – Град 15 .

Готовост за одбрану снага I ешелона у ЧЧ.ММ часова ДД.ММ., а II ешелона у ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.

Тачке кулминације Град 16 и Град 17.

а. Концепт операције

Операцију организовати и извести у трајању до 15 дана, кроз 3 етапе, и то:

- У 1. етапи, у трајању до 3 дана, разбити терористичке и екстремистичко-сецесионистичке снаге, успоставити потпуну контролу територије на простору зоне операције;
- У фази II, у трајању до 5 дана одсудном одбраном од д/г са државом „Б“, на линији Град Г - Планина 2 (тт. XXXX) и задржавајућом одбраном на линији Планина 2 (тт. XXXX) - Град Д, ослоном на водотокове и насељена места, погодним облицима маневра и уз ватрену подршку, групишући главне снаге на тежишту одбране: Град 11 – Село 6 – Село 7, а помоћне на правцима ПП-1: Планина 4 (тт XXX) – Село 8 – Планина 5 (тт XXX) и ПП-2: Град 12 – Планина 6 (тт XXXX) – Село 9, јединицама у I оперативном ешелону на више узастопних положаја одбране спречити непријатељу брзе продоре, наносити му губитке, сламати нападну моћ до ФЛ-1, где стварати услове снагама по дубини за правовремено организовање одбране, припрему снага за извршење противудара, зауставити продор непријатељевих снага и подржати увођење у борбу јединица из II оперативног ешелона;
- У фази III, у трајању од 7 дана, јединицама у II оперативном ешелону извршити противудар на главном правцу напада Планина 7 (тт. XXX) – Планина 8 (тт. XXXX) и помоћном правцу Село 10 – Село 11, разбити непријатељеве снаге на правцима противудара и продужити напад до потпуног протеривања непријатеља преко д/г.

7. Информациона дејства

Војнообавештајна јединица ће у I етапи операције извршити организовано прикупљање података о непријатељевим снагама за ТкИ, телекомуникационим системима, начинима рада ТкЦ, стационарним и мобилним телекомуникационим чвориштима и индивидуалне карактеристике послуживоца на станицама за ТкИ. Поред овога, прикупљати податке о радарским уређајима и системима непријатеља.

Тежишно, у II етапи операције извршити електронско ометање и обмањивање непријатељевих јединица за телекомуникације, ометањем веза командовања, приликом преношења усмених наређења и сигнала путем ТкИ система, и обмањивањем непријатељевог система командовања преношењем лажних и обмањујућих наређења и сигнала.

Остало по прилогу „С“ – обмањивање и маскирање и прилогу „Г“ – електронска дејства.

г) Обавештајно обезбеђење

Ангажовати војнообавештајни батаљон, са задатком: правовремено открити, прикупити и команди ОГ АЛФА доставити податке о правцима довођења, јачини, саставу и груписању снага непријатеља у зони операције.

Тежиште обавештајног обезбеђења имати на правцу 1: Град 18 — Село 13 – Град 19, и правцу 2: Село 14 – Град 20 – Село 15.

У прикупљању података тежиште имати на откривању и праћењу формирања снага I о/е непријатеља, правцима довођења II о/е, употреби извиђачке авијације, јединица за ЕД, праваца убацавања извиђачких и диверзантских група, као и борбени распоред артиљеријско ракетних јединица на ватреним положајима.

Извршити електронску заштиту командног места команде здружених снага ОГ АЛФА од сателитски навођених и самонавођених убојних средстава непријатеља и извиђања из ваздуха беспилотним летелицама.

У периоду планирања, припреме и извођења операције прикупљати податке о терористичким и екстремистичко-сецесионистичким снагама у држави „А“ и оружаним снагама ОГ БЕТА.

Прикупљати и достављати податке о:

- активностима терористичких и побуњеничких снага,
- правцима довођења и оперативни развој непријатељевих снага,
- увођењу снага другог ешелона и резерве,
- употреби ваздухопловних снага непријатеља,
- утврђивању рејона КМ и ИКМ,
- рејонима ватрених положаја АГ и РГ непријатеља,
- ефектима дејства елемената ватрене подршке сопствених снага.

Зона обавештајне одговорности: Зона операције продужена до линије: Град 21 – Село 16 – Планина 16 (к XXX). Зона обавештајног интересовања: територија Државе „А“.

д. Инструкције за координацију

2) Захтеви команданта за битним информацијама.

а) Приоритетни обавештајни захтеви

У току планирања и припреме за извођење операције:

- Да ли је регистровано присуство инструктора Државе „Б“ у пограничном подручју Државе „А“?
- Да ли је извршено довођење ОС у очекујуће рејоне и формирање ОГ БЕТА?

У току извођења I етапе операције:

- Да ли је отпочела масовна оружана побуна у пограничном појасу Државе „А“?

У току извођења II етапе операције:

- Да ли је отпочео покрет ОГ БЕТА са оперативним распоредом у два ешалона и резервом, на правцима из највероватнијег и најопаснијег курса акције?
- Да ли су непријатељеве снаге формирале елементе борбеног распореда првог ешалона?
- Да ли су непријатељеве снаге формирале елементе борбеног распореда другог ешелона и резерве ешалона?
- Да ли непријатељеве снаге припремају копнени напад?

У току извођења III етапе операције:

– Да ли је непријатељ заустављен на ФЛ-1?

5. КОМАНДОВАЊЕ И ТЕЛЕКОМУНИКАЦИЈЕ

а. Командовање:

КМ ОГ АЛФА у рејону Село 17 од ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.

ИКМ ОГ АЛФА у рејону Село 18 од ЧЧ.ММ часова ДД.ММ..

ЛоКМ ОГ АЛФА у рејону Град 22 од ЧЧ.ММ часова ДД.ММ..

ЦТк на КМ у раду од ЧЧ.ММ часова ДД.ММ.

Прилог: "Б" Обавештајно обезбеђење,

ПРИЈЕМ: По пријему и схватању задатка известити ме усмено.

–•–

КОМАНДАНТ ОГ
чин, Име и Презиме
(потпис)

ДИСТРИБУЦИЈА:

Урађено у 1 (једном) примерку, копирано у Х (икс) примерака и достављено:

- .....;
- Војнообавештајна јединица;
- .....;
- а/а.